

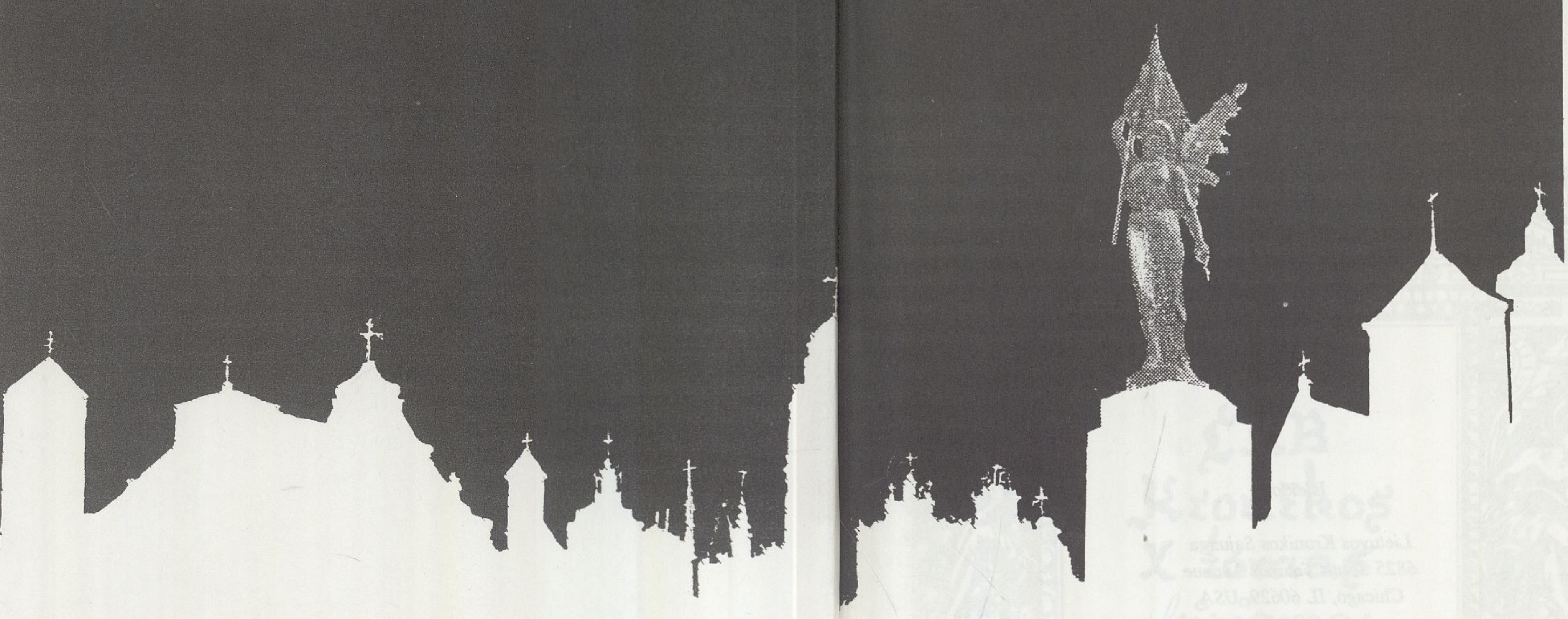
Lietuvos Katalikų Bažnyčios

KRONIKA

10

Lietuvos Katalikų Bažnyčios
KRONIKA
10

LIETUVOS
KATALIKŲ
BAŽNYČIOS
KRONIKA

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA

VOLUME X

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

DEŠIMTAS TOMAS

POGRINDŽIO LEIDINYS

Nr. 76, 77, 78, 79, 80, 81

1988—1989

Išleido

Lietuvos Kronikos Sąjunga
6825 South Talman Avenue
Chicago, IL 60629, USA

Edited by

The Society of the Chronicle of Lithuania, Inc.

Library of Congress Catalog Card Number 78-62412

Viršelis ir iliustracijos — seselės Mercedes

Spaudai paruošė:
Aleksandras Pakalniškis Jr.

Spausdino:
Kingsport Press, Kingsport, Tennessee

1992 m.

Tiražas — 3000

Kaina 10 dol. kietais viršeliais

T. 10
3. 235653
Lietuvos Nacionalinė M.Mažvydo Biblioteka
3. 264424

LKB
Kronikos
X tomas
skiriamas
Lietuvos
Nepriklausomybės
atstatymui
paminėti
1990 m. kovo 11 d.

Jo Eminencijos
Vincento Kardinolo Sladkevičiaus

ŽODIS

Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos leidėjams Čikagoje

„Ištvermingiausias ir labiausiai mūsų tėvynę išgarsinęs leidinys buvo ir lieka ‚Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika' — taip šiais metais pasisakė apie Kronikos reikšmę mūsų tautai Lietuvos Katalikų Bažnyčios Ganytojai savo ganytojiniame laiške spaudos reikalu.

Džiaugiamės, kad Amerikos lietuviai išleido ją viename rinkinyje. Tuo būdu ji galės tęsti savo palaimingą įtaką, kurią ji vykdė atskirais leidinėliais per 17 metų, drąsindama tikinčiuosius, mokydama juos ištikimybės Kristui, Bažnyčiai ir Tėvynei.

Reiškiame nuoširdžiausią padėką kun. Kazimierui Kuzminskui, jo bendradarbiams ir visiems rėmėjams. Dievo palaima per šį leidinį tepasiekia visų tautiečių širdis.

Kaunas, 1990.XI.10

+Vincentas Kard. Sladkevičius
Vincentas Kardinolas Sladkevičius

Kauno Arkivyskupas

J. E. Kardinolas Vincentas Sladkevičius

Kardinolas gimė 1920 m. rugpjūčio mėn. 20 d. Kuronių kaime Žaslių valsčiuje, Kaišiadorių apskrity, neturtingų žemdirbių šeimoje. Tėvai neįstengė jo leisti mokytis, bet Žaslių parapijos klebono kun. M. Cijūnaičio remiamas mokėsi Žaslių pradinėje mokykloje, Kaišiadorių vidurinėje mokykloje ir Jėzuitų gimnazijoje Kaune, kurią baigė 1939 m. pavasarį ir įstojo į Kauno Tarpdiecezinę kunigų seminariją. Įšventintas kunigu 1944 m. kovo mėn. 25 d.

Pastoracinį darbą pradėjo savoje vyskupijoje. 1944 m. liepos mėn. 5 d. paskiriamas Kietaviškių parapijos vikaru. 1944 m. rugsėjo mėn. iki 1946 m. birželio mėn. dirbo Merkinėje gimnazijos kapelionu. Po to 3 mėnesius dirbo Aukštadvaryje ir 3 mėnesius Kaišiadoryse. 1947 m. sausio mėn. iki 1948 m. birželio mėn. dirbo Šešuoliuose (Ukmergės raj.), po to — Kuktiškėse (Utenos raj.) 1948 m. rugsėjo mėn. iki 1952 m. rugpjūčio mėn. dirbo klebonu Inturkėje (Molėtų raj.).

1952-1957 m. Kauno Tarpdiecezinėje kunigų seminarijoje dėstė dogmatinę teologiją ir Naujojo Testamento egzegezę. 1954 m. lapkričio mėn. 22 d. jam buvo pripažintas teologijos licenciato laipsnis, o 1956 m. liepos mėn. 19 d. buvo paskirtas garbės kanauninku.

Vyskupui Teofiliui Matulioniui pristačius, popiežius Pijus XII 1957 m. gruodžio mėn. 2 d. raštu paskyrė kan. V. Sladkevičių tituliniu Aboros vyskupu ir Kaišiadorių vyskupo pagelbininku.

1957 m. Kalėdų naktį privačioje savo koplytėlėje, Birštone, vyskupas T. Matulionis konsekravo kan. V. Sladkevičių vyskupu, dalyvaujant kan. J. Andrikoniui ir kan. Joniui, Birštono klebonui.

Naujajam vyskupui sovietinė valdžia pareigų eiti neleido. Iki 1959 m. balandžio mėn. 17 d. jis gyveno Kaune be pareigų. Nuo 1959 m. balandžio 17 d. jis buvo ištremtas į Latvijos pasienyje esančią parapiją — Nemunėlio Radviliškį (Biržų raj.). Ten gyveno kaip altarista-rezidentas. 1970 m., mirus N. Radviliškio kle-

bonui, aptarnavo be klebono likusią parapiją. Nuo 1976 m. valdžia jį perkėlė į Pabiržę.

Negaudamas okupacinės valdžios leidimo eiti vyskupo pareigas, priverstinėje tremtyje išgyveno 23 metus, beveik 25 metus išbūdamas vyskupu be pareigų.

Pagaliau 1982 m. liepos mėn. 26 d., Maskvai sutikus, Apaštalų Sostas paskyrė tremtinį vyskupą Kaišiadorių vyskupijos apaštališkuoju administratorium. 1982 m. rugpjūčio mėn. 8 d. įvyko iškilmingas ingresas į Kaišiadorių katedrą.

1986 m. birželio mėn. 16 d. popiežius Jonas Paulius II paskyrė jį Sakramentų kongregacijos nariu.

1988 m. gegužės mėn. 29 d. popiežius Jonas Paulius II paskyrė jį kardinolu ir tų pačių metų birželio mėn. 28 dieną įvedė jį į Kardinolų kolegiją.

1989 m. vasario mėn. 7 d. pakeltas į arkivyskupus — paskirtas Kauno arkivyskupu.

ŽINGSNIAI Į LAISVĘ

Prieš trejus metus Lietuvoje gimęs Sąjūdis atvedė tautą į Nepriklausomybės atkūrimą Kovo 11-ąją. Tai buvo labai svarbus žingsnis į Lietuvos laisvę, tačiau ne primas ir ne paskutinis. Mūsų ėjimas į laisvę prasidėjo pačiais pirmaisiais okupacijos metais, kai visa tauta sukilo kovai su okupantu. Mūsų partizanai nepajėgė pasipriešinti grobikams, bet jie savo kraujo kaina palaikė laisvės dvasią. Kai kam atrodo, kad anuometinis priešinimasis milžiniškai sovietinei karo mašinai buvo beprasmis. Netiesa. Jei mes nebūtume turėję partizanų, jei mumyse būtų užgesusi laisvės dvasia, mes neturėtume šiandieninės Lietuvos, pasiryžusios bet kokia kaina pasiekti laisvę.

Stalino mirtis ir pirmieji Chruščiovo valdymo metai teikė vilčių, kad Suslovo idėja „liks Lietuva, bet be lietuvių" bus palaidota. Deja, jau 1958 oficiali spauda vėl atvirai prašneko apie reikalą stiprinti ateistinę kovą. Religinė ir tautinė sąmonė Lietuvoje buvo neatskiriamos, todėl Kremlius, pradėjęs vykdyti nutautinimo („internacionalizmo") politiką, pradėjo visomis priemonėmis kovoti su Bažnyčia, kaip didžiausia tautinės sąmonės rėmėja. L. Brežnevo valdymo metais ši kova prieš tautinę ir religinę sąmonę pastoviai buvo stiprinama. Už vaikų katekizaciją buvo teisiami pasauliečiai ir kunigai. Kunigų Seminarija buvo taip suvaržyta, kad per metus galėjo priimti vos 5 kandidatus. Būsimieji ir jau dirbantieji kunigai buvo prievartaujami veikti prieš Bažnyčios interesus. Stojančiajam į Seminariją jaunuoliui ne kartą reikėjo apsispręsti: ar mokytis Seminarijoje ir sutikti bendradarbiauti su KGB, ar atsisakyti ir užkirsti sau kelią į kunigystę.

Tie, kurie vykdė Tautos ir Bažnyčios genocidą, žinojo, kad melui ir prievartai reikalinga tamsa. Tik tamsoje gali būti vykdomi tamsos darbai. Tačiau kuriems rūpėjo Lietuvos ir Bažnyčios ateitis taip pat suprato, kad su prievartos ir melo aparatu sėkmingai galima kovoti tik išvelkant blogį į šviesą. Lietuvoje septintame dešimtmetyje buvo gyvai diskutuojama, kaip su teisinga informacija prasiveržti pro geležinę uždangą? Kokiu būdu informaciją apie Lietuvą paskleisti plačiai pasaulyje? Tų diskusijų rezul-

tatas buvo vis dažniau Vakarus pasiekianti informacija apie Lietuvos bėdas, nutautinimą ir administracinę kovą prieš Bažnyčią.

1969 m. Lietuvoje gimė Eucharistijos Bičiulių judėjimas, kuris turėjo savo įstatus ir palaikė ne tik religinę, bet ir tautinę dvasią. Eucharistijos bičiuliai rinko parašus po įvairiomis peticijomis, ruošė maldingas keliones į Šiluvą, aktyviai dalyvavo pogrindžio spaudos leidime ir platinime, studijavo ne tik šv. Raštą, bet ir Lietuvos istoriją.

1972 m. kovo 19 d. Lietuvoje pasirodė „LKB Kronika", kuri be pertraukos ėjo ligi 1989 m. Ji buvo tautinės ir religinės gyvybės apraiška, o taip pat kovos priemonė prieš okupanto kėslus. Nuo pat pasirodymo pradžios LKB Kronika tapo dokumentu, fiksuojančiu skaudžią Lietuvos dabartį. Vakarus pasiekusi Kronika leido pasauliui pažinti tikrąjį sovietijos veidą, nes nuplėšė melo uždangą, kuria buvo norima pridengti Tautos ir Bažnyčios dvasinį genocidą.

1975 m. LKB Kronikos redakcija pradėjo leisti tautinės krypties leidinį „Aušra" ir juo pastoviai rūpinosi per ilgus pogrindžio metus. Greitu laiku vienas po kito pradėjo pasirodyti tiek religinės, tiek tautinės krypties leidiniai: „Dievas ir Tėvynė", „Rūpintojėlis", „Tiesos kelias", „Laisvės šauklys", „Perspektyvos", „Vytis", „Alma Mater", „Lietuvos ateitis" ir kt.

Pogrindžio spaudos sąlygos buvo labai sunkios. KGB kontora dėjo visas pastangas sunaikinti laisvąją mintį. Nuolatos buvo daromos kratos, žmonės suiminėjami ir teisiami. Todėl visai nenuostabu, kad kai kurie leidiniai užgesdavo labai greitai, kur kas nuostabiau (beveik stebuklas), kad LKB Kronika gyvavo 17 metų. Kova už religinį ir tautinį gyvenimą pareikalavo daug aukų. Į Gulagą pastoviai važiavo geriausi iš geriausių, be galo reikalingi Lietuvai žmonės, bet kitos išeities nebuvo.

Ne visi ano meto lietuviai vienodai vertino rizikingą pogrindžio spaudos darbą. Buvo ir tokių, kurie įrodinėjo, kad reikia brandinti jaunimą ateities darbui ir prieš laiką nekišti jo į lagerius, kad nereikia vilką šaukti iš miško, kad su kakta sienos nepramuši. Kiti teigė, kad tylėjimas būtų tolygus išdavystei, kad jaunimą reikia įtraukti į veiklą, nes be šitokio universiteto jis dvasiniai nesubręs ir pasirinks konformizmo kelią.

Tikintis Lietuvos jaunimas būrėsi apie aktyvesnius kunigus, kurie slaptai pravesdavo dvasinės atgaivos dienas. Gražiu pavyzdžiu galėtų būti a.a. kun. Juozas Zdebskis, kuris savo drąsa, giliu žodžiu ir meile traukė jaunimą mylėti Dievą ir Tėvynę.

Iš ano sunkaus Lietuvai laikotarpio negaliu neprisiminti daugybės knygų perrašinėtojų ir daugintojų. Nieko mums taip netrūko, kaip gerų knygų. Viena kita pasiekdavo Lietuvą iš Vakarų, kai kas būdavo parašoma tėvynėje. Neturėjome spaustuvės, neturėjome net tobulesnių dauginimo priemonių. Lengviausiai prieinama dauginimo priemonė buvo rašomoji mašinėlė, kurios pagalba buvo dauginami ne tik pogrindžio leidiniai, bet ir knygos, kurios vėliau eidavo iš rankų į rankas ir daugeliui padėjo nepasiklysti sovietinės propagandos džiunglėse.

Katakombinėje Bažnyčioje milžinišką darbą nuveikė seserys vienuolės ir pasaulietės katechetės. Jos mokė vaikus tikėjimo tiesų, vėliau šiuos vaikus ir jaunimą organizavo ir tokiu būdu išaugino Lietuvai žmones, turinčius drąsos atsistoti prieš sovietinius tankus.

Jeigu mes turime šiandieninę Lietuvą, jei turime žmones, kurie gali sukabintomis rankomis apjuosti ne tik Parlamentą, bet ir visą Lietuvą, tai turime būti dėkingi tūkstančiams kuklių lietuvių, katalikų, kurie sunkiausiose sąlygose nenustojo vilties, meldėsi ir dirbo, kad ne tik Bažnyčia, bet ir Lietuva liktų gyva. Jei ne šitie be galo geri ir pasiaukoję žmonės, jei ne jų triūso vaisiai, ilgametis genocidas būtų visiškai palaužęs lietuvio dvasią. Šitie žmonės atvedė Lietuvą į kovo 11-ąją. Šitie žmonės teikia viltį, kad Lietuva bus laisva ir nepriklausoma.

1991.06.15 Ilgametis LKB Kronikos redaktorius

J. E. Vysk. Sigitas Tamkevičius

Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos knygų leidimas

Žiaurios stalininės, o vėliau Chruščiovo ir Brežnevo okupacinės priespaudos laikotarpiu Katalikų Bažnyčios persekiojimas Lietuvoje buvo nepaprastai griežtas ir intensyvus. Nusavinus visas bažnyčias ir religinius pastatus, viską ėmė tvarkyti Religijų reikalų tarybos įgaliotinis. Tuo metu komunistinė valdžia stengėsi kuo greičiau Kat. Bažnyčią sulikviduoti ir sukurti visuomenę be religijos. Prieita prie to, kad į vienintelę Kauno kunigų seminariją leido kasmet priimti tik 5 naujus klierikus, bet ir tie pirma turėjo atitarnauti kariuomenėje. Žiauraus teroro įbauginti kunigai nebeišdrįso priešintis.

Tačiau Maskvoje kilęs disidentinis sąjūdis savo pogrindy leidžiama spauda sužadino ir Lietuvos dvasiškijos bei pasauliečių tikinčiųjų tarpe norą pasipriešinti ir nusikratyti tuo baimės slogučiu. Kunigai ėmė rašyti protesto skundus prieš Kauno kunigų seminarijos suvaržymus. Valdžia reagavo dar didesne priespauda, tardymais, areštais ir net teismais. Taip buvo nubausti už vaikų katekizaciją kunigai: A. Šeškevičius, J. Zdebskis ir Prosperas Bubnys. Tai buvo paskutinis impulsas pradėti leisti pogrindžio leidinį. Šis leidinys buvo pavadintas Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika, o jos pirmasis numeris pasirodė 1972 m. kovo 19 d., nedidelio formato, mašinėle perrašytas.

1971 metais rugsėjo mėn. Čikagoje kun. Kazimiero Kuzminsko pastangomis buvo sukurtas komitetas, kuris pasistengė sukurti organizaciją padėti Lietuvoje persekiojamai Katalikų Bažnyčiai. Po keletos posėdžių buvo sudarytas tos organizacijos statutas ir organizacija buvo pavadinta Lietuvių Katalikų Religinės Šalpos Rėmėjais. 1972 m. balandžio mėn. 8 d. sušauktas steigiamasis šios organizacijos susirinkimas Jaunimo centro didžiojoje salėje. Į pirmąją Rėmėjų valdybą buvo išrinkti šie asmenys: kun. Kazimieras Kuzminskas, Antanas Zailskas, Petras Indreika (miręs), Viktoras Diminskas ir Julius Padegimas.

Suvažiavime pagrindinis kalbėtojas buvo kun. Stasys Raila L. K. Religinės Šalpos reikalų vedėjas. Svečių tarpe buvo J. E. vysk. Vincentas Brizgys ir įvairių organizacijų atstovai su savo

vėliavomis. Įstatai buvo priimti, o vakare įvyko maž. salėje iškilminga vakarienė.

Kun. Kazimieras Kuzminskas, tapęs tos valdybos pirmininku, ėmė rinkti aukas Religinei Šalpai, važinėdamas po įvairias kolonijas ir steigdamas Rėmėjų skyrius. Tų pačių metų liepos mėnesį buvo gautas Čikagoje pirmasis LKB Kronikos numeris, kuris Rėmėjų valdybos buvo multiplikuotas šafirografu ir 1,000 jos egzempliorių buvo išsiuntinėta pasaulio lietuvių centrinėms organizacijoms ir kunigams. Taip Rėmėjų valdyba darė, gavusi ir kitus LKB Kronikos numerius.

Kun. K. Kuzminskas ir toliau važinėjo po lietuvių kolonijas ne tik JAV-se, Kanadoje, bet ir Pietų Amerikoje, Europoje ir Australijoje, rinkdamas aukas ir kurdamas Rėmėjų skyrius, kurių tikslas buvo kaupti lėšas persekiojamai Kat. Bažnyčiai Lietuvoje.

Sulaukus šešių LKB Kronikos numerių, Rėmėjų valdyba savo posėdyje 1973 m. spalio 9 d. nutarė atskirus numerius sudėti į knygą ir, ją išleidus, plačiai paskleisti viso pasaulio lietuvių tarpe. Bet tam buvo reikalingos lėšos. Tad kun. K. Kuzminskas, rinkdamas aukas Religinei Šalpai, ėmė kartu rinkti atskirai ir Kronikos knygų leidimui. Pirmąjį LKB Kronikos tomą paprašius sutiko redaguoti Darbininko redaktorius prof. Juozas Brazaitis, parašęs ir tam tomui reikšmingą įvadą. Dailininkas ir rašytojas Paulius Jurkus nupiešė viršelį ir kitas iliustracijas, o prelatas Juozas Karalius sutiko būti to I-jo tomo mecenatu leidėju.

Ir taip 1974 m. pasirodė pirmasis Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos tomas, apėmęs septynias pirmąsias Kronikas. Tiražas siekė 5,000 egzempliorių. Spausdino M. Morkūno spaustuvė Čikagoje. Jis buvo platinamas per kunigus ir organizacijos skyrius išeivijos tarpe.

Pirmojo LKB Kronikos tomo apžvalga

Šiame pirmajame tome randame Leidėjų žodį, kuriame pareiškiama, kodėl buvo nutarta rinkti LKB Kronikos numerius ir juos surinkus, išleisti atskira knyga. Pogrindinė spauda yra svarbi dokumentinė medžiaga ne tik dabar, bet ir ateityje, tad reikalinga, kad ji išliktų ir plačiai pasklistų viso pasaulio lietuvių tar-

pe. Tad ir nutarta ją leisti knygos forma, nieko nekeičiant, tik pridedant iliustracijas ir kai kurias antraštėles skliausteliuose.

Įvadinis prof. Juozo Brazaičio straipsnis, apimąs 16 psl., nusako to meto Lietuvos Katalikų Bažnyčios nepaprastą priespaudą, žiaurų ateistų valdžios pareigūnų kišimąsi į Bažnyčios vidaus reikalus, norint ją galutinai sunaikinti. Teisiamųjų kunigų gynimosi kalbos parodo, kad jie iš defenzyvos pereina į ofenzyvą, nors ir žino, kad bus nuteisti.

Pirmajame numeryje pateikti kunigų J. Zdebskio ir Prospero Bubnio teismai, po to įvairūs kitų kunigų persekiojimo faktai. Kituose numeriuose spausdinami tikinčiųjų pareiškimai bei skundai dėl neteisingų bausmių kunigams, einantiems savo pareigas.

Jau pradedami aprašinėti mokyklų mokinių įvairūs baudimai, tardymai, kam lanko bažnyčią, tarnauja mišioms ar gieda bažn. choruose. Taip pat atleidinėjami iš tarnybos tikintys mokytojai, šalinami iš darbo tikinčiųjų mokinių tėvai.

Toliau pateikiamos žinios apie bažnyčių apiplėšimus, niekad nesurandant kaltininkų, pakelių kryžių nuvertimai ir draudimai statyti kitus. Prieita net prie to, kad buvo uždrausta dėvėti tautinius drabužius procesijose. Taipgi uždraudė kviesti kunigus prie mirštančių ligonių ligoninėse. Bandoma užverbuoti agentais pačius kunigus, kurių vienas kitas palūžta ir pasiduoda.

Un-to studentai šalinami vien už gėlių padėjimą prie Vytauto paminklo.

Lietuvos vyskupijų iškeliamuose persekiojimo faktuose atsispindi nepaprasta ateistinės valdžios pareigūnų neapykanta Kat. Bažnyčiai ir tikintiesiems.

Šio tomo pabaigoje yra duotas asmenų ir vietovių vardynas, santrumpų paaiškinimai ir knygos turinys.

Antrasis LKB Kronikos tomas

Rėmėjų valdyba greitai ėmė planuoti išleisti ir antrąjį LKB Kronikos tomą, nes Kronikos numeriai laimingai pasiekdavo Vakarų pasaulį ir pačią Čikagą. Taip surinkus naujus 8 numerius (8-15), pakviestas rašytojas Povilas Gaučys suredagavo II-ąjį LKB Kronikos tomą, kuris buvo išleistas 1975 m., atpsausdintas M.

Morkūno spaustuvėje irgi 5,000 egz. tiražu. Viršelio aplanką ir kitas iliustracijas piešė dailininkė seselė Mercedes. Šis tomas taipgi buvo sėkmingai platinamas ir turėjo pasisekimo.

Po Rėmėjų skyrius bevažinėdamas pirm. kun. K. Kuzminskas parinko aukų, kurios padėjo išleisti ir antrąjį LKB Kronikos tomą. Šio tomo išleidimą stambia 1,000.00 dol. auka parėmė newjorkietė Elena Mickeliūnienė.

1976 m. kun. Stasys Raila pasitraukė iš L. Kat. Religinės Šalpos reikalų vedėjo pareigų. Jo vieton šias pareigas perėmė kun. Kazimieras Pugevičius. Taip pat tais metais Religinės Šalpos Rėmėjų vyriausioji valdyba, išsiplėtus organizacijos veiklai ir turėdama prieš akis naujų LKB Kronikos tomų leidimą, savo posėdyje nutarė pasivadinti L. K. Religinės Šalpos Rėmėjų sąjunga ir įsiregistravo Springfielde, gaudama ne pelno siekiančios organizacijos statusą, 1976 m. lapkričio mėn. 16 d.

Ir taip visuose numeriuose pateikiami rašomi tikinčiųjų pareiškimai bei skundai dėl neteisingo kunigų baudimo, vien už religinių pareigų atlikimą.

Mokiniai mokyklose net mušami, kam nesirašo į pionierių organizaciją, pvz., mokyt. Domarkienė Šniaukštų mokykloje sumušė mokinius Lūžą ir Vesnerytę, apdaužė iki kraujo rankas. Arba mokinys Rosinas buvo suagituotų komjaunuolių sumuštas, kam tiki Dievą.

Toliau daro kratas pas Mariją Vilkutę, pas J. Gudelį Kaune, neva ginklų ieškodami, o paėmė tik religinę literatūrą. Tardomas Virgilijus Jaugelis, kun. J. Buliauskas, kun. Zdebskis, K. Tarutis, A. Pliuirienė, N. Stašaitytė.

Toliau aprašomas A. Terleckio teismas; jis nuteisiamas vieneriems metams griežto kalėjimo bausme, nekreipiant dėmesio į liudininkų parodymus. Ignalinoje vaistinės vedėja išmetama iš darbo, kad dalyvavo Mielagėnų klebono laidotuvėse.

Suimami kunigai ukrainietis Vladimiras Prokopivas ir ukr. kun. Mickevičius. Bažnyčiai griauti iš vidaus sudaromi bažnytiniai komitetai, kurie padaromi visagaliais parapijų šeimininkais. Iš pradžių vyskupai tam priešinosi, bet suareštavus keletą kunigų ir vysk. T. Matulionį, pradėjus uždarinėti bažnyčias, buvo nusi-

leista. Tačiau kiek vėliau tie komitetai nebesikišo tiesiogiai į pastoracinį darbą.

Nepavyko ateistams sukurti Lietuvoje tautinę Bažnyčią, nei sulikviduoti Liet. Kat. Bažnyčios Kronikos leidimą.

Suimami J. Gražys ir V. Jaugelis. Suiminėjami kraštotyrininkai: Žukauskas, Sakalauskas, Rudaitis, Pavilonis. Jie visi nuteisiami kalėjimo bausmėmis penkeriems, dvejiems ar trejiems metams. Kun . Pr. Račiūnas buvo išlaikytas kalėjime net 16 metų be teismo sprendimo.

Šio tomo pabaigoje duotas asmenų ir vietovių vardynas, santrumpos ir turinys.

Trečiasis LKB Kronikos tomas

Trečiasis LKB Kronikos tomas apima 7 (16-22) numerius ir liečia 1975-1976 metų įvykius. Išleido L. K. Religinės Šalpos Rėmėjų Sąjunga 1976 m. Spausdintas M. Morkūno spaustuvėje tiražu 5,000 egzempliorių. Viršelio aplanką ir iliustracijas piešė dail. seselė Mercedes. Redagavo pedagogas Pranas Razminas. Šios knygos platinimas vyko taip pat sėkmingai. Išleidimą finansavo 2,000.00 dol. auka Jonas Tijūnas savo mirusios žmonos Rožės ir sūnaus Vytauto atminimui. Dar parėmė Elena Mickeliūnienė, paaukojusi 1,000.00 dol., dar aukojo po 1,000.00 dol. dr. Antanas Matukas ir LKRŠ Rėmėjų S-gos Brocktono skyrius.

Leidėjai savo žodyje ragina lietuvius įsigyti šį tomą ir jį skaityti, semtis iš jo sau tautinės ir dvasinės stiprybės. Reiškia padėką aukotojams ir pažada LKB Kronikos knygas versti į kitas kalbas ir skleisti jas Vakarų pasaulyje.

Šiame tome aprašomi Juozo Gražio ir Nijolės Sadūnaitės teismai. Labai įdomus N. Sadūnaitės paskutinis žodis teismo salėje. „Ši diena yra laimingiausia mano gyvenime, ...nes esu teisiama už tiesą ir meilę žmonėms!" Abu buvo nuteisti po trejis metus, pirmasis paprasto režimo bausme, o Nijolė Sadūnaitė — griežto režimo lagerio ir trejų metų ištrėmimo bausme.

Taipgi rašomi tikinčiųjų pareiškimai net Jungtinių Tautų sekretoriui. Siunčiamas pasveikinimas, Nobelio laureatui A. D. Sacharovui, aprašoma S. Kovaliovo byla bei jo teismas Vilniuje,

kur jis nuteisiamas 7 metų lagerio ir trejų metų ištrėmimo bausme. Daugelyje vietų tardoma ir grasinama ypatingai už vaikų katekizaciją.

Aprašoma inž. Mindaugo Tamonio kova už tiesą ir žmoniškumą. Už tai jis patalpinamas į psichiatrinę ligoninę, o vėliau sunaikinamas: žūsta po traukinio ratais. Spėjama, kad tai saugumo agentų darbas.

Pateikiamas vysk. Julijono Steponavičiaus pareiškimas LTSR Ministrų Tarybai dėl jo neteisėto nutrėmimo į Žagarės miestelį ir prašo jam leisti grįžti į Vilnių ir užimti savo pareigas.

Aprašomi lietuvių vargai Baltarusijai priskirtose srityse. Net kolūkiuose uždraudė kalbėti lietuviškai, o prakalbėjusius baudė pinigine bausme, o per mokyklas vaikai ištautinami.

Kolūkiečiai Kapsuko (Marijampolės) rajone paskelbė streiką dėl neteisėto kolūkio pirmininko primetimo, kurio niekas nenorėjo, ir balsuojant visi pasisakė prieš jį, tačiau KP vadovybė jį įstatė į pareigas, o parašyti dėl šio įvykio skundai nieko nepadėjo.

Knygos pabaigoje pateikiamas asmenų ir vietovių vardynas, santrumpos, žinios apie mecenatus ir turinys. Knyga apima 418 psl.

Ketvirtasis LKB Kronikos tomas

1977 m. gruodžio mėn. organizacija pakeitė savo pavadinimą į Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikoms leisti Sąjungą (The Society for the Publication of the Chronicles of the Catholic Church in Lithuania, Inc.) Ketvirtasis tomas, išleistas 1978 m., apima 9 Kronikos numerius (23-31) ir liečia 1976-78 metų laikotarpį. Leidėjas ta pati organizacija, tik pakeitusi savo pavadinimą. Spausdino M. Morkūno spaustuvė Čikagoje. Viršeliui aplanką ir kitas iliustracijas piešė dail. seselė Mercedes. Redagavo Pranas Razminas. Tiražas taipgi 5,000 egzempliorių. Gale knygos pateikiamas asmenų ir vietovių vardynas, santrumpų paaiškinimai ir mecenatų bei aukotojų sąrašas. Po 1,000.00 dol. aukojo LKB Kronikoms Leisti S-gos Brocktono skyrius, Anicetas Grigaliūnas, Lietuvių Tauragės klubas ir Juozas Vembrė. Pačioj pabaigoj įdėtas knygos turinys, knygos puslapių skaičius — 477.

Šio tomo turinys taip pat labai įvairus. Vėl rašomi pareiškimai Belgrado komisijai, tiriančiai Helsinkio nutarimų vykdymą ir skundžiantis tikinčiųjų persekiojimais. Rašoma L. Brežnevui, Kauno arkivyskupui Liudvikui Paviloniui ir kt.

Iš norinčių stoti į Kauno kun. seminariją R. R. tarybos įgaliotinis K. Tumėnas teleido priimti tik 20 kandidatų, o norinčių buvo 40, o ir iš priimamųjų tarpo stengėsi užverbuoti saugumo agentais.

1977 m. buvo leista atspausdinti maldaknygės „Visada su Dievu" tik 60,000 egzempliorių, bet ir tos pačios buvo labai blogai įrištos ir nedaug tebuvo maldų.

Suvienytų Nacijų O-jai (Jungtinėms Tatoms) skundą rašo Virgilijus Jaugelis, skųsdamasis dėl jo suėmimo, kratos ir atėmimo A. Maceinos knygos „Krikščionis pasaulyje".

Netoli Meškuičių esąs Kryžių kalnas, buvęs nusiaubtas vėl atgyja. Jame vėl pristatyta 360 didesnių ir mažesnių kryžių: vienas jų atvežtas net iš Sibiro.

Suimtas Viktoras Petkus ir laikomas Saugumo kalėjime, o kun. A. Jokubauskas nuteistas pinigine bauda. Duodamos ištraukos iš Nijolės Sadūnaitės laiškų. Taipgi atspausdintas Telšių vyskupijos nužudytų arba kalintų kunigų sąrašas: jų buvo 49, o be kunigo likusių parapijų šioje vyskupijoje 38.

Pateikiama žinių iš Moldavijos ypatingai žiauraus katalikų persekiojimo, kur visoje respublikoje paliktas tik vienas kunigas ir nė vienos bažnyčios.

Išvardijami nauji pogrindžio leidiniai: Aušros Nr. 11, 12, 13, Dievas ir Tėvynė Nr. 8, 9, Tiesos Kelias Nr. 10, Rūpintojėlis Nr. 6, 7, Perspektyvos numeriai 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Penktasis LKB Kronikos tomas

Penktasis LKB Kronikos tomas yra skirtas Vilniaus un-to 400 metų sukakčiai paminėti (1579-1979). Išleistas 1979 m. Čikagoje Lietuvos Katal. Kronikoms leisti S-gos, spausdintas M. Morkūno spaustuvėje. Tiražas — 5,000 egz. Į šį tomą sudėtos 8 Kronikos (32-39), liečia 1978-1979 m. laikotarpį. Viršelio aplan-

ką ir iliustracijas piešė seselė dail. Mercedes, redagavo Pranas Razminas. Knyga apima 556 psl.

Knygos gale pateikiamas asmenų ir vietovių vardynas, dalykinis turinys, santrumpų paaiškinimai. Po to duotas mecenatų ir aukotojų sąrašas.

Šiame tome paskelbta, kad surastas Rainių miškelio tragedijos vyriausias organizatorius — žudikas Raslanas, gyvenantis Lietuvoje. Aprašomas Viktoro Petkaus teismas, laiškų ištraukos iš Gulagų, nauji pogrindžio leidinių numeriai. Iškeliama sustiprėjusi jaunimo bedievinimo ir nutautinimo akcija Lietuvoje, pateikiami straipsniai apie sunkią katalikų padėtį kitose sovietinėse respublikose.

Siunčiamas sveikinimas naujai išrinktajam popiežiui Jonui Pauliui II. Aprašoma kun. Karolio Gurecko, Ceikinių klebono, mirtis.

Išsiskiria straipsniai apie girtavimą lietuvių tarpe, apie negimusiųjų vaikų žudymą (Lietuvoje jų nužudoma apie 50,000).

Aprašomas popiežiaus Jono Pauliaus II vizitas Lenkijoje.

Duodami laiškai iš Gulagų, kur Petras Paulaitis taip rašo: „Stengiamasi kiekvieną paveikti, kad vienas kito bijotume ir vengtume... Viskas ir visur... sąmoningas melas ir apgaulė... Bet mes... save pavedame Dievo valiai." Kitas laiškas — Nijolės Sadūnaitės, kur ji rašo, kaip Talino muitinė neteisingai apmuitavo jos siuntinyje rastus vartotus drabužius.

Lietuvos ordinarai kreipiasi viešai į R. R. Tarybos įgaliotinį P. Anilionį, prašydami leisti atspausdinti 500,000 katekizmų ir kitos religinės literatūros.

Ypatingai puolami tikintieji mokiniai, prievarta įrašomi į pionierių organizaciją, kur jie išauklėjami ateistais. Mokytoja Papievienė ėmė dvejetukų rašymu prievartauti tuos mokinius, kurie verčiami nešioti pionierių ženkliukus, jų nenešiojo. Ypač visur persekiojami ir tardomi mokiniai, priklausą Eucharistijos Bičiulių būreliams.

Šis šeštasis LKB Kronikos tomas apima 10 kronikų (40-49) iš 1980-1981 metų laikotarpio, skirtas LKB Kronikos dešimties metų sukakčiai paminėti. Išleido ta pati Lietuvos Kronikos Sąjunga, tik sutrumpinusi savo pavadinimą. Spaudai paruošė M. Morkūno spaustuvė Čikagoje, o atspausdino Kingsport Press spaustuvė Tennessee 1983 m. Tiražas 5,000 egzempliorių. Viršelį piešė dail. seselė Mercedes, redagavo Pranas Razminas.

Įžanginis straipsnis LKB Kronikai 10 metų perspausdintas iš LKB Kronikos 51-jo numerio.

Įdomu priminti, kad pogrindyje leidžiama LKB Kronika buvo prirašoma, spausdinama ir platinama pasišventusių žmonių, kurie rizikavo pakliūti į saugumo rankas ir būti teisiami bei kalinami. Per tą dešimtmetį dėl LKB Kronikos buvo nuteisti ilgesnėmis ar trumpesnėmis bausmėmis 14 asmenų. Ilgiausia bausme buvo nuteista Nijolė Sadūnaitė, gavusi 6-rių metų bausmę: trejų metų griežto režimo ir trejų metų tremties bausme. Lengviausia bausmė teko Jonui Stašaičiui vos vienerių metų bendro režimo.

Po to eina paaiškinamasis leidėjų žodis.

Aprašomas Vengrijos kardinolo Laslas Lekajaus apsilankymas Lietuvoje kartu su keliais vyskupais. Labai įdomiai aprašytas Angelės Ramanauskaitės teismas Astrave (jau Gudijos teritorijoje), kur ji 1979 m. liepos mėn. buvo teisiama už vaikų mokymą religijos. Deja, jai teteko mokyti tik 3 dienas, po to ji buvo areštuota, apklausinėjus daug liudininkų, buvo nuteista 80 rublių pinigine bauda.

Eucharistijos Bičiulių, daugiausia jaunimo, viešas žygiavimas, kalbant rožančių, nuo Tytuvėnų iki Šiluvos koplyčios, labai sujaudino saugumiečius ir ateistus, nes žygyje dalyvavo daugiau 1,000 asmenų.

Toliau aprašomos kratos, tardymai, duodami pareiškimų pilni tekstai, kovojant dėl Klaipėdos bažnyčios po protestu buvo surinkta 292,018 parašų. Paminima jauno kunigo Virgilijaus Jaugelio mirtis. Išeina viešumon Tikinčiųjų Teisėms Ginti Katalikų komitetas, kurį sudarė kunigai: Jonas Kauneckas, Alfonsas Svarinskas, Sigitas Tamkevičius, Vincas Vėlavičius, Juozas Zdebs-

kis. Pateikiami naujų pogrindžio leidinių pasirodymo faktai, Nijolės Sadūnaitės paleidimas į laisvę. Aprašomi Antano Terlecko, Juliaus Sasnausko, gyd. Algirdo Statkevičiaus teismai.

Paminėtas labai žiaurus Luokės klebońo Leono Šapokos kankinimas ir nužudymas. Kadangi jo pinigai visai neliesti, tai spėjama, kad tai saugumo suorganizuotas kerštas. Taipgi kankintas Karmėliavos klebonas kun. Antanas Bitvinskas, buvo apdegintas specialių kankintojų kun. J. Zdebskis. Aprašomi Anastazo Janulio ir Povilo Buso teismai.

Toliau pateikiama daug pareiškimų protestų tiek Lietuvos valdžios pareigūnams, tiek ir Tarybų Sąjungos dėl Bažnyčios persekiojimo.

Knygos pabaigoje pateikiama asmenų ir vietovių rodyklė, santrumpos, mecenatų bei aukotojų sąrašas ir turinys. Knyga turi 687 puslapius.

LKB Kronikos septintasis tomas

Šį LKB Kronikos septintąjį tomą išleido ta pati Lietuvos Kronikos Sąjunga, sudėdama 10 (50-59) numerių, apimančių 1981-83 metų laikotarpį. Spaudai paruošė M. Morkūno spaustuvė Čikagoje, viršelį ir iliustracijas piešė dail. seselė Mercedes, spausdino Kingsport Press spaustuvė, Tennessee. Išleidimo data — 1984 m. Tiražas 5,000 egzempliorių, rędagavo lituanistas Ignas Serapinas.

Šis LKB Kronikos tomas yra skirtas švento Kazimiero 500 metų mirties sukakčiai paminėti (1484-1984).

Įvadinį žodį parašė J. E. vysk. Paulius Baltakis, iškeldamas nepaprastą tikinčiųjų heroizmą, pasiaukojimą, ginant katalikų tikėjimą. Pogrindyje leidžiama LKB Kronika patenka į Vakarų pasaulį ir radijo bangomis perduodama į Lietuvą; taip ji pasiekia tuos, į kurių rankas negausūs LKB Kronikos numeriai negali patekti.

Antrasis straipsnis, parašytas prof. Pauliaus Rabikausko, S.J., jis plačiau pateikia tų laikų Lietuvos gyvenimo aspektus ir taipgi šv. Kazimiero biografiją, jo kultą Lietuvos tikinčiųjų tarpe.

Leidėjai savo žodyje pateikia Kolumbijos kardinolo padėkos laišką už atsiųstą ispanų kalba I-jį LKB Kronikos tomą. Čia jis Lietuvos katalikus palygina su pirmųjų amžių krikščionimis, kurie turėjo slėptis katakombose. Pažada melstis už mūsų tautos šviesesnę ateitį.

Aprašoma kun. Broniaus Laurinavičiaus mirtis, pastūmus jį po sunkvežimio ratais. Rašoma, kaip jaunimas Lietuvoje stato kryžius, o tikintieji siunčia pareiškimus, protestuodami prieš nugriovimą koplyčios. Mokyklose kai kurios mokytojos su įniršiu plėšia kryželius nuo mokinių kaklo.

51-sis Kronikos numeris skirtas LKB Kronikos dešimtmečiui pažymėti. Be to pateikiamas kun. Leono Šapokos ir kun. Leono Mažeikos žudikų teismas, bet kad ateistinė ideologija deformavo nusikaltėlių charakterį, to teismas neužsiminė.

Vysk. tremtinys Vincentas Sladkevičius užima vyskupo pareigas Kaišiadoryse, o Antanas Vaičius pakonsekruojamas Telšių vyskupu. Vilkaviškio, Telšių, Panevėžio vyskupijų ir Kauno arkivyskupijos kunigai pasiuntė L. Brežnevui pareiškimą, reikalaudami, kad valdžios pareigūnai netrukdytų kunigams lankyti tikinčiųjų, kad vyskupai laisvai galėtų skirstyti kunigus į parapijas, kad grąžintų atimtąsias bažnyčias ir į savo pareigas leistų grįžti vysk. Julijonui Steponavičiui, kad leistų statyti naujas bažnyčias mikrorajonuose. Po kiekvienu pareiškimu pasirašė visi kunigai, išskyrus 3-4 išimtis.

Prie Baltgudijos priskirtose lietuvių srityse komunistiniai pareigūnai net į ūkininko gryčią susirinkusius rožančiaus kalbėti išvaikė ir išplūdo bjauriausiais žodžiais. Ukrainoje teisiami katalikų unitų kunigai už religinių apeigų atlikimą. Katalikų bažnyčia visiškai perėjo į pogrindį.

Jadvyga Bieliauskienė antrąjį kartą nuteisiama net 4 metų bausme griežto režimo už tai, kad pas ją rado L. Šapokos Lietuvos istoriją ir B. Brazdžionio eilėraščių.

Kaišiadorių vyskupijos kunigai siunčia J. Andropovui protesto pareiškimą, reikalaudami paleisti kalinamą kun. A. Svarinską. To paties reikalauja ir 117 Panevėžio vyskupijos kunigų, pasirašiusių po pareiškimu.

Tomo pabaigoje pateikiama asmenų ir vietovių rodyklė, santrumpos, aukotojų sąrašas ir turinys. Knyga turi 741 puslapį.

LKB Kronikos aštuntasis tomas

Šis tomas apima aštuonius LKB Kronikos numerius (60-67 ir priedą) ir liečia 1983-85 metų laikotarpį. Išleido Lietuvos Kronikos Sąjunga, viršelį ir iliustracijas piešė dail. seselė Mercedes, Lietuvos Krikščionybės sukaktuvinis medalis skulptoriaus V. Kašubos. Spausdino Kingsport Press spaustuvė, Tennessee, 1987 m., tiražas 3,000 egzempliorių. Redaktorius Ignas Serapinas. Šis tomas skirtas Lietuvos Krikščionybės 600 metų jubiliejui paminėti.

Pirmasis straipsnis — Krikščionybės kelias į Lietuvą, parašytas prof. Pauliaus Rabikausko, S.J. Po to eina trumpas leidėjų žodis.

Paminima 5-rių metų sukaktis nuo TTGK K-to įsikūrimo, popiežiaus Jono Pauliaus II 25-rių metų vyskupystės sukaktis. Aprašomas kun. Sigito Tamkevičiaus teismas. 62-sis LKB Kronikos numeris skiriamas 500 metų šv. Kazimiero mirties sukakčiai prisiminti. Straipsnyje minimas bedievių siautėjimas, įvairiai trukdant šios sukakties paminėjimą. Šv. Kazimieras dar ir dabar bedieviams pavojingas, nes neleido į Katalikų kalendorėlį įdėti net trumpos biografijos. Rašomi protestai dėl nuteistų kunigų Alfonso Svarinsko ir Sigito Tamkevičiaus.

Lietuvoje buvo prisiminta 50 metų sukaktis nuo Lietuvos pasiaukojimo Šv. Jėzaus širdžiai 1934 m. Persekiojimai prieš tikinčiuosius suintensyvėja; areštuojamas Kybartų kunigas Kastytis Matulionis ir vienuoliktosios klasės mokinys Romas Žemaitis, kam jie organizavo per Vėlines eiseną į kapines pasimelsti už mirusius. Abu buvo nuteisti: kun. K. Matulionis trijų metų, o R. Žemaitis dvejų metų bendro režimo bausme.

Toliau rašoma, kaip LKP CK lektorius J. Sakalauskas, susikvietęs ateistinio darbo vadovus, aiškino, kad Vatikanas suaktyvino darbo veiklą ir pradėjo transliuoti programas uzbekų, kirgizų ir tadžikų kalbomis, o į Kauno kun. seminariją esą buvę priimti 4 baltarusių ir ukrainiečių jaunuoliai. Pasirodo, kad visoje Lietu-

voje kulto komisijos nariai klauso kunigų pamokslų ir juos perduoda rajono ar miesto ateizmo taryboms. Patarė netempti tikinčių mokinių į pionierius, o stengtis performuoti jų pasaulėžiūrą. Net išėjusios į pensiją mokytojos vadovauja nelegaliems vienuolynams. Be to jis tvirtino, kad esą dabar vienuolynų daugiau, negu tada, kai jie buvo legalūs. Nekreipiamas dėmesys į vienišą žmogų. Reikia taikyti naują metodą, požiūris į tikintį mokinį turįs būti draugiškas. Su mokiniais turėti diplomatiškus pokalbius, kad mokinys atskleistų savo dvasinį pasaulį. Stebėti, ar mokinio namuose esama religinės literatūros, ar lankosi kunigas. Išmokyti berniukus šokti ir stebėti, kad jie lankytų pasilinksminimus. Žiūrėti, kad tėvai neverstų mokinių eiti į bažnyčią, atlikinėti religines apeigas, o patikėtų vaikų auklėjimą mokyklai. Net bausti tėvus, kam neugdo ateistiškai savo vaikų. Organizuoti ateistines paskaitas ciklais, sugalvojant įdomius pavadinimus, kad nenubaidytų tikinčiųjų. Visa tai parodo, kokiomis subtiliomis priemonėmis yra kovojama prieš religiją.

Pateikiamas straipsnis apie lietuvių palaimintojo Mykolo Giedraičio vienuolio gyvenimą, norint paminėti 1985 metais jo mirties 500 metų sukaktį. Jis kilęs iš Lietuvos kunigaikščių Giedraičių giminės, gyvenęs Krokuvos vienuolyne ir ten miręs. Pasižymėjo šventu gyvenimu ir buvo visų gerbiamas.

LKB Kronikos priedas apima 37 psl. ir pateikia kultų įstatymų nuostatus. Kai kurie jų esą slapti, pvz., Nr. 122, kur nurodoma skaičiais, kiek ir kokios religinės grupės veikia Lietuvoje. Smulkesnės žinios apie jų veiklą pateikiama 1983 metų Lietuvoje sakytų pamokslų apžvalga.

Knygos pabaigoje yra asmenų ir vietovių vardynas, santrumpos, trumpa mecenato vet. dr. Aniceto Grigaliūno biografija ir aukotojų sąrašas. Knyga apima 530 puslapių.

LKB Kronikos devintasis tomas

Šis devintasis tomas apima 8 (68-75) LKB Kronikos numerius. Išleido Lietuvos Kronikos Sąjunga, viršelį ir iliustracijas piešė dail. seselė Mercedes. Spaudai paruošė Aleksandras Pakalniškis Jr., spausdino Kingsport Press spaustuvė, Tennessee, 1989

m. Tiražas 3,000 egzempliorių. Redagavo lituanistas Apolinaras P. Bagdonas. Knyga dedikuojama Vilniaus Katedros sugrąžinimui paminėti.

Pirmasis straipsnis, parašytas buvusio ilgamečio kalinio kun. Alfonso Svarinsko, pateikia į savo pareigas grįžusio arkivyskupo Julijono Steponavičiaus biografiją. Jį sveikina Lietuvos katalikiškasis jaunimas.

Toliau istorikas Jonas Dainauskas pateikia labai išsamų straipsnį — Vilniaus Katedra, kurią pastatęs karalius Jogaila, priėmęs krikštą ir 1387 m. savo paskelbtoje privilegijoje pamini šv. Stanislovo vardo šlovei pakonsekruotą bažnyčią, kaipo įkurtos vyskupystės katedrą. Ji daug kartų buvo sunaikinta gaisrų ir vėl atstatinėjama, o dabartinė statyta — restauruota 18 amžiaus pabaigoje vysk. Masalskio rūpesčiu, užbaigta 1801 m. Jos portiko viršuje buvo pastatytos 3 skulptūros: šv. Stanislovo, šv. Elenos su kryžiumi ir šv. Kazimiero.

Antrasis labai išsamus straipsnis prof. Vytauto Skuodžio — Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika Tautoje ir pasaulyje — apima 16 psl. Čia jis, įvertindamas LKB Kroniką ir jos vertimų skleidimą plačiame pasaulyje, cituoja padėkos laiškus, kuriuose tolimiausių kraštų vyskupai dėkoja už atsiųstą knygą ir pasižada melstis, kad tikėjimo laisvė Lietuvoje iš naujo sušvistų.

Po trumpo leidėjų žodžio toliau ir vėl pateikiami Bažnyčios persekiojimo faktai. Aprašomas Vlado Lapienio teismas, kuriame jis buvo kaltinamas už rastą jo parašytų memuarų rankraštį, LKB Kronikos 57 Nr., Lietuvos Ateities 67 Nr. ir kt. Nežiūrint jo argumentuotos ginamosios kalbos, jis buvo nuteistas 4 metams griežto lagerinio režimo bausme ir 2-jų metų trėmimu.

Toliau paminimi padažnėję bažnyčių apiplėšimai. Vien tik 1985 metų rudenį buvo apiplėštos 6 bažnyčios. Įtariama, kad tai organizavo saugumas. Ypatingai plačiai minima kun. Juozapo Zdebskio įtartina avarija, kurios metu mirtinai sužeistas kun. J. Zdebskis mirė. Žuvo išdirbęs Rudaminos parapijoj kelis metus. Jo mirtis sukrėtė visą Lietuvą.

Popiežius Jonas Paulius II sveikina lietuvių tautą ir tremtinį vyskupą Julijoną Steponavičių, minintį savo vyskupystės 25-rių metų sukaktį.

Toliau minimas naujai pasirodęs pogrindžio Aušros Nr. 50 (90), kuriame prisimenama 45-rių metų Lietuvos okupacijos sukaktis. Dar išvardijama 13 politinių kalinių, jų tarpe trijų kunigų kančios. Gruzinas Galašvilis, įsilaužęs į Pušaloto kleboniją, žiauriai sužalojo kun. A. Pipirą ir jo giminaitį R. Kadarauską, išvogęs 1,500 rublių, tačiau išgėręs bevažiuodamas užmigo ir tokiu būdu buvo suimtas.

LKB Kronikos 57-me Nr. kreipiamasi į visą pasaulį dėl Molotovo-Ribentropo pakto pasėkų atitaisymo, grąžinant laisvę pavergtoms Pabaltijo lietuvių, latvių ir estų tautoms.

Knygos pabaigoje duodamas asmenų vardynas, santrumpos, aukotojų sąrašas ir turinys. Knygos viršelyje naujai paskirto Lietuvos kardinolo Vincento Sladkevičiaus atvaizdas. Knyga tikrai reprezentacinė, apima 558 puslapius.

Šalia lietuviškųjų LKB Kronikos tomų Lietuvos Kronikos S-gos valdyba pasirūpino ir vertimais į kitas kalbas, kad Lietuvos katalikų pogrindinė spauda atskleistų Vakarams sovietinės priespaudos žiaurumus. Tam tiklsui buvo surasti vertėjai ir su didelėmis pastangomis pasirūpinta lėšomis, reikalingomis vertimams, išleidimui ir išsiuntinėjimui.

Pirmiausia buvo surastas vertėjas į ispanų kalbą, tai Zeferinas Juknevičius, gyvenantis Argentinoje. Jis pasistengė per trumpą laiką išversti pirmąjį Kronikos tomą, kuris ir buvo išleistas 1979 m., apėmęs septynias Kronikas 1-7 Nr. Šis tomas buvo skirtas Lietuvos un-to Vilniuje 400 metų sukakčiai paminėti. Išleistas U.S.A., Čikagoje, spausdintas M. Morkūno spaustuvėje. Iliustracijas ir aplanką piešė dail. seselė Mercedes, o įžanginį žodį parašė Loyolos un-to vicerektorius Čikagoje. Knyga apima 406 psl. ir buvo išsiuntinėta į ispaniškai kalbančias valstybes Pietų Amerikoje, taip pat į Meksiką ir pačią Ispaniją. Siųsta katalikų Bažnyčios vyskupams, vienuolynams, universitetų bibliotekoms, radijo ir televizijos stotims, žymiųjų laikraščių redaktoriams, politikams ir kt. Atsiliepimai apie šią knygą iš daugelio padėkos laiškų buvo puikiausi. Lietuvos vardas ir jos kova prieš komunizmą buvo plačiai išgarsinta. Tas paskatino leidėjus išversti ir antrąjį tomą, apimantį 8-15 Nr., iš viso 8 Kronikas. Išleistas J.A. Valstybėse 1982 m., spausdintas Kingsport Press spaustuvėje,

Tennessee. Vertėjas tas pats Z. Juknevičius, be to pateikęs chronologinį straipsnį apie Lietuvos valstybę nuo pat jos įsikūrimo Mindaugo laikais iki dabar. Iliustravo ta pati dailininkė seselė Mercedes; knyga kietais viršeliais apima 464 psl, tikrai reprezentacinė. Leidėjams išsintinėjus antrąjį Kronikos tomą, ir vėl pradėjo ateiti dešimtimis padėkos laiškų su pažadais melstis už persekiojamą Lietuvos katalikų Bažnyčią.

Kadangi Šeštasis LKB Kronikų tomas yra skirtas šv. Kazimiero 400 metų mirties sukakčiai paminėti, leidėjai nutarė šį tomą kuo greičiau išversti į ispanų kalbą, kas ir buvo atlikta to paties vertėjo Z. Juknevičiaus. Šis tomas vienas didžiausių ir gražiausių apima 10 Kronikų 40-49 Nr. ir turi 764 psl., spausdintas ten pat Kingsport Press spaustuvėje, Tennessee. Išleistas 1986 m., dailiai iliustruotas dail. seselės Mercedes. Pradžioje yra pateiktas prof. Pauliaus Rabikausko, S.J. straipsnis apie šv. Kazimierą, Lietuvos globėją. Prieš tai dar duodami leidėjų ir vertėjo įžanginiai straipsniai. Dar tenka priminti, kad viršelio aplanke pateikiama informacija apie Lietuvos Kronikos Sąjungą, kurios pastangomis taip pat ir šis kaip ir kiti tomai buvo suorganizuotas, išspausdintas ir išplatintas.

Šiuo metu galutinai spaudai paruoštas ir septintasis tomas, bet tik lėšų klausimas neleidžia pradėti jo išleidimą.

Anglų kalba LKB Kronikos pirmasis tomas, verstas Nijolės Gražulienės, apima 9 Kronikas 1-9 Nr. ir yra 457 psl. apimties. Skirtas 400 metų Vilniaus un-teto sukakčiai paminėti, išleistas 1981 m., spausdintas Kingsport Press spaustuvėje, Tennessee. Leidėjas Liet. Kronikos s-ga, 10,000 egz. tiražas, kainavęs su išsiuntinėjimu apie 30,000 dol. Iliustravo irgi dail. seselė Mercedes. Įžanginį straipsnį parašė Loyolos un-teto vicerektorius. Apie Vilniaus un-tą išsamų straipsnį parašė prof. Vytautas Vardys. Išplatinus keletą tūkstančių egzempliorių, gauta šimtai padėkos laiškų iš visų angliškai kalbančių valstybių, kas buvo šio tomo leidėjams, Lietuvos Kronikos Sąjungai, moralinė paskata ir toliau dirbti, skelbiant LKB Kronikas svetimomis kalbomis. Tik gaila, kad aukų gauta labai nežymi suma.

Po didesnių pastangų ta pati vertėja Nijolė Gražulienė išvertė ir šeštąjį LKB Kronikų tomą į anglų kalbą. Liet. Kronikos S-ga,

sukaupusi visą savo energiją ir išteklius, 1989 m. išleido šią reprezentacinę knygą, apimančią 40-49 LKB Kronikos numerius, kas sudarė 10 Nr. su 678 psl. Aplankas ir iliustracijos dail. seselės Mercedes, spausdino ta pati Kingsport Press spaustuvė, Tennessee. Įžangą malonėjo parašyti Čikagos kardinolas Joseph Bernardin. Šis tomas skirtas šv. Kazimiero 500 metų mirties sukakčiai paminėti. Straipsnį apie šv. Kazimiero gyvenimą parašė prof. Paulius Rabikauskas, S.J. Tenka priminti, kad ir septintasis LKB Kronikos tomas jau išverstas į anglų kalbą, tik reikia mecenato, kuris finansuotų šio tomo išleidimą.

Europoje į italų kalbą LKB Kronikų vertimais rūpinosi prel. Vincas Mincevičius, išleidęs du tomus. Jų išleidimą parėmė Lietuvos Kronikos S-ga stambesne suma. Tik pritrūkus lėšų, leidimas buvo sustabdytas.

Vertimais į vokiečių kalbą pasirūpino kun. dr. Konstantinas Gulbinas. LKB Kronika atskirais numeriais buvo verčiama ir spausdinama žurnale Acta Baltica, o vėliau, jungiant po 4-5 Kronikas, buvo sudaromos knygos.

Kas liečia prancūzų kalbą, buvo išversta pustrečio tomo, bet, pritrūkus lėšų jo apipavidalinimas ir išleidimas labai susitrukdė.

Išplatinus svetimomis kalbomis LKB Kronikos knygas, pradėjo plaukti šimtai padėkos laiškų iš visų kontinentų, kur Lietuvos vardas daugely vietų nebuvo žinomas. Tas viskas labai išgarsino Lietuvą, kaipo kovotoją už sąžinės ir religijos laisvę. Bet nebuvo apsieita be aukų. Keli kunigai buvo nužudyti įtartinomis aplinkybėmis kun. J. Zdebskis, kun. Br. Laurinavičius ir kt., daug kunigų buvo nuteista ilgomis Gulago bausmėmis ir trėmimu. Ne vienas ir pasaulietis kentėjo už LKB Kronikos platinimą. Nijolė Sadūnaitė iškentėjo Gulage 5 metus ir dar buvo ištremta.

Bet LKB Kronika ir kiti pogrindžio leidiniai prikėlė tautą iš baimės slogučio ir davė žymiausią akstiną tautiniam atgimimui, kuris prasiveržė 1988 metais ir nuvedė iki Lietuvos nepriklausomybės atstatymo 1990 m. kovo 11 d. Niekas negalės išbraukti iš istorijos LKB Kronikos didžiulės reikšmės, o tie puikiai išleisti LKB Kronikos tomai lai kalba ateinančioms kartoms, kaip lietuviai kovojo prieš žiauriąją komunizmo priespaudą.

APB

LEIDĖJŲ ŽODIS

Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika, pogrindžio leidinys, pradėtas 1972 m. kovo mėn. 19 d., per 17 metų keldama viešumon komunistų nusikaltimus prieš tikinčiuosius ir tautą, išlaikė juos ištikimais Kristui, ugdė juose tautinę sąmonę ir privedė Lietuvą prie nepriklausomybės atstatymo 1990 m. kovo mėn. 11 d. Daugybė lietuvių už LKB Kronikas kentėjo komunistų kalėjimuose ir koncentracijos lageriuose. Mes lenkiame galvas prieš tuos tautos didvyrius ir džiaugiamės, kad galėjome tęsti jų darbą laisvuose kraštuose, leisdami LKB Kronikos knygas lietuvių, anglų ir ispanų kalbomis, plačiai skleisdami laisvajame pasaulyje. LKB Kronikose yra iškeliamos lietuvių kančios ir jų kova už tikėjimo ir tautos laisvę.

Tenka dar priminti, kad reikėjo didelių sumų lėšų ir dar didesnio savanorių pasiaukojimo, norint išleisti 10 didelių LKB Kronikos tomų, kurių tiražas siekia 75,000 egzempliorių. Be to, LKB Kronikos tomai ispanų ir anglų kalbomis buvo išsiuntinėti į 96 kraštus po visą pasaulį. Už tai buvo gauta šimtai padėkos laiškų iš dvasiškių ir pasauliečių. Tai buvo lyg ir simbolinis atlyginimas visiems, savo darbu ir lėšomis prisidėjusiems prie tų LKB Kronikos puikiai išleistų tomų.

Džiaugdamiesi reiškiame nuoširdžiausią padėką Jo Eminencijai kardinolui Vincentui Sladkevičiui už Žodį LKB Kronikos dešimtajam tomui, kuriame parodo didelę Kronikos reikšmę lietuvių tautai.

Lietuvos Kronikos Sąjunga, neturėdama užtenkamai lėšų, negalėjo samdyti tarnautojų ir patalpų savo įstaigai, kurią priėmė kun. K. Kuzminskas savo kukliame bute. Visus darbus atliko be jokio atlyginimo savanoriai bendradarbiai, kuriems reiškiame nuoširdžiausią padėką.

Nuoširdžiai dėkojame prof. dr. Pauliui Rabikauskui, S.J., Bažnyčios istorijos fakulteto Romoje dekanui, už atitinkamus straipsnius minint: Vilniaus universiteto 400 metų sukaktį 1979 m., Šv. Kazimiero 500 metų mirties sukaktį ir Lietuvos Krikščionybės 600 metų sukaktį 1987 m.

Reiškiame nuoširdžią padėką už įvadų parašymą LKB Kronikos tomams: prof. Juozui Brazaičiui I tomui, Jo Ekscelencijai vysk. Pauliui Baltakiui už įvadinį žodį, VII-ąjį tomą pasitinkant, prof. Vytautui Skuodžiui už įvadą — LKB Kronika tautoje ir pasaulyje ir Apolinarui P. Bagdonui už įvadą X-ajam tomui.

Nuoširdžiai dėkojame redaktoriams: I tomo rašytojui prof. Juozui Brazaičiui, II tomo — rašytojui Povilui Gaučiui, III, IV ir V tomų pedagogui Pranui Razminui, VI, VII ir VIII tomų — lituanistui Ignui Serapinui, IX ir X tomų — rašytojui Apolinarui P. Bagdonui.

Taip pat nuoširdžiai dėkojame visiems rėmėjams, daugiau ar mažiau aukojusiems, nes be jų pagalbos visai nebūtume galėję leisti LKB Kronikos knygas lietuvių ir kitomis kalbomis. Ypatingą padėką reiškiame kun. dr. Justinui Vaišvilai, IX ir X tomų mecenatui ir leidėjui.

Nuoširdžiausia padėka priklauso dailininkui ir rašytojui Pauliui Jurkui už LKB Kronikos I tomo lietuvių kalba aplanko ir kitas iliustracijas, ypač seselei dail. Mercedes už visų likusiųjų tomų lietuvių, anglų ir ispanų kalbomis aplankų ir lietuvių kalba vidaus iliustracijas.

Lietuvos Kronikos Sąjunga, išleidusi LKB Kronikos lietuvių kalba X-tą ir paskutinį tomą, savo veiklos nesustabdys, bet ją tęs, versdama ir leisdama likusius tomus anglų ir ispanų kalbomis bei skleisdama laisvajame pasaulyje, kad komunizmui sugriuvus, kitų kraštų mokslininkai galėtų pasinaudoti ta medžiaga ir tuo būdu Lietuvos vardas ilgai būtų minimas pasaulyje.

Nors dabar lietuviai savo paramą nukreipė į Lietuvą, o LKB Kronikos knygų leidimą labai mažai kas beremia, tačiau prašome visų lietuvių stipresnės paramos lietuviškiausiam dalykui — LKB Kronikos darbo užbaigimui, išleidžiant visus likusius tomus anglų ir ispanų kalbomis.

Nuoširdžiausiai dėkojame ilgamečiam LKB Kronikos redaktoriui J. E. vysk. Sigitui Tamkevičiui už straipsnį „Žingsniai į laisvę", kuris skiriamas Lietuvos Nepriklausomybės 1990 m. kovo 11 d. atstatymui paminėti.

Šioje knygoje sudėtos LKB Kronikos yra gautos iš Lietuvos, jose niekas nėra pakeista, išskyrus redaktoriaus pridėtas ant-

raštėles, kurios spausdinamos stambesniu šriftu ir yra paimtos į skliaustelius su dvitaškiu. Knygos gale pridedamas asmenų vardynas, terminų ir santrumpų paaiškinimai bei aukotojų sąrašas.

Reiškiame nuoširdžią padėką spaustuvininkui Mykolui Morkūnui už LKB Kronikos lietuvių kalba pirmųjų 5 tomų ir ispanų kalba I tomo paruošimą ir atspausdinimą. Nuoširdžiai dėkojame Aleksandrui Pakalniškiui Jr. už surinkimą, laužymą ir korektūrų taisymą ankstesniųjų ir šio tomo, taipgi Kingsport Press spaustuvei už gražų spausdinimo darbą ir visiems bet kuo prisidėjusiems prie šio ir kitų tomų išleidimo.

Lietuvos Kronikos Sąjungos valdyba

Nr. 76

- Žvilgsnis į praėjusius 1987 metus
- Pareiškimai ir protestai
- Iš a.a. kun. Juozapo Zdebskio laiškų
- Kratos ir tardymai
- Mūsų kaliniai
- Žinios iš vyskupijų
- Sovietinėje mokykloje
- Nauji pogrindžio leidiniai

1988 m. vasario 14 d.

Eina nuo 1972 metų!
Perskaitęs duok kitam!
Jei gali, padaugink!

ŽVILGSNIS Į PRAĖJUSIUS 1987 METUS

(1987 metai baigėsi, bet valdžios viršūnėse politika Bažnyčios atžvilgiu kol kas nepasikeitė. Valdiški bedieviai stengiasi prislopinti jubiliejinių renginių iškilmingumą. Kova už Lietuvos ateitį vyksta jauno žmogaus sieloje):

Praėjo Jubiliejiniai metai, į kuriuos buvo sudėta tiek daug vilčių, ilgai jiems ruoštasi. Ar tos viltys ir lūkesčiai pasiteisino? Žvelgiant iš paviršiaus — ne... Dauguma vilčių sudužo, neišsipildė.

Jubiliejaus iškilmėse nesulaukėm šv. Tėvo Jono-Pauliaus II. Valdiški bedieviai sutrukdė Šv. Tėvui susitikti su Lietuvos katalikais.

Kai kas daug vilčių dėjo į "persitvarkymą ir demokratizaciją", vykstančią sovietinėje imperijoje. Tokie įtikinėjo — nereikia parašų rinkimo vajaus, ir taip bus grąžintos atimtos bažnyčios, paleisti įkalinti kunigai. Vis naujos buvo nustatinėjamos datos Vilniaus arkivyskupijos Apaštalinio Administratoriaus vysk. Julijono Steponavičiaus sugrįžimui iš Žagarės tremties į Vilnių. Tikėtasi, kad bus pakeisti prieš kitaminčius ir tikinčiuosius nukreipti Baudžiamojo kodekso straipsniai, išleisti "švelnesni" Religinių susivienijimų nuostatai, nebus draudžiama katekizacija, bus liautasi persekioti besimokantį tikintį jaunimą...

Šie 1987 "persitvarkymo" metai baigėsi, o rezultatai — Bažnyčios padėtis faktiškai nepasikeitusi. Net ir viena kita bedieviškos valdžios "nuolaida" ar "prielankumo gestai", nežiūrint, kad masinės informacijos priemonėmis labai išgarsinti ir užsienyje, iki šiol dar tik popieriuje, pvz: Klaipėdos Taikos Karalienės baž-

nyčios grąžinimo klausimas dar kybo ore — žadama grąžinti po dviejų metų. Viskas priklausys nuo to, kas po dviejų metų sėdės sovietinės valdžios viršūnėse ir kokią politiką Bažnyčios atžvilgiu jos ves. Kas žino, kaip dar viskas baigsis. Taigi, džiaugtis užgrobtos Klaipėdos bažnyčios grąžinimu tikrai dar per anksti.

Kunigų kalinių išlaisvinimo klausimas. Šioje srityje bedieviška sovietų valdžia visam pasauliui akivaizdžiai pademonstravo, ką ji laiko savo svarbiausiu priešu dabartinėje Lietuvoje, būtent — Bažnyčią ir kunigus. Persitvarkymo ir taip vadinamos demokratizacijos laikais lageryje paliko tik kunigus — Alfonsą Svarinską ir Sigitą Tamkevičių. Kiti Lietuvos disidentai jau arba laisvėje, arba tremtyje. Bažnyčia demonstracijų ir kitokių atvirai sovietų valdžiai priešiškų akcijų neorganizuoja, tačiau valdiškiems bedieviams ji pavojingesnė, nes pakerta bedievybės galią dvasinėje srityje, kviesdama tautą likti ištikimai per 600 metų protėvių išlaikytoms ir brangintoms katalikiškoms tradicijoms bei moralei. Tik todėl valdiški bedieviai taip uoliai stengėsi prislopinti Jubiliejinių renginių, ypač centrinių, skambesį. Nuolat buvo reikalaujama iš hierarchų ir svarbesnių parapijų klebonų, kad užtikrintų, jog Jubiliejaus minėjimo proga bus tik įprastinės pamaldos ir kad jos niekuo nesiskirs nuo eilinių atlaidų. Dalį Lietuvos Bažnyčios vadovų ir klebonų grasinimais ir pažadais jiems pasisekė nukreipti į kompromisų kelią. Tegul bedievių dusinama katlikiškoji liaudis pati paieško, kur išgirsti ką giliau ir plačiau apie 600 metų krikščionybės kelią Lietuvoje. O kaip reikia mūsų liaudžiai, mūsų jaunimui, mokyklose tegaunančiam tik ateistinį auklėjimą, tokių renginių, kuriuose būtų įsisavinama krikščioniška dvasia, kad 600 metų ištikimybė katalikiškam tikėjimui taptų ir turtu, ir savastimi naujosios 7-os krikščioniškos Lietuvos generacijos. Reikia, kad Tautos ir Bažnyčios šviesesnė ateities viltis būtų grindžiama, ne "laukiamomis nuolaidomis" iš bedieviškos valdžios pusės, bet krikščioniškos doros ir tikėjimo principų įtvirtinimu jaunose sielose ir širdyse.

Bedieviai šiais praėjusiais metais veikė visais jiems prieinamais kanalais, kad, minint Krikšto Jubiliejų Evangelijose Duonos dvasia alkstančiam mūsų jaunimui būtų pateikta jam neįkandamu, t.y. be atskiro religinio auklėjimo ir pasiruošimo nesu-

prantamu būdu — pamaldos laikomos lotynų kalba. Ar ne paradoksas — kai Romoje šv. Tėvas Aušros Vartų Gailestingumo Motinos šventėje už Lietuvą aukoja šv. Mišias lietuvių kalba, tai Lietuvoje Jubiliejaus iškilmėse ir net toje pačioje Aušros Vartų Dievo Motinos iškilmėje Vilniaus šventovėje koncelebracijai susirinkusiems kunigams vyskupijos valdytojas uždraudė lietuvių kalba celebruoti šv. Mišias. Tegul liaudis ir jaunimas nesupranta, ką kunigai kalba, kaip meldžiasi. Į akmenį vyniojama dvasinės gyvybės duona! Dėl tariamai svarbių, o pagrinde tik žadamų nuolaidų perduokit bedieviams jaunos kartos sielas, nekovokite už jas. Tai šėtono klasta!

Žvelgiant į ateitį, į septintąjį krikščionybės šimtmetį, kaip pirmaeilis uždavinys Lietuvos Katalikų Bažnyčiai iškyla būtinybė sukrikščioninti bedievinamą jaunąją mūsų tautos kartą. Tikroji kova už Lietuvos ateitį vyksta jauno žmogaus širdyje, už ką jis apsispręs: už Kristų, Jo Evangeliją, ar už bedievių žadamus, bet dažniausiai neišpildomus "pažadus", o gal ir už kitus šios žemės valdovų naiviems savo vergams numetamus blizgučius.

Septintas krikščioniškos Lietuvos šimtmetis turi prasidėti intensyvia kova už jaunas širdis.

Šie metai pažymėti ir drąsesniu mūsų tautiečių šauksmu "Laisvės Lietuvai!" Kiekvienam žmogui, juo labiau tautai, įgimtas laisvės troškimas. Šiais "persitvarkymo" ir "demokratizacijos" laikais lietuviai viešai pareiškė pasaulio ir sovietų imperijos vadovams, kad laisvė brangi ir mūsų tautai.

1988 m. — Marijos metai. Per 600 m. tautos sukurtos gilios meilės Marijai tradicijos kviečia visus į šį maldos ir moralinio atsinaujinimo kelią — laisvės kelią!

(Lietuvos kunigų pareiškimas M. Gorbačiovui, kur atitaisoma melagingi P. Anilionio aiškinimai apie vyskupo Julijono Steponavičiaus ištrėmimo į Žagarę motyvus):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Nuorašai:
1. Lietuvos Vyskupams ir vyskupijų Valdytojams
2. "Tiesos" redakcijai

Lietuvos kunigų

P a r e i š k i m a s

1955 metais rugsėjo 9 d. tuometinis Vilniaus arkivyskupijos kunigas Adutiškio klebonas Julijonas Steponavičius, šv. Tėvui paskyrus ir tarybinei valdžiai sutikus, buvo konsekruotas vyskupu ir nuo 1957 m. pabaigos valdė Vilniaus arkivyskupiją ir Panevėžio vyskupiją.

1961 m. sausio 4 d. tuometinis Religinių kultų reikalų tarybos prie LTSR MT įgaliotinis J. Rugienis atėmė iš vyskupo J. Steponavičiaus Vilniaus arkivyskupijos Valdytojo pažymėjimą ir įsakė jam persikelti gyventi į Žagarę, pareikšdamas, kad tai daro vykdydamas Lietuvos TSR Ministrų Tarybos nutarimą. Patį LTSR MT nutarimą parodyti ar paskaityti J. Rugienis atsisakė.

Dabartinio RRT įgaliotinio P. Anilionio 1987 m. rugpjūčio 6 d. "Tiesoje" išspausdintame straipsnyje pateikiama vyskupo J. Steponavičiaus ištrėmimo į Žagarę istorija melaginga. Faktiškai vyskupas "Tiesoje" buvo apšmeižtas. Savo straipsnyje P. Anilionis tvirtina, kad vyskupą į Žagarę perkėlė Katalikų Bažnyčios Lietuvoje vadovai. Iš tikrųjų gi tuometinis įgaliotinis J. Rugienis bandė iš Kauno arkivyskupijos Valdytojo kanauninko J. Stankevičiaus gauti vyskupui J. Steponavičiui paskyrimo į Žagarę raštą, bet kanauninkas J. Stankevičius atsisakė tai padaryti, pa-

reikšdamas, kad tam neturi teisės, nes vyskupus kilnoti gali tik šv. Tėvas.

Tada milicija prieš vyskupo valią jį išregistravo iš Vilniaus miesto, o valstybės saugumo tarnautojai liepė jam tučtuojau išsikraustyti į Žagarę, priešingu atveju išvešią jėga. Vyskupui paklausus, kokius valstybės įstatymus jis pažeidęs, saugumo tarnautojai pasakė, kad nėra pažeidęs jokių įstatymų, bet tik nevykdęs valdžios reikalavimų, kurie įgaliotinio jam pateikiami. Būtent, atsisakęs raštu įsakyti kunigams, kad nekatekizuotų vaikų, neleistų vaikams dalyvauti religinėse apeigose, neruoštų parapijiečiams rekolekcijų, nekalėdotų, be valdžios leidimo netalkininkautų kitose bažnyčiose, nesirinktų dideliu būriu kunigų rekolekcijose. Be to iš vyskupo buvo pareikalauta, kad jis neleistų dirbti kunigo darbą tiems kunigams, iš kurių įgaliotinis atima registracijos pažymėjimą, ir kad būtinai šventintų kunigais visus civilinės valdžios pristatytus kandidatus.

Didesnė dalis šitų reikalavimų, kaip paskelbė aukščiausieji Lietuvos TSR vadovai savo 1987 m. rugsėjo 17 d. susitikimo su Katalikų Bažnyčios dvasininkijos atstovais, yra jau atšaukti.

Tačiau anuomet vyskupas J. Steponavičius už šių su Bažnytine teise ir vyskupiška sąžine nesuderinamų reikalavimų nevykdymą buvo nušalintas nuo savo pareigų ir 1961 m. sausio18 d. atvyko į Žagarę, kur buvo prievarta apgyvendintas avariniame 34 m. gyvenamo ploto bute be vandentiekio, be kanalizacijos, be vonios, be tualeto ir be centralinio šildymo. Tame bute turėjo apsigyventi ir jo namų šeimininkė.

P. Anilionio straipsnyje rašoma, kad šv. Tėvas kėlęs vyskupą J. Steponavičių į Kaišiadorių vyskupiją Apaštaliniu Administratoriumi, bet esą vyskupas J. Steponavičius nesutikęs ir Žagarėje pasilikęs savivališkai. Tai netiesa, nes tas perkėlimas į Kaišiadoris buvo dar tik projektas, kurį vėliau pats šv. Tėvas atšaukė. Kad šv. Tėvas ir dabar laiko Vilniaus arkivyskupijos tikruoju šeimininku tai matyti iš kasmet Vatikano išleidžiamo pasaulio vyskupų sąrašo "Anuario Pontificio".

Šiais atvirumo ir demokratijos plėtimo laikais, kai kalbama ir rašoma apie klaidų ir skriaudų atitaisymą, prašome, kad būtų atitaisyta ir vyskupui J. Steponavičiui padaryta skriauda, neteisė-

tais pareigūnų veiksmais jį ištremiant į Žagarę. Būtent, prašome, kad būtų leista vyskupui J. Steponavičiui sugrįžti į Vilniaus Arkivyskupijos Apaštalinio Administratoriaus postą. Be to, reikalaujame, kad "Tiesa" atšauktų įgaliotinio P. Anilionio straipsniu paskleistą dezinformaciją vyskupo J. Steponavičiaus į Žagarę ištrėmimo klausimu.

Pasirašė:

Albinas Deltuva	Pranas Adomaitis
Jonas Matulaitis	Juozapas Užupis
Vaclovas Stakėnas	Pranas Perlaitis
Juozapas Pečiukonis	Kazimieras Burba
Vytautas Insoda	Jonas Rusinas
Petras Sitka	Vincas Čėsna
Antanas Gražulis	Albinas Jaudegis
Jonas Baranauskas	Vytautas Montvila
Lionginas Kunevičius	Alfonsas Sadauskas
Antanas Diškevičius	Jonas Verkala
Kazimieras Skučas	Pranas Šulskis
Tedeušas Valianas	Algimantas Pasiliauskas
Vytautas Gustaitis	Petras Dumbliauskas
Raimundas Žukauskas	Vytautas Užkuraitis
Jonas Boruta	Gvidonas Dovydaitis
Deimantas Brogys	Vincas Jalinskas
Vladas Bobinas	Jonas Grudzinskas
Juozas Klimavičius	Stasys Mikalajūnas
Vincas Prajara	Antanas Liesis
Albinas Lukošaitis	Leonardas Kavaliūnas
Vladas Bilius	Antanas Vitkus

(Šiame Lietuvos kunigų pareiškime M. Gorbačiovui skundžiamasi dėl kun. Roko Puzono, zakristijono (dabar kunigo) Roberto Grigo ir Nijolės Sadūnaitės terorizavimo, dėl kun. Vaclovo Stakėno kankinimo, dėl kunigų Br. Laurinavičiaus ir J. Zdebskio tragiškų mirčių įtartinomis aplinkybėmis);

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Lietuvos kunigų

P a r e i š k i m a s

Esame sukrėsti naujų teroristinių išpuolių prieš katalikus kunigus ir pasauliečius Lietuvoje. 1987 m. rugpjūčio 28 d. kunigas Rokas Puzonas, Kiauklių (Širvintų r.) parapijos klebonas, ir tos pačios bažnyčios zakristijonas Robertas Grigas ir uoli katalikė Nijolė Sadūnaitė, nepateikus jokių dokumentų bei orderio, buvo pagrobti civiliai ir milicijos uniforma apsirengusių teroristų, padedant autoinspekcijos darbuotojams. Pagrobtieji buvo vežiojami po Lietuvą ir Baltarusiją: N. Sadūnaitė 30 val. pasikeičiant kelioms teroristų grupėms, kun. R. Puzonas buvo išleistas Baltarusijoje, miške už 100 km. nuo Vilniaus. Zakristijonas Robertas Grigas paspruko nuo teroristų Joniškio mieste, už 300 km. nuo Vilniaus. Po priverstinio "pasivažinėjimo" teroristai pagrasino, kad, jei nepakeis savo laikysenos religiniais ir tautiniais klausimais, bus blogiau. Teroristai nesislėpė, kad jie saugumiečiai.

Panašus terorizmo aktas buvo įvykdytas 1985 m. rugpjūčio 22 d. naktį ir prieš Tikinčiųjų teisėms ginti komiteto narį, Kriokialaukio kleboną kun. Vaclovą Stakėną. Jį teroristai naktį, prisidengę neva reikia pas ligonį, pagrobė iš namų, išvežė į mišką, kankino ir surištą rankomis, kojomis bei užkišta burna, vidurnaktį paliko miško glūdumoje. Šio teroristinio akto vykdytojai iki šiol neišaiškinti.

Vykstant tokiems teroristinams aktams, kyla įtarimas, ar ne tos pačios jėgos pastūmė kun. Bronislovą Laurinavičių 1981 m.

lapkričio 24 d. po sunkvežimiu ir prisidėjo prie įvykių, susijusių su tragiška kun. J. Zdebskio mirtimi 1986 m. vasario 5 d.

Prašome, kad grubūs teisėtumo pažeidimai, t.y. teroristiniai išpuoliai būtų nutraukti ir kaltininkai nubausti.

Kartu prašome, kad vykstant persitvarkymo procesui, būtų išleisti laisvėn nuteistieji kunigai: A. Svarinskas ir S. Tamkevičius, o į savo darbą sugrąžintas Vilniaus arkivyskupas J. Steponavičius.

Pasirašė:

Leonas Kalinauskas	Gustavas Gudanavičius
Pranciškus Matulaitis	Antanas Jakubauskas
Juozapas Vaičeliūnas	Jonas Kazlauskas
Eugenijus Bartulis	Juozapas Razmantas
Jonas Survila	Jonas Tamonis
Eugenijus Jakubauskas	Kęstutis Daknevičius
Viktoras Brusokas	Kazimieras Pesliakas
Antanas Danyla	Vytautas Griganavičius
Jonas Zubrus	Vaclovas Ramanauskas
Antanas Milašius	Jonas Babonas

(Vilkaviškio vyskupijos kunigų skundas M. Gorbačiovui dėl tų pačių asmenų terorizavimo ir dėl kun. Juozo Čepėno užpuolimo jo namuose. Įtariama, kad tai saugumo agentų ar su jų žinia padaryti pasikėsinimai):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui drg. M. Gorbačiovui

Vilkaviškio vyskupijos kunigų

P a r e i š k i m a s

1987 m. rugpjūčio 28 d. Kiauklių klebonas kun. Rokas Puzonas, tos pat bažnyčios zakristijonas Robertas Grigas ir uoli katalikė Nijolė Sadūnaitė nežinomų piktadarių buvo užpulti ir pagrobti. Visaip gąsdindami ir grasindami teroristai savo aukas ilgai vežiojosi po Lietuvą ir Baltarusiją. Kun. R. Puzoną jie paleido tik po 10 val. Baltarusijos TSR teritorijoje prie Svyrių mies-

telio, apie 70 km. nuo Vilniaus. R. Grigas nuo piktadarių pabėgo Joniškyje, nuo Vilniaus nuvežtas beveik 270 km. N. Sadūnaitę jie vežiojosi apie 30 val., kol pagaliau, parvežę prie namų, paleido.

Užpuolikai jokių dokumentų nepateikė, bet ir neslėpė esą saugumo darbuotojai. Kai kurie dėvėjo milicijos uniformą. Nors jų mašinos buvo be numerių, autoinspeckija, juos sulaikiusi, pagarbiai praleisdavo ir net su jais bendradarbiavo.

Panašus terorizmo aktas buvo įvykdytas 1985 m. rugpjūčio 22 d. prieš Kriokialaukio kleboną kun. Vaclovą Stakėną. Klastingai iškvietę kunigą pas sunkiai sergantį ligonį, jie išvežė jį iš namų, kankino ir vidurnaktį paliko nežinomam miške surištomis rankomis ir kojomis bei užkimšta burna. Šie piktadariai lig šiol nesurasti.

Neišaiškinti ir kiti piktadariai, kurie šių metų rugsėjo 10 d., dėvėdami milicijos karininkų uniformą, užpuolė Gruzdžių kleboną kun. Juozą Čepėną, įsibrovę apie 21 val. į kleboniją, jie surišo kleboną ir apie porą valandų šeimininkavo jo bute, o paskiau, pagrobę jo mašiną, išvažiavo nežinia kur.

Kreipiamės į Jus, Generalini Sekretoriau, prašydami į tuos įvykius atkreipti atitinkamų valdžios organų dėmesį ir pareikalauti, kad panašiems išpuoliams būtų užkirstas kelias, o kaltininkai išaiškinti ir nubausti.

Kartu prašome, kad, vykstant persitvarkymo procesui, kai daug kalbama apie praeities klaidų atitaisymą, būtų peržiūrėtos nuteistųjų kunigų A. Svarinsko ir S. Tamkevičiaus bylos, ir kad jie būtų paleisti laisvėn.

Pasirašė:

Vladas Bobinas	Vytautas Gustaitis
Leonardas Kavaliūnas	Deimantas Brogys
Vladas Bilius	Raimundas Žukauskas
Pranas Adomaitis	Juozas Klimavičius
Antanas Vitkus	Vincas Prajara
Albinas Jaudegis	Jonas Varkala
Antanas Lokušaitis	Algirdas Pasliauskas
Juozapas Matulevičius	Petras Dumbliauskas
Juozas Pečiukonis	Vytautas Užkuraitis

Petras Sitka	Gvidonas Dovidaitis
Tedeušas Valianas	Vytautas Budas
Pranas Šulskis	Pranas Perlaitis
Juozapas Užupis	Kazimieras Burba
Jonas Boruta	Jonas Rusinas
Antanas Liesis	Jonas Matulaitis
Lionginas Kunevičius	Vincas Česna
Albinas Deltuva	Vitas Urbonas
Antanas Gražulis	Vincas Jalinskas
Antanas Diškevičius	Jonas Grudzinskas
Vaclovas Stakėnas	Stasys Mikalajūnas
Vytautas Insoda	Jonas Baranauskas

(Kun. Ant. Gražulis savo pareiškime M. Gorbačiovui skundžiasi dėl P. Anilionio raštiško įspėjimo dėl jo pasakyto pamokslo Šiluvos atlaidų metu. Jo kaltinimai visai nepagrįsti ir turi tikslą kunigą įbauginti):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Nuorašai:
Lietuvos vyskupams
RRT įgaliotiniui P. Anilioniui
Alytaus m. LDT vykdomajam komitetui

Kunigo Antano Gražulio,
II-jo Alytaus katalikų parapijos vikaro

P a r e i š k i m a s

1987 m. spalio 6 d. Alytaus miesto LDT vyk. k-to pirmininko pavaduotojas A. Makštutis, atėjęs į Alyaus II-jo kleboniją, man perskaitė RRT įgaliotinio P. Anilionio 1987 m. rugsėjo 20 d. įspėjimą. Palikti įspėjimo nuorašą ar leisti nusirašyti įspėjimo tekstą A. Makštutis atsisakė. Toks pareigūnų elgesys liudija, kad jie nėra įsitikinę iškeltų kaltinimų pagrįstumu ir todėl nori, kad platesnis piliečių ratas nesusipažinų su tiksliu įspėjimo turiniu.

Tokia oficialių ir neva viešai skelbiamų dokumentų nuo visuomenės slėpimo taktika, įsigalėjusi praeityje, nesiderina su dabartine persitvarkymo ir viešumo atmosfera.

P. Anilionio pasirašytame įspėjime aš esu kaltinamas, kad 1987 m. rugsėjo 13 d., atvykęs į Šiluvos baziliką, pasakiau antitarybinio pobūdžio pamokslą. Esą pamokslo metu raginęs netikėti tarybinės propagandos teisingumu, aukštinęs nuteistus valstybinius nusikaltėlius — kunigus Alf. Svarinską, S. Tamkevičių ir J. K. Matulionį, kvietęs tikinčiuosius išlaisvinti "Lietuvą iš nekrikštytų rankų". Po pamokslo giedojęs buržuazinės Lietuvos himną. Tuo esą pažeidęs LTSR Konstitucijos 50 str., draudžiantį kurstyti nesantaiką ryšium su religiniais kultais, ir Religinių susivienijimų nuostatus, ribojančius dvasininkų veiklą ta religine bendruomene, kuriai aptarnauti RRT įstaiga yra juos užregistravusi.

Į šiuos kaltinimus štai ką turiu atsakyti. 1987 m. rugsėjo 13 d. į visos Lietuvos katalikų šventovę atvykau pasimelsti kaip privatus maldininkas. Tą dieną jokių specifiškai kunigiškų apeigų neatlikinėjau. Po Sumos dalyvavau pamaldžios liaudies atgailos procesijoje — kalbant Rožančių, keliais ėjome apie baziliką. Šiluvoje jokio pamokslo nesakiau, tik kaip įprasta, pradedant kalbėti rožančių, garsiai paskelbiau, kokia intencija melsimės — t.y. atgailos intencija už mūsų tautiečių padarytas nuodėmes, jungiant savo maldą su ta pačia intencija kalėjimuose kalinamų kunigų sudedama auka. Kiek žinau, nėra nei Bažnyčios, nei valstybės įstatymo, draudžiančio tikintiesiems bažnyčioje ar šventoriuje garsiai melstis, taip pat nėra įstatymo, draudžiančio eiliniam tikinčiam pasauliečiui bendros maldos pradžioje paskelbti už ką melsimės. Taigi, aš, atlikęs tai, ką gali atlikti tikintysis pasaulietis, esu kaltinamas, kad atlikinėjau dvasininko pareigas ne toje bažnyčioje, kur esu registruotas. Jeigu esu baudžiamas už tokį "nusikaltimą", tai tada, nuosekliai laikantis P. Anilionio požiūrio, reikėtų bausti visus tikinčiuosius, kurie užeina melstis į bažnyčią ne tose vietovėse, kur yra registruoti. Tada reikėtų prie bažnyčios durų pastatyti valdžios pareigūnus, kurie neįleistų į bažnyčią iš kitur atvykusių tikinčiųjų. Argi P. Anilionis jau tiek mažai beturi nuovokos, kad tokius absurdiškus kaltinimus kelia.

Įspėjime esu kaltinamas, kad, paskelbdamas rožančiaus maldos intenciją, raginau žmones netikėti tarybine propaganda. Tame ir dalykas, kad tarybinė propaganda užsiima ir ateizmo, t.y. bedievybės propaganda. Aš raginau tikinčiuosius melstis, kad nepasiduotume ateistinei propagandai, brangintume tikėjimą. Negi gali kunigas ar tikintysis melstis intencija, kad ateistinei propagandai pasisektų išplėšti iš žmonių širdžių tikėjimą. Tokios maldos intencijos iš tikinčio žmogaus gali reikalauti nebent nesveikos psichikos žmogus. Negi yra tarybinis įstatymas, draudžiantis tikintiesiems melstis, kad tikėjimas negestų, o plistų žmonių širdyse?

Nesuderinamas su krikščionių tikėjimo išpažinimo laisve ir P. Anilionio reikalavimas, kad tikintieji nesimelstų už kalinius, ypač kunigus, net nekeliant klausimo, teisingai ar neteisingai nuteisti kaliniai, Evangelijoje jiems parodytas gerumas ir meilė prilyginama pačiam Kristui parodytam gerumui (žiūr. Mt. 25,45). Pirmajame amžiuje krikščionių persekiojimo metu, suėmus apaštalus, visa Bažnyčia viešai meldėsi (žiūr. Ap. D. 12,5). Negi P. Anilionio ginami įstatymai būtų žiauresni nei pirmųjų amžių krikščionių persekiotojų išleisti įstatymai.

Įspėjime įrašytos frazės "kvietė" tikinčiuosius išlaisvinti "Lietuvą iš nekrikštytų rankų" iš vis nebuvo mano paskelbtojo Rožančiaus maldos intencijoje, tai ateistinės valdžios atsiųstų į bažnyčią šnipų fantazijos vaisius.

Netiesa, kad po atgailos procesijos giedojau buržuazinės Lietuvos himną. Jį užtraukė ir giedojo tikinčioji liaudis. Tame himne — žymaus lietuvių rašytojo V. Kudirkos "Tautiškoje giesmėje" nėra jokio antitarybiškumo, nes jis sukurtas praėjusio šimtmečio pabaigoje, kai dar niekur nebuvo tarybų valdžios. Kad jame nėra nieko antitarybinio liudija ir tas faktas, kad 1944-50 metais šis himnas buvo oficialus Lietuvos TSR himnas. Tuo metu P. Anilionis dirbo Joniškėlio raj. vyk. k-to pirmininku ir tikriausiai žinojo, koks tuomet buvo LTSR valstybinis himnas, o jei primiršo, tai, prieš rašydamas įspėjimą, galėjo pažvelgti į "Lietuviškąją Tarybinę Enciklopediją" (12 t., Vilnius. 44 psl.). To būtų užtekę, norint išvengti nemalonių perlenkimų, kai Stalino laikų LTSR valstybinio himno giedojimas laikomas antitarybiniu

nusikaltimu.

P. Anilionio įspėjime rašoma, kad Šiluvos bažnyčioje kalbėjęs be Raseinių vyk. k-to leidimo. Iš tikrųjų gi Religinių susivienijimų nuostatai reikalauja pranešti, o ne gauti leidimą.

Kadangi, kaip jau anksčiau minėta, maldos intencijos paskelbimas nėra joks kunigiškas veiksmas, tai tuo labiau jam nereikalingas rajono valdžios leidimas.

Kas dėl Raseinių rajono valdžios, tai savo fanatiška ateistine elgsena ji jau seniai nuteikia tikinčiousius prieš save ir valdžios proteguojamus ateistus. Pvz., 1986 m., vieną savaitę prieš didžiuosius atlaidus Šiluvoje, buvo uždrausta klebonui mons. Grauslio pakviestam pamokslininkui, Eržvilko klebonui P. Meiliui, sakyti tuose atlaiduose pamokslus, šiais metais taip pat pasielgta su kitu atlaidams pakviestu pamokslininku — Lazdijų dekanu V. Jalinsku. Ateistai gali pasikviesti ateistinei paskaitai skaityti gabų, įdomų lektorių, o tikintiesiems Šiluvoje teleidžiama klausytis tik nespėjusių per savaitę pasiruošti aplinkinių kaimų parapijų kunigų pamokslų. Argi tai suderinama su tikinčiųjų ir ateistų lygiateisiškumo principu, įrašytu TSRS ir LTSR Konstitucijose?

Ar tokie valdžios pareigūnų ateistinio uolumo ekscesai gali sustiprinti tikinčiųjų pasitikėjimą tarybinės valdžios garantuojama sąžinės laisve? RRT įgaliotinis P. Anilionis, vietoj mėginęs šalinti tokio pobūdžio ekscesus įspėjimais, tokiais kaip man atsiųstais, juos skatina ir palaiko. Negi persitvarkymas taip ir nepalies RRT įgaliotinio P. Anilionio įstaigos darbo stiliaus?

Prašau Jus, Generalini Sekretoriau, nurodykite RRT įgaliotiniui P. Anilioniui, kad atšauktų nepagrįstą įspėjimą ir kad toliau stengtųsi švelninti įtampą, atsiradusią tarp tikinčios Lietuvos liaudies ir ateizmą propaguojančių tarybinės valdžios pareigūnų.

1987.X.10

(Marytės Gudaitytės pareiškimas Suvienytų Nacijų Organizacijos (Jungtinių tautų) humanitarinių reikalų komisijai dėl jos išmetimo iš Gailestingųjų seserų mokyklos vien už laiškų parašymą kalinamiems kunigams):

Suvienytų Nacijų Organizacijos
humanitarinių reikalų komisijai

Nuorašai:
Generaliniam sekretoriui M. Gorbačiovui
TSKP Švietimo ministerijai
LTSR Švietimo ministerijai

Gudaitytės Marytės,
gyv. Prienų raj. Skersabalio km.,

P a r e i š k i m a s

Po keleto metų varginančio ir beprasmiško susirašinėjimo su tarybinėmis įstaigomis ir, praradus bet kokią viltį, kad mano klausimas būtų teisiškai išspręstas ir atstatytas teisingai, savo skriaudą nusprendžiau išdėstyti tarptautinėms organizacijoms, ginančioms žmogaus teises.

1983 m. rudenį įstojau mokytis į Kauno Prano Mažylio med. mokyklą. Ją baigiant, 1985 m. šios mokyklos direktorė pasiuntė mane į Kauno miesto saugumo rūmus pas saugumietį Jocą. Jis pokalbio metu pasakė, jog mokytis daugiau negalėsiu, kadangi esu parašiusi kunigams kaliniams S. Tamkevičiui ir A. Svarinskui kalėdinius sveikinimus. Buvau tardoma ir gąsdinama.

Mokyklos direktorė Tamašauskienė sakė, kad ji pati manęs iš mokyklos nepašalintų, bet to reikalauja saugumas ir ji privalo vykdyti įsakymus.

1985.04.09. su tėvu nuvažiavau į Aukštojo ir spec. vidurinio mokslo ministeriją. Mus priėmė švietimo ministerijos darbuotojas Stonys. Jis paaiškino, kad pašalinta esu teisingai, tačiau sekančiais metais mokyklą galėsiu pabaigti. Po to mane iškvietė

kažkoks pareigūnas pavarde Šnipas. Jis aiškino, jog laiškų rašymas kunigams Tamkevičiui ir Svarinskui yra didelis nusikaltimas. Tai yra antitarybinė veikla. Aš ir mano tėvas esame ekstremistai. Todėl mano pašalinimas yra teisingas.

Tais pačiais metais gegužės mėnesį kreipiausi į TSKP CK Generalinį Sekretorių M. Gorbačiovą, prašydama leisti baigti mokyklą. Atsakymas buvo neigiamas.

1986.04.04. nuvažiavau į Aukštojo ir spec. viduriniojo mokslo ministeriją. Stonys liepė važiuoti į Kauno Prano Mažylio med. mokyklą. 1986.04.05. nuvykau ten. Mokyklos direktorės pavaduotojas Grigas sakė, jog šioje mokykloje mokytis negalėsiu ir patarė važiuoti į kurią kitą med. mokyklą. 1986.04.11. nuvykau į Utenos med. mokyklą. Mokyklos direktorė, sužinojusi visa apie mane, tik stebėjosi, kaip aš dar galiu dirbti vaikų darželyje, ir mokytis nepriėmė. Liepė kreiptis į Kauno Prano Mažylio med. mokyklą.

Tais pačiais metais dar kartą kreipiausi į TSKP CK Generalinį Sekretorių leisti pabaigti med. mokyklą. Iš švietimo ministerijos gavau pakartotiną neigiamą atsakymą.

1987 m. rudenį bandžiau stoti į Šiaulių med. mokyklą. Stojamųjų egzaminų laikyti negalėjau, nes tuo laiku gulėjau ligoninėj. Dokumentus nuvežiau po stojamųjų egzaminų rugpjūčio 24 d. Į medicinos mokyklą buvau priimta. Konkreti stojamųjų egzaminų data nebuvo pasakyta. Spalio 5 d. gavau studentės pažymėjimą, taigi buvau traktuojama, kaip Šiaulių med. mokyklos studentė. Grupėje gavau pareigas rūpintis grupės ateistiniu auklėjimu. Lapkričio 30 d. įvykus grupės susirinkimui, nuo šių pareigų atsisakiau, motyvuodama, jog esu tikinti.

Tą pačią dieną, po susirinkimo, į namus, kur gyvenau, atvažiavo grupės vadovas ir dar trys grupės studentai. Paaiškino, jog lanko visus moksleivius. Surašė gyvenimo sąlygas, klausinėjo, ar nesilanko kokie pašaliniai žmonės, surašė grupės mergaičių pavardes, kurios lankėsi pas mane.

Gruodžio 1 d. buvau iškviesta pas mokyklos direktorių. Direktorius paaiškino, jog esu pašalinama iš mokyklos, o be to esu dar nepriimta į mokyklą, kadangi nesu laikiusi stojamųjų egzaminų. Todėl privalau atsiimti dokumentus.

etuvos

Tikroji pašalinimo priežastis yra ta, kad atsisakiau dirbti ateistinį darbą. Man nesuprantama, kaip labiau galima pažeminti tikintį žmogų, priverčiant jį dirbti prieš savo įsitikinimus.

Noriu paklausti išreklamuotos tarybinės "demokratijos" skelbėjų, kurie taip garsiai šaukia, kad kiekvienas tarybinis pilietis, nežiūrint jo įsitikinimų, rasės ir luomo, turi teisę į mokslą ir darbą. Ko vertas šis garsus šūkis? Kaip visa tai galima suderinti su tarybine Konstitucija ir kitais tarptautiniais įsipareigojimais žmogaus teisių atžvilgiu?

(Petro Gražulio atviras laiškas TSRS Gynybos Ministrui Jazovui, kuriame jis protestuoja prieš Lietuvos okupaciją ir atsisako vykti į Afganistaną arba Černobilį, reikalauja karo tarnybą atliekantiems leisti sekmadieniais išklausyti šv. Mišias):

TSRS Gynybos Ministrui Jazovui

Nuorašas:
Kapsuko miesto karinio komisariato viršininkui

Petro Gražulio, Antano, gyv. Kapsuko raj., Sasnavos km.,

A t v i r a s l a i š k a s

Artėjant Lietuvos Nepriklausomybės 70-mečiui, aš, Gražulis Petras, Antano, protestuoju prieš Lietuvos okupavimą, kurį dviejų grobikiškų valstybių, Rusijos ir Vokietijos atstovai, Molotovas ir Ribentropas, slaptai pasirašė 1939 m., o 1940 metais okupavo Pabaltijį. Šis protestas yra plačiai išdėstytas 1987 m. pareiškime, parašytame ir adresuotame šių dviejų valstybių vadovams ir SNO Pirmininkui, kurį pasirašiau ir aš. Protestuodamas prieš okupaciją, atšaukiu ir prašau laikyti negaliojančia priesaiką, kurią daviau tarnaudamas Sovietinėje Armijoje. Apmokymams, į kuriuos esu šaukiamas 1987.XI.27, vykstu kaip vergas, pavergtos tautos sūnus, kuris neturi teisės į laisvą apsisprendimą.

Kategoriškai atsisakau:

1) vykti į Afganistaną, nes šį karą laikau grobikišku;

2) tarnauti Černobilyje, kadangi į ten įstatymiškai vyksta tik savanoriai.

Esu tikintis, todėl apmokymų metu reikalauju sudaryti šias sąlygas, kurių nebuvo tarnaujant privalomoje 2-jų metų tarnyboje:

1) sekmadieniais ir šventadieniais išklausyti šv. Mišias ir neversti dirbti;

2) skirti laiko ryto-vakaro ir kitoms maldoms;

3) nedrausti naudotis religine literatūra.

Tai yra Bažnyčios įsakymai, kurių privalau laikytis. Kviečiu visus geros valios žmones solidarizuotis ir prašau paremti malda.

(Romo Žemaičio pareiškimas TSRS Gynybos Ministrui Jazovui, kuriame jis atsisako priimti karinę priesaiką, protestuodamas prieš jo nuteisimą už religinius įsitikinimus ir neteisėtą kunigų Jono Kastyčio Matulionio, Alfonso Svarinsko ir Sigito Tamkevičiaus nuteisimą):

TSRS Gynybos Ministrui Jazovui

Romo Žemaičio, Petro, g. 1966 m., gyv. Vilkaviškio raj., Kybartai, Ostrovskio 9

P a r e i š k i m a s

1987 m. gruodžio 6 d. Vilkaviškio m. Karinio Komisarijato raginimu esu kviečiamas atlikti privalomąją tarnybą Tarybinėje Armijoje.

1984 m. lapkričio 12 d. už savo religinius įsitikinimus buvau neteisėtai areštuotas ir kartu su kun. Jonu-Kąstyčiu Matulioniu nuteistas 2 m. laisvės atėmimo. Bet kokį religinės laisvės suvaržymą laikau neteisėtu, nesuderinamu nei su TRS Konstitucija, nei su Tarpautine Žmogaus Teisių Deklaracija.

Kadangi mano atvejis nebuvo vienintelis, todėl, protestuodamas prieš kunigų — Alfonso Svarinsko, Sigito Tamkevičiaus —

bei kitų sąžinės belaisvių neteisėtą laikymą tarybiniuose lageriuose, atsisakau priimti karinę priesaiką. Dėl tos pačios priežasties ir pačią karinę tarnybą Tarybinėje Armijoje laikau neteisėta, man primesta prievarta. 1987.XII.5.

(Gražulių šeimos ir kitų pareiškimas M. Gorbačiovui dėl Alytaus rajono prokuroro pavaduotojo J. Balčiaus ir LTSR prokuroro padėjėjo Bakučionio jų šeimos narių ir svečių tardymo bei kaltinimo už tai, kad šventė gimtadienį):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Nuorašai:
1. Lietuvos vyskupams ir vyskupijų valdytojams
2. TSRS KGB Generaliniam Viršininkui Čebrikovui
3. TSRS Generaliniam Prokurorui
4. Jaunimo laidų redakcijai
5. LTSR Prokurorui
6. "Komjaunimo Tiesa" redakcijai
7. "Valstiečių laikraštis" redakcijai
8. "Komunistinis rytojus" redakcijai
9. Alytaus m. ir raj. švietimo skyriui
10. Alytaus m. prokurorui

Gražulių šeima ir kt. dalyviai

P a r e i š k i m a s

Gerb. Generalini Sekretoriau, pareiškimais kreipėmės į Jus ir į kt. instancijas. Nesulaukę jokio raštiško atsakymo, siunčiame šių pareiškimų tekstus. Informuojame, kaip vietinė valdžia bei spauda reagavo į mūsų skundus.

1987.III.17 d. per Alytaus raj. ir miesto prokuroro pavaduotoją J. Balčių LTSR prokuroro padėjėjas Bakučionis sušaukė kai kuriuos šeimos narius, jaunimo astovus ir nepilnamečių vaikų tėvus. Nustebome, kad sukvietimo tikslas buvo ne teisingai atsakyti į mūsų pareiškimus, bet pareigūnų akivaizdoje apkaltinti ir

pasijuokti iš mūsų.

Bakučionis aiškino, kad svečių tarpe buvo tokių, kurie neturėjo nieko bendro su Gražulių šeima, nes kai kurie iš jų buvo net 10 metų jaunesni už gimtadienį švenčiančias.

LTSR prokuroro padėjėjas nepacitavo nė vieno straipsnio, kuris nurodytų, ką, kokiame giminystės laipsnyje ir kokio amžiaus galima pakviesti į svečius. Tarp 50-ties gimtadienio dalyvių įsibrovę pareigūnai rado tik 7 nepilnamečius. Tarp jauniausio nepilnamečio ir vyriausios iš sukaktuvininkių buvo 9 metų skirtumas.

Bakučionis įtikinėjo, kad pareigūnai, įsibrovę be orderio, nepažeidė jokio įstatymo. Tačiau LTSR Konstitucijos 53 straipsnis sako: "Niekas neturi teisės be įstatyminio pagrindo įeiti į butą prieš jame gyvenančių asmenų valią".

Apylinkės pirmininkas Rubliauskas Gražulienei pasakė: "Atvykome pažiūrėti, kas panaudoja patalpas", o kiti "reido" dalyviai, nesulaukę šeimininkės, pradėjo brautis į patalpas, kur linksminosi jaunimas.

Bakučionis toliau teisino pareigūnus: "Įsakas juos įpareigoja imtis priemonių auklėjant nepilnamečius. Ryšium su tuo yra galimas reidas ir į Gražulių šeimą." Perskaitė pareigūnų aiškinimą, kad jie, pravažiuodami keliu, išgirdo muziką, pamatė ryškią šviesą ir du nepilnamečius.

Mokytoja Matonienė teigė: "Sužinojome ir atvažiavome".

Kas sako tiesą? Ar mokytoja Matonienė ar pareigūnai? Ar įmanoma, važiuojant mašina, girdėti muziką iš 200 metrų, kai ji skamba uždaroje patalpoje, grojant 10 vatų magnetofonui? Nesuprantama, kaip galime naktį prastai apšviestame kieme iš tokio atstumo nustatyti žmogaus amžių. Ir nejaugi 22:00 val. privačioje sodyboje deganti šviesa ir kieme pastebėti du jaunuoliai galėjo būti "reido" priežastimi, kai minėtoji "armija" ne pravažiavo, o iš karto atvažiavo į kiemą. Ir ne kokia viena mašinėlė, bet iš karto keturios mašinos, pilnos pareigūnų (tarp jų automobilis "Latvija"), o kitos penkios ir autobusas liko ant kelio, ties sodyba. Atsivežė ir du vilkinius šunis. Atvykę pareigūnai ne tik ieškojo nepilnamečių, bet iš karto puolė surašinėti gimtadienio svečių mašinų numerius. Įdomu, ką mašinų numeriai turi bendro su nepil-

namečių reikalais? Kad tariamo "reido" dalyviai neatsitiktinai "išgirdo muziką" ir užsuko į Gražulių kiemą, o kad tai buvo iš anksto planuota akcija — liudija tas faktas, kad atvyko pareigūnai ne tik iš Alytaus rajono įstaigų, bet ir iš Prienų raj. Matyt, kažkas "atatinkamus organus" jau buvo painformavęs, kas iš kur yra pakviesti į gimtadienį. Vienas iš pareigūnų, prašydamas jo neišduoti, vėliau pranešė, kad visa tai iš anksto organizavo saugumas.

Bakučionis priekaištavo, kad netinkamai buvo priimti pareigūnai, jaunimas nesakė savo pavardžių.

Tai tiesa. Nesakė, nes žinojo, kad už tai gali būti terorizuojamas. Be to jaunimas į pareigūnus žiūrėjo kaip į įstatymo, t.y. Konstitucijos 53 straipsnio pažeidėjus, kurie privačioje sodyboje elgėsi kaip kultūros namuose.

"Buvo rasta nepilnamečių" — džiūgavo prokuroras.

Ar jie buvo rasti be suaugusiųjų priežiūros? Kokiam įstatymui būtų nusikaltę, jeigu jie tą vakarą ir nebūtų buvę parvežti į savo namus (jei tėvai būtų leidę)? Pagal tai, kaip Bakučionis interpretavo TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumo 1977 m. vasario 15 d. įsaką, reiktų vasaros atostogų metu pas giminaičius ar pažįstamus tėvų išvežtus nepilnamečius vaikus kas vakarą su milicija gaudyti ir vežti nakvynei atgal į miestuose esančius namus, pas tėvus. Argi blaiviai mąstantis pareigūnas gali taip neišmintingai komentuoti įstatymus? Gimtadienio dalyviai buvo susirinkę ne viešoje vietoje, o privačioje sodyboje.

Mokytoja Matonienė priekaištavo, kad jaunimas elgėsi iššaukiančiai: demonstratyviai sustoję kieme giedojo.

Taip, giedojo, nes pareigūnai prašė.

Prokuroras, norėdamas pateisinti M. Gražulienės žento A. Baciuškos nubaudimą, rėmėsi jo paaiškinimu. Esą jame Baciuška gailėjęsis, kad melavo ir netinkamai elgėsi su pareigūnais. Užmiršęs pažymėti, kad A. Baciuškos netinkamas elgesys pasireiškė tuo, kad jis užsirašė atvykusių pareigūnų mašinų numerius. Tuo jis jokio įstatymo nepažeidė, tačiau pareigūnai pareikalavo atiduoti lapelį su užrašytais mašinų numeriais. A. Baciuška tai atsisakė padaryti, pareigūnai jį sulaikė.

Prokuroro padėjėjas nepacitavo A. Baciuškos pareiškimo, vė-

liau rašyto LTSR prokurorui: "Atvežę į Alytaus VRS, nepateikę prokuroro sankcijos, iškrėtė kišenes ir nuvedė į kamerą. Ten išbuvau maždaug dvi valandas. Vėliau du civiliai nusivedė mane į trečią aukštą, kur laukė dar du neaiškūs tipeliai, kurie vėl be prokuroro sankcijos padarė asmeninę kratą, tikrino vienas, turbūt galvodami, kad esu narkomanas. Tada pradėjo klausinėti, dėl ko atvažiavau į Gražulių sodybą. Kažkoks tai kapitonas klausinėjo, kodėl užrašinėjau jų mašinų numerius. Pakeltu balsu pasakė: "Nepadirbai Mėsos kombinate, neilgai teks dirbti ir ATI. Jei su mumis nekalbėsi, mes tave durnu padarysim, žinai, kad viską galime. Ketino duoti 15 parų arešto, esą aš juos keikiau. Parėkė, liepė gailėtis ir pasirašyti po protokolu." Artimiesiems Algis paaiškino, kad pareigūnai gąsdinimais privertė jį pasirašyti.

Nesuprantami pareigūnų planai. Sodyboje jie reikalavo kuo greičiau nepilnamečius pristatyti tėvams. Kai G. Sakavičius, vykdydamas šį pareigūnų nurodymą, vežė vaikus į Alytų, tai tie patys pareigūnai, išvažiavę į pagrindinį kelią, sulaikė jį. Bakučionio nuomone, G. Sakavičius stengęsis nepatekti į pareigūnų rankas, kadangi jo mašinos bagažinėje buvusi rašomoji mašinėlė. Jeigu G. Sakavičius būtų vengęs papildomo susitikimo su pareigūnais, tai jam būtų buvę geriausia po pareigūnų išvykimo pasilikti sodyboje, o ne vežti nepilnamečius į Alytų. Taigi prokuroro padėjėjo Bakučionio sprendimas, kad rasta rašomoji mašinėlė, liudijanti apie gimtadienyje ruoštą antitarybinę provokaciją, nepagrįstas (tuo labiau, kad rašomoji mašinėlė buvo sugedusi).

Į tai, kad nepilnametį Dapkūną VRS sumušė nepilnamečių reikalų skyriaus viršininkas majoras Verenius, prokuroro padėjėjas Bakučionis atsakė: "Šis kaltinimas iškilo iš kolektyvinių pareiškimų. Kodėl pati motina Dapkūnienė neatėjo į prokuratūrą skųstis? Motinos tokia tyla kelia abejonę, todėl raj. prokuroras atsisakė kelti baudžiamąją bylą".

Negi apie įstatymo pažeidimą gali pranešti tik motina?

Bakučionis, norėdamas įrodyti, kad Gražulienės sveikata gera, paskaitė iš poliklinikos gautą raštą. Jame buvo pažymėta, kad ji paskutinį kartą lankėsi poliklinikoje 1985.X.10. Jis pridūrė: "Gal ji kitur gydėsi, tačiau jos sveikata nepablogėjusi.

Negi Bakučionis yra ne tik prokuroras, bet ir gydytojas. Iš

tikrųjų, atvažiavęs pažiūrėti "reido" vietos, prokuroro pavaduotojas net nepaklausė, kokia Gražulienės sveikata, o daro išvadas, kokias tegali daryti medikas.

Nors Gražulienė kurį laiką ir nesikreipė į polikliniką, tačiau ji yra persirgusi insultu, o dabar serga hipertonine liga ir stenokardija. Antpuolis su šunimis ir įvariausi gąsdinimai jos sveikatos būklę pablogino.

Gražulienę kaltino už savivališką statybą. Tai tiesa. Bet ji, prieš pradėdamas statybas, kreipėsi pas raj. pareigūną leidimo. Jai buvo atsakyta taip: "Gražuliene, neprašyk leidimo, tau jo niekas neduos. Jeigu tavo vaikai būtų ne kunigai, o partiniai, gautum visus leidimus. Statykis, visi dabar statoti, ir dauguma be leidimų."

Kodėl prokuroro padėjėjas nutylėjo tą faktą, kuris įvyko Miroslovo vidurinėje mokykloje? Mokyklos direktorė Dabašinskienė, atėjusi į XI klasę, kur mokosi Povilas Gražulis, mokinius paklausė: "Kas girdėjote, kad mokytoja Ališkevičienė viešai Gražulių šeimą, kadangi ji tikinti, sulygino su mėšlo krūva, pakelkite rankas". Pakilo visos, išskyrus dvi.

Prokuroras nepaaiškino, kodėl vietinė prokuratūra, reikalavo iš įstaigų ir mokyklų kai kurių tėvų ir vaikų charakteristikų. Argi jie tokie baisūs nusikaltėliai? Nenurodė, kodėl, atvažiavę pareigūnai net tris kartus užsirašė stovinčių mašinų numerius, koks ryšys tarp nepilnamečių ir mašinų. Kam buvo reikalingi fotoaparatai, šunys, pistoletai? Mums tapo neaišku, kaip rašytas laiškas jaunimo laidų redakcijai atsidūrė pas prokurorą Bakučionį.

Praslinkus gerai savaitei po pokalbio su prokuroru Bakučioniu "Komjaunimo Tiesoje" Nr. 61 pasirodė Aldonos Svirbutavičiūtės straipsnis "Konfliktas gimimo dieną". Straipsnyje autorė dėsto, kad respublikos prokuroro vyresnysis padėjėjas plačiai ir išsamiai atsakė skundo autoriams.

Autorė pati girdėjo skundo tekstą, galėjo suprasti, kad Bakučionis į pareiškimo išdėstytus argumentus, atsakė paviršutiniškai, iškraipydamas faktus, o į daugumą visai neatsakė.

A. Svirbutavičiūtė teigia, kad skunde kai kas nutylėta, kai kas iškraipyta, kai kur pameluota. Bet kodėl nerašo konkrečiai, kas nutylėta, iškraipyta ir pameluota?

Kodėl pati autorė iškreipia faktus? Juk Renata pati teigia, visai žurnalistė jos neklausė, kas kvietė į gimtadienį. O tokio jaunuolio, vardu Saulius, iš viso nebuvo tarp gimtadienio dalyvių.

Kodėl žurnalistė, paminėjusi Šimkūnaitę, nemini Reginos Gražulytės, kuriai taip pat buvo sumažintas elgesio pažymys?

Reidas — yra vienas iš pareigūnų darbo forma — rašo autorė. Bet ar yra toks įstatymas, kuris leistų reidą daryti ne į kultūros, bet į privačius namus. Ar yra įstatymas, kuris neleistų nepilnamečiams linksmintis ne viešoje vietoje, o privačiuose namuose, be to suaugusiųjų priežiūroje ir su tėvų leidimu?

Koks autorės reikalas, ką, kokio amžiaus sukaktuvininkė gali pasikviesti į svečius?

Iš piršto laužtas žurnalistės teiginys, kad nepilnamečių gimtadienio dalyvių tėvai po trijų dienų rinkosi bažnyčion aptarti įvykio, ką kalbėti ir ką nutylėti, ką iškraipyti. Iš piršto laužta ir istorija apie Daivos broliuką, šokinėjantį per langą, kad nereikėtų eiti į bažnyčią.

Ir straipsnio autorė A. Svirbutavičiūtė kartoja absurdišką TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumo 1977 m. įsako interpretaciją, kad po 22 val. nepilnamečiai negali būti kituose (be tėvų) privačiuose namuose. Yra įstatymas, draudžiantis būti be vyresniųjų priežiūros viešose vietose po 22 val. Ir šio įstatymo nepilnamečiai gimtadienio dalyviai nepažeidė.

Neteko girdėti, kad būtų įstatymas, draudžiantis į gimtadienį kviesti draugus per kitą asmenį, kaip negirdėti, kad būtų draudžiama bendrauti ar į gimtadienį susikviesti asmenis už kvietėją 10 metų jaunesnius.

Ne žurnalisto kompetencijoj nurodinėti, ką ir kaip mes galim kviesti į savo gimtadienius.

Maždaug po savaitės, balandžio 7 d., "Valstiečių laikraštis" išspausdino P. Matuko straipsnį "Bereikalingų aistrų banga", o balandžio 18 d. tą patį straipsnį perspausdino ir rajoninis laikraštis "Komunistinis rytojus". Šis straipsnis kartoja A. Svirbutavičiūtės straipsnio prasimanymus, papildydamas naujais atradimais. Bakučionis, duodamas atsakymą į gimtadienio dalyvių ir jų tėvų skundą, skaitė reidui vadovavusio Alytaus raj. VRS viršininko pavaduotojo Grigaravičiaus paaiškinimą, kuriame rašoma,

kad reido dalyviai, naktį važiuodami, Gražulių sodyboje pamatę du vaikščiojančius nepilnamečius — P. Matuko straipsnyje tie du paaugliai pavirto "Kieme zujančių vaikų" būriu. Pagal pareigūnų pasiaiškinimą susidaro komiška situacija, — jei po 22 val. nepilnametis bandys eiti pvz., į kieme esantį tualetą, tuo "įvykiu" turi pareigą susidomėti rajono milicija.

Netiesą rašo P. Matukas, kad pareigūnų prašomi pasisakyti savo pavardes nepilnamečiai ten buvusio P. Gražulio buvo agituojami išsisukinėti. Iš tikrųjų P. Gražulis ramino pareigūnų suerzintą jaunimą.

P. Matuko straipsnyje vyresnioji iš sukaktuvininkių Janina Gražulytė dvejais metais pasendinta. Kaip gi kitaip, juk reikia sustiprinti pagrindinį teiginį — tarp vyriausios sukaktuvininkės ir jauniausios paauglės 10 metų skirtumas.

Štai iki kokių nesamonių ir kokio faktų iškraipymo prieiname tarybinėj spaudoj, norint žutbūt pateisinti neteisėtą, antikonstitucinį valdžios pareigūnų elgesį.

Reikalaujame, kad būtų atšaukti spaudoje pasirodę klaidingi teiginiai bei pareigūnų viešai paskelbta neteisinga informacija, kad šiais viešumo ir persitvarkymo laikais tokie neteisėti pareigūnų išpuoliai nebesikartotų.

Pasirašė:

1. Gražulienė
2. V. Makrickaitė
3. Gudaitytė, M.
4. D. Petraitytė
5. V. Gražulytė
6. M. Baciuškienė
7. A. Gražulis
8. A. Baciuška
9. V. Šimkūnas
10. Br. Krisiūnaitė
11. K. Gražulis
12. Petras Gražulis
13. S. Gudaitis
16. S. Buzaitė
17. Janušauskas
18. J. Marcinkaitė
19. J. Mikailionytė
20. M. Kaškonaitė
21. Z. Ališauskaitė
22. V. Daunaravičius
23. V. Sinkevičiūtė
24. V. Dapkūnas
25. A. Gražulytė
26. R. Makriokaitė
27. R. Gražulytė
28. P. Gražulis

14. R. Mikalauskaitė
15. V. Kačergis
ir 13 kt.
29. G. Kekmonaitė
30. R. Vencevičiūtė

(Pareiškimų kalba netaisyta — red. past.).

(Pateikiama a.a. kun. Juozapo Zdebskio laiškų ištraukos, kai jis buvo laikomas sovietiniame lageryje. Jis savo laiške kalba apie dieviškos meilės esimą žmonių sielose):

Iš a.a. KUN. JUOZAPO ZDEBSKIO LAIŠKŲ

Šių metų vasario 5 d. sukanka du metai, kai autoavarijoje, žuvo už vaikų katekizaciją kalintas sovietiniuose lageriuose, uolus Lietuvos Katalikų Bažnyčios kunigas Juozapas Zdebskis. Spausdiname kun. J. Zdebskio laiško, rašyto sovietiniame lageryje, ištrauką.

"Noriu pasitikėti Dievo gailestingumu tikėdamasis, kad malonė padės surinkti mintis ir sustoti prie vienos Jūsų laiško vietos, nežiūrint, kad aplink kalba ir vaikščioja. Mes tik ką grįžome iš darbo. Šiandien grįžom kiek anksčiau. Nuveikėm ne ką, nes lyja. Visi sulindę, kur kas išmano, ir aš dėl to, dideliam mano džiaugsmui, galėjau paskaityti gabalą knygos 'Broliai Karamazovai', o dabar bandau atsakyti į Jūsų laišką.

Vieta iš laiško, apie, kurią daug galvojau — tai didi mūsų visų problema. Nuo jos išsprendimo vienaip ar kitaip priklauso mūsų gyvenimo kryptis ir energija. Tikriausia toji mintis daug kartų Jūsų pergalvota. Ji Jūsų išreikšta kitais žodžiais. Aš ją pasakysiu savais.

Visi mes žinom, kokia galinga jėga, koks gyvenimo energijos šaltinis yra natūralinė meilė, kada žmogus, kaip įprasta sakyti, įsimyli, dažniausia kitos lyties asmenį, o prigimties klaidos atveju — ir tos pačios. Šitai mums aišku, dažniausiai, ir pačių išgyventa.

Bet daugeliui kaip didis klausimas iškyla toji meilė, apie kurią kalba Kristus, kurios Jis iš visų reikalauja kaip pagrindinės savo ištikimųjų žymės. Kyla klausimas: iš kur tada meilė turi imti savo energiją, jei savaime ji neįsiliepsnoja kaip gaisras?

Pagrindinė priežastis, pagrindinis energijos šaltinis tokiai nuostabiai meilei, kuria pasaulis žavisi net po daugelio šimtmečių, yra malonės veikimas sieloje. Esama didvyrių ne tik mokslo, karo, bet ir meilės srityje. Tai praktiški pavyzdžiai, kaip Dievas gali veikti žmonėse, kaip žmogus gali tapti panašus į Dievą, kuris yra Meilė, panašiai kaip gražų rytą paprastučiai bespalviai rasos lašeliai gali sužydėti saulės nuostabumo.

Galima klausti, ar ta didžioji Meilė žemėje turi ryšį su Dievu? Ar ji negali nuostabiai pasireikšti ir be Dievo? Ar nebuvo žemėje nuostabių žmonių ir kitais, ne meilės, tiksliau — nekrikščioniškos, dieviškos meilės motyvais?

Pirmiausia, istorijoje ne taip jau lengva įeiti į kiekvieno didžio žmogaus sielos gelmes ir nustatyti, ar jo darbuose tikrai reiškėsi tik noras gero kitiems, o ne paprasčiausia išdidumo ir savęs ieškojimo — tai tiksliausias ženklas, kad čia nieko bendra nėra su didžiąja, dieviškąja Meile, kuri pajėgia apimti daugelį, o ne vieną asmenį. Labai svarbu šiame klausime orientuojantis kreipti dėmesį į istorijos balsą. Kiekviena santvarka, kuri kankina — tai istorinis įrodymas, kad meilė yra monopolis, kuris priklauso tik Tam, kuris pats yra Meilė. Ir kiek gyvenime Jos nėra, tiek žmogus žmogui nėra brolis, draugas, nėra lygiateisis. Pagarba, teisingiau vergiškumas, natūralistine prasme paprastai reiškiamas pagal fizinę, dažniausia pinigo galybę. Išvada iš viso to yra viena: kad žmogus būtų pajėgus galingai mylėti, jis pats turi būti galingai mylimas. Kaip tai suprasti? Tam, kaip pavyzdį, turime patyrimą iš natūralinės meilės. Man prisimena vieno vyro mintys. Jis išmoko džiaugtis žiedais ir juos pastebėti tik tada, kai širdin atėjo meilė, kai jis pajuto ją, kaip jam skirtą dovaną kitoj širdy. Tada, kaip tik tada, jis pajuto galingą norą kiekvienam daryti gerą.

Tai mums aišku. Bet kaip šis dėsnis pasireiškia anoj, didžiojoj Meilėj, kurios iš mūsų reikalauja Mokytojas, visiems ir visais atžvilgiais? Štai kaip tik čia ir iškyla reikalas, kad žmogus būtų pažinęs Dievo Meilę mums. Ar žinote, kad Kristus tik dėl to turėjo teisę duoti mums savo didįjį Meilės įstatymą, kad Jis pats mums ją parodė nuostabiu būdu?

Žinote, kada aš iš naujo, kažkaip naujai prisiminsiu šitą

mintį? Tai buvo Didžiosios savaitės dienomis, kada mąstomoji malda visuomet krypsta į tuos įvykius. Ypatingai Didžiojo Ketvirtadienio vakaras. Mokytojas tada atidavė visa, ką Jis galėjo duoti. "Mylėkite vienas kita, kaip aš jus Mylėjau". "Aš jums duodu įsakymą, aš jums duodu naują įsakymą..."

"Jeigu Jūsų Viešpats ir Mokytojas taip darė (nuplovė kojas — žydų etiketo aukščiausios meilės ir pagarbos išraiška), tai ir jūs vienas kitam privalote taip daryti". "Aš jūsų nebevadinsiu tarnais, bet prieteliais" — draugais. Pagaliau to Meilės vakaro pati didžioji dovana — naujas, Jo dieviška galia išrastas, Jo buvimo su mumis žemėje būdas — šv. Eucharistijos paslaptis. Pagaliau, visa, ką Jis Alyvų kalne savo dvasios akimis matė ir sutiko pergyventi, kad mes turėtume galimybę išvengti tų baisių žmogaus išdidumo prieš Dievą pasėkų. Pagaliau Jo didysis Prisikėlimo stebuklas. Juk tai mums padrąsinimas, kad mūsų viltis nebūtų be pagrindo, kad pajėgtume Juo pasitikėti (ar jautėte tai Velykų rytą?) Ir visa tai ne graži poezija, bet istorinė tikrovė, kaip ir visi kiti istoriniai įvykiai pasaulyje. Kristaus įsikūnijimo paslaptis — juk tai ne atsitiktinumas, tai Dievo meilė mums, tokiu būdu pareikšta.

Ar iš tikrųjų gilus įsijautimas į šios šventės paslaptis gali žmogaus širdį padaryti tokią galingą? Mąstymas apie tai yra būtina sąlyga, kad būtų mums suteikta malonė galingai mylėti. Malonė pakeičia širdies galias (jei, pavyzdžiui, gyvuliui būtų suteikta protavimo galia — tai jau būtų esminis tos būtybės pasikeitimas). Galima sakyti, žmogus tampa naujų galių žmogumi, tiesiog neatpažįstamai nepanašiu į žmogų, kuris reiškiasi tik natūralinėm galiom. Bet kad toks pasikeitimo stebuklas įvyktų, visur reikalinga (normalioj įvykių eigoj) gilus įsijautimas į visa tai, kuo dieviškoji Meilė mums pasireiškia, nes tada žmogus jau negali sakyti, kad niekas jo nemylėjo. O malonės veikimo dėka toji meilės galia tampa ir jausmų srity jaučiama, panašiai kaip natūralinėj meilėj.

Ir tik tada, kai žmogus nustemba Dievo duota malone jam, pats pasijunta meile skolingas kiekvienam. O kiek daug mes prarandam dėl paprasčiausio neapsigalvojimo! Juk ką nepaimsi — kūno jėgas, proto galią, akių šviesą — visa dovana! Juk,

ateidami į pasaulį, patys sau nedavėme nieko. O jei žmonės šitai sąmoningai suprastų, — rytą prisimintų, kad štai, Viešpatie, einu Tavo dovanom (protu, kūno jėgomis) naudotis, — tai būtų jau meilės, pagarbos Jam pareiškimas, kartu ir Jo meilės pajautimas. O jei vakare paklaustų: "Dieve, kaip tavo dovanas naudojau šiandieną?" Jei tik prisimintų žmonės šitai, — jau čia meilės Kūrėjui lašelis turėtų reformuojančią reikšmę jų gyvenimui. Kad ir taip paprastai galvodamas, žmogus jau pergyvena, jaučia Dievo meilę sau. Ir šitoks paprastas meilės pajutimas jau duoda energijos mylėti ir kitus, o juo labiau, mąstomosios maldos dėka. Gilus pajautimas, kad visa, kas buvo, pavyzdžiui, Didžiosios savaitės dienomis, yra realu, o ne graži poezija. Taip realu, kaip mano pergyventa diena, diena prieš 10 metų ir pan.

Taigi, dar kartą sustokim prie minties: gyvenimo faktai liudija, kad etiketo, draugiškumo taisyklės, meilė, paremta tik žodžiais, greit būna nustelbiama piktžolių, naudos sau, nesuvaldomos ambicijos, išdidumo. Tik Dievo, kaip visokios mums žinomos ir nežinomos Meilės šaltinio, akivaizdoje įgauna vertę kiekvienas mūsų gyvenimo kely sutiktas žmogus. Čia lyg panašu: jei mums kas brangus, tai savaime ir to asmens artimieji mums brangūs. Jūs pastebėkite — net galingos gamtinės jėgos atkyvinama natūralinė meilė lengvai išsigimsta, jei jis ir ji savo meilės nemato akivaizdoj to, kuris yra pirmoji priežastis visokios meilės. Manau visi mes žinome išsigimusios meilės pavyzdžių, kuri beveik nesiskiria nuo gyvulių "meilės".

Šiuo metu geroji Apvaizda leidžia man praktiškai patirti, kad iš tikrųjų kilnioji žmogiška tarpusavio meilė — tokia, kokios ilgisi visos širdys, — tikrai neįmanoma, remiantis vien tik žmogaus natūralinėm jėgom, visai nejaučiant savęs ir kito akivaizdoj Dievo, Kuris aukštesnis ir už mane, ir už tave. Net primityviose religijose, kurios neturėjo laimės pažinti Dievo Apreiškimo, žmogaus pasijautimas kitos, didesnės už žmogų būtybės akivaizdoje, turi reikšmę. Ne viena tauta užmiršusi Apreiškimą, netampa netikinčia, bet tik išsigimsta jų religija, kadangi šitas supratimas žmogui, — įgimtas. Šiuo metu aš turiu retą galimybę sugretinti du bendrabučius: su smulkmenom gyvas atminty studijų laikas, kur taip pat buvo jauni vyrai ir dabartinis "bendrabutis".

Būtų labai įdomu dviem filmais parodyti, koks begalinis skirtumas tarp dviejų žmonių, kurie atsiduria į tuos pačius gyvenimo momentus (pav. valgymas, miegojimas) bet vienas jaučia savo ir savo draugus Dievo Akivaizdoj, o kitas jaučia tik save! Žinokite, kad čia susikoncentravę labiausia sumaterialėję žmonės. Ir kai toks žmogus ne vienas, bet tarp kitų tokių pačių, jų pagrindinės savybės pasidaro nepaprastai ryškios. Žinote, kad ir man pačiam šitas praktiškas sulyginimas yra vienas iš stipriausių ir labiausiai akivaizdžių žmogaus materialumo ir dvasingumo įrodymų. Kažin, ar Jūs įsivaizduojate, koks vargingas žmogus be jokios puošmenos, be grožio, jei reiškiasi jo elgesy tik dėmesys sau, savo malonumui, savo patogumui, savo ambicijai, kai lieka tik viena interesuojanti sritis — tik tai, kas rišasi su seksualiniu jausmu, bet ir tai sukarikatūrinta, pačia žemiausia prasme. Atrodo, kad dauguma jų ne patys kalti, bet vis dėl to vaizdas... Pora praktiškų pavyzdžių. Kaip sunku atsisakyti surasto sau naudingo darbo, jei tik niekas nemato, ypač maisto. Kaip lengva skųsti kitą, kad tik įsiteikt tam, kam reikia. Eilė prie pietų. Vienas kitas tuoj atsiranda prieš kitus, visai lyg nematydamas, kad už jo stovi žmonės, kuriuos jis nustumia. Matote, kaip ryškus tik savo interesas — juk tai noras kuo greičiau valgyti, kurio nepajėgia nugalėti, nors ir gėda prieš kitus parodyti, kad visai nėra valios. Priežodžiai, kad kelintas žodis vartojami (kuriuos nėra kaip išvardinti), išduoda jų dėmesio sritį. Su smulkmenom didžiuojasi savo "laimėjimais" moterų tarpe, būdais, save patenkinti. Ir būtinai užmirštama, kad ir moteris, — žmogus. Jie su nustebimu klauso apie atsakingumą, pasėkas, sulyginimui, jei tai būtų pvz. tavo duktė, mylimoji, motina ir kiti taip elgtųsi. Jie sutinka, kad taip negalima, bet... kas gi apie tai galvoja? Randa eiles sofizmų, nesąmonių sau pateisinti. Tikrai, jei neturėtų sugebėjimo protauti ir kalbėti, tai kuo žmogus skirtųsi nuo gyvulio...

Bet nemanykite, kad juose nėra gėrio daigelio. Kiek širdies, draugiškumo jie kartais sugeba parodyti. Tik visa pas juos netvarkoma, apleista, kaip neprižiūrimame darže. O jei kas prižiūrėtų, tvarkytų, šis daržas būtų taip pat vaisingas. "Siųsk darbininkų į savo pjūtį!" Juos matant, taip norisi dalintis: "Viešpatie, kiek daug man davei... Būk gailestingas ir jiems".

Žiūrėkite, ką dabar prisiminiau: juk šitas noras, kad ir jie turėtų ko neturi, tik tada susiformuoja, kai pats pajunti savo dovaną. Kitaip sakant, pats pajunti meilę.

Noriu papasakoti, kas labai prisidėjo prie šitų minčių pažadinimo. Paskutinį kartą, kai gavau švenčių proga margučių ir kt., buvo pridėtas informacinis lapelis, kam ir už kuriuos dalykus turiu būti dėkingas... Tada, paimant į ranką dovanas, iškilo prieš akis ne abstrakčiai, bet konkrečiai, mane prisiminusio žmogaus, veido bruožai, geradarybė. Ir viso to akivaizdoje pasijunti kaltas kiekvienam sutiktam ką nors gero padaryti. Tegul atlygina!

Tegul prieš Jūsų dvasios akis iškyla Dievo, apsireiškusio mums suprantamais žmogaus bruožais, veidas, tegul širdis išgirsta Jo slaptingą prašymą: "Tau tiek meilės parodžiau... Tau leista suprasti daugiau kaip kitiems. Atstovauk mano meilę, kad iš tavo elgesio, iš tavo didelio noro padaryti laimingu kiekvieną, pamažu, bet tikrai pažintų Mane..."

1965 m. gegužės mėn. 2 diena.

(Vilniaus čekistas Stepučinskas praveda Birutės Briliūtės tardymą. Raštiškame pareiškime ji prašo grąžinti tardymo metu atimtus daiktus. Panašiai buvo tardomi ir O. Kavaliauskaitė, Petras Cidzikas Vilniuje ir kt.):

KRATOS IR TARDYMAI

Kybartai (Vilkaviškio raj.). 1987 m. lapkričio mėn. 17 d. 14 val. į Vilkaviškio miesto KGB būstinę buvo iškviesta Kybartų miesto gyventoja Birutė Briliūtė. Tardymą pravedė iš Vilniaus atvykęs čekistas Stepučinskas. Tardymo metu B. Briliūtei buvo pateikti 1987 m. rugsėjo 8 d. kratos metu paimtus daiktus liečiantys klausimai. Kadangi tardytojas Stepučinskas tendencingai siekė grynai religinio turinio literatūrą pristatyti, kaip šmeižiančią tarybinę santvarką, B. Briliūtė tardymą ignoravo, o sekančią dieną per tard. Stepučinską Vilniaus KGB Pirmininkui įteikė sekančio turinio pareiškimą:

1987 m. lapkričio 17 d. buvau iškviesta tardymui į VSK Vilkaviškio poskyrį. Tardymą pravedęs VSK darbuotojas Stepu-

činskas mane apklausinėjo kaip liudininkę byloje "dėl šmeižikiško turinio literatūros gaminimo ir platinimo". Dauguma tardytojo Stepučinsko pateiktų klausimų lietė literatūrą, nieko bendro neturėjusią ir neturinčią su bet kokiu šmeižimu (kaip pvz. Viksva "Dievas, pasaulis, žmogus", St. Yla "Jurgis Matulaitis", Bern. Brazdžionio eilėraščių rinkinys "Per pasaulį keliauja žmogus"). Jau patį šios literatūros paėmimo faktą laikau, geriausiu atveju, kratą pravedusių darbuotojų neapdairumu ir savo dalyko neišmanymu. O šios literatūros pristatymą kaip šmeižiančios tarybinę santvarką, laikau tendencingu VSK darbuotojų piktavališkumu. Juo labiau, kad net pats tard. Stepučinskas nesugebėjo paaiškinti, kur yra šmeižiama tarybinė santvarka B. Brazdžionio eilėraščių rinkinyje ar knygoje "Jurgis Matulaitis". Į tai jis atsakė, kad pats šių knygų iš viso nėra skaitęs, o paprašius paskaityti eksperto išvadą, liečiančią šių knygų turinį, pareiškė, jog knygos eksperto išvadoje nėra atskirai aptariamos, o pateikiama bendra išvada, — "šmeižikiškos".

Po tokio atsakymo savaime peršasi mintis, jog VSK darbuotojai siekia ne išaiškinti tarybinę santvarką šmeižiančius asmenis, o bet kokia kaina apkaltinti tarybinės santvarkos šmeižimu. Bendradarbiauti, mano supratimu, neteisingame, VSK darbuotojų darbe nesutinku ir todėl reikalauju 1987 m. lapkričio mėn. 17 d. tardytojui Stepučinskui duotus mano parodymus laikyti negaliojančius. Taip pat pakartotinai prašau grąžinti 1987 m. rugsėjo mėn. 8 d. kratos metu paimtus daiktus ir ateityje skirti rimčiau tardymui pasiruošusius asmenis (bent jau susipažinusius su tardymui paruošta medžiaga).

20 dienų bėgyje laukiu raštiško jūsų atsakymo."

* * *

Kybartai. 1987 m. lapkričio 18 d. Vilkaviškio KGB būstinėje iš Vilniaus atvykęs tardytojas Stepučinskas tardė Oną Kavaliauskaitę, gyv. Kybartuose, Čepajevo sk. 19. Tardytojo pateikti klausimai lietė 1987 m. rugsėjo mėn. 8 d. O. Kavaliauskaitės bute kratos metu paimtus daiktus. Čekistas ypatingai domėjosi, ar O. Kavaliauskaitė nežinanti, kas yra knygos "Katakombų gėlės"

autorius, iš kur gavusi kitas kratos metu paimtas knygas. Ona Kavaliauskaitė pasirašyti po apklausos protokolu atsisakė.

* * *

Kybartai. 1987 m. lapkričio mėn. 18 d. buvo apklausta Ona Šarauskaitė, gyv. Kybartuose, Čepajevo sk. 19. Tardytojas Stepučinskas teiravosi, ar neteko O. Šarauskaitei skaityti kratos metu iš B. Briliūtės ir O. Kavaliauskaitės paimtų knygų bei ką ji žinanti apie kitus kratos metu paimtus daiktus. O. Šarauskaitė atsakė nieko nežinanti. Po tardymo protokolu nepasirašė.

* * *

Vilnius. 1988 m. sausio 8 d. pas vilnietį Petrą Cidziką, gyvenantį Gvazdikų 2, buvo padaryta krata. Kratai vadovavo LTSR prokuratūros ypatingai svarbių bylų justicijos patarėjas Brikauskas. Jis perskaitė sausio 5 d. nutarimą daryti kratą tikslu — paimti rašinius, turinčius reikšmę bylai, t.y. susijusius su "LKB Kronikos" leidimu, platinimu bei kita antivisuomenine veikla. Kratai talkininkavo įgaliotinis J. Lauka ir J. Topolev. Kviestiniai: Vita Kirkilaitė ir Irena Markauskaitė, gyvenančios Vilniuje. Krėtėjai elgėsi lyg šeimininkai savo bute, žinojo, kur kas padėta. Kai J. Topolev norėjo eiti į rūsį, jam buvo pasakyta: "Neik, ten nieko nėra!" Aišku, KGB prieš kratą be P. Cidziko šeimininkavo bute. Paėmė: atvirą laišką JAV kongresmenams, atvirą laišką Generalinam Sekretoriui M. Gorbačiovui dėl leidimo švęsti vasario 16 d. (po juo buvo pasirašę 70 asmenų), kreipimąsi į viso pasaulio geros valios žmones, "LKB Kronikos" Nr. 13 bei nemažai kitų pogrindinės literatūros leidinių. Krata truko daugiau tris valandas.

(1972 m. už "LKB Kronikos" Nr. 1 platinimą) davimą skaityti kitiems (P. Cidzikas 4 metus buvo uždarytas spec. psichiatrinėje ligoninėje Černiachovskyje — Kaliningrado sritis).

* * *

Kaunas. 1988 m. sausio 23 d. pas kaunietį Vytautą Vaičiūną perspėti, kad nedalyvautų vasario 16 d. minėjime, atsilankė saugumo darbuotojas R. Savickas. Saugumietį domino, ar V. Vaičiūnas pažįsta vilnietį P. Cidziką, ar žino, kad pas jį buvo padaryta krata ir kas buvo paimta, ar pasirašė po pareiškimu dėl leidimo švęsti vasario 16 d., ar skaitęs "LKB Kroniką" ir t.t. Išeidamas pareiškė: "Kuo jūs mažiau verksite, tuo mes mažiau jus varginsime."

* * *

Grįžusius kalinius Povilą Pečeliūną bei Jadvygą Bieliauskienę bandoma kviesti pokalbiams į Valstybinio saugumo komitetą.

1988 m. sausio 21 d. atnešusiam šaukimą saugumiečiui P. Pečeliūnas kategoriškai pareiškė: "Į šiuos rūmus mane nuvešite tiktai su retežiais ant rankų, laisvanoriškai neisiu — neturiu ką ten kalbėti". Milicijos pareigūnui, reikalaujančiam, kad P. Pečeliūnas greitu laiku įsidarbintų, P. Pečeliūnas paaiškino, kad jis turi 30 metų darbo stažą, todėl pagal įstatymus įsidarbinti, juo labiau greitai, jam nėra būtina.

Sausio 21 d. ateiti į saugumo būstinę telefonu buvo kviečiama J. Bieliauskienė. Eiti atsisakė. Sekančią dieną nepriėmė oficialaus šaukimo, sakydama, jog su žmonėmis, kurie slopina demokratizaciją, vykdydami piktadarystes, ir neprisiima atsakomybės už milijonus kankinių, ji kviečiama pas juos nesilankys, o areštuota nekalbės.

(Viktoras Petkus rašo skundą vyriausiam TSRS prokurorui dėl negrąžinimo daiktų, kuriuos atgavo tik po trijų mėnesių. Gintauto Iešmanto laiškas Povilui Pečeliūnui ir jo žmonai):

MŪSŲ KALINIAI

1987 m. gruodžio mėn. 5 d. Viktoras Petkus kreipėsi į TSRS Aukščiausios Tarybos Pirmininką ir Generalinį Prokurorą. Savo skunde jis rašo: "1987 m. rugsėjo 21 d. buvau atvežtas iš

Ulau Udė kalėjimo į Bagdarino gyvenvietę trijų metų ištrėmimui. Išvežamas iš minėto kalėjimo, negavau iš sandėlio savo daiktų, kaip antai: knygų, rankraštinio biobibliografinio pasaulio rašytojų žodyno (žinyno), elektrinės skutimosi mašinėlės, artimųjų man rašytų laiškų ir kt., esą dėl to, kad negalėjo surasti sandėlininko kalinio, laikomo tame pačiame kalėjime.

Etapavę mane Bagdarinan milicijos kapitonas pažadėjo kitą savaitę tuos daiktus atvežti, kadangi ne vieną kartą per savaitę Bagdarino milicija važinėja į Ulau Udę. Bagdarino milicija jau pustrečio mėnesio maitina mane pažadais, jog daiktus atvešianti, bet vis neatveža.

Prašau Jūsų pagalbos!"

Skundą pasiuntė registruotu laišku su įteikimo pranešimu.

Tik po trijų mėnesių nuo jo išvežimo iš kalėjimo V. Petkui grąžino jo asmeninius daiktus.

* * *

Gintautas Iešmantas iš nutrėmimo rašo Povilui Pečeliūnui bei jo žmonai Danutei Pečeliūnienei:

"Povilai, sveikinu Tave sugrįžusį į Vilnių!

Delsiau su tokiu pasveikinimu, kol neįsitikinau, kad iš tikrųjų taip jau yra. Radijas pirmas atnešė tą žinią. Didelis dalykas sugrįžti. Tai tolygu pergalei. Tegul ir niekas to nenori pripažinti. Ir svarbiausia, sugrįžti išlaikius ryžto ir siekimų dvasią, nenusilenkus nei silpnybei, nei melui. Tai pavyzdžio ir įkvėpimo šaltinis kitiems. Kaip to reikia žmonėms!

Aš džiaugiuosi dėl Tavęs: apkabinu ir linkiu sėkmės, nemažesnio atkaklumo, kokį turėjai lig šiolei. Mūsų kelias nesibaigia. Jis tik prasideda.

Danute, džiaugiuosi ir sveikinu. Man regis, tokiais momentais pasaulis pasidaro tartum gražesnis ir geresnis. Kol širdys plaka, tol nesustoja mūsų žengimas į priekį. Ar ne tam iškentėti išsiskyrimai ir kalėjimai, lageriai ir pažeminimai? Judu abu turite teisę drąsiai visiems žvelgti į akis. Niekas netemdo šitos teisės. Ji įgyta gyvenimo kaina. Dėl to ir šviesi, ir didi."

1987 m. lapkričio 8 d.

(Įvairiose vietovėse vykdomojo k-to ar partijos pareigūnai, susikvietę kunigus ar atskirus tikinčiuosius, bara, perspėja ir grasina, jeigu kurie iš jų veikliau pasireiškia religiniuose reikaluose):

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Lazdijai. 1987 m. gruodžio 12 d. Lazdijų raj. Veisiejų miestelio Vykdomojo komiteto patalpose Lazdijų raj. vykd. k-to pirmininko pavaduotojas Vanagas sušaukė Lazdijų rajono kunigus ir perspėjo juos, kad kunigai nusikalsta, kviesdami kunigus į atlaidus prieš tai nesuderinę su rajono valdžia. Taip pat negalima šventoriuje be leidimo statyti kryžių, kaip pvz. padarė Lazdijuose kun. Vincentas Jalinskas.

Lazdijų raj. pavad. Vanagas piktinosi, kad tikintieji, susirinkę Rudaminoje, garsina, jog kun. Juozapas Zdebskis buvo nužudytas. Vanago nuomone, tam įrodymų nėra, o nelaimių pasitaiko visur ir visiems. Tad šito daryti nereikėtų.

Kunigai savo ruožtu pavad. Vanagui iškėlė netinkamą mokytojų elgesį. Kai laidotuvių metu mokytojai prievarta išvaro mokinius iš bažnyčios. Taip pat pareiškė, kad organizuoti ekskursijas nėra nusikaltimas, todėl ir Lazdijų bažnyčios sargas Alvydas Vainoras, suorganizavęs ekskursiją į Vilniaus Aušros Vartų Gailestingumo Motinos atlaidus bei Žemaičių Kalvariją, yra neteisingai nubaustas 50 rub. bauda.

* * *

Šiauliai. 1987 m. gruodžio mėn. 16 d. į Šiaulių miesto Vykdomąjį komitetą pokalbiui buvo sukviesti visi Šiaulių miesto kunigai. Jų tarpe ir Adventistų sektos vadovas Oželis bei pravoslavų kunigas.

Pašnekesį pravedė Šiaulių miesto partijos komiteto pirmasis sekretorius K. Žalenskas, miesto vykdomojo komiteto pirmininkas P. Morkūnas ir pavaduotoja J. Gaurilčikienė. Pastaroji padarė pranešimą apie dabartinę partijos politiką Bažnyčios atžvilgiu. Kalbėjo, jog Partija ir kitos valstybinės įstaigos stengsis įtraukti

kunigus į aktyvią visuomeninę veiklą, t.y. į įvairias partijos vadovaujamas,organizacijas."

Partijos sekretorius K. Žalenskas papriekaištavo Šiaulių miesto šv. Jurgio parapijos vikarui kun. Kazimierui Gražuliui, jog pamokslų metu per daug aštriai iškelia neigiamus mūsų visuomenės reiškinius.

Šiaulių miesto Šv. Petro ir Povilo bažnyčios klebonas dekanas monsinjoras kun. K. Jakaitis davė valdžios atstovams naudingų pasiūlymų, kaip geriau tvarkyti miesto kapines. Šv. Petro ir Povilo bažnyčios vikaras kun. A. Milašius, remdamasis laikraščio "Gimtasis Kraštas" informacija apie Rokiškyje įvykusias Vėlinių apeigas kapinėse, pareiškė pageidavimą, jog ir Šiaulių mieste Vėlinių dieną būtų leista atlikti religines apeigas kapinėse.

Miesto vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja J. Gaurilčikienė, vengdama konkretaus atsakymo, pareiškė, jog sekančios Vėlinės dar toli ir neverta apie tai kalbėti.

Kun. A. Milašius pasiteiravo, ką daryti, kad, bažnyčioje, egzaminuojant vaikus, besiruošiančius pirmajai šventai Komunijai, nereikėtų bijoti valdžios siunčiamų komisijų. Į šį klausimą Šiaulių miesto partijos ir valdžios atstovai taip pat nieko konkretaus neatsakė.

Po susitikimo valdžios ir partijos atstovai surengė kunigams ekskursiją į Šiaulių miesto K. Preikšo Pedagoginį institutą.

* * *

Šiauliai. 1987 m. liepos mėn. 7 d. Šiaulių šv. Jurgio bažnyčios vikaras kun. Kazimieras Gražulis Žemaičių Kalvarijoje didžiųjų atlaidų metu pasakė pamokslą, kuriame priminė, kad Klaipėdos bažnyčia iki šiol dar negrąžinta tikintiesiems, katekizacija uždrausta, o filmuotojai nuo aukščiausio kalno nufilmuos minias tikinčiųjų ir demonstruos pasauliui, kaip religinės "laisvės" įrodymą. Tuo tarpu į tikinčiųjų prašymus niekas neatsižvelgia.

Už tai kun. K. Gražulis buvo iškviestas į Šiaulių miesto VK, kur jam Šiaulių miesto VK pirmininko pavaduotoja Gaurilčikienė perskaitė RRT įgaliotinio Petro Anilionio įspėjimą. Ku-

nigas po įspėjimu nepasirašė, nes buvo neteisingai kaltinamas.

Rugsėjo 11 d. Šiluvoje kun. K. Gražulis savo pamoksluose iškėlė akivaizdžius tikėjimo persekiojimo faktus: KGB kišasi į Kauno kunigų seminarijos vidaus reikalus (paminėjo konkrečius Klierikų verbavimo-terorizavimo atvejus: Vytautui Prajarai buvo grasinta fiziškai susidoroti, o neoprezbiterio Rolando Kaušo motina buvo atleista iš mokytojos pareigų, sūnui padavus pareiškimą į Kauno Kunigų seminariją. Paminėjo kunigų niekinimo ir šmeižimo spaudoje atvejus, ragino tikintį jaunimą neveidmainiauti ir nestoti į bedieviškas organizacijas. Už tai kun. K. Gražulis gavo RRT įgaliotinio Petro Anilionio įspėjimą, kuriame kaltinamas neapykantos kurstymu tarp tikinčiųjų ir ateistų bei bandymu įrodyti religinės laisvės nebuvimą Lietuvoje.

Spalio mėn. Šiaulių miesto vykd. k-tas kun. K. Gražulį nubaudė administracine 25 rub. nuobauda, motyvuojant, "kad šmeižia mūsų gyvenimo būdą." Kun. K. Gražulis baudą mokėti atsisakė.

* * *

Gargždai (Klaipėdos raj.). 1987 m. birželio 9 d. 18 val. į Gargždų bažnyčią, kurioje vietos vikaras kun. Antanas Šeškevičius egzaminavo apie 40 pirmajai šv. Komunijai besiruošiančių vaikų, įsibrovė miesto vykdomojo komiteto sekretorė Surplienė. Čia pat buvo pasirašytas aktas, po kuriuo kun. A. Šeškevičius pasirašyti atsisakė.

Po keletos dienų kun. A. Šeškevičius paštu gavo sekančio turinio raštą: "Administracinės bylos Nr. 23-65 nutarimu 1987 m. birželio mėn. 10 d. Gargždai. Administracinė komisija prie Klaipėdos rajono Gargždų miesto Liaudies deputatų tarybos vykdomojo komiteto.

Pirmininkė M. Jurevičiūtė, sekretorė J. Surplienė, nariai: Z. Lukas, J. Miliauskienė, M. Vaišnorienė.

Išnagrinėjus atvirame posėdyje administracinę bylą Nr. 23-65 nustatė, kad Šeškevičius Antanas, Kazio, gyvenamoji vieta Gargždai, Tilto 1, darbavietė — Gargždų bažnyčia, 1987 m. birželio 9 d. bažnyčioje grupę vaikų mokė katekizmą, tuo būdu pa-

žeidė Liet. TSR administracinės teisės pažeidimų kodekso 214 str.

Vadovaudamasi Administracinių baudų skyrimo ir išieškojimo nuostatais, komisija nutaria: skirti Šeškevičiui Antanui, Kazio, administracinę nuobaudą įspėti". Seka visų parašai ir antspaudas.

Kunigui A. Šeškevičiui nesiliovus egzaminuoti vaikus, 1987 m. birželio 24 d. 18 val. į bažnyčią įsibrovė nepažįstamas vyriškis bei mokytojos Poleikienė ir Dapkevičienė ir įteikė pakartotiną įspėjimą. Kun. A. Šeškevičius ir šį kartą po įspėjimu nepasirašė.

* * *

Gargždai. 1987 m. sausio 30 d. Gargždų parapijos vikaras kun. Antanas Šeškevičius išsiuntė pareiškimą Lietuvos TSR Prokurorui. Kun. A. Šeškevičių parašyti pareiškimą paskatino RRT įgaliotinis Petras Anilionis ir pavaduotojas Juozėnas, kurie savo oficialiame įspėjime kaltina kunigą, kad jis organizuoja tikinčiuosius rašyti pareiškimus įvairioms valdžios instancijoms. Dauguma jų liečia tikinčiųjų reikalavimą leisti paaukštinti Gargždų bažnyčią-baraką. Minėtas pareiškimas — tai motyvuotas atstakymas į primestus kaltinimus ir kartu prašymas, kad prokuroras primintų RRT įgaliotinio įstaigai Konstitucijos 47 straipsnį, kuris teigia: "Kiekvienas LTSR pilietis turi teisę pateikti valstybinams organams ir visuomeninėms organizacijos pasiūlymus dėl jų veiklos gerinimo, kritikuoti darbo trūkumus.

Pareigūnai privalo nustatytais terminais svarstyti piliečių pasiūlymus ir pareiškimus, į juos atsakyti ir imtis reikiamų priemonių.

Persekioti už kritiką draudžiama. Asmenys, persekiojantys už kritiką, traukiami atsakomybėn."

Kun. A. Šeškevičius savo pareiškime rašo: Gargždų parapija rašo ir rašys pareiškimus dėl bažnyčios-barako paaukštinimo, tam nereikia jokio organizavimo, pats gyvenimas tai verčia daryti. (...) Koks aš būčiau kunigas, jei nepadėčiau tikintiesiems jų varge. (...)

Radviliškiečiai per 9 metus parašė 25 pareiškimus ir gavo

leidimą paaukštinti savo bažnyčią (...) Įgaliotinis verčia nutilti. O tarybinė LTSR Konstitucija (6 str.) užtikrina: "TSKP egzistuoja ir tarnauja liaudžiai." Jeigu tikrai tarnautų liaudžiai, nereikėtų 25 pareiškimų rašyti. Mes vargstame jau 10 metų.

* * *

1987 m. rugsėjo 28 d. Ukmergės dekanato kunigai pareiškimu kreipėsi į Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos apaštalinį administratorių Liudviką Povilonį, RRT įgaliotinį Petrą Anilionį bei Ukmergės rajono vykdomojo komiteto pirmininką A. Bernotą, gindami 1987 m. rugpjūčio mėn. žurnale "Tarybinė Moteris" ir 1987 m. rugsėjo mėn. 5 d. Ukmergės rajoniniame laikraštyje "Gimtoji žemė" išspausdintame straipsnyje "Kunigas liepia skirtis", neteisingai apkaltintą Ukmergės raj. Deltuvos parapijos kleboną kun. Eugenijų Bartulį.

Savo pareiškime Ukmergės dekanato kunigai rašo, jog: "Kunigo pastangos, siekiant išlaikyti santuokos pastovumą, apverčiamos aukštyn kojomis: jo rūpestingas bažnyčios tvarkymas vadinamas "kišimusi ne į savo reikalus! Pensijinio amžiaus moteris pažeminta ir pavadinta klebono mylimąja."

Baigdami pareiškimą, kunigai kreipiasi į Lietuvos religinius ir valstybinius vadovus, prašydami teisingai įvertinti bedievių išpuolius prieš kun. E. Bartulį ir imtis reikiamų priemonių, kad panašūs išpuoliai nepasikartotų.

Po pareiškimu pasirašė kunigai: J. Užusienis, J. Babonas, V. Pesliakas, P. Tavoraitis, G. Dunda, J. Girdzevičius, Vl. Petkevičius, B. Vaira, V. Ramanauskas, V. Vaškelis, J. Voveris.

* * *

Alytus. 1987 m. spalio 5 d. Alytaus miesto vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas A. Makštutis, išsikvietęs I-mojo Alytaus vikarą kun. Robertą Rumšą, supažindino jį su įgaliotinio Petro Anilionio atsiųstu įspėjimu, kuriame kun. R. Rumšas kaltinamas, kad 1987 m. rugsėjo 11 d. Šiluvoje be Raseinių rajono valdžios leidimo pasakė nereliginio turinio pamokslą, aukštino

nuteistus kunigus — Alf. Svarinską, S. Tamkevičių, J. Matulionį.

Kun. R. Rumšas parašė pareiškimą Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui. Spausdiname pareiškimo tekstą:

"Aš į Šiluvą atvykau kaip maldininkas, o mano, kaip kunigo, malda yra šv. Mišios. Kokia intencija aš turiu melstis, kiek žinau, tarybiniai įstatymai nenurodo. Meldžiausi už kunigus kalinius pagal Kristaus paraginimą "Ką padarėte gero vienam iš mažiausių brolių, (tarp kurių Kristus išvardina ir kalinius) man padarėte)" (Mt. 25,45). Negi aš, katalikų kunigas, negaliu pagal Evangelijos paraginimą už kalinius pasimelsti? Šv. Mišiose priklauso Dievo žodžio liturgija, kurios metu pasakoma maldos intencija, aiškinama Evangelija. Paragindamas parodyti meilės ir pasimelsti už kunigus kalinius aš nenusikaltau Evangelijai, o tuo pačiu ir mano žodžio negalima laikyti nereliginiu. Kas priklauso religiniam turiniui, nustato Dieviškasis Autoritetas — Evangelija, o ne ateistai — valdžios pareigūnai.

Kitaip prieitume prie absurdų, pvz. kaip reaguotų ateistai propagandistai, jei jų ateistinių paskaitų ateistinį turinį turėtų nustatyti tikintieji.

Kalbėdamas per šv. Mišias apie kunigus kalinius, užsiminiau, kad jie ne tik asmeniškai atmetė oficialų valstybinį ateizmą, bet ir veikė, kad jis nebūtų kitų priimamas. Šis teiginys negali būti laikomas nei dezinformacija, nei šmeižtu, nes tokia laikysena yra kiekvieno kunigo pareiga. Negi gali kunigas, skelbdamas Evangeliją, nutylėti kai kuriuos mūsų gyvenimo faktus, pvz. ateizmą. Suderinti Evangeliją ir ateizmą būtų absurdas.

Gerbiamas Generalinį Sekretoriau, įsakykite RRT įgaliotiniui P. Anilioniui, kad atšauktų nepagrįstą ir absurdišką įspėjimą."

* * *

Garliava (Kauno raj.). 1987 m. gruodžio 8 d. į Garliavos vykdomąjį komitetą buvo iškviestas Garliavos parapijos vikaras kun. Vytautas Prajara. Kauno raj. vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja Gelčienė perskaitė Petro Anilionio įspėjimą. Įspėjime nurodyta, kad kun. V. Prajara lapkričio 15 d. bažnyčioje or-

ganizavo politinį-nacionalistinį Maironio minėjimą ir pasakė antitarybinį pamokslą. Kunigas kaltas ir dėl to, kad po pamaldų buvo sugiedotas Lietuvos himnas. Taip pat įspėjime nurodyta, kad V. Prajara lapkričio 17 d. Vilniuje, Aušros Vartų šv. Teresės bažnyčioje, pasakė antitarybinį pamokslą, šmeiždamas tarybinę santvarką. Dėl to ir pareiškiamas įspėjimas.

Įspėjimo nuorašo nedavė ir jo nusirašyti neleido.

Po įspėjimu pasirašyti kun. Vytautas Prajara atsisakė.

* * *

Šlavantai (Lazdijų raj.). 1987 m. lapkričio mėn. 13 d. naktį nežinomi piktadariai įsilaužė į Šlavantų bažnyčią. Išlaužė bažnyčios duris, didžiojo ir šoninių altorių tabernakulius. Švč. sakramento nerado. Jis saugomas zakristijoje seife. Zakristijoje paliktas laužtuvas — seifo išlaužti nepajėgė.

* * *

Garliava. 1987 m. gruodžio 1 d. į Garliavos vykdomąjį komitetą buvo sukviesti Garliavos bažnyčios vykdomojo komiteto, vadinamojo "dvidešimtuko" nariai. Pokalbį pravedė Kauno raj. prokuroro pavaduotoja.

Kauno raj. vykd. k-to pavaduotoja, Garliavos miesto vykd. k-to pirmininkas bei jo pavaduotojas bažnytinį komitetą apkaltino tuo, jog leidžia parapijos vikarui kun. Vytautui Prajarai pamokslų metu šmeižti tarybinę santvarką bei valdžią. Bažnyčioje poeto kun. Maironio minėjimo metu buvo giedamas Lietuvos himnas, kas, valdžios atstovų žodžiais tariant, yra griežtai draudžiama. Taip pat negalima rinkti bažnytinio komiteto nariu buvusį politkalinį (Jadvygos Bieliauskienės — red. past.). Negalima laikyti Mišių ir sakyti pamokslus anksčiau teistiems kunigams.

Baigdami pokalbį, valdžios atstovai ėmė bauginti bažnytinio komiteto narius, kad, jei ateityje Garliavos bažnyčioje padėtis nepasikeis, jų pavardės bus išgarsintos spaudoje. Be to, bus dar kartą sušauktas bažnytinio komiteto susirinkimas, kur prokuroro pavaduotoja išdėstys bažnytinio komiteto nariams, ką tarybinėje

santvarkoje gali daryti Bažnyčia, kunigai ir tikintieji ir ko negali.

Tuo Kauno rajono ir Garliavos miesto valdžios atstovai savo "auklėjamąjį" darbą baigė.

* * *

Mikoliškiai (Kretingos raj.). 1987 m. rugpjūčio 23 d. Mikoliškio parapijos bažnyčioje buvo švenčiamas iškilmingas Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejus. Į iškilmingas pamaldas, kuriose dalyvavo ir vyskupas Antanas Vaičius, suvažiavo daug tikinčiųjų iš aplinkinių parapijų. Gargždų parapijos tikintieji į iškilmes važiavo specialiai užsakytu autobusu, tačiau, dar nedavažiavus Mikoliškių, autobusą sustabdė autoinspekcijos darbuotojai ir pareikalavo, kad vairuotojas išlaipintų keleivius. Nežiūrint, kad vairuotojas turėjo visus kelionei reikiamus dokumentus, jam buvo atimtas vairuotojo pažymėjimas, o tikintiesiems teko į Mikoliškio bažnyčią likusius keturis kilometrus keliauti pėsčiomis.

* * *

Kaunas. 1987 m. vasario 13 d. į namus pas karininką Juozą Kazalupską, gyv. Kaunas Mažoji 1-10, atvyko Kauno miesto Vykdomojo komiteto pirmininkas Kazakevičius. Kazakevičiaus atvykimo tikslas buvo išsiaiškinti, ar tikrai karininkas J. Kazalupskas pats rašė raštą dėl Klaipėdos bažnyčios ir ar tikrai po juo pasirašė. Taip pat klausinėjo ar Kazalupskas rinko parašus po pareiškimu, ar važiavo kartu su tikinčiųjų delegacija į Maskvą. Į visus šiuos klausimus J. Kazalupskas atsakė teigiamai, dar pridėdamas, jog po pareiškimu dėl Klaipėdos bažnyčios grąžinimo pasirašė apie 90,000 tikinčiųjų, tačiau iki šiol Taikos Karalienės bažnyčios klausimas dar nėra iki galo išspręstas. O tai liudija, jog valdžia nesiskaito su tikinčiaisiais.

Kauno miesto vykdomojo komiteto pirmininkui Kazakevičiui papriekaištavus, jog, be reikalo važiavo į Maskvą ir trukdė atsakingus darbuotojus, J. Kazalupskas atsakė, jog jei Klaipėdos bažnyčios negrąžins, tai tikintieji visais jiems įmanomais būdais

kovos tol, kol sugrąžins. O į Maskvą delegacijos važiavo ir važiuos.

1987 m. birželio 21 d. pas J. Kazalupską į namus atvyko rinkimų į vietines tarybas komisijos atstovas, kuris pareikalavo paaiškinti, kodėl Kazalupskas nebalsuoja.

J. Kazalupskas pasakė, kad kaip tikintis privalo ginti tikėjimą ir tikinčiuosius, todėl, išreikšdamas protestą, balsuoti atsisako, kadangi 26 metai kaip Vilniaus vyskupijos Vyskupas Julijonas Steponavičius be kaltės ir teismo nuimtas nuo pareigų ir ištremtas į Žagarę.

Kunigai — Alfonsas Svarinskas, Sigitas Tamkevičius ir Jonas-Kąstytis Matulionis — nuteisti vien už tai, kad rūpinosi, jog žmonės būtų blaivūs, dori ir sąžiningi.

* * *

(Romas Žemaitis Kybartuose buvo iškviestas į karinį komisariatą dėl atsisakymo imti karinę priesaiką ir siūlė jam išvykti į užsienį, bet šis atsisakė):

Kybartai (Vilkaviškio raj.). 1987 m. lapkričio 18 d. 9 val. Romas Žemaitis buvo iškviestas į Vilkaviškio rajono Karinį komisariatą. Su juo kalbėjosi majoras Spricinas ir komisaras R. Vozgirda. Juos domino, ar R. Žemaitis dar nepakeitė savo apsisprendimo neimti karinės priesaikos ir kuo tokį savo elgesį motyvuoja. R. Žemaitis paaiškino, kad, neimdamas priesaikos, jis protestuoja prieš nekaltai kalinamus kunigus Sigitą Tamkevičių ir Alfonsą Svarinską, o taip pat prieš tai, jog ir jis pats drauge su kun. Jonu-Kąstyčiu Matulioniu buvo nekaltai kalinamas Rusijos lageriuose. R. Žemaitis pareiškė savo įsitikinimą — lietuviai karinę tarnybą turėtų atlikti Lietuvoje. Komisaras Vozgirda atsakė, kad tokiais atvejais su jais niekas nesusitvarkytų. Komisaras bandė apkaltinti R. Žemaitį, kad jis ir kitus vaikinus agituoja neimti karinės priesaikos. R. Žemaitis kaltinimą paneigė, paaiškindamas, jog niekada nieko nevertė ir neįkalbinėjo neimti karinės priesaikos, o savo asmeninių nusistatymų šiuo klausimu neslėpė ir ateityje nemano slėpti. Nepavykus vaikino perauklėti, komisa-

ras Vozgirda liepė majorui nuvesti jį pas prokurorą J. Matonį. Prokuroras bandė gražiuoju įkalbinėti imti karinę priesaiką. Į tai R. Žemaitis atsakė, kad karinę priesaiką imtų, tačiau su viena sąlyga — tegul paskelbia spaudoje, per televiziją ir radiją, kad jis ir kun. J. K. Matulionis buvo neteisingai areštuoti ir atitinkamai nuteisti dviem ir trim metams laisvės atėmimo. Prokuroras atsakė, jog tegul supranta ir jie — jis taip pat negali imti karinės priesaikos. Galiausiai prokuroras pasiūlė R. Žemaičiui rašyti pareiškimą-prašymą išvykti pastoviam gyvenimui į užsienį ir garantavo, jog čia jam jokių trukdymų nebus. R. Žemaitis pasiūlymo atsisakė, motyvuodamas, kad yra lietuvis, jo Tėvynė Lietuva ir niekur kitur iš Lietuvos nežada vykti. Nepatenkintas atsakymu prokuroras J. Matonis bandė gąsdinti, kad ir nepriėmusį priesaiką paims dviejų metų karinei tarnybai, nuveš į Sibiro gilumą, kur sąlygos bus panašios kalėjimo sąlygoms. R. Žemaitis atsakė, kad kur bebūtų, visur aiškins apie Dievą ir savo Tėvynę Lietuvą. Tuo apie 2 valandas trukęs pokalbis baigėsi.

* * *

(Rašoma, kaip KGB trukdė Algiui ir Aldonui Gudaičiams įstoti į Kunigų seminariją. Ministeris Zabulis nori perauklėti seminarijos klierikus tvirtindamas, kad Kristaus nesą buvę):

Prienai. Algį Gudaitį jau ketveri metai KGB nepraleidžia į Kauno Kunigų seminariją. 1984 m. jis kartu su broliu Aldonu padavė pareiškimą, bet KGB išbraukė abu. 1985 m., jiems stojant antrą kartą, brolį Aldoną Gudaitį priėmė, o Algio Gudaičio vėl nepriėmė. Algis ir Aldonas Gudaičiai — dvyniai. Pagal įstatymus dvyniai neskiriami nei mokykloje, nei Armijoje. Gudaičiai kartu mokėsi, kartu tarnavo Armijoje, stojant į Kunigų seminariją, KGB juos išskyrė. Ir šiais, 1987 m. Algis Gudaitis mėgino stoti į Kauno Kunigų seminariją, bet vėl tas pats atsakymas: "Šiais metais jūsų prašymo patenkinti negalima. Mėginkite kreiptis sekančiais metais."

Algio Gudaičio atvejis nėra vienintelis, nors pastaruoju metu

bedieviška spauda bei televizija nuolat garsina, jog trukdymų stojantiems į Kauno Kunigų seminariją nedaro. Televizijos laidos "Argumentai" vedantysis drąsiai pareiškė, jog: "Šiais metais į Kauno Kunigų seminariją buvo priimti visi norintys ten mokytis jaunuoliai".

* * *

Gadunavas (Telšių raj.). Telšių rajone Gadunavo apylinkės teritorijoje prie kelio nuo seno stovėjo senas, baigiąs nugriūti kryžius. Vietos gyventojas Vincas Urnikis nutarė aplūžusį kryžių pakeisti nauju. Naują kryžių, prieš 40 metų padirbtą savo tėvo Stenbros, jam davė to paties "Džiugo" tarybinio ūkio gyventoja Sabutienė.

1987 m. spalio 29 d. Vincas Urnikis ir Albinas Austys kryžių pakeitė. Po trijų dienų V. Urnikis buvo iškviestas į Gadunavo apylinkės raštinę, kur jam buvo įsakyta naujai pastatytą kryžių nugriauti. Į V. Urnikio aiškinimą, kad jis tik senąjį kryžių, kuris toje vietoje išstovėjo daugiau nei 50 metų ir nei vokiečiams, nei rusams netrukdė, pakeitė nauju, niekas nekreipė dėmesio, V. Urnikis nugriauti kryžių atsisakė.

Lapkričio 11 d. į apylinkę atvyko rajono architektas ir pareikalavo, kad V. Urnikis pasirašytų po aktu dėl savivališko kryžiaus pastatymo. Lapkričio 30 d. V. Urnikis, A. Austys ir Sabutienė buvo iškviesti į Telšių rajono administracinę komisiją, kur pagal BK 153 str. nubausti: V. Urnikis ir A. Austys 50 rub. pinigine bauda, o Sabutienei už tai, kam leido savo pastatuose esantį kryžių minėtiems asmenims pastatyti, pareikštas papeikimas.

Gruodžio 24 d. naktį kryžius buvo nugriautas.

* * *

Kaunas. 1987 m. spalio 6 d. Kauno Tarpdiecezinėje Kunigų seminarijoje lankėsi Lietuvos Aukštojo ir specialiojo mokslo ministras Henrikas Zabulis. Savo konferencijoje klierikams H. Zabulis aukštai įvertino respublikos ekonomikos pasiekimus, gana plačiai apžvelgė susidariusią padėtį respublikos aukštosiose

mokyklose, kalbėjo apie įvairias aukštųjų mokyklų kategorijas.

Po paskaitos ministras atsakinėjo į klierikų klausimus. Kokią reikšmę aukštosiose mokyklose turi dėstomas ateizmas? — domėjosi klierikai. Ministras H. Zabulis klausimą palaikė provokuojančiu ir pradėjo dėstyti savo asmenines pažiūras į ateizmą ir religiją, tvirtino, kad mūsuose yra pilna tikėjimo laisvė. Lektorius prisipažino, kad ateistu tapo, studijuodamas graikų ir lotynų kalbas, senovės raštus: graikų kalboje žodis Kristus reiškia pateptąjį, analogija ir hebrajų kalboje, o kadangi abu žodžiai yra bendriniai, tai ir Kristaus negalėję būti, mat, vardas bendrinis. Aišku, auditorijai šis argumentas pasirodė labai jau nemokšiškas ir sukėlė juoką. Apie kažkokį filologinį metodą, neigiantį Dievo buvimą, niekas nebuvo girdėjęs. Teigdamas, kad klausimai kartojasi, be to panašius klausimus užduoda ir įvairūs ekstremistai, ministras H. Zabulis pareiškė, kad atsakinės tik į raštu pateiktus klausimus. Savo klausimuose klierikai piktinosi straipsniais "Tarybinėje moteryje", kur V. Balkevičius išdrįsta taip grubiai tyčiotis iš Dievo Motinos Marijos. Ar ir čia nėra tikinčiųjų diskriminacija? — klausė klierikai. Ministras H. Zabulis išsisukinėjo, aiškino, kad jis daug skaito ir domisi ateistine literatūra, tačiau V. Balkevičiaus minėtų straipsnių neskaitė. Galiausiai pripažino, kad ateistų tarpe gali būti nemokšų: jo nuomone, tik dėl pavienių žmonių neįsisavinimo ateistinio auklėjimo metodų kyla konfliktai tarp tikinčiųjų ir ateistų mokylose bei darbavietėse.

Ministras H. Zabulis į klierikų klausimus atsakinėjo ne rimtai, paviršutiniškai, į platesnes diskusijas apskritai nesileido, o klausiančiuosius dažnai nutraukdavo.

Susitikimas truko pusantros valandos.

* * *

1987 m. spalio 8 d. įgaliotinis P. Anilionis Kauno Kunigų seminarijoje skaitė paskaitą I-mo kurso klierikams. Nuobodžiai ir daug kalbėjo apie valstybės ir Bažnyčios santykius, apie būtinumą nesikišti į politiką ir būti sovietinei valdžiai lojaliais kunigais. P. Anilionis užsipuolė taip vadinamus "religinius ekstremistus". Pasakojo, kiekvienais metais Seminariją baigusių kuni-

gų tarpe atsiranda po keleta ekstremistų. P. Anilionis teigė, kad antisovietiniais išpuoliais jau spėjo pasižymėti kunigai: E. Atkočiūnas, J. Kaminskas, K. Gražulis. V. Sadauskas, o štai kun. R. Puzonas jau peržengė visas ribas ir būsiąs patrauktas baudžiamojon atsakomybėn, jeigu vyskupas V. Sladkevičius jo neišgelbės. P. Anilionis ragino klierikus saugotis taip vadinamų ekstremistų Seminarijos viduje ir nepasiduoti tiems, kurie nori įtraukti juos į "antitarybinę karuselę". "Mes viską matome ir žinome ir neleisim parazitams veistis Seminarijoje!" — šaukė P. Anilionis. Jis prisiminė ir rugpjūčio 23 d. prie A. Mickevičiaus paminklo Vilniuje įvykusį mitingą, piktinosi, kad tarp aktyvių jo dalyvių buvo ir dabartins Seminarijos pirmakursis Julius Sasnauskas, kuris, įgaliotinio žodžiais tariant, dar nepasimokė iš savo klaidų praeityje. J. Sasnauskas paaiškino, kad laikė savo pareiga dalyvauti Stalino-Hitlerio aukų pagerbime ir kad toji akcija nebuvo organizuota Vakaruose, kaip tvirtina P. Anilionis. Įsidrąsinę klierikai pradėjo uždavinėti klausimus. Pirmakursis Arūnas Janušauskas pareiškė, kad, prieš atvykstant į Seminariją, saugumo darbuotojas jam liepė šnipinėti Seminarijos dėstytojus ir savo kurso draugus, sakydamas, kad liepia įgaliotinio P. Anilionio pavedimu. P. Anilionis buvo priblokštas susitikimo eigos.

* * *

1987 m. lapkričio 27 d. P. Anilionis "auklėjo" V-to kurso klierikus. Paskaitos metu prelegentas išaiškino, kokia beviltiška sąžinės laisvės padėtis buvo Nepriklausomoje Lietuvoje ir kad tik dabar, socializmo sąlygomis, susidarė galimybė pilnai įgyvendinti sąžinės laisvę. Baigdamas paskaitą, įgaliotinis P. Anilionis patarė būsimiems kunigams nesikišti į politiką ir užsiimti grynai "tikinčiųjų poreikių tenkinimu". Jo žodžiais tariant, blogai, kai tik ką baigę kunigų Seminariją kunigai ima aktyviai reikštis antitarybinėje veikloje (t.y. kovoti už tikinčiųjų teises, sąžiningai atlikti savo, kaip kunigo, pareigas).

Po paskaitos klierikai pateikė įgaliotiniui visą eilę klausimų. Klierikas V. Sabaliauskas pasiteiravo, kodėl tikintis jaunimas negali net privačiai namuose būreliais susirinkti ir aptarti jiems rū-

pimus religijos klausimus, kodėl tokio pobūdžio susirinkimo dalyviams neretai tenka turėti reikalų su saugumo darbuotojais, pabrėžė, kad panašūs atvejai nėra pavieniai, tad kaip juos suderinti su P. Anilionio išafišuota tarybine sąžinės laisve? Įgaliotinis bandė aiškinti, kad, jeigu jau įsikiša saugumas, vadinasi, religija ten tebuvo prisidengta, o saugumas įžvelgia, jog tokiuose susirinkimuose būna kokios nors neleistinos veiklos.

V. Aukštakalnio klausimas, kodėl RRT įstaiga kišasi į vyskupams priklausančią teisę skirti kunigus į parapijas ir kodėl klierikai verbuojami dirbti saugumo agentais, įgaliotinį P. Anilionį išvedė iš pusiausvyros. Susierzinęs jis ėmė koneveikti "kunigus ekstremistus", pareiškė, kad į kunigų skirstymus kišasi tik todėl, kad negali pakęsti, kuomet ekstremistai diktuoja vyskupams. Klierikų verbavimo faktą iš viso paneigė, sakydamas, jog KGB darbuotojai savo pokalbiuose siekia tik susipažinti su klierikais bei jų pasaulėžiūra, o ne užverbuoti. Be to, jo nuomone, valdžia privalo žinoti, kokių nusiteikimų laikosi asmuo, besiruošiąs stoti į Seminariją. Ji turi žinoti, ar tas asmuo tinkamas būti kunigu ar ne. V. Aukštakalnis pabrėžtinai pareiškė ir savo asmeniniu pavyzdžiu parėmė, jog saugumas konkrečiai reikalauja pasirašyti sutikimą bendradarbiauti, perduodant žinias iš Kunigų Seminarijos vidaus gyvenimo. Priešingu atveju, jam grasino, kad nepriims į Seminariją. Neturėdamas kuo atremti klieriko teiginio, įgaliotinis paprašė nepainioti jo su saugumu bei saugumiečiais, o saugumas, jo įsitikinimu, turi savo įstatymus ir žino, ką daro.

Į pokalbį įsiterpė klierikas Miroslavas Balcevičius: man nerūpi nei Lietuvos Nepriklausomybės tema, kurios domėjimusi jūs kaltinate mus, nei politika. Aš siekiu vieno — kunigystės. Esu lenkų tautybės, tačiau jau 5 metai, kaip saugumas neduoda man ramybės. Verbavo dar prieš Seminariją, o ir dabar atostogų metu nuo manęs neatstoja: žada įvairiopą paramą, pagalbą, karjerą. Noriu paklausti, kodėl saugumas kursto tautinę neapykantą, ragina mane stoti į Lietuvoje bandomą kurti Lenkų tautinę Bažnyčią?! Įgaliotinis į klausimą atsakyti neįstengė. Iš keblios padėties jį išgelbėjo klierikai, duodami konkretų pasiūlymą: Jūs, draugas įgaliotinį, grįžęs į Vilnių, perduokite saugumo organams, kad jie tokiais savo veiksmais nekompromituotų TSRS

Konstitutcijos bei jūsų gražių pasakojimų apie sąžinės laisvę mūsų socialistinėje visuomenėje.

Įgaliotinis P. Anilionis pareiškė, kad paskaita baigiama, o į klierikams rūpimus klausimus pasistengs atsakyti sekantį kartą.

SOVIETINĖJE MOKYKLOJE

(Mokytojai ir vykdomojo k-to atstovai persekioja tikinčius mokinius Panevėžyje, Viekšniuose, Lazdijose, ypač pyko, kad kai kurie mokiniai dalyvavo Vilniuje Aušros Vartų Marijos atlaiduose):

Panevėžys. 1986 m. gruodžio mėn. Panevėžio medicinos mokyklos ateizmo dėstytoja Stanislova Stanevičiūtė paskaitos metu iš moksleivių pareikalavo, kad šie parašytų rašto darbą, kuriuo įrodytų, jog Dievo nėra. Iš rašto darbo supratusi, jog medicinos mokyklos moksleivė Neringa Dalbokaitė yra tikinti, ėmėsi aktyviai ją "auklėti". Dėstytoja S. Stanevičiūtė, pasikvietusi į Lenino kambarį, N. Dalbokaitę piktinosi, kad Neringa, būdama tikinti, įstojo į komjaunimo organizaciją. N. Dalbokaitė paaiškino, kad, kai stojo į komjaunimą, teturėjo tik 14 metų ir buvo priklausoma nuo tėvų, kurie yra netikintys. Po šio atsakymo sekė visa eilė dėst. S. Stanevičiūtės pateiktų klausimų: "Kas pastūmėjo į religiją, iš kur ėmė literatūrą, nuo kada pradėjo tikėti, kas pirmą kartą atvedė į bažnyčią?" Tolimesniam "auklėjimui" ateizmo dėstytoja pasiteikė įprastinį bedievių ginklą — kunigų bei Bažnyčios šmeižimą ir niekinimą.

Panašūs "auklėjimai" buvo pakartoti dar keletą kartų, o nepasiekus reikiamų rezultatų, N. Dalbokaitei vakarais, nuo 18 iki 20 valandos buvo uždrausta išeiti iš bendrabučio, siekiant sutrukdyti nueiti į bažnyčią ir dalyvauti šv. Mišiose.

1987 m. vasario mėn. mokyklos vadovybė, sužinojusi, jog N. Dalbokaitės įtakoje, priėmė Krikšto sakramentą, ir jos kurso draugė Ingrida Krikštaponytė, N. Dalbokaitę pašalino iš komjaunimo ir ėmėsi dar vėliau "auklėti". Į šį "perauklėjimo" darbą įsijungė kurso grupės vadovė dėstytoja Urbonienė.

* * *

Viekšniai (Akmenės raj.). 1987 m. spalio 11 d. Viekšnių bažnyčioje buvo švenčiamas Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejus. Spalio 9 d. siekdamas vaikus sulaikyti nuo bažnyčios, Viekšnių vidurinės mokyklos mokytojas Jonas Tamulevičius 7 kl. mokinius baugino, jog pats stovės prie šventoriaus vartų ir registruos einančius į bažnyčią: gąsdinimui sustiprinti pridūrė, kad mokiniai gal būt bus šalinami iš mokyklos, o tėvams uždėta didelė piniginė bauda.

* * *

Lazdijai. 1987 m. lapkričio 15 d. apie ketvirtą valandą ryto Lazdijų autobuso stotyje susirinko grupelė tikinčio jaunimo, kad, nuvykę į Vilnių, galėtų dalyvauti Marijos Aušros Vartų Gailestingumo Motinos atlaiduose. Vaikai ir jaunimas į atlaidus vyko su tėvų žinia. Grupėje buvo ir keletas suaugusiųjų, tarp jų Lazdijų bažnyčios darbuotojas Alvydas Vainoras.

Lapkričio 11 d. Alvydas Vainoras buvo iškviestas į vykdomąjį komitetą, kur pirmininkas Kreizas jį apkaltino minėtos išvykos į Vilnių organizavimu ir liepė pasirašyti po kaltinimo aktu.

A. Vainoras, motyvuodamas, kad jokio nusikaltimo nepadarė, pasirašyti atsisakė.

Lazdijų raj. administracinė komisija, vadovaujama rajono vykdomojo komiteto pavaduotojo Leono Vanago, Alvydą Vainorą nubaudė 50 rub. pinigine bauda. Jaunimą prie Lazdijų autobusų stoties pasitiko nepilnamečių reikalų inspekcijos viršininkė Valė Jakulevičienė ir Lazdijų vidurinės mokyklos direktoriaus pavaduotojas Jonas Malinauskas.

Nuvykus į Vilnių ir išlipus iš autobuso, maldininkų grupelę sekė vežusio autobuso vairuotojas. Apie 9 val. vakaro, sugrįžus į Lazdijus, autobusų stotyje tikinčiuosius pasitiko mokytojas Gorochovenko ir direktoriaus pavaduotojas Jonas Malinauskas.

1987 m. lapkričio 16 d. mokykloje mokiniai buvo klausinėjami, kada, kur ir kokiu tikslu važiavo į Vilnių.

Keliolikai dienų praslinkus, Lazdijų vidurinės mokylos 7

klasės auklėtoja Sniegoulė Vilgotskaitė pareikalavo užpildyti vardines anketas, kuriuose buvo pateikti šie klausimai:

Kas eina į bažnyčią?

Ką veikiate bažnyčioje?

Dėl ko einate į bažnyčią?

Auklėtoja Snieguolė Vilgotskaitė pareikalavo į klausimus atsakyti sąžiningai, be jokių melagysčių, pilnai pasirašant savo vardą ir pavardę. Tokiu būdu tikintys mokiniai buvo terorizuojami vien už tai, kad organizuotai nuvyko į Dievo Motinos atlaidus, vykusius Vilniuje, Aušros Vartuose.

NAUJI POGRINDŽIO LEIDINIAI

Aušra Nr. 60 (100). 1987 m. rugsėjo mėnesį pasirodė pogrindžio leidinys Aušra Nr. 60 (100). Leidinio įvadiniame straipsnyje — grupės lietuvių kreipimesi į visų pasaulio šalių geros valios žmones, norima atkreipti pasaulio visuomenės dėmesį į 1939 m. rugpjūčio 23 d. Molotovo-Ribentropo paktą. Kreipimesi prašoma: "Nebūkite abejingi neteisybei ir kitų skausmui! Jums prieinamomis informacijos priemonėmis nušvieskite Pabaltijo tautų padėtį ir prašykite savo valstybių vadovus, kad artimiausioje SNO Generalinės Asamblėjos Sesijoje būtų iškeltas ir svarstomas Pabaltijo vaalstybių prievartinio įjungimo į Sovietų Sąjungą klausimas". Straipsnyje "Remkime juos visokeriopu rūpesčiu" keliamas Gintauto Iešmanto, Povilo Pečeliūno ir kitų kalinių klausimas: Reikalaujama politinių ir sąžinės kalinių besąlyginės reabilitacijos, aptariama žmogaus teisių padėtis Sovietų Sąjungoje. Nemažai vietos leidinyje skiriama rugpjūčio 23 d. demonstracijai Vilniuje. Spausdinamas Vytauto Bogušio atviras laiškas Jaunimo Teatro vyriausiajai režisierei D. Tamulevičiūtei bei Jaunimo teatro darbuotojų visuotinis profsąjungos susirinkimas, pasmerkęs V. Bogušį už dalyvavimą rugpjūčio 23 d. demonstracijoje.

LIETUVI, ATMINK, KAD:

Kun. Alfonsas Svarinskas | Kun. Sigitas Tamkevičius
Viktoras Petkus | Balys Gajauskas
Gintautas Iešmantas | ir kiti

nešа nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!

Lietuva, 1988 m.

Nr. 77

- **Pagarba Bažnyčios ir Tautos didvyriams**
- **Iš teismo salės**
- **Pareiškimai ir protestai**
- **Kratos ir tardymai**
- **Mūsų kaliniai**
- **Žinios iš vyskupijų**
- **Sovietinėje mokykloje**

1988 m. gegužės 7 d.

Eina nuo 1972 metų!
Perskaitęs duok kitam!
Jei gali, padaugink!

ŽVILGSNIS Į PRAĖJUSIUS 1987 METUS

(Buvo suruošti minėjimai Prano Dovydaičio Kaune, Karmelitų bažnyčioje, Antano Maceinos — Prienų bažnyčioje, pal. Jurgio Matulaičio — Marijampolės bažnyčioje, kun. J. Zdebskio — Rudaminos bažnyčioje, prel. Adomo Dambrausko-Jakšto — Kauno katedroje. Taip pat bažnyčiose paminėta Vasario 16):

PAGARBA BAŽNYČIOS IR TAUTOS DIDVYRIAMS

Pereitų metų gruodžio 2 d. minėjome vieno žymiausių Lietuvos Katalikų Bažnyčios, mokslo bei valstybės vyro Prano Dovydaičio 101-ąsias gimimo metines. Minėjimas buvo surengtas Kauno Karmelitų bažnyčioje. Pamokslininkas gana plačiai ir išsamiai nušvietė daugiašakę P. Dovydaičio veiklą, jo nuopelnus Katalikų Bažnyčiai, Lietuvos mokslui. P. Dovydaitis, suderinęs savo visuomeninę ir mokslinę veiklą su Kristaus Evangelijos tiesomis, mums, lietuviams, tapo pavyzdžiu, liko šviesia žvaigžde visose gyvenimo srityse. Jo nurodymai ir pastabos Lietuvos mokytojams, kultūrininkams ir šiandien neprarado savo aktualumo.

1988 m. sausio 27 d. Prienų bažnyčioje vakarinėse pamaldose buvo minimas profes. A. Maceinos atminimas. Šie minėjimai pamažu tampa tradiciniais. Labai gaila, kad Lietuvos masinis klausytojas ir skaitytojas neturi pakankamai galimybių išsamiai ir įvairiapusiškai išnagrinėti A. Maceinos literatūrinį ir filosofinį palikimą. Tai didžiulis nuostolis visiems, o ypatingai jaunajai kartai. Panašūs minėjimai įgalina prisiliesti prie vieno žymiausių ne tik Lietuvos, bet ir Vakarų Europos krikščioniškos filosofijos kūrėjų.

Panašia tradicija tampa ir palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio minėjimai, ir ne tik Marijampolėje, bet ir kitose Lietuvos bažnyčiose. 1988 m. sausio 30-31 d.d. toks minėjimas įspūdingai praėjo Kauno Karmelitų bažnyčioje. Džiugu, kad pamokslininkai atskleidžia tikintiesiems vis naujų palaimintojo charakterio ir veiklos bruožų, ypač pastoracijos, kaip visuotinumo idėjos, baruose. Visuomeniniame ir politiniame gyvenime tapo madingu žodis "stagnacija". Kažin, ar šis žodis netinka ir mums, katalikams?... Kol troškom arkivyskupo J. Matulaičio beatifikacijos, tol jo vardas buvo kartojamas veik kiekvienų Mišių metu. Tikslas atsiektas!..., o toliau — tyla. Būtina įsisąmoninti, kad Lietuvos krašto žmogus, mūsų tautietis ir bendrakeleivis (kai kurių net amžininkas), pagaliau mūsų dvasinis vadovas arkivyskupas Jurgis Matulaitis gali būti mūsų visų reikalų užtarėju prie Viešpaties sosto. Arkivyskupo J. Matulaičio gyvenimas ir veikla — įrodymas, kad ir šiais sunkiais valdiško ateizmo laikais, įmanoma ir būtina išlikti ištikimais Kristaus Bažnyčiai, Jo skelbtai Evangelijai. Jeigu norime statyti, o ne griauti, privalome palaimintojo arkivyskupo J. Matulaičio pavyzdžiu sudegti žvake ant Viešpaties altoriaus, o ne smilkti nuodėguliu pasaulietiškose posėdžių salėse.

1988 m. vasario 5 d. Rudaminos bažnyčioje įvyko kun. J. Zdebskio antrųjų mirties metinių minėjimas. Dalyvavo J.E. vyskupas Julijonas Steponavičius, nemažai a.a. kun. J. Zdebskio bendraminčių iš kunigų ir pasauliečių tarpo, ir žinoma kaip kiekvienu tokiu atveju, būrys stebėtojų iš bedieviškos valdžios pusės. Vyskupas J. Steponavičius ir kunigai pamokslininkai iš naujo peržvelgė daugelį tų problemų ir uždavinių, kurie visada rūpėjo a.a. kun. J. Zdebskiui. Tai — kaip ir šiais nepalankiais tikėjimui laikais išlikti pilnai ištikimais Kristaus paliktai Bažnyčiai, Jo skelbtai Evangelijai, tautos dora, heroiška meilė artimui ir kt. Pagal juos kun. J. Zdebskis rikiavo savo kaip žmogaus ir kunigo veiklą. Kun. J. Zdebskio pavyzdys — unikalus dabartinio katalikiško veikimo atvejis. Žavi jo sugebėjimas įvaldyti tokį platų altruistinės veiklos diapazoną. "...visur turi būti pastanga", — dažnai kartodavo kunigas. "Pastanga ir konkretus meilės darbas, — štai tas ženklas, pagal kurį bus atpažįstami Kristaus mokiniai".

Pašventinus kapo paminklą, buvo sugiedota "Marija, Marija", "Lietuva Brangi", "Lietuva, Tėvyne mūsų". Prie kun. J. Zdebskio kapo jaunimo vardu kalbėjo Robertas Grigas. Jis kvietė jaunimą aktyviai remti Eucharistinį sąjūdį, savo asmeniniu pavyzdžiu per pasiaukojančią meilę Kristui ir Bažnyčiai prisidėti prie greitesnio Tautos prisikėlimo. Valdžios siųstieji asmenys bandė sutrukdyti minėjimo darną, tačiau jų gretose neatsirado nė vieno, kuris būtų išdrįsęs viešai išstoti. Girdėjosi tik užkulisiniai priekaištai vieni kitiems: "Kodėl tu nekalbėjai?" ir pan. Pasitenkinta įprastiniu dalyvių fotografavimu, mašinų numerių registracija.

Prelato Adomo Jakšto-Dambrausko 50-ųjų mirties metinių minėjimas buvo surengtas vasario 16 d. įvykių fone. Pamaldos Kauno Katedroje įvyko vasario 21 d., mieste dar tebegaliojo nepaskelbto karo statusas — pamaldos ir jų dalyviai buvo akyliausiai stebimi saugumo darbuotojų. Pamaldų metu buvo pasakyti du pamokslai. Juos pasakė vyskupas Juozas Preikšas ir Kauno Kunigų seminarijos rektorius Viktoras Butkus. Vyskupas J. Preikšas išsamiai išnagrinėjo prelato A. Jakšto-Dambrausko veiklą, didžiulį jo indėlį lietuvių kultūrai, visuomeniniam gyvenimui, religinės sąmonės ugdymui. Po pamaldų prie kapo susirinkę tikintieji organizuotai meldėsi, deklamavo eiles, giedojo giesmes. Pabaigai buvo sugiedotas Nepriklausomos Lietuvos himnas "Lietuva, Tėvyne mūsų".

Šie 1988 m. mūsų tautai neeiliniai. 1918 m. vasario 16 d., pasinaudodama istorinėmis aplinkybėmis, Lietuva sugebėjo pasiskelbti suverene valstybe. Vasario 16 d. sukako 70 metų nuo šio kiekvienam lietuviui neįkainuojamai brangaus istorinio fakto. Tauta pavergta, bet laisvės troškimas gyvas, jis pasireiškia kiekvienų metų vasario 16 d., tautai brangiose šventėse, o ypatingai šiais Jubiliejiniais metais. Šiais metais valdiški bedieviai savo propagandine veikla kaip niekada išgarsinó šią datą. Respublikiniuose ir rajoniniuose laikraščiuose bei žurnaluose dar gerokai prieš Jubiliejų pasipylė piktumu, o neretai ir šmeižtais vienas kitą lenkiantys straipsniai. Nesnaudė ir televizija bei radijas. Čia po keleta kartų dienoje buvo koneveikiami visi tie, kokiu nors būdu raginę prisiminti vasario 16 d. Jubiliejų, ypač daug pykčio sulau-

kė JAV Prezidentas R. Reiganas, Vakarų radijo stotys. Gamyklose ir įstaigose dirbantieji buvo verčiami pasirašyti po raštu, jog jie visada nori gyventi TSRS sudėtyje. Miestuose ir miesteliuose priverstiniai mitingai prieš vasario 16 d. paminėjimą (kai kur dalyvaujantiems buvo pažadėtos net piniginės premijos): studentai ir mokiniai verčiami koneveikti JAV Prezidentą R. Reiganą, kaltinti jį kišimusi į Sąjungos vidaus reikalus, be perstojo skanduojant: "Mes pasipiktinę!" "Kas įgaliojo vasario 16 d. rengėjus?!" "Vasario 16 d. minėjimų nepakęsime!" Valdžios pareigūnai, gamyklų, įstaigų vadovai, pamiršę persitvarkymą ir demokratiją, lyg niekur nieko nepaklusnius asmenis gąsdino Stalino laikų represijomis — pažeminimu pareigose, išmetimu iš darbo (etatų mažinimas!), bananais, laisvės atėmimu. Aktyvesni, tautiškai susipratę lietuviai turėjo būti išsiųsti į kitas respublikas komandiruotėn, daug perspėta saugume, milicijos skyriuose ir vietos prokuratūrose. Gėlių padėjimas ant laisvės kovotojų kapų traktuojamas kaip baisus iššūkis prieš tarybų valdžią. Sąjungoje gyvenantiems visa tai gerai žinoma, o ne vienam ir savo kailiu patirta. Lietuvos vyskupai dėl vasario 16 d. buvo perspėti AT prezidiume, kunigai ir bažnytinių komitetų nariai rajono vykdomuosiuose komitetuose (beveik visus Lietuvos kunigus asmeniškai aplankė rajonų, o kai kuriuos net Vilniaus saugumiečiai).

Maždaug 10 d. prieš vasario 16 d. vakarais Lietuvoje prasidėjo vos ne karo stovis, kuris tęsėsi dar 10 d. ir po vasario 16 d.: gatvėse, aikštėse, net kapinėse budėjo milicininkai, jiems į pagalbą iš visų įstaigų buvo paskirti draugovininkai, o virš visų padėtį akylai stebėjo saugumas. Valdiški bedieviai, bijodami įsiaudrinusios liaudies, izoliavo nuo jos rugpjūčio 23 d. demonstracijos aktyvesnius dalyvius bei organizatorius, paskiriant jiems namų areštą. Kitus aktyvesnius tikinčiuosius vasario 16 d. gaudė gatvėse ir vežė į milicijos skyrius, motyvu — neaiški asmenybė.

Ir vis tiek Jubiliejaus minėjimai įvyko. Šiais metais kaip niekada jie buvo glaudžiai susiję su Bažnyčia. Daugelyje Lietuvos bažnyčių, pradedant vasario 14 d. sekmadieniu, buvo laikomos pamaldos už Lietuvą, uolesni kunigai pasakė ir specialiai Tautos Jubiliejui skirtus pamokslus. Bažnyčiose po Šv. Mišių, jaunimo vadovaujami, tikintieji ėjo Kryžiaus kelius, Viešpaties

Angelo malda prisiminė tuos, kurie už Lietuvos Nepriklausomybę paaukojo savo gyvybę. Kai kuriose bažnyčiose tikintieji ištisą dieną organizuotai savo parapijose adoravo Švč. Sakramentą, atsiprašant Dievą už Tautos nuodėmes ir meldžiant Jo palaimos. Pamaldoms pasibaigus, buvo sugiedotas Nepriklausomos Lietuvos himnas ir tautine giesme virtusi Maironio-Naujalio "Lietuva Brangi". Jubiliejaus proga, prisimenant visus tuos, kurie aukojosi ir dirbo dėl Tautos laisvės, buvo padėtos gėlės prie vasario 16 d. akto signatarų kapų, žuvusių už laisvę tautiečių kapų, tautai brangių istorinių paminklų (Beje, jos tuoj pat būdavo numėtytos budinčių saugumiečių ir milicininkų). Didžiausiuose Lietuvos miestuose buvo sutraukta kariuomenė, gatvių kiemuose paslėptos žmonėms išvežti mašinos, budėjo masė saugumiečių ir milicininkų, turėjusių užduotį operatyviai susitvarkyti su mažiausia demonstracija.

Tikintiesiems itin skaudu, kad atsirado klebonų, kurie ne tik kad nepalaikė tautiečių entuziazmo atšvęsti Jubiliejų, bet dargi neleido bažnyčiose organizuotai melstis už Lietuvą, giedoti Lietuvos Nepriklausomybės himną, ragino skirstytis. Taip buvo pasielgta Kaune Vytauto, Šiauliuose Šv. Jurgio ir Alytaus II bažnyčiose.

Kiekvienas mūsų didvyrių prisiminimas — tai varpo balsas, neleidžiantis užsnūsti religinei ir tautinei dvasiai. Kaip pirmųjų krikščionių dvasia yra patikima atrama visuose persekiojimuose, taip ir Lietuvos vaikams stiprybės ir ištvermės reikia semtis iš savo švento ir garbingo gyvenimo sūnų ir dukterų.

(Kapsuko (Marijampolės) Vidaus reikalų skyriuje buvo iškelta byla Sasnavos darbininkui Petrui Gražuliui už vengimą atlikti karinius apmokymus. Jis raštu atsakė TSRS Gynybos ministrui Jazovui. Saugumiečiai teismo salėje jį sumušė, iki iš nosies pasipylė kraujas):

IŠ TEISMO SALĖS

Kapsukas. 1988 m. sausio 14 d. Kapusko m. Vidaus reikalų skyriuje buvo iškelta baudžiamoji byla Sasnavos bažnyčios pa-

galbiniam darbininkui Petrui Gražuliui. Petras Gražulis buvo kaltinamas tyčiniu vengimu atlikti karinius apmokymus Sovietinėje armijoje.

Sausio 26 d. paskirtas bylai nagrinėti teismo posėdis neįvyko, nes iš trijų liudininkų, turėjusių liudyti prieš P. Gražulį, neatvyko du. Teismo posėdis buvo perkeltas į vasario 2 d. Vasario 2 d. į teismo salę buvo įleisti P. Gražulio giminės bei keliasdešimt jo draugų ir bičiulių. Likusieji P. Gražulio draugai buvo priversti šalti lauke. Juos budriai saugojo milicijos ir KGB darbuotojai, laikas nuo laiko paragindami išsiskirstyti. Minia buvo nuolat filmuojama specialiai šiam reikalui iškviestų Lietuvos televizijos darbuotojų.

Teismo posėdis prasidėjo 10 val. Teismo pirmininkas Z. Pečiulis posėdį pradėjo kaltinamojo P. Gražulio apklausa:

— Jūsų pavardė, vardas, tėvo vardas — Petras Gražulis, Antano

— Tautybė? — Lietuvis

— Pilietybė? — Lietuvos pilietis.

— Ne TSRS pilietis?! — Ne.

— Partiškumas. — Esu katalikas.

— Karo prievolininkas? — Nelaikau savęs Tarybinės armijos prievolininku.

Petras Gražulis į pateiktus jam kaltinimus dėl "tyčinio" vengimo atlikti karinius mokomuosius kursus atsakė 1988 m. sausio 11 d. atvirame laiške TSRS Gynybos Ministrui Jazovui išdėstytomis mintimis: "Iš Kapsuko miesto komisaro gavęs šaukimą 1988 m. sausio 5 d. vykti į spec. apmokymus trims mėnesiams, supratau, kad pradėta ruoštis vasario 16 dienai. Tai yra KGB patvarkymas, todėl vykti į šiuos apmokymus atsisakau. Atsisakau ir dėl žemiau išvardintų priežasčių. 1. Valstybės persekiojami tikintieji, kalinami kunigai Alfonsas Svarinskas ir Sigitas Tamkevičius, vyskupui Julijonui Steponavičiui, jau 26 m. be teismo nuosprendžio ištremtam į Žagarę, neleidžiama eiti vyskupo pareigų. Iš tikinčiųjų atimta ir išniekinta daug bažnyčių. Ypač didelė skriauda tikintiesiems padaryta, atimant Lietuvos krikščionybės lopšį — Vilniaus katedrą, pavertus ją paveikslų galerija, ir vien-

intelio Lietuvos šventojo šv. Kazimiero bažnyčią, įsteigus joje ateizmo muziejų.

Kaip dar galima reikalauti, kad tikintysis gintų tokios valstybės reikalus.

2. Reikalavimai, kuriuos buvau išdėstęs lapkričio 23 d. pareiškime, tik svajonės ir iliuzijos. Nėra ko tikėtis, kad Sovietinėje armijoje būtų skaitomasi su tikinčiųjų teisėmis. Yra pagrindo manyti, kad apmokymų metu su manimi gali būti klastingai susidorota. Tą įtarimą kelia dviejų jaunuolių, kurie pasižymėjo ir išsiskyrė iš kitų savo sąmoningu tautiškumu, gražiu ir doru elgesiu bei giliu tikėjimu, neaiškūs mirties atvejai. Tai Ričardo Griškaičio, gyvenusio Kybartuose, Komjaunimo 36a-54, nužudymas pakariant (palaidotas Kybartuose 1987 m. lapkričio 6 d.). Taip pat Antano Švinkūno, gyvenusio Alytaus raj. Daugirdų kaime, nužudymas. Palaidotas Krokialaukyje 1987 m. lapkričio 17 d. Esą jie patys pasikorė, bet jų kūnų sunkūs sužalojimai ir dūriai kelia abejones. Savižudybė nesuderinama su krikščionio morale. Kažkokia nematoma jėga slepia tikruosius kaltininkus. Žmonės viešai kalba, kad tai KGB darbas.

Tikintieji sovietinėje kariuomenėje persekiojami. Tai liudija Roberto Grigo, Kiauklių parapijos zakristijono, pavyzdys. Ne kartą tarnybos metu jis buvo mušamas, jam buvo grasinama mirtimi, Afganistanu, iš jo tyčiojamasi. Sergant dezinterija, keturias paras buvo laikomas karceryje ant cementinių grindų, specialiai negydant. Kaip jis tai liudija, visa tai ne be saugumo žinios.

Man pačiam tarnaujant privalomoje tarnyboje Padolske 1977-1979 m.m. buvau diskriminuojamas, grasino susidoroti, jei viešai išpažinsiu tikėjimą. Buvo atimtos religinės knygos. Pašalinant iš seržantų mokyklos, paaiškino, kad tikintysis seržantu negali būti. Todėl buvau išvežtas į Brianską 1270 VSO darbo batalijoną. Kad kariuomenėje buvau pastoviai sekamas, sužinojau iš draugo, kuris, kaip jis pats pasakojo, buvo saugumo įpareigotas mane sekti. Buvo bandoma net nužudyti.

Saugumo užverbuotas Trūsovas Sergiejus, tarnavęs sanitarinėje dalyje, būdamas neblaivus, man prasitardavo, kad, jeigu tikėsiu Dievą ir toliau taip tarnausiu, namo negrįšiu.

Persekiojimai nesiliovė ir grįžus iš Sovietinės armijos, kra-

tomis, tardymais ir kitokiais būdais. Pvz., buvau sulaikytas Alytaus VAI viršininko Brusoko, neva, padaręs autoavariją. Tai buvo apgaulė, nes VRS nebuvo nei sulaužytos mašinos, nei nukentėjusio asmens.

Apgaulingas iškvietimo tikslas buvo apkaltinti mane, kad, rinkdamas parašus už kalinių išlaisvinimą II Alytaus bažnyčioje, keikiausi ir trukdžiau tikintiesiems melstis. Kokia nesąmonė, juk aš niekada nesikeikiu, o tuo labiau bažnyčioje. Ir rinkėjų buvo apie 20 asmenų, kurie galėjo tai paliudyti. Tačiau saugumo nurodymus teisėjas privalo beatodairiškai vykdyti, nes kitaip pats nukentės, todėl teismo pirmininkas Sabeckis mane nubaudė 10 parų arešto.

Taip pat buvau sulaikytas Šakiuose. Sulaikymo motyvas — įtarimas dalyvavus garažų apiplėšime. Tačiau tardymo metu per dvi su puse paros kriminalinės paieškos viršininkas majoras nė puse žodžio neužsiminė apie garažų apiplėšimą. Darydami asmeninę, mašinos ir draugui kratas, nepateikė prokuroro sankcijos, kratų neprotokolavo.

Kratų metu ieškojo tekstų su parašais ir tardymo metu gąsdino, kad daugiau parašų nerinktume, nes tai yra nusikaltimas. Kaip matome, visur klasta, apgaulė, melas. Sulaikytas vienu motyvu, tardomas visiškai kitu. Dangstytis, dirbti ne savomis rankomis — tai KGB metodas.

1987 m. vasario mėn. teko dalyvauti kun. Juozapo Zdebskio mirties metinėse. Po metinių vežiau į Žagarę vyskupą Julijoną Steponavičių. Atsikabinus auto mašinos vairo traukei, vos neįvyko avarija. Norėdamas pašalinti gedimą, pastebėjau, kad ir kita vairo traukė atšplintuota. Kadangi vairo traukės atsikabinimo priežastis — atšplintuota ir atsukta veržlė, specialistų nuomone, tai savaime atsitikti negalėjo. Tuo labiau, kad mašinos važiuoklė ir stabdžių sistema prieš pora dienų buvo patikrinta Alytaus autoservise. Šią nelaimę norėjo suruošti kažkokios neaiškios piktos jėgos, kurios nori atsikratyti vyskupu J. Steponavičiumi ir manimi.

Visa tai nesuderinama su bet kokiu žmogiškumu. Tokios sistemos, kuri kėsinasi į tautų ir žmonių gyvybę ir laisvę kariuomenės nariu būti negaliu.

3) Viena dar labai svarbi priežastis, kurią esu minėjęs lapkričio 23 d. pareiškime, yra Lietuvos okupacija, įvykdyta 1940 m. Šio gėdingo Molotovo ir Ribbentropo pakto, žinomo visame pasaulyje, nuslėpti neįmanoma, ir kol bus pavergtos Pabaltijo tautos, nuolat jis primins pasauliui, kokiu būdu "įstojo" šios tautos į Tarybų Sąjungos sudėtį.

Taigi, Lietuvoje yra okupacinė kariuomenė ir jos priežiūroje statytinė valdžia, teismai ir visos kitos organizacijos neatspindi savo elgesiu teisingumo, bet vykdo užkariautojo valią." (Tekstas trumpintas — red. past.).

Baigus nagrinėti bylą, kaltinamajam P. Gražuliui buvo suteikta galimybė pasakyti paskutinį žodį. P. Gražulis kalbėjo: "Ką aš galiu pasakyti paskutiniame savo žodyje? Neužilgo aš išgirsiu jūsų nuosprendį. Nesitikiu, kad jis būtų teisingas, nes tai neįmanoma remiantis dabarties įstatymais, kurių reikėtų atsisakyti visiems laikams. Kaip krikščioniui man jūsų gaila, gal būt jūs būsite priversti pasielgti prieš savo laisvą valią ir sąžinę.

Nieko aš jūsų neprašau, tik viliuose Viešpačiu ir pasivedu maldoms."

P. Gražulis padėkojo tėvams už tikėjimą, broliams, seserims, svečiams, JAV senatoriui Monihenui už maldas ir paramą.

Po valandos pertraukos buvo perskaitytas teismo nuosprendis, kuriuo P. Gražulis buvo apkaltintas padaręs nusikaltimą pagal LTSR BK 211 str. I. d. Jam paskirta 10 mėn. laisvės atėmimo bausmė. Baigus skaityti nuosprendį, P. Gražulis bandė kreiptis į salėje susirinkusius draugus, kviesdamas paminėti vasario 16-ąją 10 dienų pasninku, tačiau prišokę civiliai apsirengę vyrai, užlaužė rankas, užgniaužė jam burną. P. Gražuliui buvo keletą kartų suduota į veidą. Iš nosies pasipylė kraujas. Saugumiečiai, paėmę jį už rankų ir kojų, išnešė iš teismo salės. Vėliau pasimatymo su broliais kunigais Antanu ir Kazimieru metu Petras Gražulis pareiškė, kad tų grumtynių metu pareigūnai panaudojo kažkokias chemines medžiagas, kurios atėmė jam žadą ir paveikė sąmonę (pusė veido ir akis kelias dienas buvo paraudusi).

Teismo posėdžiui pasibaigus, gatvėje susirinkusius P. Gražulio draugus ėmė "saugoti" milicininkai su vilkiniais šunimis,

netoliese buvo paruoštos aliarmui ir gaisrinės mašinos. Civiliai apsirengęs saugumietis nurodinėjo milicininkams, ką iš laukusių žmonių būrio reikia suimti. Taip buvo sulaikyti keletas aktyvesnių katalikiškojo sąjūdžio dalyvių: Gargždų vargonininkas A. Bumbulis (vėliau nubaustas 20 rub. bauda), Sasnavos klebonijos šeimininkė Bronė Valaitytė, Gerdašių parapijos zakristijonas Gintas Sakavičius, šiaulietis Vincas Danielius, ir kapsukietis Matulaitis buvo nubausti 15 parų arešto. Antanas Dapkūnas, atvykęs į teismą iš Alytaus, buvo nubaustas 10 rub. bauda.

Po teismo, protestuojant prieš neteisingą KGB susidorojimą su P. Gražuliu, buvo renkami parašai po pareiškimu TSKP CK Generaliniam Sekretoriui Gorbačiovui. Pareiškime rašoma: "Esame sukrėsti brutalaus teisminio susidorojimo su katalikų jaunuoliu Petru Gražuliu, įvykdyto 1988.II.2. Kapsuko Liaudies teisme. P. Gražulis atsisakė išvykti į spec. karinius apmokymus, motyvuodamas tuo, kad jo krikščioniška sąžinė neleidžia dalyvauti armijoje, kuri lieja nekaltą kraują Afganistane, kuri yra okupavusi jo Tėvynę Lietuvą ir gina ateistinę ideologiją, persekioja Bažnyčią. Šių principų padiktuotą atsisakymą teismas pripažino "vengimu vykti į karinius pratimus dėl savanaudiškų paskatų, be svarbios priežasties."

Niekinti žmogaus sąžinės įsitikinimus, tuo labiau kaltinti savanaudiškumu jaunuolį, einantį į kalėjimą — nehumaniška ir amoralu. Kitose socialistinėse šalyse svarstoma ir suteikiama alternatyvinės tarnybos galimybė asmenims dėl sąžinės ar religinių įsitikinimų negalinčių tarnauti kariuomenėje su ginklu rankoje. Reikalaujame tokią galimybę nustatyti ir Tarybų Sąjungoje, o Petrą Gražulį nedelsiant išlaisvinti." 1988.II.3.

Pasirašė:

Prienai — 909	Kazlų Rūda — 201
Kalvarija — 1072	Daukšiai — 165
Simnas — 510	Šiluva — 560
Šakiai — 813	Pilviškiai — 281
Liudvinavas — 274	Sasnava — 139
Veiveriai — 91	Lazdijai — 919
Kapsukas — 2585	Skriaudžiai — 102
Alytus I — 201	Krokialaukis — 344
	Alytus II — 3720

(Reiškiamas protestas Tarptautinės Helsinkio Federacijos delegacijai dėl tikinčiųjų žiauraus persekiojimo. Po skundu pasirašė vysk. Julijonas Steponavičius, 7 kunigai ir 6 pasauliečiai):

PAREIŠKIMAI IR PROTESTAI

Tarptautinės Helsinkio Federacijos delegacijai, TSRS vyriausybės kvietimu, viešėjusiai Maskvoje 1988 m. sausio mėnesio pabaigoje, Lietuvos katalikai įteikė šį dokumentą:

Apie tikinčiųjų padėtį Lietuvoje

Tikinčiųjų padėtį TSRS, tuo pačiu ir inkorporuotoje į TSRS Lietuvoje, nustato TSRS įstatymai, kuriuose — nors dažnai ir užmaskuotai — sakoma, kad TSRS religija turi būti išgyvendinta. Ir tik todėl, kad įstatymai dažnai vykdomi paviršutiniškai, tikintiesiems Tarybų Sąjungoje kol kas pasisekė išlaikyti kai kurias savo pozicijas.

TSRS Konstitucijos preambulėje sakoma: "Aukščiausias Tarybų valstybės tikslas — sukurti beklasę komunistinę visuomenę, ...ugdyti komunistinės visuomenės žmogų..." 39-tame straipsnyje sakoma: "Piliečiai, naudodamiesi teisėmis ir laisvėmis, neturi kenkti visuomenės ir valstybės interesams..." Kadangi komunistinės visuomenės žmogus — išimtinai ateistas, reiškia, bet kurių teisių ir laisvių panaudojimas religijos naudai yra Konstitucijos pažeidimas.

25 str.: "Tarybų Sąjungoje egzistuoja ir tobulinama vieninga liaudies švietimo sistema, kuri... tarnauja jaunimo komunistiniam auklėjimui..." Tikintiesiems vietos nepalikta. Tie jauni žmonės, kurie per stebuklą nepasiduoda ateistiniam (komunistiniam) auklėjimui, geriausiu atveju tampa antros rūšies piliečiais.

Sąžinės laisvė Konstitucijoje (52 sr.) suprantama kaip "teisė praktikuoti religinius kultus arba vesti ateistinę propagandą..." Reiškia religiją ir tikinčiuosius galima pulti visomis komunikacijos priemonėmis, o tikintieji gintis, vesti kontrapropagandą ar tuo labiau religijos propagandą negali. Remdamiesi šiais ir pana-

šiais konstituciniais pagrindais, aukštieji ir vietiniai valdžios organai leidžia tikinčiuosius diskriminuojančius įstatymus, įsakus, nuostatus, o valdininkai žino, kad kovoje su religija lazdą perlenkti galima, o neperlenkti rizikinga, nes galima netekti posto.

Ryškiausiai katalikų diskriminacija Lietuvoje atsispindi "Religinių susivienijimų nuostatuose", patvirtintuose Lietuvos TSR AT Prezidiumo įsaku 1976 m. liepos 28 d., ir iki šiol tebeveikiančiuose. Šių nuostatų 17-tas punktas sako: "Religiniai susivienijimai neturi teisės organizuoti vaikų ir jaunuolių specialių susirinkimų, taip pat darbo, literatūros ir kitokių ratelių ir grupių, neturinčių ryšio su kulto atlikimu". 18-tas punktas: "Dėstyti tikybą gali būti leidžiama tik dvasinėse mokyklose, atidaromose nustatyta tvarka". Lietuvoje leista tik viena tokia mokykla su griežtai valdžios limituotu besimokančiųjų skaičiumi — Kauno Tarpdiecezinė kunigų seminarija.

Ne tik šie du Nuostatų punktai yra diskriminaciniai, bet ir visi kiti. Ištisai "draudžiama, draudžiama, draudžiama..." Todėl absoliuti dauguma Lietuvos katalikų kunigų pasirašė valdžiai adresuotą pareiškimą, kuriame atsisakė paklusti šių nuosatų reikalavimams. Bet valdžia į tai neatkreipė dėmesio ir pareigūnai, remdamiesi šiais Nuostatais, iki šiol tebeterorizuoja tikinčiuosius ypač tikintį jaunimą.

Persitvarkymas valdžios laikysenos tikinčiųjų atžvilgiu Lietuvoje nepalietė. Įstatymai liko tie patys, tendencija išgyvendinti religiją ne tik liko, bet ir sustiprinta naujais Gorbačiovo, o Lietuvoje ir KP CK sekretoriaus Griškevičiaus raginimais sustiprinti kovą su religija.

Šie metai Lietuvos katalikams jubiliejiniai — Lietuvos Krikštui 600 metų. Ta proga Lietuvos katalikai tikėjosi savo Tėvynėje susitikti su Popiežiumi. Tuo labiau, kad ir Popiežius to norėjo. "Persitvarkanti" TSRS valdžia neleido. Daug Lietuvos katalikų norėjo dalyvauti jubiliejinėse iškilmėse Vatikane. TSRS valdžia, 1975 m. Helsinkyje pasižadėjusi palengvinti kontaktus tarp įvairių šalių žmonių, išleido važiuoti į Vatikaną... 8 (aštuonis!) asmenis, prieš tai KGB perspėtus, kaip jie turi ten elgtis. Iki šiol, priešingai Helsinkio susitarimams, uždraustas religinės

literatūros įvežimas į Lietuvą iš užsienio bei jos spausdinimas vietoje.

Apie tai ką "buldozerinis ateizmas" (taip valdiškų bedievių siautėjimą TRS vadina patys ateistai!) pridarė tarybiniais laikais Lietuvoje ir tebedaro iki šiol, galima skaityti "Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikose". Šiame vieninteliame ir tai nelegaliai leidžiamame periodiniame Lietuvos katalikų leidinyje — užtikriname — netikslumai bei klaidos (atrodytų neišvengiami pogrindžio sąlygomis) pasitaiko išimtinai retai. "LKB Kroniką" galima gauti Lietuvos pasiuntinybėse JAV, prie Vatikano ir kai kuriose kitose šalyse anglų, vokiečių, prancūzų ir kt. kalbomis. Mes skaitome, kad normalus veiklus religinis gyvenimas Lietuvoje bus galimas tik tuo ir tik tuo atveju, jeigu valdžia radikaliai pakeis savo požiūrį į religiją ir pagrįs jį įstatymais.

Lietuva, 1987 m. lapkritis.

J.E. Vilniaus vyskupas Julijonas Steponavičius — Žagarė
Kun. Jonas Danyla — Bijutiškės
Kun. Jonas Zubrius — Kirdeikiai
Kun. Zenonas Navickas — Saldutiškės
Kun. Rokas Puzonas — Kiaukliai
Kun. Kazimieras Gražulis — Šiauliai;
Kun. Gustavas Gudanavičius — Žagarė
Kun. Edmundas Atkočiūnas — Kuršėnai
Robertas Grigas — Kiaukliai
Nijolė Sadūnaitė — Vilnius
Liudas Simutis — Kaunas
Petras Plumpa — Kulautuva
Saulius Kelpšas — Garliava
Petras Gražulis — Sasnava

(Vilkaviškio vyskupijos kunigai skundžiasi M. Gorbačiovui ir prašo jį, ruošiant naujus religinių susivienijimų nuostatus, atsižvelgti į Katalikų Bažnyčios kanonus ir juos suderinti):

TSKP Generaliniam Sekretoriui drg. M. Gorbačiovui

Nuorašas:
Lietuvos Vyskupams

Lietuvos kunigų

P a r e i š k i m a s

Jau kuris laikas tarybinės valdžios pareigūnai teigia, kad yra ruošiami nauji Religinių susivienijimų nuostatai, atitinką dabartinę Tarybinės vyriausybės persitvarkymo ir demokratizacijos politiką. Kai 1976 m. buvo ruošiami šiandien galioją Religinių susivienijimų nuostatai, Lietuvos Katalikų Bažnyčios vyskupai ir kunigai kreipėsi į Tarybinę vyriausybę, prašydami, kad tie nuostatai būtų suderinti su Bažnyčios kanonais, kad jų galėtų laikytis tikintieji katalikai ir kunigai, nenusikalsdami savo sąžinei. Deja, į tuos pageidavimus nebuvo atsižvelgta ir nuostatai, tvarkantys religinį gyvenimą mūsų šalyje, buvo paruošti tik ateistiškai nusiteikusių tarybinės valdžios pareigūnų. Kad tokia paradoksali situacija nesikartotų ir dabar, kreipiamės į Jus, Generalini Sekretoriau, prašydami atkreipti naujus nuostatus ruošiančių pareigūnų dėmesį į Katalikų Bažnyčios kanonus, TSRS tarptautinius įsipareigojimus, pasirašant "SNO žmogaus teisių deklaraciją" bei Helsinkio pasitarimo baigiamąjį aktą.

Bažnyčios teisės kodeksas (211 kan.) įpareigoja kiekvieną tikintįjį prisidėti prie tikėjimo, t.y. išganymo mokslo paskleidimo visose pasaulio tautose. Ligšioliniai religinių susivienijimų nuostatai bei TSRS ir LTSR konstitucijos (atitinkamai 52 ir 50 str.) užtikrina tikintiesiems tik kulto pareigų atlikimą, o netikintiesiems garantuojama teisė vesti ateistinę propagandą.

Tai aiškiai nesuderinama su tų pačių konstitucijų skelbiamu

visų piliečių lygiateisiškumo principu. Šio principo laikytis TSRS vyriausybė yra įsipareigojusi, pasirašydama SNO žmogaus teisių deklaraciją bei Helsinkio pasitarimo baigiamąjį aktą.

Bažnyčios kanonai (213 ir 278 kan.) ragina tikinčiuosius, pasauliečius bei kunigus, burtis į draugijas visuomeniniam teisingumui remti, artimo meilės darbams bei pamaldumo ir krikščioniško gyvenimo ugdymo tikslais. Tokios teisės tikintiesiems dabartiniai religinių susivienijimų nuostatai nesuteikia (17 ir 45 str.). O Rytų apeigų katalikams draudžiama net atlikti kulto apeigas ir tuo tikslu burtis į religines bendruomenes.

Bažnytinė teisė (528 ir 776 kan.) įpareigoja klebonus ypatingu būdu rūpintis katalikišku vaikų ir jaunimo auklėjimu bei katechizacija. 532 kanonas juos įpareigoja padėti tėvams išpildyti krikščioniško auklėjimo pareigą. Kaip turi būti pravedama jaunimo ir vaikų katechizacija, nurodoma septyniuose Bažnytinės teisės kodekso kanonuose (773-780 kan.). Valstybės gi išleisti įstatymai draudžia kunigams ir tam pasiruošusiems katechetams katekizuoti vaikus. Dėstyti tikėjimo tiesas teleidžiama tik "dvasinėse mokyklose, atidaromose nustatyta tvarka", t.y. kunigų seminarijose, į kurias priimami tik pilnametystės sulaukę jaunuoliai (žiūr. religinių susivienijimų nuostatų 127 ir 18 str.). Teisė mokyti vaikus tikėjimo tiesų suteikiama tik tėvams. Gi, ateistai tėvai, perduodami savo pažiūras vaikams, gali naudotis kvalifikuotų ateizmo propagandistų ir mokytojų pagalba bei bendro lavinimo mokyklų parama. Tai aiškus tikinčiųjų nelygiateisiškumas. Svarbią vaikų ir jaunimo katekizacijos pareigą vykdydami kunigai ir pasauliečiai katechetai atsiduria konfliktinėje situacijoje su tarybinės valdžios išleistais įstatymais.

Bažnytinės teisės kodekso 1374 kanonas reikalauja atitinkama bažnytine bausme nubausti tuos tikinčiuosius, kurie įsirašo į prieš Bažnyčią veikiančias organizacijas, o tie, kurie tokių organizacijų veiklą aktyviai paremia, užsitraukia bažnytinę bausmę — interdiktą. Tuo tarpu tikintys moksleiviai yra verčiami stoti į bedieviškas, prieš religiją kovojančias organizacijas (komjaunimą, pionierius, ateizmo būrelius). Stojantieji į Kunigų seminariją jaunuoliai, kai kurie kunigai ir tikintieji yra verbuojami tapti faktiškai prieš Bažnyčią veikiančios organizacijos — saugumo — ben-

dradarbiais. Tokiais vertimais ir verbavimais prievartaujama tikinčiųjų ir jaunosios kartos sąžinė, pažeidžiamas konstitucinis sąžinės laisvės principas.

Bažnyčios kanonai (529 kan.) įpareigoja klebonus pažinti jiems pavestus tikinčiuosius ir lankyti jų šeimas, o tai kunigams draudžia dabartiniai religinių susivienijimų nuostatai (45 str.). Net vyskupai negali lankyti savo vyskupijos parapijų be civilinės valdžios sutikimo. Bažnyčios kanonai nustato, kad parapijai vadovauja, jos reikalus tvarko ir jai atstovauja klebonas, pasauliečiams tikintiesiems padedant (532 ir 537 kan.). O valstybės patvirtinti religinių susivienijimų nuostatai reikalauja, kad parapijai vadovautų tik iš pasauliečių sudarytas dvidešimtukas arba bendruomenės vykdomasis komitetas, į kurio sudėtį draudžiama įtraukti kunigą (11 ir 23 str.). Beje, nei dvidešimtukui, nei religinės bendruomenės vykdomajam organui valstybės įstatymai nesuteikia juridinio asmens statuso.

Bažnyčios kanonai šventimus gavusiam savo vyskupo aprobuotam ir bažnytinės vyresnybės nesuspenduotam kunigui suteikia teisę ir pareigą visur, t.y. visame pasaulyje sakyti pamokslus (762 ir 764 kan.), savo ordinaro aprobuotas kunigas turi teisę visur (o mirštančių ligonių net ir griežtą pareigą) klausyti išpažinčių (967 kan.), o taip pat bet kur pasaulyje (19 str.) riboja "kulto tarnų, pamokslininkų veiklos rajoną jų aptarnaujamo religinio susivienijimo narių gyvenamąja vieta". Už talkininkavimą kitose parapijose atlaidų metu bei už tokiose iškilmėse pasakytus pamokslus iš kitur atvykę kunigai baudžiami piniginėmis baudomis, RRT įgaliotinio įspėjimais. Ateistai ateistinei paskaitai skaityti gali pakviesti gabų lektorių, o tikintieji, norėdami pasikviesti talentingesnį pamokslininką, turi gauti leidimą iš ateizmą propaguojančių tarybinės valdžios pareigūnų. Kažin, ar ateistai būtų patenkinti, jei ateistinei paskaitai lektorių kandidatūra reiktų derinti pas vietos kleboną? Dabartiniai religinių susivienijimų nuostatai tokion padėtin pastato tikinčiuosius. Tai nesuderinama su konstituciniu visų piliečių lygiateisiškumo principu.

235 kanono antras str. pramato galimybę jaunuoliams vyskupo parinkto kunigo globoje pasiruošti kunigystės šventimams ir šalia Seminarijos. O tokiu būdu gavę kunigystės šventimus

kunigai valdžios nepripažįstami, neleidžiama juos paskirti į parapijas. (Kaip nekeista, bet tokiu būdu paruoštus pravoslavų ir protestantų dvasininkus tarybinė valdžia pripažįsta). Bažnyčios nuostatai (279 kan.) įpareigoja kunigus tęsti teologines studijas ir baigus seminariją, o tam reikalinga rimta teologinė ir katalikiška filosofinė literatūra. TSRS katalikai neturi galimybės tokios literatūros nei atsispausdinti vietoje, nei įsivežti iš užsienio (pvz., liaudies demokratinių šalių — Lenkijos, Vokietijos Demokratinės Respublikos). Lietuvos TSR leidžiama tik apeigų atlikimui būtina religinė literatūra. Tikintieji negali steigti religinės literatūros bibliotekų, knygynų, spaustuvių, negali pasinaudoti religinei minčiai skleisti nei radijo, nei televizijos paslaugomis, kai ateistai savo pasaulėžiūrai skleisti šiose masinės informacijos priemonėse turi kuo plačiausias privilegijas. Tai aiškus tikinčiųjų ir ateistų nelygiateisiškumo faktas.

Lietuvoje dauguma gyventojų yra tikintys katalikai, prašome sudaryti sąlygas jiems švęsti bent Kalėdų šventę (gruodžio 25 d.).

Nemaža yra invalidų įstaigų, senelių prieglaudų, kur kunigo apsilankymas visiškai priklauso nuo įstaigos vadovo malonės. Tokios įstaigos privalo turėti atskirą kambarį — koplytėlę, kur tikintieji, tokių įstaigų gyventojai, galėtų atlikti savo religines pareigas. O dabartinių religinių susivienijimų nuostatų 49 straipsnis tai draudžia.

Ruošiant nuostatus, tvarkančius Bažnyčios ir Tarybinės valstybės santykius, tiktų sudaryti bendrą komisiją iš Bažnyčios ir Valstybės atstovų. Tie nauji nuostatai neturėtų reglamentuoti grynai vidinio Bažnyčios gyvenimo (pvz., neturėtų nurodinėti, kas turi vadovauti tikinčiųjų bendruomenei — parapijai).

Prašome Jus, Generalini Sekretoriau, patvarkyti, kad ruošiant naujus religinių susivienijimų nuostatus, būtų atsižvelgta į tikinčiųjų pageidavimus bei lūkesčius, kad tie nuostatai būtų suderinti su bažnytinės teisės normomis, kad jie neverstų tikinčiuosius nusikalsti krikščioniškos dorovės reikalavimams ir tuo pačiu, kad jie sąžinės nebūtų verčiami jų nepaisyti. 1988.III.12

Vilkaviškio vyskupijos kunigai:

Kun. Vitas Urbonas Kun. Juozas Matulevičius

Kun. Juozas Mieldažys
Kun. Kazimieras Burba
Kun. Albinas Deltuva
Kun. Vaclovas Degutis
Kun. Albinas Jaudegis
Kun. Juozas Šalčius
Kun. Juozas Matulaitis
Kun. Jonas Maskvytis
Kun. Boleslovas Čecelskas
Kun. Antanas Mieldažys
Kun. Kazimieras Kudirka
Kun. mons. dek. Juozas Žemaitis
Kun. Tadeušas Valianas
Kun. Kazimieras Skučas
Kun. Lionginas Kanevičius
Kun. Valerijus Rudzinskas
Kun. Jonas Malinauskas
Kun. Gvidonis Pušinaitis
Kun. Vytautas Užkuraitis
Kun. Jonas Rusinas
Kun. Jonas Būga
Kun. Juozas Marčiulionis
Kun. Gintautas Skučas
Kun. Bronius Klemensas Paltanavičius
Kun. Petras Sitka
Kun. Jonas Baliūnas
Kun. St. Mikalajūnas
Kun. Pranas Perlaitis
Kun. Vladas Jackūnas
Kun. Boleslovas Ražukas
Kun. Jonas Grudzinskas
Kun. Vincas Jalinskas
Kun. Ignas Plioraitis
Kun. Juozas Radzevičius
Kun. Pranas Adomaitis
Kun. Vytautas Būdas
Kun. Vytautas Insoda
Kun. dek. Juozas Barteška
Kun. Vaclovas Stakėnas
Kun. Antanas Gražulis
Kun. Antanas Liesis
Kun. Jonas Boruta
Kun. Juozas Gumauskas
Kun. Pranas Račiūnas
Kun. Jonas Baranauskas
Kun. Kęstutis Bekasovas
Kun. dek. mons. Andrius Gustaitis
Kun. Petras Dumbliauskas
Kun. Vytautas Prajara
Kun. Vincas Čėsna
Kun. Vincas Petrusevičius
Kun. Juozas Užupis
Kun. Jonas Palukaitis
Kun. Vaclovas Radzevičius
Kun. Pranas Liutvinas
Kun. Leonardas Kavaliūnas
Kun. Vladas Bobinas
Kun. Raimondas Žukauskas
Kun. dek. Vytautas Vaitauskas
Kun. Gintautas Steponaitis
Kun. Antanas Vitkus
Kun. Antanas Liubšys
Kun. Algirdas Pasilauskas
Kun. Juozas Gražulis
Kun. Alfonsas Sadauskas
Kun. Juozas Pečiukonis
Kun. Gvidonas Dovydaitis
Kun. Antanas Lukošaitis
Kun. Juozas Klimavičius
Kun. Kazimieras Montvila

Kun. Jurgis Sventickas	Kun. Kęstutis Brilius
Atsisakė pasirašyti:	
Kun. Juozas Barkauskas	Kun. Vytautas Tėvelis
Kun. Petras Vagneris	Kun. Juozas Jakaitis
Kun. Antanas Maskeliūnas	Kun. Vytautas-Simonas Guogis

Kiti nerasti.

(Kaišiadorių vyskupijos kunigų pareiškimas M. Gorbačiovui dėl kun. Roko Puzono, Roberto Grigo ir Nijolės Sadūnaitės pagrobino ir jų terorizavimo, išvežus į miškų gilumą):

TSKP Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Lietuvos kunigų

Pareiškimas

Esame sukrėsti naujų teroristinių išpuolių prieš katalikus kunigus ir pasauliečius Lietuvoje. 1987 m. rugpjūčio 28 d. kunigas Rokas Puzonas, tos pačios parapijos zakristijonas Robertas Grigas ir uoli katalikė Nijolė Sadūnaitė, nepateikus jokių dokumentų bei orderio, buvo pagrobti civiliai ir milicijos uniforma apsirengusių teroristų, padedant autoinspekcijos darbuotojams. Pagrobtieji buvo vežiojami po Lietuvą ir Baltarusiją — N. Sadūnaitė 30 valandų, pasikeičiant kelioms teroristų grupėms, kun. Rokas Puzonas 10 valandų, o Robertas Grigas 8 valandas. Kun. Rokas Puzonas buvo išleistas Baltarusijos miške už 100 km. nuo Vilniaus. Zakristijonas R. Grigas paspruko nuo teroristų Joniškio m. už 300 km. nuo Vilniaus. Po priverstinio "pasivažinėjimo" teroristai pagrasino, kad jei nepakeis savo laikysenos religiniais ir tautiniais klausimais, bus blogiau. Teroristai nesislėpė, kad jie saugumiečiai.

Panašus terorizmo aktas įvykdytas 1985 m. rugpjūčio 22 d. naktį ir prieš Tikinčiųjų teisėms ginti komiteto narį Kriokialaukio kleboną kun. Vaclovą Stakėną. Jį teroristai naktį, prisidengę,

neva reikia pas ligonį, pagrobė iš namų, išvežė į mišką, kankino ir surištą rankomis, kojomis bei užkišta ir užrišta burna, vidurnaktį paliko miško glūdumoje. Šio teroristinio akto vykdytojai iki šiol neišaiškinti. O 1987 m. rugsėjo 10 dieną apie 21:00 val. surišo Gruzdžių kleboną kun. Juozą Čepėną. Dvi valandas šeimininkavo bute, o paskui pagrobę jo paties mašiną, išvyko nežinoma kryptim.

Vykstant tokiems teroristiniams faktams, kyla įtarimas, ar ne tos pačios jėgos pastūmė kun. Bronislovą Laurinavičių 1981 m. lapkričio 24 d. po sunkvežimiu ir prisidėjo prie įvykių, susijusių su tragiška kun. Juozapo Zdebskio mirtimi 1986 m. vasario 5 d.

Prašome, kad grubūs teisėtumo pažeidimai (teroristiniai išpuoliai) būtų nutraukti ir kaltininkai nubausti.

Kartu prašome, kad, vykstant persitvarkymo procesui, būtų išleisti laisvėn nuteistieji kunigai Alf. Svarinskas ir S. Tamkevičius, o į savo darbą sugrąžintas Vilniaus Arkivyskupijos vyskupas Julijonas Steponavičius. 1988 m. sausis

Kaišiadorių vyskupijos kunigai:

Kun. J. Danyla, Bijutiškis, Molėtų raj.
Kun. dek. Z. Navickas, Saldutiškis, Utenos raj.
Kun. K. Kazlauskas, Žiežmariai, Kaišiadorių raj.
Kun. R. Puzonas, Kirdeikiai, Utenos raj.
Kun. dek. Ign. Milašius, Molėtai
Kun. J. Kaminskas, Kuktiškis, Utenos raj.
Kun. J. Zubrus, Kiaukliai, Širvintų raj.
Kun. L. Smalinskas, Musininkai, Širvintų raj.
Kun. V. Kiškis, Vievis, Trakų raj.
Kun. A. Černa, Vievis, Trakų raj.
Kun. P. Krikščiukaitis, Čiobiškis, Širvintų raj.
Kun. L. Puzonas, Labanoras, Švenčionų raj.
Kun. A. Šatas, Stirniai, Molėtų raj.
Kun. A. Araminas, Molėtų raj.
Kun. E. Kraujalis, Butrimonys, Alytaus raj.
Kun. Z. Stančiauskas, Palomenė, Kaišiadorių raj.
Kun. J. Čeberickas, Daugai, Alytaus raj.
Kun. L. Baliūnas, Molėtai
Kun. P. Venskus, Skudutiškis, Molėtų raj.

Kun. P. Šiugžda, Šešuoliai, Ukmergės raj.
Kun. P. Čivilis, Žilinai, Varėnos raj.
Kun. S. Stankevičius, Alovė, Alytaus raj.
Kun. R. Rumšas, Alytus 1
Kun. kan. P. Laskauskas, Merkinė, Varėnos raj.
Kun. J. Kaušyla, Pivašiūnai, Alytaus raj.
Kun. A. Šilkinis, Punia, Alytaus raj.
Kun. M. Noviskis, Nemunaitis, Alytaus raj.
Kun. dek. Z. Gustainis, Birštonas, Prienų raj.
Kun. J. Voveris, Vievis, Trakų raj.
Kun. J. Lunius, Nemaniūnai, Prienų raj.
Du parašai neįskaitomi.

(Lietuvos katalikai išreiškia savo nusivylimą M. Gorbačiovui, kad krikšto jubiliejaus negalėjo švęsti Vilniaus katedroje ir prašo ją sugrąžinti tikintiesiems):

TSKP Generaliniam sekretoriui drg. Gorbačiovui

Lietuvos katalikų

P a r e i š k i m a s

1987 metais, švęsdami Lietuvos krikšo 600 metų Jubiliejų, mes buvome nuliūdinti, kad negalėjome šio mums brangaus jubiliejaus švęsti istorinėje Vilniaus Katedroje — toje vietoje, kur prasidėjo lietuvių krikštas ir kur ilsisi vieno iš Lietuvos krikštytojų — Vytauto Didžiojo žemiškieji palaikai. Vilniaus katedra — centrinė Lietuvos Katalikų ir Vilniaus Arkivyskupijos bažnyčia — jau daugiau kaip 35-ri metai paversta paveikslų galerija ir koncertų sale. Ruošiantis Rusijos Krikšto 1000 metų Jubiliejui, pravoslavams buvo sugrąžintas Maskvos Danylovo vienuolynas.

Prašome, kad minint Lietuvos krikšto 600 metų Jubiliejų, ir mums būtų sugrąžinta centrinė mūsų krašto šventovė — Vilniaus katedra.

1987, Lietuvos Krikšto Jubiliejaus Metai.
Lietuvos katalikai:

Rudamina 214	Kupiškis 938
Alksnėnai 145	Ukmergė 993
Aleksotas 321	Utena 1394
Prienai 1773	Uliūnai 102
Igliauka 182	Pasvalys 463
Patilčiai 30	Biržai 429
Kalvarija 107	Vadokliai 367
Šakiai 824	Klavainiai 77
Liudvinavas 270	Rozalimas 75
Daukšiai 158	Pakruojis 370
Šiluva 650	Anykščiai 504
Pilviškiai 285	Kėdainiai 831
Sasnava 129	Pumpėnai 338
Lazdijai 1015	Miežiškiai ir Velykiai 336
Kapsukas 3201	Ėriškiai 456
Kriokialaukis 341	Ramygala 218
Kazlų Rūda 500	Smilgiai 306
Įvairios parapijos 1059	Rokiškis 735
Veiveriai 91	Krinčinas 305
Skriaudžiai 102	Krekenava 184
Vilkaviškis 1372	Jurbarkas 184
Vilnius (Šv. Mikalojus) 1836	Jurbarkas 463
Vilnius (Švč. M. Marijos Nekalto prasidėjimo bažn. Žvėryne) 2257	Alytus II 3759
Kybartai 1080	Naujamiestis 384
Simnas 968	Radviliškis 550
Sasnava 222	Taujėnai 259
Kalesninkai 70	Šiauliai (Šv. Jurgio) 1814
Šiluva 837	Šeduva 592
Veisėjai 546	Panevėžys (Katedra) 4168

(Kybartų tikintieji rašo pareiškimą arkivyskupui L. Poviloniui, skųsdamiesi valdžios ir saugumo ypatingu persekiojimu kunigų ir tikinčiųjų. Kun. S. Tamkevičius nuteistas, 200 kybartiečių buvo tardomi, ieškant liudininkų prieš kun. S. Tamkevičių):

Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos
arkivyskupui J. E. L. Poviloniui

Kybartų parapijos tikinčiųjų

Pareiškimas

Per paskutinius penkerius metus, mums kybartiečiams, kaip retai parapijai, teko patirti ir skaudžiai išgyventi daug represijų iš valdžios ir saugumo pusės.

1983 m. gegužės 6 d. Vilniuje buvo neteisingai apkaltintas ir suimtas mūsų parapijos klebonas kun. S., Tamkevičius. Po to sekė tikinčiųjų tardymai. Saugumiečiai ištardė apie 200 Kybartų tikinčiųjų, pradedant mažamečiais vaikais ir baigiant beraščiais seneliais. Ir nė vienas iš mūsų nesusiviliojo diplomuotų saugumiečių pažadais, neįklimpo į jų spendžiamas pinkles. Priešingai, Dievui padedant, išbandymus atlaikėme taip, jog net patys saugumiečiai stebėjosi, kad iš mūsų tarpo negali rasti "tinkamų" liudininkų kun. S. Tamkevičiaus byloje.

Tuo skaudžiu mūsų parapijai laikotarpiu mums daug padėjo tuometinis mūsų parapijos vikaras kun. J. K. Matulionis. Kurį laiką po kun. S. Tamkevičiaus arešto, Jūsų Ekscelencijos pavedimu, jis buvo vieninteliu mūsų dvasiniu vadovu. Už tai mes Jums ir jam be galo esame dėkingi, nes niekas kitas tuo skaudžiu Kybartų parapijai laikotarpiu, nerodė mums tiek dėmesio bei dvasinės paramos, kaip šis uolus savo pašaukimui atsidavęs kunigas. Tačiau 1984 m. saugumiečiai kun. J. K. Matulionį kartu su patarnautoju R. Žemaičiu areštavo už tai, kad jis sąžiningai atliko savo, kaip kunigo pareigas — Vėlinių dieną procesijos būdu aplankė kapines. Po areštų sekė nauja represijų banga: kratos, tardymai, bauginimai. Kunigų Alf. Svarinsko, S. Tamkevičiaus bei J.

K. Matulionio aukos pavyzdžio įkvėpti mes ryžomės ir stengėmės, kiek išmintis leido, nenusilenkti melui ir smurtui, likti ištikimais dvasinėms vertybėms, nepalūžti po sunkia mums duotų išbandymų našta. Meldėme Dievą stiprinti mus ir kenčiančius mūsų kunigus.

Ir štai šiais metais pravedamos šalyje demokratizacijos dėka kun. J. K. Matulionį reabilitavo. Spalio 17 d. jis buvo paleistas iš Čitos lagerio, džiaugėmės ir dėkojome Dievui, kad tiek daug iškentėjęs, mūsų visų gerbiamas kunigas pagaliau galės sugrįžti į Tėvynę Lietuvą ir į savo ankstesnę darbo vietą — Kybartų parapiją. Deja, jau prabėgo beveik trys mėnesiai nuo kun. J. K. Matulionio sugrįžimo, o pastovios darbo vietos jis iki šiol dar neturi. Šalia to, dar girdime piktas bedievių paskalas, šmeižiančias ne tik kun. J. K. Matulionį, bet ir vyskupus, esą kun. J. K. Matulionis yra apsišaukėlis, neturįs kunigo šventimų bei reikiamo išsimokslinimo.

Gerbiamas Ekscelencija, kreipiamės į Jus, prašydami atsižvelgti į neeilinius sunkumus, kuriuos teko ir tenka patirti Kybartų tikintiesiems, ir skirti šį uolų kunigą J. K. Matulionį mūsų parapijai.

Su pagarba ir atsidavimu

Kybartų tikintieji — pasirašė 801

(Kybartiečių skundas Petrui Anilioniui dėl trukdymo kun. Jonui Kastyčiui Matulioniui grįžti į Kybartus klebono pareigoms ir aplamai dėl tikinčiųjų persekiojimo):

LTSR RRT įgaliotiniui P. Anilioniui

Kybartų parapijos tikintieji

P a r e i š k i m a s

Mes, Kybartų parapijos tikintieji, pareiškimu, po kuriuo pasirašė 800 tikinčiųjų, parapijos klebonas kun. A. Sadauskas, kreipėmės į savo vyskupus. Pareiškime atkreipėme vyskupų dėmesį į tai, jog praėjo jau beveik 3 mėnesiai, kai į Lietuvą iš Čitos lagerio grįžo valdžios reabilituotas kun. Jonas-Kąstytis Matulionis,

tačiau dar iki šiol neturi pastovios darbo vietos. Remdamiesi tuo, jog iki 1984 m. arešto kun. J. K. Matulionis dirbo Kybartų parapijoje kunigo-vikaro pareigose, o taip pat pažindami jį kaip uolų, savo pašaukimui atsidavusį kunigą, prašėme vyskupo skirti minėtą kunigą Kybartų parapijai.

1988 m. sausio 10 d. Kybartų parapijos įgaliota tikinčiųjų delegacija pareiškimą įteikė J. E. vyskupui J. Preikšui ir gavo sekantį žodinį atsakymą. Lietuvos vyskupai, neatsižvelgiant, kad kun. J. K. Matulionis baigė Neakivaizdinę kunigų seminariją, pripažįstą jį Romos katalikų Bažnyčios kunigu. Tam jis turi reikiamą išsilavinimą ir vyskupo šventimus. Jo kunigystės šventimai kaip ir kitų, baigusių Kauno Kunigų seminariją ar neakivaizdinę pogrindžio seminariją, yra tikri, galiojantys ir nereikalaujantys pakartotino šventimo. Kunigystės sakramentas teikiamas vieną kartą ir yra neatšaukiamas. Dėl kun. J. K. Matulionio paskyrimo Kybartų parapijos vikaru vyskupai iš savo pusės taip pat nedaro kliūčių. Tačiau šiuo atveju laisvai disponuoti Romos katalikų Bažnyčios Popiežiaus vyskupams suteikta teise — savo nuožiūra skirti kunigus į parapijas — draudžiate Jūs gerb. įgaliotini P. Anilioni.

Gerb. įgaliotini, prašome paaiškinti, kuo remiantis Jūs kišatės į Bažnyčios reikalus? Kuo remiantis Jūs skirstote, kurie kunigystės šventimai tikri, o kurie ne? Pagaliau, ko verti nuolat spaudoje perspausdinėjami skambūs konstitucijos žodžiai: ”Bažnyčia atskirta nuo valstybės“ ”Valstybė nesikiša į Bažnyčios vidaus reikalus“, kai gyvenimo tikrovė rodo kitką?

Šie faktai yra gėdingi ir aiškiai liudija, kokia dar beteisė šiandien yra Lietuvos Katalikų Bažnyčia.

Gerb. įgaliotini, prašome Jus nedelsiant nutraukti mūsų gerbiamų vyskupų diskriminaciją. Mes, tikintieji, gerbiame ir mylime savo vyskupus bei kunigus, todėl negalime susitaikyti su tokia padėtimi, kai jie verčiami būti RRT įstaigų marionetėmis. Savo Bažnyčią, jos vyskupus bei kunigus mes gynėme ir ginsime. Todėl, jeigu ir toliau bus kišamasi į Bažnyčios vidaus reikalus, jeigu ir toliau bus ignoruojami Neakivaizdinę kunigų seminariją baigusieji kunigai, jų tarpe ir mūsų mylimas kun. J. K. Matulionis, ieškosime pagalbos ir užtarimo aukštesnėse instanci-

jose tol, kol TSRS Konstitucijoje garantuojamos tikinčiųjų teisės bus realiai įgyvendintos, atitiks realiai gyvenimo praktikai.

1988.I.11 Kybartų parapijos tikintieji

(Romo Žemaičio skundas TSRS Gynybos ministrui Jazovui dėl jo neteisingo arešto ir nuteisimo dviejų metų kalėjimo bausme už tai, kad dalyvavo Vėlinių procesijoj):

TSRS Gynybos Ministrui Jazovui

Nuorašai:
TSRS Generaliniam Prokurorui
LTSR Vilkaviškio Karinio Komisariato komisarui Vozgirdai

P a r e i š k i m a s

1984 m. lapkričio 13 d. buvau pakviestas atlikti privalomąją karinę tarnybą Sovietinėje armijoje. 1984 m. lapkričio 12 d., nuvykus į Vilkaviškio m. Karinį komisariatą, čia pat, salėje, prie manęs prisistatė du civiliai asmenys ir pareikalavo eiti su jais. Man nesutikus, jėga uždėjo antrankius ir, išvedę iš karinio komisariato salės, pareiškė, jog esu areštuotas. Mane kartu su kun. J. K. Matulioniu LTSR AT nuteisė 2 metams laisvės atėmimo pagal LTSR BK 199 str. 3 d. ir 201 str. Apkaltino religinės eisenos organizavimu ir aktyviu joje dalyvavimu bei pasipriešinimu pareigūnui. Nei vieno iš man primestų kaltinimų nesu padaręs, todėl kad:

1. "Religinių eitynių iš viso nebuvo. Lapkričio 1 d. — Visų šventųjų šventė — tai ne eitynės į kapines, o maldos procesija, aiškiai nurodyta Romos katalikų Bažnyčios apeigyne.

2. Bažnytinių apeigų, tame tarpe ir procesijų, iš viso niekas neorganizuoja. Čia ne gegužės ar spalio demonstracijos, į kurias reikia gerų premijų, pažadais ar bauginimais suvaryti žmones. Tikintieji ir į eilines pamaldas, ir į religines šventes eina savo noru. Ir kiekvienas, pradedant kunigu, baigiant mažiausiu tikinčiuoju žino savo vietą bažnyčioje ir tai, ką pamaldų metu, jis privalo

daryti. Jokia speciali organizacija čia iš viso nereikalinga. Tad kokiu būdu aš, būdamas eiliniu 18 m. teturinčiu tikinčiuoju, galėjau "suorganizuoti eitynes į kapines"?!

3. Pasipriešinimu pareigūnui buvau apkaltintas vien už tai, kad užstojau kelią Kybartų m. vykd. k-to pirmininkui Gudžiūnui, bandžiusiam trukdyti kunigui atlikti religines apeigas. Šiuo atveju, įstatymiškai buvo neteisus vykd. k-to pirmininkas Gudžiūnas, kuris neturėjo teisės trukdyti kunigą religinių apeigų metu. Juo labiau, kad prieš pareigūną nepanaudojau nei fizinės jėgos, nei užgaulių žodžių. Tokiu atveju ginti kunigą yra kiekvieno doro žmogaus, juo labiau tikinčio pareiga. Šiuo atveju kunigą gyniau aš, o ne kas nors kitas tik todėl, kad religinių apeigų metu stovėjau arčiausia kun. J. K. Matulionio.

Atlikęs neteisingai man primestą dviejų metų kalėjimo bausmę, 1987 m. birželio 9 d. vėl buvau raginamas atlikti karinę tarnybą Sovietinėje armijoje. Nustatytu laiku atvykau į Vilkaviškio m. karinį komisariatą, kur pareiškiau, kad armijoje tarnausiu, bet priesaikos neimsiu. Už atsisakymą priimti karinę priesaiką mane Vilkaviškio m. karinio komisariato darbuotojai visaip terorizavo, baugindami, jog išveš pas "baltas meškas", kur bus sunkiau kaip lageryje. Vienas Vilkaviškio m. karinio komisariato darbuotojas atvirai pareiškė, jog tokius kaip aš, iš viso, reikia šaudyti. Iš Vilkaviškio karinio komisariato mane nuvežė į Vilnių. Čia susirinko apie 30 civiliai ir karine uniforma vilkinčių pareigūnų, kurie keletą valandų įtikinėjo mane, jog privalau priimti karinę priesaiką, nes priešingu atveju, būsiu patrauktas baudžiamojon atsakomybėn. Man katetgoriškai atsisakius priimti karinę priesaiką, buvau paleistas, į Armiją neėmė.

1987 m. gruodžio 6 d. vėl buvau šaukiamas karinei tarnybai. Vėl teko praeiti tas pačias terorizavimo pamokas. Ir vėl iš Vilniaus buvau grąžintas namo. Į armiją neėmė. Eilinį kartą teko iš naujo ieškoti darbo, tvarkyti dokumentus.

1988 m. kovo 25 d. vėl gavau raginimą atvykti į Vilkaviškio m. karinį komisariatą. Šį kartą, nuvykęs į karinį komisariatą, pareiškiau, jog tarnauti Sovietinėje armijoje atsisakau. Šį sprendimą padaryti mane paskatino sekančios aplinkybės:

1. Šiuo metu visoje Tarybų Sąjungoje vyksta persitvarkymo

ir demokratizacijos procesai, tačiau Lietuvos tikinčiųjų jie neliečia:

a) iki šiol negrąžintos iš tikinčiųjų atimtos bažnyčios (Klaipėdos Taikos karalienės, Vilniaus Katedra ir kt.)

b) tebelaikomi sovietinuose lageriuose politkaliniai (kun. Alf. Svarinskas, kun. S. Tamkevičius, B. Gajauskas, P. Gražulis ir kt.),

c) sąžinės kalinius, atlikusius bausmę sovietiniuose lageriuose toliau terorizuoja KGB darbuotojai (kun. J. K. Matulioniui neleidžiama oficialiai eiti kunigo pareigų, mane tampo prokuratūros ir kariniai komisariatai, baugina, graso ir t.t.),

d) sąžinės belaisvį P. Gražulį mano paties akivaizdoje teismo salėje sumušė milicijos pareigūnai.

2. Sovietinėje armijoje yra įsivyravusi betvarkė, kuriose pasėkoje dažnai beprasmiškai žūsta nekalti žmonės. 1987 m. lapkričio mėn. iš Alma Atos buvo metaliniame karste pargabentas geras mano bičiulis Ričardas Griškaitis. Šį gyvo būdo, giliai tikintį jaunuolį, neaiškiom aplinkybėm žuvusį tarnaujant Sovietinėje armijoje, apkaltino pasikorimu. Visos su šiuo atveju susijusios aplinkybės aiškiai liudija, jog tai absurdas. Negana to, aš buvau iškviestas į Vilkaviškio m. karinį komisariatą, kur majoras Spricinas mane perspėjo, jog nesakyčiau prakalbos nei prie mirusiojo Ričardo Griškaičio kapo, nei bažnyčioje, nes turėsiu nemalonumų ir aš, ir R. Griškaičio artimieji. Ar tai ne tikinčiųjų persekiojimas?

Protestuodamas prieš šiuos negatyvius reiškinius, kategoriškai astisakau tarnauti sovietinėje armijoje tol, kol persitvarkymo ir demokratizacijos procesas nepasieks ir Lietuvos tikinčiųjų. Reikalauju, jog viešai, per spaudą, būtų reabilituoti visi sąžinės kaliniai. Ir ne kada nors po 60 metų, t.y. po mirties, kaip tai daroma su kai kuriomis Stalino kulto aukomis, bet dabar pat, šiandien.

1988 m. balandžio 4 d. Romas Žemaitis

(Vietinių prokurorų buvo įspėti šie asmenys: kun. Antanas Šeškevičius, kun. Vincas Vėlavičius, Genovaitė Krisiūnaitė, Veronika Beišytė, Kryževičiai, Monika Gavėnaitė, Sigitas Gudaitis dėl jų pasirašymo po pareiškimais):

KRATOS IR TARDYMAI

1988 m. vasario mėnesio pradžioje, respublikos prokuroro nurodymu, vietinėse prokuratūrose buvo įspėti šie asmenys:

Kun. Antanas Šeškevičius (Gargždų parapijos vikaras)
Kun. Vincas Vėlavičius (Telšių Katedros altarista)
Genovaitė Krisiūnaitė (Alytaus II parapijos vargonininkė)
Veronika Beišytė (Kaspsukas)
Kryževičiai(Kaunas)
Monika Gavėnaitė (Šiluva)
Sigitas Gudaitis (Prienai)

Jiems buvo akcentuota, kad jeigu ateityje pasirašys po pareiškimais, analogiškais Kreipimuisi į pasaulio geros valios žmones, bus baudžiami pagal BK 68 str.

* * *

Kapsukas. 1988 m vasario 2 d., pasibaigus Petro Gražulio teismui, saugumiečių buvo neteisėtai, grubiai sulaikyti: Vincas Danielius (Šiauliai), Gintas Sakavičius (Kapčiamiestis), Rimantas Matulaitis (Kapsukas) ir Bronė Valaitytė (Sasnava). Kriminalinio poskyrio inspektorius Stripinaitis prieš sulaikytuosius naudojo fizinę jėgą, kartu su kitais milicijos karininkais plūdo juos necenzūriniais žodžiais. Teisėjas Rudženskas, apkaltinęs administracinių teisės pažeidimo kodekse 187 str. (teisėto pareigūno potvarkių nevykdymu — chuliganizmu), nuteisė juos 15 parų arešto; prižiūrėtojai buvo griežti, bet teisingi, tuo tarpu aukštesni milicijos pareigūnai pastoviai tyčiojosi, komendantas majoras Avietynas dažnai ateidavo neblaivus. Vasario 3 d. R. Matulaitį iškvietė ir tardė pavardės nepasisakęs saugumietis. Čekistą domino, apie ką su R. Matulaičiu ir G. Sakavičium kalbasi V. Danielius.

Vasario 10 d. buvo tardomas V. Danielius. Čekistas pavardės nepasisakė, žadėjo prisistatyti ateityje, mat, jo žodžiais tai dar nepaskutinis V. Danielio tardymas. Saugumietį domino, kokia V. Danielio nuomonė apie P. Gražulio atsisakymą eiti į karinius apmokymus, ar žada stoti į Kunigų seminariją, tvirtino, kad ryšium su paromis V. Danieliui būtų nemažai kliūčių įstoti į Seminariją, klausė, kaip V. Danielius ruošiasi atžymėti vasario 16-ąją. Pabaigai patarė apsvarstyti savo elgesį, padaryti išvadas ir, kol nevėlu, pasukti kitu keliu. Vasario 17 d. sulaikytieji buvo paleisti. Prie Kapsuko VRS su gėlėmis jų laukė būrelis (apie 20 asmenų) bendraminčių. Pasimeldę Kapsuko bažnyčioje, aplankė kapines, kur padėjo gėles ant žuvusių už Lietuvos laisvę karių kapų.

* * *

Šiauliai. 1988 m. vasario mėnesio viduryje tardymui į Šiaulių Dramos teatro direktoriaus kabinetą buvo iškviesti vyr. scenos mašinistas Stanislovas Kazokaitis ir apšvietimo technikas Domas Kančiauskas. Tardymo klausimai lietė Vincą Danielių, gyvenantį Šiauliuose, Kauno 34-1. Čekistą Kanapę domino, kaip V. Danielius dirbo (Šiaulių teatre V. Danielius dirbo dailininko pareigose), ar neturėjo drausmės pažeidimų, kokios jo politinės pažiūros, ar dalyvavo rugpjūčio mėn. 23 d. demonstracijoje Vilniuje, ar nepastebėjo jo namuose antitarybinės ar religinio turinio literatūros.

Čekistas prašė perspėti V. Danielių, kad šis pakeistų savo pažiūras, nes, priešingu atveju, gali turėti daug nemalonumų ir net pakliūti į teisiamųjų suolą.

Balandžio 14 d. į Lietuvos ryšių ministerijos autobazės Šiaulių kolonos Nr. 4 viršininko kabinetą buvo iškviestas autobazės vairuotojas Arūnas Zembleckis. Tardęs saugumietis pavardės nepasisakė. Čekistas bandė užverbuoti A. Zembleckį tapti saugumo agentu, pranešinėti, su kuo ir apie ką V. Danielius kalbasi, kuo domisi, reikalavo, kad šis pokalbis liktų paslaptyje. A. Zembleckis nepažadėjo, bendradarbiauti su KGB kategoriškai atsisakė.

(Rašo kaliniai — kun. Sigitas Tamkevičius apie savo darbo dieną prie staklių, kur jis turi progos daug mąstyti apie Kristaus kančią. Rašo kun. Alfonsas Svarinskas iš darbo lagerio apie sušlubavusią sveikatą. Viską aukoja didesnei Dievo garbei):

MŪSŲ KALINIAI

Rašo kun. Sigitas Tamkevičius: (...) "Dirbdamas prie staklių, visą dieną galiu mąstyti, melstis, apeiti kryžiaus kelius. Tokia mano gavėnia, tokios ir rekolekcijos, o po darbo nieko nesinori, nei daryti, nei skaityti. Ir taip diena po dienos. Apmąstydamas Kristaus kryžiaus kelią, maldoje prisimenu visas veronikas ir kireniečius, kurie vienaip ar kitaip jau beveik penki metai yra su manimi, malda, laišku; savo idealizmu ir solidarumu daugelis šluostė veido prakaitą, daugelis palengvino naštą. Vienų pagalbą mačiau, apie kitus žinojau, trečius neklystamai jutau esant šalia savęs. Dieve, kaip gera gyventi, kai šalia savęs matai ar bent jauti tiek daug gerų žmonių ir mylinčių širdžių. Į šiuos žmones atsimuša pasaulio neapykanta, nedraugiškumas ir abejingumas. Todėl visoms veronikoms ir visiems kireniečiams tūkstantį kartų ačiū.

Neseniai visi matėme per centrinę televiziją filmą apie kun. Alfonsą Svarinską. Žiūrėjo ir pagrindinis filmo herojus. Po to sekė mūsų komentarai ir sveikinimai. Pasirodo, kad bet kokiame veidrodyje galima atpažinti gero kunigo veidą, žinoma, jei tik regėjimas neperdaug apsilpęs.

Laikraščiuose skaičiau daugelį straipsnių apie kunigus. Duok Dieve, kad Seminariją baigtų vis daugiau idealistų ir aukos vyrų ir nei vieno samdinio, nei vieno muitininko, susirūpinusio tik savo krepšiu. Kokia didelė atsakomybė kunigams už Dievo tautą. Išganytojas gal ne vienam galėtų papriekaištauti: "Ar negalėjote valandėlę pabudėti su manimi?" (plg. Mr. 14,37) Kelią rodyti ir vesti gali tik aukos žmonės. Šiandieninis žmogus su panieka nusisuka nuo tokių vadų, kurie vienaip kalba, kitaip gyvena. Kunigas savo gyvenimu privalo šviesti kaip saulė, antraip — vargas jam! Laukiu šv. Velykų. Pavasario žingsniai jau girdisi ir Uralo

kalnuose, linksmesnė saulutė, vėjas mandagesnis. Kai gausite šį laišką, tikriausiai bus Verbos, o gal ir šv. Velykos. Sveikinu visus susirinkusius prie tuščio Kristaus kapo: Jo nėra čia! Jis prisikėlė! Aleliuja! Bet už tai Jis yra mumyse su mumis. Ir ne tik tada, kai kambarėlyje meldžiamės, kenčiame skausmus, bet ir tada, kai pilni nerimo, kai dėl savo neišmanymo bėgame nuo Kristaus kryžiaus. Jis visada su mumis. Todėl visada — Aleliuja! Visiems linkiu tyro Velykinio džiaugsmo. Visiems, pažinusiems ir įtikėjusiems Viešpaties meile, spaudžiu dešinę ir primenu mylimo Jėzaus mokinio žodžius: "Kiekvienas, gimęs iš Dievo, nugali pasaulį" (1 Jn. 5,4). Kas sąmoningai švenčia mirties ir nuodėmės Nugalėtojo šventę, tas ir pats yra Viešpaties pergalės šauklys ir nešėjas".

1988.03.08

* * *

Rašo kun. Alfonsas Svarinskas: "(...) Širdingai sveikinu jus, o per jus ir visus mano širdžiai brangius ir mylimus parapijiečius, prietelius ir draugus, visus pažįstamus. Tesaugo Jus Viešpats Dievas, Jo malonė teveda visus į naujas šventumo aukštumas.

Džiaugiuosi, kad Jūs gavote visus pernykščius mano laiškus, o aš iš jūsų negavau viso trečdalio.

Manau, kad Jūs tik dalinai teisi tvirtindama: "Nieko neišgirsti džiaugsmingo, bet vis slegiančio..." Argi nedžiugu, kad net keli laikraščiai man skyrė daug vietos savo puslapiuose, parodė filmą kino teatruose, per Maskvos ir Vilniaus televiziją. Maskvos televizijos 1 min. — 362 rub. Taigi, kokia suma už pusę valandos! Tiesa, ten daug netiesos (pvz., kad laisvanoriškai sutikau filmuotis ir kt.), bet ar tai svarbu. Išgarsino visoj Tarybų Sąjungoj. Draugai spaudė ranką. Dabar galėčiau laimėti rinkimus. Bet man viso to nereikia! Esu kunigas ir tik kunigas! Ir kunigu liksiu! Belieka tik su šventuoju kartoti: "Ne man, Viešpatie, ne man, Viešpatie, tik savo vardui duok garbę". O man ir mums reikia tik vieno: visur ir visada vykdyti Dievo valią per visą gyvenimą, šventai ir su šypsena širdy bei lūpose, nes tik "linksmą davėją", kaip tvirtina šv. Lukas, "myli Dievas".

Nesistebėkit dėl naujo adreso. Man vis tiek. Galutinis mūsų adresas — dangus. Tik šito adreso neprarasti ir neužmiršti! Iš jūsų ir kitų laiškų visas plotkeles išmetė į šiukšlių dėžę. Jiems nėra nieko švento! Pas mus persitvarkymo veik nematyti!

(...) Gaila, kad nėra galimybės visiems atsakyti į laiškus. Manau, kad visi puikiai supranta mano padėtį, man atleis ir toliau rašys.

Dėkingas broliams kunigams už prisiminimus ir šv. Mišių auką kiekvieną mėnesį Vidukléje. Ir šiandien jūs melsitės Tėvynėje, o aš čia, drauge su kunigu Sigitu. Mintys mūsų laisvos, niekas nesulaikys ir nesukaustys. Dėkoju visiems visiems, kurie prisimena mane malda, žodžiu ir laišku.

Dabar man gerai, galiu ir išpažintį lietuviškai atlikti ir pabendrauti. Kiek kartų prašiau, kad sudarytų sąlygas atlikti išpažintį, bet vis veltui.

Dievas taip patvarkė, kad niekam nė ačiū. Nuostabūs Viešpaties keliai.

Paskutiniu metu šiek tiek sušlubavo sveikata: skauda stuburkaulis ir pakilo kraujospūdis. Liga neleidžia dirbti ar kelti nieko sunkaus, o gyvenimas verčia... Gavau atleidimą nuo darbo 4 dienoms. Galėsiu pailsėti ir išsimiegoti, o paskui bus matyti. Į virtuvę nebegrįšiu, nes ten reikia dirbti 12 val. ir kasdien kilnoti puodus po 40-50 litrų.

Stengsiuos paremontuoti sveikatą, bet čia daugiau negu ribotos galimybės. Ir vėl tebūnie Jo šventa valia.

Vartau lietuviškus laikraščius. Ypač įdomus buvo paskutinis plenumas. Pasirodo, kad pagyrimams nėra jokio pagrindo. Gaila, kad ir moralinis veidas negerėja. Laikraščiai tvirtina, kad išsiplėtė samagono darymas. Be to, dažnai minimas Lietuvos vardas ir su narkotikų kontrabanda. Taigi, ar po šito viso galima kalbėti apie pasisekimą, kultūrą? Gaila, kad esu išvežtas toli nuo Lietuvos ir negaliu įsijungti į aktyvią kovą už Tėvynės šviesesnę ateitį. Tegul mano broliai nesnaudžia ir su šiuo blogiu kovoja visomis jiems prieinamomis priemonėmis. Antraip — ir istorija ir Dievas pasmerks! Kaip baisu mirti, nepalikus ženklo žmogum buvus.

Dirbdamas virtuvėje, turėjau labai mažai laisvo laiko. Tad vos spėjau perskaityti laikraščius. O apie kokį rimtą darbą — sa-

višvietą nebuvo ir kalbos. Todėl gerokai atsilikau nuo savo programos. Sveikatos būklė nuolat primena, kad reikia gerai išmokti tik šventumo kalbą. Tik ji yra laimingos amžinybės garantija.

Šiaip esu visai ramus ir savo gyvenimo keliu patenkintas. Ką galiu, darau, o visa kita palieku Dangui. Bus galimybė — dirbsiu Altoriaus tarnyboje, nebus — Dievas nepakaltins. Šiaip esu viskuo apsirūpinęs. Ačiū Dievui, ne alkanas. Dvasioje visiškai laisvas, draugų neužmirštas ir mylimas.

Kasdien bent pusę valandžos žiūriu televizoriaus apie vidaus ir užsienio įvykius. Taigi orientuojuos bent savo reikalams.

Gavėnią leidžiu ramiai. Sausis ir vasaris buvo vidiniai nuotaikingi mėnesiai. Kasdien dainuodavau ir giedodavau.

Dabar gi gavėnia. Kasdien apmąstau Kristaus kančią: trečiadienį, penktadienį ir sekmadienį — Kalnus drauge su viduklietiais. Nuolat ir nuolat prašau Dievą, kad Viduklė nepavargtų kely į Dievą.

Šventadieniais ir sekmadieniais mano siela Lietuvoje, o ypač tose parpijose, kuriose dirbau. Tos dienos man itin sunkios. Bet ir vėl, ši auka tebūnie už mano asmenines ir mano Tautos nuodėmes.

Būtų gerai, kad kas nors iš kunigų parašytų apie liturginę reformą. Juk buvo manę visus 10 tomų išleisti iki 1985 m., t.y. per 10 metų. O dabar, kiek teko kažkur skaityti, išleido tik 4. Kodėl?

Kas padaryta Lietuvoje pal. ark. Jurgio garbei ir ką leidžia padaryti Bažnytinės teisės kodeksas? Baigdamas dar kartą visus nuoširdžiai sveikinu."

1988.02.26

Iš Gintauto Iešmanto laiško: "(...) Prieš septynis metus savo teisme gynimosi kalboje aš išreiškiau mintį, jog būsiu laimingas, jeigu mano žingsnis bent keletui žmonių suteiks viltį, parodys kelią. Tuomet paskaitytame eilėraštyje, kurį sukūriau saugumo kazematuose, aš vyliausi:

Mes viską tau, o Laisve, paaukojam:
Ramybę, meilę, sėkmę, troškimus,
Šeimos džiaugsmus paklojome po kojų,
Paskyrėm drąsą, lūkesčių sapnus.

Nešiurpūs rodės širdžiai ir pavojai,
Kuriais kovoj paženklini žingsnius.
Tu mums žvaigždė, viltis ir atpirkimas.
Kad tik sužibtų ilgesiu krūtinės!...

Matau, kad mūsų lūkestis ir tikėjimas buvo netuščias. Džiugiausia tai, kad atsiliepia jaunos širdys. Juk mūsų viltis, viso krašto ateitis yra jaunimas. Ledai pajudės vien tada, kai į gyvenimą žengiantieji pamatys Tiesą, užsidegs jos ir Laisvės troškimu, ras jėgų ir prasmę atsisakyti materialinių gėrybių ir naudos, išdrįs aukotis dėl aukšto ir kilnaus tikslo.

Nereikia atsiprašinėti, kad savo kelią pamatėte vėlai. Vėlai niekada nebūna. Mano žengimas į šviesą ir Pasiryžimą buvo kur kas ilgesnis ir sudėtingesnis. Jūs gi išvydote žvaigždę pačiu laiku, jaunystėje, kai dar viskas prieš akis. Tačiau to dar negana. Reikia taip įtikėti rastąja Tiesa, kad už ją lengva širdimi galėtum lipti ant laužo. Nesvyruodamas ir neabejodamas. O taip įmanoma vien tada, kai esi tikras, jog toji tiesa iš tikrųjų yra tikroji Tiesa. Ir tik ji turi tapti žmogiškosios būties esme ir lemtimi.

Kai žmogus neturi tvirtų įsitikinimų, jis dažnai dairosi į kitus, nėra savarankiškas, o pamatęs, jog nėra į ką remtis, ima blaškytis, nusivilia ar net palūžta. Lageriuose sutikau tokių žmonių. (...)

Tu išeini į kelią, kuriame nėra į ką pagairėje dairytis. Pats sau liekiesi ramutis, kai siausme, atrodo, griūva bokštai, skeldi lytys.

Kovoj lemtim suspindęs, privalai dar ir kitiems padėti susivokti. — Ar ne jėga mums puikūs ąžuolai!?

Buvai tu niekas. Šiandien gi pranokti turi save, pamiršęs kad vėlai. Pavyko sapną polėkiu nublokšti.

Net ir tamsoj atmink — yra šviesa. Tu — jos, beribės, nerimo tąsa.

Štai koks laukia uždavinys! Mes esame padėtyje, kurioje tik patys galime sau padėti. Kompromisai atneša nelengvai pataisomą žalą tikslui, kurio siekiame.

Aš tikiu jaunomis širdimis. Jų karštis ištirpdys ledus ir atvers kelius pergalei.“

1987.12.28.

(Rašo apie korespondentų susitikimą su Kaišiadorių vyskupu Vincentu Sladkevičium. O apie tą susitikimą Tiesos laikraštis prirašė daug melo. Taipgi rašoma, kad Šakių, Gargždų, Alytaus, Pasvalio ir Šilutės kunigai buvo sukviesti, kur jiems bandyta perplauti smegenis):

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Kaišiadorys. 1988 m. sausio 17 d. Telšių katedroje J. E. vyskupas Vincentas Sladkevičius, perskaitęs sekmadieniui skirtus skaitinius ir Evangeliją, prabilo į tikinčiuosius, tvirtindamas, kad reikia mylėti tiesą, o reikalui esant, ją ginti nuo melo ir šmeižtų. Vyskupas kalbėjo, kad jaučiąs pareigą atsakyti į jį liečiantį korespondento A. Čaikovskio straipsnį, išspausdintą 1988 m. sausio 12 d. "Tiesoje". Straipsnis pavadintas "Šmeižtais 'Kronika' minta". Kas šiame straipsnyje rašoma apie mane, — kalbėjo vyskupas, — yra grynas melas, tiesa tik tai, kad tą dieną buvau pasiruošęs išvykti, kai atsilankė du nepažįstami vyrai ir prisistatė kaip "Tiesos" korespondentai. Vyskupas juos priėmė kaip ir visus į jį besikreipiančius interesantus. Nepažįstamieji buvo oficialiai šalti, o klausimų tonas beveik agresyvus. Pirmas klausimas: "Kodėl atsisakote leisti katalikišką laikraštį?" Vyskupas atsakė trumpai: "Atsisakome dėl to, jog visiems yra aišku, kad laikraštis nebus toks, kokio katalikams reikia. Mums reikia panašaus turinio laikraščio, kokius katalikų vyskupijos leidžia, pavyzdžiui Vokietijos Demokratinėje Respublikoje."

Antras klausimas: "Ar skaitote Kroniką." Vyskupas atsakė: "Dabar ne." Į klausimą: — ar skaitėte anksčiau ir kaip į ją žiūrite? — vyskupas paaiškino, kad "Kronika" yra reikalingas leidinys, nes iškelia sunkumus, su kuriais susiduria Lietuvoje Bažnyčia ir tikintieji, diskriminuojami ir puolami ateistų ir pareigūnų. Čia vyskupas nurodė korespondentams faktą, liečiantį jo motinos laidotuves. Vyskupui esant tremtyje, mirusi jo motina. Motina norėjo būti palaidota gimtojoje Žąslių parapijoje. Kai buvo kreiptasi į vietinės valdžios organus, prašant sunkvežimio karstui su motinos palaikais nuvežti į Žąslius, valdžios pareigūnai šaipydamiesi atkirtę: "Tegul jo motina pasmirsta čia..."

Raukydamiesi išklausę vyskupo pasakojimą, korespondentai pateikė trečią klausimą: "Kokia jūsų nuomonė apie kun. Roką Puzoną?" Vyskupas atsakė, kad kun. Rokas Puzonas yra geras, pavyzdingas kunigas. Tokia esanti ir visų kunigų nuomonė.

Daugiau klausimų nebuvo. Vyskupas V. Sladkevičius nekalbėjo nei apie jaunystę, nei apie tai, kad neturėjęs iš ko motinos palaidoti ir prašęs kolūkio pirmininko pašalpos, nekalbėjo nei apie sportą... nei apie gyvenimo "pagerėjimą", nei apie tai, kad "Kronika" kelianti nepasitikėjimą tarp kunigų, kad vyskupas nepritaria "išpuoliams prieš valdžią", kad paskubėta atsisakyti "oficialaus leidinio", kad perspėjo kun. Roką Puzoną...

Išvada: Jeigu oficialus Lietuvos Komunistų partijos CK organas "Tiesa" drįsta taip grubiai meluoti, apie vyskupą V. Sladkevičių, nesunku suprasti, kiek tame pačiame koresp. A. Čaikovskio straipsnyje, ėjusiame net per tris "Tiesos" numerius, yra apskritai tiesos.

* * *

Šakiai. 1988 m. sausio 19 d. į Šakių rajono vykdomąjį komitetą buvo sukviesti rajono kunigai. Susitikti su kunigais atvyko RRT įgaliotinio pavaduotojas Juozėnas. Pavaduotojas pranešė kunigams, kad ateityje numatoma išleisti naujus Religinių susivienijimų nuostatus, kuriuose, anot jo, bus atsižvelgta ir į Bažnyčios reikalavimus, ir čia pat pareiškė: kol nauji nuostatai nepatvirtinti, reikia griežtai laikytis senųjų. Lukšių parapijos klebonui Lionginui Kunevičiui pasiteiravus, ar nauji Religinių susivienijimų nuostatai bus pateikti visaliaudinam svarstymui, ar galės kunigai pareikšti savo pastabas, Juozėnas atsakė: "Religinių žmonių mūsų šalyje mažuma, todėl nėra prasmės nuostatus pateikti visaliaudiniam svarstymui."

Šakių dekanas monsinjoras Juozapas Žemaitis bandė išsiaiškinti, kodėl sovietinė valdžia uždarė visus iki tol Lietuvoje veikusius vienuolynus. RRT įgaliotinio pavad. Juozėnas atsakė nežinąs, kodėl, taip buvo daroma?! (Tiesa, paskutiniu metu spaudoje kartas nuo karto pasirodo trumpos žinutės su mintimi atiduoti kai kuriuos buvusius jų namus, pvz. Liškiavoje. Beje, čia pat griežtai nurodo ir vienuolynų veiklos sferą, kurie, apart griež-

tos valdiškų bedievių kontrolės, turėtų tapti pagalbiniais ūkiais kolūkiams, auginant daržoves; ir kaip bebūtų paradoksalu, valdžia "leistų" jiems slaugyti ir vieną kitą sergantį senelį.

Susitikimui baigiantis, kaip "draugiškumo ir bendradarbiavimo" gestas iš valdžios pusės kunigams buvo primygtinai siūloma pasinaudoti specialiai suorganizuota ekskursija į vieno kolūkio kiaulių fermą. Kunigai nuo ekskursijos kategoriškai atsisakė.

* * *

Garždai (Klaipėdos raj.). 1988 m. vasario mėnesio pradžioje į Klaipėdos rajono vykdomąjį komitetą susitikimui su valdžios atstovais buvo sukviesti rajono kunigai. Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas V. Leita perskaitė kunigams RRT įgaliotinio įstaigos paruoštą paskaitą, kurioje, remiantis Stalino laikų tardymų protokolais, niekinami ir "banditų pagalbininkais" vadinami Telšių vyskupai — Vincentas Borisevičius ir Pranciškus Ramanauskas. Paskaitos metu buvo apkaltinti Laukuvos parapijos klebonas kun. Jonas Pakalniškis ir Skaudvilės klebonas kun. Jonas Kauneckas už "politiškai dviprasmiškų" pamokslų sakymą.

Po paskaitos kun. Juozapas Janauskas priminė visiems, kad vyskupas P. Ramanauskas sovietiniame lageryje buvo nuolat žeminamas, dirbo tualetų valytoju. Rajono agitacijos ir propagandos skyriaus vedėja Birutė Kalendrienė atkirto: "Tokiam banditui taip ir reikia." Gargždų parapijos vikaras kun. Antanas Šeškevičius ne be pagrindo pastebėjo: "Paskaita liudija, kad Lietuvon grįžta Stalino laikai."

Susitikimo su valdžios atstovais metu kunigams buvo grasinama, kad vasario 16 d. bažnyčiose nesimelstų už Lietuvą.

* * *

Alytus. 1988 m. vasario 4 d. eiliniam "pokalbiui" į rajono vykdomąjį komitetą buvo sušaukti Alytaus miesto ir rajono kunigai. Pokalbyje dalyvavo miesto partijos komiteto pirmasis sekretorius Rybakovas, vykdomojo komiteto pirmininkė Janušaus-

kienė bei pavaduotojas Makštutis. Dalyvavo ir rajoninio laikraščio redaktorius, finansų skyriaus vedėjas, II partijos sekretorius Aleksandravičius, miesto architektas, keletas deputatų ir net rajono prokuroras. Pagrindinis kunigų sušaukimo tikslas buvo griežtai juos įspėti, kad nebandytų daryti bažnyčiose minėjimų vasario 16 d. proga.

Pareigūnai reikalavo, kad vasario 14-16 d.d. bažnyčiose Lietuvos Nepriklausomybės sukakčiai paminėti nebūtų organizuojamos jokios pamaldos. "Priešingu atveju, — grasino Alytaus partijos komiteto I-sis sekretorius Rybakovas, — mes turime teisę uždaryti bažnyčias, jeigu jos naudojamos ne religiniais tikslais."

Savo pranešime Alytaus rajono vykdomojo komiteto pirmininkas Antanavičius citavo kanonus: ką kunigas gali daryti, kas jam draudžiama, ir aišku, viską savaip komentavo. Karčiu žodžiu buvo minimi mirę žemaičių vyskupai: Borisevičius ir Ramanauskas — kaip pokario metų rezistentų prieš tarybų valdžią organizatoriai ir talkininkai. Nebuvo aplenkti ir Vilkaviškio vyskupijos vyskupai: Skvireckas, Brizgys. Tai per jų kaltę, — įžūliai melavo valdžios pareigūnai, — karo ir pokario metais Lietuva neteko apie pusės tūkstančio kunigų. Vieni, kurie priešiškai nusiteikę 1940 m. sutiko tarybų valdžią, turėjo bėgti į Vakarus, kiti — kurie prisidėjo prie rezistentų pokario metais, buvo nuo visuomenės izoliuoti. Vaizdumo dėlei buvo pacituoti prisipažinimai, paimti tardymų metu iš esančių archyvuose bylų, nors vadinamo persitvarkymo laikais plačiai net oficialioje spaudoje rašoma, kaip būdavo išgaunami stalininių laikų tardymų parodymai, kaip Stalinas net ištikimiausius generolus pasodino į teisiamųjų suolą ir kaip jo parankiniai "teisingai" su pasmerktaisiais susidorojo. Kaip Stalino teroro auką kun. Vytautas Gustaitis nurodė kun. Antaną Mieldažį ir pasiūlė jį patį paklausti, kaip jis gavo 10 metų kalėjimo už tariamą nusikaltimą tarybų valdžiai.

Kun. Rumšui buvo pareikštas priekaištas dėl jo "nereliginio" turinio pamokslų. Iš kun. P. Račiūno buvo reikalauta, kad jis neleistų savo parapijoje dirbti nelegaliems kun. Ričardui Repšiui ir kun. Jonui Borutai. Vykd. k-to pirmininko pavad. Makštučio žodžiais tariant, nė vienas kunigas, neturįs P. Anilionio duoto pažymėjimo, neturi teisės dirbti parapijose.

Alytaus raj. vykd. k-to pirm. pavad. Laukienė pateikė faktus, kad ne visi kunigai laikosi valdžios nuostatų. Vieni — neatinkamai pamokslauja, kaip Kiauklių parapijos klebonas Rokas Puzonas, Antanas ir Kazimieras Gražuliai, Kauneckas, kiti neklausę šventoriuje stato kryžius, statulas, kaip kun. V. Insoda, Butrimonių kleb. kun. E. Kraujalis, o kun. V. Stakėnas netinkamu paros metu rengia Kalėdų eglutę su vaikais.

Šį kartą netylėjo nė vienas pranešime paliestas kunigas. O kai miesto vykd. k-to pirmininkė Janušauksienė pradėjo rodyti naujai statomų rajonų maketą, kunigai paklausė, kur bus statoma nauja bažnyčia. Partijos II-sis sekretorius Aleksandravičius ramino: "Jei reikės, tai ir bažnyčia bus..." Tuo pokalbis buvo baigtas.

* * *

Pasvalys. 1988 m. vasario mėn. pradžioje į Pasvalio raj. vykd. k-tą buvo sukviesti rajone dirbantys kunigai. Susitikimo pradžioje vykd. k-to pirmininkas aiškino kunigams apie ekonominius respublikos pasiekimus, o savo kalbos pabaigoje pradėjo reikalauti ir gąsdinti, kad vasario 16 d. bažnyčiose nebūtų meldžiamasi už Lietuvą. Tai būsiąs antitarybinis išsišokimas, lygiai kaip ir gėlių padėjimas prie laisvės kovotojų kapų ir paminklų. Pasvalio vikaras kun. Algimantas Petkūnas paaiškno pirmininkui, kad šiais metais tarybiniai pareigūnai savo įvairiais draudimais kaip niekada išgarsino vasario 16 d. O melstis už Tėvynę bažnyčioje įstatymai ne tik nedraudžia, bet net įpareigoja.

Vasario 16 d. Pasvalyje prie Nepriklausomybės akto signataro Petro Vileišio paminklo žmonės padėjo gėlių.

* * *

Šilutė. 1988 m. vasario 1 d. į Šilutės rajono vykdomąjį komitetą buvo sukviesti rajono kunigai ir liuteronų pastoriai. Vykd. k-to pirmininkas perskaitė dvasininkams RRT įgaliotinio Petro Anilionio atsiųstą paskaitą, kurioje, cituojant Stalino laikų tardymo protokolus, bandoma suniekinti vyskupus — Vincentą Borisevičių ir Pranciškų Ramanauską. Kun. Zenonas Degutis paprašė

lektorių ateityje tokių paskaitų neskaityti, nes šiandien ir iš oficialių šaltinių visiems žinoma, kaip Stalino laikais būdavo išgaunami "parodymai" tardymuose.

Rajono vykd. k-to pirmininkas įspėjo kunigus, kad vasario 16 d. bažnyčiose nebūtų jokių šventės minėjimų. Kunigai prieštaravo: "Nepriklausoma Lietuva — istorinis faktas, ir jo paminėjimas negali būti laikomas nei šmeižtu, nei antitarybiniu išpuoliu."

* * *

(Kviečiami taip pat bažnytinių komitetų (dvidešimtukų) nariai Prienų, Tauragės ir Šiaulių rajonuose religinių susivienijimų nuostatams išaiškinti. Liepta griežtai jų laikytis. Taipgi iškeliami ir įvairūs tikinčiųjų persekiojimo faktai visoje Lietuvoje):

Prienai. 1988 m. kovo mėn. viduryje į Prienus susitikimui su RRT įgaliotiniu Petru Anilioniu buvo sušaukti rajono parapijų komitetų nariai. Pradžioje susirinkusiems buvo parodytas filmas "Katalikai Tarybų Sąjungoje", kurį vėliau komentavo pats RRT įgaliotinis P. Anilionis.

Įgaliotinis įrodinėjo, — kad Tarybų Sąjungoje yra nuostabi tikėjimo laisvė. Tikintieji paklausė: "Jei tokia nuostabi laisvė, tai kodėl kalinami kunigai?" P. Anilionis aiškino, kad kunigai patys nenori išeiti iš kalėjimo. "Net jeigu jų 'šmutkes' išmestų iš kalėjimo, jie patys atgal jas susineštų." Kalėjime esą jie naudingesni užsienio reakcionieriams.

Į klausimą, kodėl Lietuvoje yra tiek daug uždarytų bažnyčių, įgaliotinis atsakė, kad "uždarytos tik tos, kuriose banditai slėpė ginklus". P. Anilionis savo kalboje niekino Kaišiadorių vyskupą Vincentą Sladkevičių, kaltino jį, kad nesiskaito su tarybine valdžia — nevyksta į susitikimus su valdžios atstovais. "Su tokiais vyskupais ir tarybinė valdžia nesiskaitys," — bandė gąsdinti įgaliotinis. Neguodė įgaliotinio ir tas faktas, kad Lietuvoje, anot jo, yra daug mergelių, apsimetusių vienuolėmis. "Jos stengiasi įsidarbinti prie bažnyčių, o po to į antitarybinę veiklą įtraukia ir kunigus, — kalbėjo P. Anilionis ir kaip pavyzdį suminėjo Paberžės

bažnyčios rūbų skalbėją Nijolę Sadūnaitę bei Žarėnų-Latvelių vargonininkę Reginą Teresiūtę.

Įgaliotinis reikalavo, kad panašių į išvardintas bažnyčių komitetai neįdarbintų, o darbui prie bažnyčios samdytų vietines senutes. P. Anilionio įsitikinmu, vietinės senutės čia labiau tinka.

* * *

Tauragė. 1988 m. kovo m. 21 d. į Tauragės kino teatrą susitikimui su RRT įgaliotiniu Petru Anilioniu buvo sukviesti rajono parapijų komitetų nariai. Susitikimo pradžioje buvo demonstruojamas filmas "Katalikai Tarybų Sąjungoje". P. Anilionis, komentuodamas rodytą filmą, įtikinėjo: "Nors religija nesuderinama su komunistine morale, bet kulto laisvė Sąjungoje tikintiesiems pilnai užtikrinta." Tik esą blogai, kad kunigai, įgaliotinio vadinami ekstremistais, blogai tą laisvę panaudoja, kaip pvz. nurodė 1987 m. Žemaičių Kalvarijoje Marijos atlaidų metu kun. Jono Kaunecko pasakytus tris pamkokslus, kuriuose, anot P. Anilionio, kunigas nieko nekalbėjęs apie Mariją, o tik kurstęs tikinčiuosius nepriimti komunistinės ideologijos. "Tokiems kunigams nebus leidžiama sakyti pamokslų Žemaičių Kalvarijoje ir kituose didžiuosiuose atlaiduose. O jei kun. J. Kauneckas toliau nesiliaus sakęs tokio turinio pamokslus, bus uždaryta ir Skaudvilės bažnyčia. Skaudvilės bažnyčios komitetas privalo sudrausti kun. J. Kaunecką ir neleisti jam sakyti antitarybinių pamokslų", — reikalavo ir įtikinėjo P. Anilionis.

Viena iš salėje buvusių moterų paklausė lektorių: "Jei jau tokia pilna religijos laisvė, tai kodėl mokytojai negali viešai lankyti bažnyčios ir dalyvauti pamaldose?" "Ar ne perdaug uoli esi? Jei nori sužinoti, nueik ir pasiteirauk švietimo skyriuje," — atšovė įpykęs įgaliotinis. Panašiai buvo atsakinėjama į visus tikinčiųjų pateiktus klausimus.

* * *

Šiauliai. 1988 m. kovo 24 d. į Šiaulių miesto vykdomojo komiteto patalpas buvo sukviesti miesto ir rajono religinių bendruomenių dvidešimtukų nariai.

Susirinkime dalyvavo RRT įgaliotinio pavaduotojas Juozėnas, Šiaulių miesto vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja Gaurilčikienė ir Šiaulių rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas. Pavaduotojas Juozėnas piktinosi, kad Lietuvoje atsiranda kunigų, kurie, jo žodžiais tariant, bažnyčią naudoja politiniams tikslams. Kaip pavyzdį nurodė Vilniaus šv. Onos, šv. Mikalojaus ir Šiaulių miesto šv. Jurgio bažnyčias. Juozėnas itin smerkė "Amerikos balso" ir kitas užsienio radijo stotis, kad prieš vasario 16 d. paskelbė, kuriose Lietuvos bažnyčiose ir kuriuo laiku bus meldžiamasi už Tėvynę. Kaltino Šiaulių m. šv. Jurgio bažnyčios vikarą kun. Kazimierą Gražulį už vadovavimą pamaldoms už Lietuvą ir jų metu pasakytus pamokslus.

"Jūs esate tikrieji bažnyčios šeimininkai, — kreipėsi Juozėnas į bažnytinių komitetų narius, — ir privalot viską matyti ir viską žinoti, kas dedasi jūsų bažnyčiose. Negalvokit, kad mes negalim ar neturim teisės tokius kunigus kaip K. Gražulį pasodinti į kalėjimą, turim, bet laukiam — gal pasitaisys. Mes mokam sutvarkyti nepaklusnius kunigus, — dėstė Juozėnas, — patys žinot, kaip atsitiko su kun. Alfonsu Svarinsku ir kun. Sigitu Tamkevičiumi. Dabar jie nieko negali."

Pavaduotojas Juozėnas reikalavo, kad komiteto nariai sektų kunigus, stebėtų, kaip jie paskirsto lėšas, akcentavo, kad reikiamą sumą privalo paskirti Taikos fondui.

Po pagrindinio pranešimo buvo leista klausti. J. Šileikis paklausė: "Tai nejaugi mums, lietuviams, negalima mylėti savo Tėvynę ir už ją melstis?" Nesulaukęs atsakymo, J. Šileikis tęsė toliau: "Vasario 16 d., dalyvavę pamaldose už Tėvynę, nunešėm gėles ant karių kapų, žuvusių kovose už Lietuvos laisvę ir Nepriklausomybę. Kapinėse budėjo apie 20 saugumiečių, kurie kiekvieną atėjusį į kapines fotografavo. Padėję gėles ir pasimeldę, išsiskirstėm. O ką rašė sovietinė spauda? Pasipylė šmeižto straipsniai apie vasario 16 d. kapinių lankytojus. Lietuva — katalikiškas kraštas, kryžių šalis. Šimtmečių bėgyje ją skriaudė tai vieni, tai kiti okupantai, bet visais laikais veikė bažnyčios ir niekas negriovė kryžių. O kada užėjo sovietai, daug bažnyčių buvo paversta sandėliais, koncertų salėmis, masiškai areštavo kunigus, nusiaubė daugybę meniškų kryžių. Taigi, ryšyje su persitvarkymu

gal jau galima pradėti atstatyti sunaikintus kryžius? Ar galima prie savo namo, kieme, pastatyti kryžių?" — paklausė J. Šileikis. Atsakymas buvo neigiamas. Kažkam iš salės paklausus, ar kada nors bus leidžiama religinio turinio laikraštis ar žurnalas, Juozėnas atsakė labai nekonkrečiai, paaiškindamas, kad iki leidimo turėti laikraštį dar gali praeiti nemažai laiko. Į klausimą, ar bus atiduota Vilniaus Katedra ir ar bus leidžiama naujuose miestuose, kaip Naujoji Akmenė, Elektrėnai, statyti bažnyčias, Juozėnas atsakė neigiamai. Paklausus, kada pagaliau Vilniaus arkivyskupijos vyskupas Julijonas Steponavičius galės užimti sostą ir netrukdomas eiti savo ganytojiškas pareigas, pavaduotojas Juozėnas bandė teisintis, kad valdžia šį klausimą sprendžia, ir jis pats buvo nuvykęs pas vyksupą J. Steponavičių, tik visa bėda, kad vyskupas nekeičia savo nusistatymo. Tuomet pokalbis ir nutrūko, — aiškino Juozėnas. Ir čia pat išreiškė viltį, kad J.E. vyskupas J. Steponavičius dėl senyvo amžiaus neužilgo turėtų apleisti savo tiesiogines pareigas, ir tuomet Vilniaus arkivyskupijos reikalai, jo nuomone, pasikeistų į gerą pusę. Pasitarus su vyskupais, reikėtų kurį nors iš jų nukreipti į Vilnių ir šis klausimas būtų išspręstas, — baigė savo pokalbį RRT įgaliotinio pavaduotojas Juozėnas.

* * *

Alytus. 1987 m. rugsėjo 10 d. Alytaus rajono laikraštis "Komunistinis rytojus" išspausdino S. Kamarausko straipsnį, pavadintą "Kodėl kun. Antanas Gražulis sėja melą?"

Straipsnyje kun. A. Gražulis kaltinamas tarybinių įstatymų pažeidinėjimu bei antitarybinių nuotaikų kurstymu. Minėtas straipsnis sukėlė pasipiktinimą Alytaus tikinčiųjų tarpe.

Rugsėjo 19 d. jie išsiuntė pareiškimą rajoninio laikraščio "Komunistinis rytojus" redakcijai. Pareiškime rašoma: "(...) Rašote, kad kun. A. Gražulis pažeidinėja tarybinius įstatymus. Kodėl konkrečiai nenurodote, kur, kada, ir kokius įstatymus jis pažeidė? Ar tiesos iškėlimas viešumon yra gyvenimo juodinimas? Mes, Alytaus parapijos tikintieji, pažįstame kun. A. Gražulį kaip gerą, pavyzdingą kunigą. Negirdėjome, kad jis savo pamoksluose gražbyliautų ar niekintų materialinę gerovę, priešingai, kunigas

skatina, kad žmonės kurtų geresnį gyvenimą, tik neužmirštų, jog visa tai, ką žmogus turi, yra tik priemonė amžinybei pasiekti. Mes pritariame, kad kun. A. Gražulis pataria tėvams neleisti savo vaikų stoti į bedieviškas organizacijas. Argi bedieviai pataria savo vaikams eiti į bažnyčią ir kiekvieną dieną melstis?

Mes, tikintieji, reikalaujame, kad redaktorius atšauktų minėtą straipsnį", — baigia savo pareiškimą alytiškiai. Po pareiškimu pasirašė 1609 tikintieji.

* * *

1987 m. gruodžio 3-9 d.d. laikraščio "Gimtasis kraštas" numeris išspausdino žinutę, pavadintą "Apie atsitikimą Rokiškyje".

Visiškai analogiškas atvejis buvo Alytaus kapinėse.

Po to, kai spalio 25 d. Alytaus II bažnyčioje buvo paskelbta tikintiesiems apie Vėlinių apeigas, jų laiką, kuris, beje, nesutapo su civilinės valdžios minėjimu ir tuo pačiu negalėjo kam nors trukdyti, kunigai primygtinai buvo kviečiami atvykti į rajono vykdomąjį komitetą ir čia, "susiderinę" su pareigūnais, gauti atitinkamą leidimą. Kai parapijos vikaras kun. Antanas Gražulis paaiškino, kad apeigoms kapinėse pagal Religinių susivienijimų nuostatus nereikia jokio specialaus leidimo, į klebonija su būriu tarnautojų moterų pradėjo lankytis finansų skyriaus vedėjas, tuo metu pavadavęs miesto vykdomojo komiteto pavaduotoją A. Makštutį. Finansų skyriaus vedėjas neslėpė savo pykčio, kai keletą kartų kun. A. Gražulio nerado namuose. Įvairiose miesto organizacijose buvo aiškinama, kad kunigai daro kažką neleistino.

Lapkričio 1 d. kunigams ir tikintiesiems atvykus į kapines, kapinėse per garsiakalbius buvo leidžiama garsi muzika, tik po pakartotinų tikinčiųjų ir kunigo prašymų, jinai buvo pritildyta. Į kapines buvo prikviesta daugybė milicininkų ir saugumiečių, kurie demonstratyviai fotografavo apeigų dalyvius ir kunigus. Procesijai paėjus kiek toliau nuo centrinių vartų, vėl visu garsumu buvo įjungta muzika.

Po Vėlinių vykd. k-to pirmininko pavad. A. Makštutis bandė telefonu išsikviesti kun. A. Gražulį atvykti į vykdomąjį komitetą pasiaiškinti dėl padaryto "prasižengimo". A. Makštutis kalti-

na, kad kapinėse buvo suorganizuota procesija (buvo nešamas kryžius ir dvi gedulinės vėliavėlės, taip, kaip reikalauja su valdžios leidimu išleistas Gedulinis Mišiolas), o procesijoms reikalingas vykd. k-to leidimas. Kun. A. Gražulis paaiškinęs, kad Religinių susivienijimų nuostatai religinėms apeigoms bažnyčioje, šventoriuje ir kapinėse nereikalauja jokio specialaus valdžios pareigūnų leidimo, nedaro išlygos ir dėl procesijų, atsisakė nuvykti į eilinį valdžios gąsdinimą.

Taigi, situacija kaip Rokikškyje. Tik Alytuje niekas neatsiprašė kunigo, niekas iš valdžios pareigūnų nebuvo nubausti už religinių apeigų trukdymą.

Dar keisčiau, kad į šį vietinių pareigūnų reikalavimą atšaukti religines apeigas kapinėse, įsijungė net respublikinis oficiozas "Tiesa", — lapkričio 1 d. išvakarėse perspausdinęs iš Alytaus rajoninio laikraščio "Komunistinis rytojus" S. Kamarausko straipsnį "Kodėl kun. A. Gražulis sėja melą?", kurio nepagrįstumą savo pareiškimu valdžios įstaigoms liudija 1609 Alytaus II parapijos tikintieji.

* * *

Šiluva. Jau aštunti metai, kai kiekvieno mėnesio 13 d. iš visos Lietuvos Šiluvos šventovėn susirinkę tikintieji meldžiasi į Mariją, prašydami jos globos ir užtarimo. 1988 m. vasario 13 d. buvo ypatinga — grupė Lietuvos kunigų ir pasauliečių specialiu atsišaukimu, kurį paskelbė ir užsienio radijas, ragino tikinčiuosius Šiluvos šventovėje melstis už Lietuvą, minint Lietuvos Nepriklausomybės 70-metį.

Vilniaus ir rajono saugumas iš anksto perspėjo Šiluvos kunigus, griežtai reikalaudami, kad vasario 13 d. "nebūtų jokių išsišokimų".

Vasario 12 d. vidudienio trafiku važiuojančių autobusų vairuotojai pranešė keleiviams, kad nuo vasario 12 d. pietų iki 13 d. popietės į Šiluvą nevažiuos nei autobusai, nei taksi. Ir taip visą parą į Šiluvą nevažiavo nė vienas autobusas. Privačioms lengvosioms mašinoms važiuoti į Šiluvą nebuvo kliudoma, keleiviams, nusipirkusiems išankstinius bilietus, buvo grąžinti pinigai.

Vasario 13 d. keliai į Šiluvą buvo pilni pėsčiųjų. Sumai baž-

nyčia jau buvo pilna tikinčiųjų, susirinko apie 2000 maldininkų. Šv. Mišias koncelebravo penki kunigai, šv. Komuniją priėmė apie 1200 tikinčiųjų. Po iškilmingų pamaldų — adoracijos ir palaiminimo Švč. Sakramentu — visa bažnyčia sugiedojo tautos giesmę "Lietuva brangi". Išėję iš bažnyčios, maldininkai, kalbėdami šv. rožančių, organizuotai patraukė koplyčios link. Koplyčioje buvo atlaikytos šv. Mišios už Lietuvą, pasakytas Jubiliejaus progai skirtas pamokslas. Po pamaldų sugiedotas himnas "Lietuva, Tėvyne mūsų" ir "Lietuva brangi".

Civiliai apsirengę saugumiečiai, milicininkai bei raudonais raiščiais draugovininkai, kurių tokia daugybė vasario 13 d. buvo atvežta iš Vilniaus ir kitų rajonų, filmavo suvažiavusius maldininkus, tiesiogiai pamaldų netrukdė.

* * *

Telšiai. 1988 m. vasario 16 d. Telšių katedros zakristijonus jaunuolius — Gediminą Numgaudį ir Egidijų Gricių — prie senųjų miesto kapinių vartų, — kapinėse jie ruošėsi padėti gėles ant Rainių miškelyje nukankintų kapų, — nepateikę jokių dokumentų, sulaikė civiliai apsirengę saugumiečiai. Kiek vėliau prisistatę milicijos darbuotojai sulaikytuosius nuvežė į Telšių miesto milicijos skyrių ir, melagingai apkaltinę, kad, naudodami fizinę jėgą, jie priešinosi pareigūnams nubaudė 15 parų arešto.

G. Numgaudis ir E. Gricius, protestuodami prieš neteisėtus valdžios pareigūnų veiksmus, nuo vasario 17 d. paskelbė bado streiką, o vasario 19 d. parašė protesto pareiškimus Telšių miesto prokurorui bei milicijos viršininkui.

* * *

Kelmė. 1988 m. vasario 10 d. į namus pas Reginą Teresiūtę, gyvenančią Kelmėje, Laisvės 11, prisistatė autoinspektorius Kazlauskas ir liepė R. Teresiūtei važiuoti su savo lengvąja mašina į Kelmės VRS, neva vairuotojo dokumentų patikrinimui. R. Teresiūtė atsisakė paklusti inspektoriui, motyvuodama, kad eismo taisyklių nepažeidė, o jeigu autoinspekcijos darbuotojams dėl

nežinomų priežasčių nepatiko jos važiavimas, reikėjo stabdyti kelyje. Inspektorius Kazlauskas griežtai pareiškė, kad, jei R. Teresiūtė nevažiuos savo noru, bus nugabenta prievarta. Kelmės VRS R. Teresiūtės lengvajai mašinai buvo nuimti priekiniai numeriai ir paaiškinta, esą jos mašina techniškai netvarkinga ir ja važinėti negalima.

1988 m. vasario 14 d. į Žarėnų-Latvelių kleboniją (Šiaulių raj.) ieškoti R. Teresiūtės atvyko apylinkės pirmininkas Valdemaras Meiliulis ir milicijos įgaliotinis. Jie kaltino R. Teresiūtę, kad ji gyvena neregistruota ir tuo pažeidžia pasų stalo taisykles. R. Teresiūtė paaiškino, kad ji čia ne gyvena, o tik dirba. Pareigūnai reikalavo, kad mergina vasario 16 d., būtinai atvyktų į Šakynos apylinkės vykdomąjį komitetą. R. Teresiūtė kategoriškai atsisakė atvykti ir paaiškino, kad vasario 16 d. — Tautos šventė ir būtent šią dieną atvykti ji tikrai negalės. Jei reikia, ji atvyksianti diena vėliau. Pareigūnų toks atsakymas nepatenkino. Tą pačią dieną, apie 17 val. į kleboniją pas R. Teresiūtę vėl prisistatė apylinkės pirmininkas V. Meiliulis, Šiaulių autoinspeckijos viršininkas Daknys ir dar vienas milicininkas. Jie įsakė R. Teresiūtei tuojau pat vykti į Kelmės VRS. R. Teresiūtė pakartotinai kategoriškai atsisakė bet kur su jais vykti. Tą dieną tuo pačiu reikalu pareigūnai į kleboniją prisistatė dar ir trečią kartą, apie 20 val., šį kartą R. Teresiūtės nerado. 1988 m. vasario 15 d. Telšiuose R. Teresiūtę, važiavusią lengvuoju automobiliu drauge su Žarėnų-Latvelių parapijos klebonu kun. A. Pakamaniu, sulaikė autoinspekcija ir privertė nuvykti į Telšių milicijos skyrių. Čia iš R. Teresiūtės buvo atimtos vairuotojo teisės, o iš kun. A. Pakamanio technikinis mašinos pasas. Iš Telšių milicijos skyriaus sulaikytieji buvo prievarta pervežti į Kelmės VRS. Skyriuje R. Teresiūtė buvo siuntinėjama iš vieno kabineto į kitą, kur jai milicijos pareigūnai žadėjo grąžinti vairuotojo teises ir nuimtus lengvosios mašinos numerius, jei tik ji sutiks bendradarbiauti su KGB. R. Teresiūtė kategoriškai atsisakė. Rašyti bet kokį pasiaiškinimą ji taip pat atsisakė. ”Aš nekalta, kad po vasario 15 d. eina 16 d., o ne 17 d., dėl kurios ir prireikė atimti mašinos numerius bei teises. Kitais metais siūlyčiau apskritai iš kalendoriaus išbraukti

vasario 16 d., jei ji jums suteikia tiek nerimo", — kalbėjo R. Teresiūtė.

Iš millicijos skyriaus R. Teresiūtė buvo išleista apie 18 val. vakaro.

* * *

Viduklė (Raseinių raj.). 1988 m. sausio 26 d. vakarą būrys kun. A. Svarinsko bendraminčių kunigų ir tikinčiųjų rinkosi į Viduklės bažnyčią tradicinei kasmetinei maldai už kalinamus kunigus ir kitus sąžinės kalinius. Penkeri kun. A. Svarinsko nelaisvės metai arba kaip jis sako — "Dievo siųstoji komandiruotė". Penktus metus gūdų sausio mėnesio vakarą einami Kryžiaus keliai, aukojama šv. Mišių auka. Atsigręžę į Kristaus Auką, dėkojame Aukščiausiajam, kad ir iš mūsų tarpo vienam kitam leidžiama ne iš prievartos, o savo nuoširdžiausiu noru aukotis, panešėti Golgotos kryžių. Kad kryžius nešamas geranoriškai, plačioji Lietuvos visuomenė įsitikino pamačiusi dokumentinį filmą "Kas jūs, kunige Svarinskai?!" Matę filmą, net ir priešingos mąstysenos žmonės stebėjosi: "Kur gi čia toji kunigo kaltė?" Kino salėse seanso metu neretai pasigirsdavo plojimai, palaikantys kun. A. Svarinską.

Aišku viena — kol bus kunigų ir pasauliečių, pasiryžusių aukotis už Bažnyčią ir Tėvynę, tol tikėjimo, doros ir laisvės idealai mūsų tautoje bus nesugriaunami.

* * *

Kaunas. 1988 m. vasario 21 d., sekmadienį, po Sumos Kauno Katedroje, kur buvo minimas prel. Jakšto-Dambrausko 50 m. mirties jubiliejus, gausi kauniečių ir iš svetur atvykusių tikinčiųjų minia susirinko prie prel. Jakšto-Dambrausko kapo, esančio Katedros išorinėje sienoje. Buvo sugiedoti "Viešpaties Angelas", "Lietuva Brangi", ir tautos himnas "Lietuva, Tėvyne mūsų". Plojimais buvo palydėti eilėraščiai apie tautos istoriją — okupaciją, pokarinį genocidą, dvasinę ir išorinę priespaudą. Dalyvius filmavome viena kino kamera, stebėjo daugybė civiliai apsirengusių čekistų. Būreliui maldininkų pasukus į Vilniaus gatvę, jį staiga

puolė trys-keturi saugumiečiai, pačiupo jaunuolį Gintą Sakavičių (gyv. Kapčiamiestyje) ir nusitempė į gretimame skersgatvyje esantį Požėlos rajono milicijos skyrių. Būrelis įvykį mačiusių tikinčiųjų, pasipiktinę saugumiečių elgesiu, nusekė iš paskos reikalauti, kad kuo greičiausiai būtų paleistas neteisingai sulaikytas jaunuolis. Visi liudijo, kad G. Sakavičius niekuo nenusikalto, jį pačiupo kažkokie chuliganai (kitaip nepavadinsi!). Į susirinkusių energingus reikalavimus milicininkai atsiliepė klausinėjimais, ar jie nėra G. Sakavičiaus giminės, draugai, iš kur atvykę ir t.t. Žmonės atsakė, kad tai visiškai nesvarbu, jie matė, jog vaikinas sulaikytas be priežasties ir pareiškė, kad nesiskirstys tol, kol jis nebus paleistas. Milicijos viršininkas Setkauskas liepė visiems palaukti gatvėje. Po kelias dešimt minučių G. Sakavičius buvo paleistas.

* * *

Viduklė (Raseinių raj.). 1987 m. birželio 27 d. Viduklės parapijos teritorijoje, kelyje prie netoliese esančio miškelio, tikintieji pastatė ąžuolinį kryžių su užrašu 600 m. Tautos Krikšto Jubiliejui atminti. Birželio 28 d. žmonės uoliai lankė kryžių, prie jo meldėsi, giedojo giesmes. Birželio 29 d. naktį rajono saugumiečiai, vadovaujami Pryšmančių tarybinio ūkio ūkvedžio Petro Stirbos, kryžių nuvertė.

* * *

Rudamina (Lazdijų raj.). 1988 m. kovo mėnesio 19 d. Rudaminos bažnyčioje vyko šv. Juozapo atlaidai, o kartu ir gavėnios rekolekcijos. Sumos šv. Mišios vardinių proga buvo aukojamos už buvusį parapijos kleboną a.a. kun. J. Zdebskį. Tą dieną į Rudaminoje vykstančias pamaldas važiavo ir būrelis tikinčio jaunimo iš Vilniaus, Kauno, Prienų ir kt. Tiek nuo Lazdijų, tiek nuo Šeštokų vykstančius pasitiko milicininkai. Pareigūnai melagingai įtikinėjo, kad Rudamina yra pasienio zonoje ir, norint įvažiuoti, reikalingas leidimas, antra melo versija — kad Rudaminoje vyksta kariniai apmokymai, todėl įvažiavimas draudžiamas. Tą dieną į Rudaminą milicininkai nepraleido nei važiuojančių, nei pėsčia keliaujančių. Pareigūnai tikrino net kursuojančius maršru-

tinius autobusus. Iš jų milicijos viršilos Brogio ir jaunesniojo seržanto Verečensko buvo išlaipinti Robertas Grigas, Marytė Gudaitytė ir kiti aktyvesni katalikiško jaunimo atstovai. Įvažiavimas į Rudaminą buvo atidarytas tik pasibaigus pamaldoms bažnyčioje.

(Pateikiami tikinčiųjų moksleivių persekiojimo faktai, kaip jie būna terorizuojami mokytojų bei saugumo net ir jų tikintys tėvai):

SOVIETINĖJE MOKYKLOJE

Žarėnai-Latveliai (Šiaulių raj.). 1988 m. sausio 9 d. pas Žarėnų-Latvelių gyventoją Barystienę atvyko Šakynos apylinkės pirmininkas Voldemaras Meiliulis ir saugumo darbuotojas, saugumietis pavardės nepasisakė. Barystienė buvo gąsdinama, kad jos dukra Rasa Barystaitė bendrauja su bažnyčios skalbėja Regina Teresiūte, o ši, pareigūnų žodžiais kalbant, "užsienio šnipė". Bandė įbauginti moterį, kaltindami ir parapijos kleboną A. Pakamanį, kad šis lankantiems bažnyčią vaikams dalina užnuodytus saldainius. Po trumpos apklausos Barystienei buvo liepta pasirašyti po neaiškiu pareigūnų surašytu aktu. Sausio 13 d. panaši valdžios delegacija vėl pasirodė Barystų namuose. Aiškindami, kad jie iš redakcijos ir atvyko rinkti medžiagos apie kun. A. Pakamanį ir R. Teresiūtę, primygtinai įsakinėjo tėvams neleisti su jais bendrauti savo vaikų. R. Teresiūtę pakartotinai vadino "šnipe".

* * *

Žarėnai-Latveliai. 1988 m. vasario 2 d. į mokytojų kambarį pas direktorę Pustienę buvo iškviestas mokinys Algirdas Gricius. Jam buvo aiškinama, kad nebendrautų su R. Teresiūte, kuri jį gali įtraukti į nusikalstamą priešvalstybinę veiklą. Vasario 3 d. ta pačia tema A. Grицių pakartotinai "auklėjo" klasės vadovas mokytojas Narutavičius.

Tomis dienomis pas mokyklos direktorę Pustienę buvo iškviesti šie Žarėnų-Latvelių mokyklos mokiniai: Diana ir Roma

Samoškaitės, Dalė Striaupaitė, Raimunda Griciūtė. Direktorę domino, kas iš mokinių sausio 3 d. dalyvavo klebonijoje surengtoje kalėdinėje programėlėje, kokius vaidmenis jie atliko, kas juos pakvietė ir organizavo.

* * *

Žarėnai-Latveliai. 1988 m. sausio 11 d. Žarėnų-Latvelių devynmetės mokyklos mokytoja Gritienė, atėjusi į savo auklėtinio Roberto Gedaminsko namus įspėjo motiną, kad uždraustų sūnui patarnauti šv. Mišioms. Mokytojai išėjus, į Gedaminskų namus prisistatė du vyrai ir dvi moterys, kurie, nenurodę savo pavardžių, netgi neprisistatę iš kur avyko, pradėjo barti Gedaminskienę, kam ji leidžianti sūnui bendrauti su parapijos klebonu kun. A. Pakamaniu. Nepatiko nepažįstamiesiems ir tatai, kad sūnus lanko kitas parapijas, dalyvauja religiniuose renginiuose. Nekviesti svečiai elgėsi gan įžūliai: nesiklausę apžiūrinėjo daiktus, kilnojo kryžių, Marijos statulėlę. Į šeimininkės perspėjimą atrėžė: "Kas jiems atsitiks, juk čia tik gipso gabalas." Gedaminskienė, pasipiktinusi tokiu savivaliavimu, parašė skundą Šiaulių partijos komitetui.

* * *

Kruopiai (Šiaulių raj.). 1988 m. sausio 11 d. Kruopių vidurinėje mokykloje pas mokyklos direktorę buvo iškviestas mokinys Arūnas Gedaminskas. Mokinys buvo klausinėjamas, kodėl lanko bažnyčią, gąsdinamas, kad motina dėl jo turės sumokėti baudą. Tą pačią dieną pas direktorę buvo iškviestas ir X kl. mokinys A. Raustys. Arūnas turėjo pasiaiškinti, kodėl per Kalėdas nebuvo mokykloje.

* * *

Saldutiškis (Utenos raj.). Žurnalistas Arnoldas Čaikovskis savo straipsnyje "Šmeižtais 'Kronika' minta" ("Valstiečių laikraštis", 1988.II.6. Nr. 16.) kaip šmeižto pavyzdį pateikia Saldutiškio mokyklos atvejį, paminėtą "Kronikoje", jog laidojant vietos kleboną kun. J. Masalskį, mokytojai užrakino duris, kad pertraukos metu mokiniai nenubėgtų į bažnyčią, kuri yra prie pat mo-

kyklos, ir nepamatytų vyskupo. Tada mokiniai šokinėjo per langus.

Pasak A. Čaikovskio, šis faktas buvo tiriamas ir jį paneigė užklasinio darbo organizatorė O. Žūkaitė, direktoriaus pavaduotoja V. Laurinavičienė, mokytoja V. Lipskienė ir mokiniai. Š.m. vasario mėnesio pradžioje į Saldutiškį atvyko Utenos rajono vykdomojo komieto pirmininko pavaduotojas Simanavičius. "Kas šoko per langus?" — paklausė Simanavičius. "Aš", — atsiliepė 11 klasės mokinys Vytautas Štaras. "Kaip šokai?" — nenorėjo patikėti pavaduotojas. "Atidariau langą ir šokau", — paaiškino V. Štaras.

* * *

Alytus. 1988 m. vasario mėnesio pradžioje 57-tos prof-techninės mokyklos direktorius, pasišaukęs į savo kabinetą moksleivį Gintą Baciušką kamantinėjo, kur dirba jo brolis Algis Baciuška ir brolienė Monika Baciuškienė-Gražulytė. Teiravosi, kur žada važiuoti vasario 16 d. Direktorius paskambino saugumo darbuotojui Algiui Gyliui, kuris atvykęs tardė mokinį, ar Gražuliai neragina jo vasario 16 d. vykti į Vilnių. Kalbino būti saugumo informatoriumi — tereikės dažniau užeiti pas kun. A. Gražulį, ir ką ten išgirs, turės pranešti Gyliui. Tuo tikslu saugumietis jam davė savo telefono numerius — darbo ir namų: 51-530 ir 52-083. Kai reikės, per mokyklą pasikvies išsamesniam pokalbiui, — aiškino A. Gylys.

Kai Gintas Baciuška vasario 16 d. atėjo į bažnyčią, prie jo prisistatė gamybinio mokymo meistras Berlickas ir įsakė eiti kartu su pareigūnais budėti prie Nepriklausomos Lietuvos karininko Juozapavičiaus kapo.

Lietuvi, atmink kad:

Kun. Alfonsas Svarinskas	Petras Gražulis
Kun. Sigitas Tamkevičius	Gintautas Iešmantas
Balys Gajauskas	Viktoras Petkus

ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!

kyklos, ir pergamentų vyskimo. Žada [illegible] gau-
dus.

Pasak A. Čaikovskio, šis faktas byloja ir ilgametį užklasinio darbo organizatorę O. Žukaitę, direktoriaus pavaduotoją V. Laurinavičienę, mokytoją V. Lipskienę ir mokinius. 3 m. vasario mėnesio pradžioje į Saldutiškį atvyko Utenos rajono vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Šimanavičius. "Kas toks yra lietuvis?" — paklausė Simonavičius. "Aš" — atsiliepė 11 klasės mokinys Vytautas Šeras. "Kaip šokti?" — [illegible] paklausė pavaduotojas. "Aukštaičių lanka ir šokiai" — paaiškino V. Šeras.

* * *

Alytus. 1988 m. spalio mėnesio pradžioje 37-os prof.-technikos mokyklos direktorius, [illegible] mokinį Gintą Beržinską [illegible]. Jam [illegible] jo brolis Algis Beržinskas ir brolienė Monika Beržinskienė. [illegible] A. Tabinavičius, kur vadovauja, vasario 16 d. [illegible] darbuotojui Algiui Gyliui. [illegible] nuvykus [illegible] Gintautui paragina jo vasario 16 d. vykti į Vilnių. Ką bino būti saugumo informatoriumi — teroristų dažniau užeiti pas kun. A. Gražulį, ir ką ten išgirs, turės pranešti Gyliui. Tuo tikslu saugumietis jam davė savo telefono numerius — darbo ir namų: 61-590 ir 62-983. Kai [illegible], per mokyklą pasišaukęs [illegible] — [illegible] A. Gylys.

Kai Gintas Beržinskas vasario 16 d. grįžo į bendrabutį, [illegible] pristatė [illegible] mokinio Beržinsko, [illegible] tu su pasiryžimais būdais prie Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės Juozapavičiaus kapo.

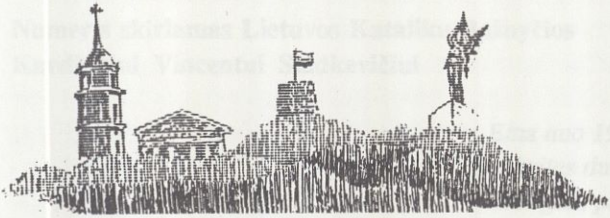
* * *

Lietuvi, atmink kad:

Kun. Alfonsas Svarinskas — Petras Gražulis
Kun. Sigitas Tamkevičius — Gintaras Iešmantas
Balys Gajauskas — Viktoras Petkus

Ir kiti mūsų [illegible] ir [illegible] ir tikėti.

Nr. 78

1988 m. liepos 16 d.

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA
Nr. 78

Numeris skiriamas Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kardinolui Vincentui Sladkevičiui

Eina nuo 1972 metų!
Perskaitęs duok kitam!
Jei gali, padaugink!

DĖKOJAME

(Dėkojama Šv. Tėvui Jonui Pauliui II už paskyrimą Lietuvai kardinolo. Sveikinamas naujasis kardinolas Vincentas Sladkevičius, reiškiamas džiaugsmas dėl jo paskyrimo. Taip pat pateikiama naujojo kardinolo kalba, pasakyta Marijampolėje):

Šventasis Tėve, šiandien sunku rasti tinkamų žodžių, kuriais tikinti Lietuva nori Jums išreikši nuoširdžiausią dėkingumą ir meilę už tiek daug mūsų mažytei tautai parodyto dėmesio.

Mus pasiekė nauja džiugi žinia — vyskupas Vincentas Sladkevičius paskiriamas vyskupų konferencijos pirmininku ir Lietuvos kardinolu. Kardinolo paskyrimas — tai brangi dovana, tai žymus ir reikšmingas įvykis visai Lietuvos Katalikų Bažnyčiai ir tautai; mes ryžtamės būti jos verti.

Daug neteisybių, pažeminimų ir persekiojimų patyrusio vyskupo V. Sladkevičiaus paskyrimas kardinolu mums lyg švyturys audringoje jūroje, kai neretai didelis pavojus pasiklysti, kai sunku atskiri, kur melas, o kur tiesa; tai paskata mums, nebėgant nuo sunkumų ir pavojų, ištikimai stovėti po Kristaus vėliava per dažnai sunkias mūsų Tėvynėje Bažnyčios gyvenimo dienas.

Šventasis Tėve, kaip padėka už Jūsų parodytą meilę ir rūpestį mūsų tautai ir jos Bažnyčiai tebus mūsų visų iškilmingas pasiryžimas likti ištikimais Romos Katalikų Bažnyčiai, nuolat remti Jus savo auka ir malda.

Su pagarba ir meile
Lietuvos katalikai

SVEIKINAME!

Gerbiamas Eminencija, džiaugsmo ir padėkos Dievui banga nuvilnijo per mūsų Tėvynę Lietuvą, sužinojus apie Jūsų išaukštinimą ir paskyrimą kardinolu. Mes matėme Jus 24 metus kantriai nešantį tremtinio dalią. Stebėjome ir žavėjomės Dievo darbu Jumyse ir per Jus. Esame liudininkai, su kokiu atsidavimu Jūs darbavotės mažutėje, pačiam Latvijos pasienyje esančioje Nemunėlio Radviliškio, Paberžės parapijose. Ruošdavote iškilmingus liturginių švenčių paminėjimus, iškilmingai, nuoširdžiai ir jautriai aiškinote Dievo žodį, taip, kaip iškilmingai ir nuoširdžiai aiškinate jį šiandien tūkstantinėms tikinčiųjų minioms. Kuklumas, paprastumas ir asketiškas gyvenimo būdas puošė ir puošia Jūsų asmenį, o mus ne vieną verčia susimąstyti ir perkainoti pasirinktas vertybes.

Puikiai suprasdami, jog naujosios pareigos yra labai atsakingos ir sunkios, ryžtamės remti Jus malda ir auka, o pirmiausia ištikimybe ir klusnumu. Švč. Mergelei Marijai užtariant, meldžiame Aukščiausiąjį, kad Jus visada lydėtų dieviškoji tvirtumo, supratimo ir išminties dvasia.

Su pagarba ir meile
Lietuvos katalikai

KARDINOLIŠKOJI LIETUVA

(Kardinolo Vincento Sladkevičiaus pamokslas,
pasakytas 1988 m. liepos 12 d.
Marijampolėje, švenčiant palaimintojo
arkivyskupo Jurgio Matulaičio iškilmes)

Grįžau iš tolimos kelionės — iš mūsų krikščionijos centro, amžinojo miesto Romos, parvežiau jums šv. Tėvo malonę ir meilę, mūs kraštui užtvirtintą kardinolo vardą, išaukštinimą ir garbę. Kam priklauso šis vardas, garbė ir išaukštinimas? Ne man, brangieji, jums, visai lietuvių tautai, krikščioniškai Lietuvai. Jai skiriamas šis kardinoliškas vardas, jai kardinoliška garbė ir išaukštinimas! Jūs esate šio vardo ir išaukštinimo savininkai, aš tik jo nešėjas, laikytojas savo rankose ir širdyje. Šito kilmingo vardo aš pats nesu vertas. Jūs, tiksliau sakant, visa mūsų tauta

savo 600 m. krikščionišku gyvenimu, pasiaukojimu, kančia, ištikimybe Apaštalų Sostui, aukštu kilniu doroviniu gyvenimu, gražia kilnia lietuviška krikščioniška kultūra pelnė šį garbingą kardinolo vardą, garbę ir išaukštinimą. Dabar mes galime sakyti, kad mūsų tauta yra kardinoliška tauta. Anuomet šv. Paulius sakė: Jūs esate išrinktoji giminė, išrinktoji liaudis, karališkoji kunigystė. Jei šiandien jis kalbėtų, pasakytų: jūs esat kardinoliška tauta.

Kad šis kardinolo vardas priklauso ne man, bet jums, kad jis yra jūsų nuosavybė, norėjo pabrėžti ir šv. Tėvas savo žodyje: "Jūsų asmenyje su meile sveikinu ir laiminu Lietuvos Bažnyčią ir visą lietuvių tautą. Lietuvos Bažnyčią ir lietuvių tautą pavedu švč. Mergelei Marijai, kurią lietuviai taip myli ir šaukiasi gražiu Gailestingumo Motinos vardu. Šiais Marijos metais lietuvių vyskupo paskyrimas Romos Katalikų Bažnyčios kardinolu yra Marijos dovana jūsų tautai. Būkite už ją dėkingi ir mokėkite būti jos verti. Švč. Mergelė Marija teišprašo jums iš savo dieviškojo Sūnaus Jo malonių ir palaimos gausybę."

Kai Popiežius Jonas-Paulius II trečiadienį šv. Petro aikštėje kardinolų, vyskupų ir didelės maldininkų minios akivaizdoje man užmovė kardinolišką žiedą, vaizduotėje savaime iškilo neužmirštama Evangelijos scena, kurioje matome Zachiejų, besistengiantį kokiu nors būdu pamatyti Jėzų. Evangelistas Lukas rašo: "Jis troško pamatyti Jėzų, koks jis esąs, bet negalėjo per minią, nes pats buvo žemo ūgio. Zachiejus užbėgo priekin ir įlipo į šilkmedį, kad galėtų jį pamatyti, nes jis turėjo praeiti pro tą medį. Atėjęs į tą vietą ir pažvelgęs aukštyn, Jėzus tarė: "Zachiejau, greit lipk žemyn! Man reikia šiandien apsilankyti tavo namuose." Šis Evangelijos vaizdas nuostabiai atsispindi mūsų tautos istorijoje. Lietuviai per daugelį amžių troško pamatyti Jėzų. Pagoniškoji lietuvių religija liudija, kad lietuviai ieškojo Dievo, garbinę Dievą gamtos paslaptyse, kuriose atsispindi Dievo grožis, visagalybė ir išmintis, jie ilgėjosi tikrojo Dievo, to, kuris apaštalo Pauliaus žodžiais tariant, yra neregimojo Dievo atvaizdas. Deja, ano meto krikščioniškos tautos lietuviams ne tik nepagelbėjo atrasti Jėzų, bet priešingai, trukdė, užstojo jį, taip, kaip toji triukšmaujanti minia užstojo Zachiejų. Štai ką apie ano meto padėtį rašo

Popiežius Jonas-Paulius II savo apaštališkame laiške, švenčiant lietuvių tautos 600 m. Krikšto Jubiliejų:

"Patekę tarytum tarp dviejų varžtų tarp Rytų, iš kur spaudė slavų tautos, ir tarp Vakarų, iš kur veržėsi bauginantis Kryžiuočių Ordinas, jūsų protėviai jau XIII amžiaus pradžioje sukūrė nepriklausomą valstybę, kuri ryžtingai gynė savo nepriklausomybę ir savo laisvę. Šios ypatingos politinės ir geografinės aplinkybės leidžia suprasti, kodėl lietuviai ilgą laiką priešinosi priimti Kryžių iš tų, kurie prieš juos ėjo su iškeltu kardu, grasino juos pavergti." Tiktai XIV šimtmetyje Dievo Apvaizdos lėmimu lietuvių tauta pasiekė tokias aukštumas, iš kurių galėjo Jėzų ne tik pamatyti, bet ir išgirsti jo balsą — džiaugsmingą išganymo naujieną: "Man reikia šiandien apsilankyti tavo namuose." Tada, kai gausybė pripildė mūsų tautą — Jėzus pasiliko mūsų tarpe tarytum savo namuose. Šiuose namuose jis gyvena jau šeši šimtmečiai, skleisdamas juose palaimą, gausiai dalindamas savo dovanas.

Mūsų šventieji, kuriuos garbiname, sekame ir mylime, kaip šv. Kazimieras, kaip palaimintasis arkivyskupas Jurgis Matulaitis, kurio iškilmę šiandien taip didingai švenčiame, nesuskaitomi kankiniai, mirę už tikėjimą, kuriuos minime su nuostaba ir pasiryžimu pasekti, visa tikinti tauta, pasižymėjusi paprastumu ir ištvermingu tikėjimu, jau šeši šimtmečiai visiems aiškiai liudija, kad Dievas mūsų tautą lydi savo malone. Naują šios palaimos ženklą įžvelgiame ir vieno jos sūnų pakėlime į kardinolo garbę bei pareigas. Jis visais atžvilgiais pats mažiausias: gimęs iš neturtingų tėvų, 24 metus buvęs ištremtas iš savo vyskupijos, neturėjęs ryšių su kitų vyskupijų ir kitų kraštų vyskupais. Dėl to su pagrindu mūsų tautiečiai lietuvio kardinolo paskyrimą laiko pačios lietuvių tautos pagerbimu ir išaukštinimu. Tai kartu ir ženklas šv. Tėvo ypatingos meilės ir prielankumo Lietuvai. Viso to liudytoju pats buvau, kai dalyvavau kardinolų inauguracijos iškilmėse. Visur, kur tik teko eiti, lydėjo plojimai, pasigirsdavo žodžiai, bet juose buvo minimas ne mano vardas, ne mano pavardė, ne mano asmuo — visur skambėjo žodis "Lituania!" — Lietuva, jos žemė, ir vargai, jos vaikų kančia, kryžius, išlietas kraujas už tikėjimą. Iškilmių dienomis mūsų kalba tapo tarsi viena

pirmųjų net Vatikane; kai buvo skaitomos bendruomeninės maldos, nors kardinolų buvo iš visų pasaulio kraštų, į bendruomeninių maldų skaičių įėjo ir lietuvių kalba skaitoma bendruomeninė malda. Ji nuskambėjo antroji — po anglų ir amerikiečių maldos. Tai ženklas, kad šv. Tėvo paskyrimu, mes buvome ypatingai pagerbti ir išaukštinti. Tikiu — tai pajuto visas lietuviškasis kraštas, tie, kurie pasilikote čia, mūsų tėvų ir protėvių žemėje, ir išeivijoje. Lietuvių kalba ir lietuvio širdis iki tol tarsi buvusi sustingusi vėl pradėjo pulsuoti savo gražia tautine gyvybe. Paskaitysiu vienos išeivijoje gyvenančios lietuvaitės laiškelį: "Nežinau jūsų adreso, bet tikiu, kad šie žodžiai jus pasieks. Labai atsiprašau, kad drįstu jums rašyti, jūs manęs nepažįstate — aš esu lietuvaitė. Gimiau ir augau Škotijoje. Mano tėvas buvo iš Airijos, o mama lietuvė, todėl Lietuva man yra brangi, nors aš niekada nesu jos mačiusi ir galbūt nematysiu. Džiaugiuosi skaitydama anglų katalikiškam laikrašty, kad šv. Tėvas paskyrė Lietuvai kardinolą, tai didelė garbė Lietuvai ir visiems lietuviams per pasaulį. Rašau šiandien mažą laiškelį, sveikinu jus naujose pareigose ir linkiu Dievo palaimos bei sėkmės jūsų darbuose. Savo linkėjimus aukoju, jungdamasi su malda: tegul Dievas ir Motina Marija laiko jus savo šventoje globoje. Su meile ir malda vienuolė karmelitė, pasivadinusi vardu — Marija — Juozapa Kūdikėlio Jėzaus". Iškilmių dienomis ne vienas išeivijos lietuvis pajuto savo lietuviškumą.

Esu įsipareigojęs ne tik kardinolo vardą, bet ir visą savo tautą, jos tikėjimą, tėvų ir protėvių kalbą saugoti, ginti ir išlaikyti, kad mes visi būtume verti kardinoliškos tautos vardo. Gerai suprantu, kokia didelė atsakomybė ir kokie sunkumai manęs laukia, matau savo silpnumą ir jėgų ribotumą, kuris visiems yra žinomas, tačiau pilnai pasitikiu, kaip kadaise Dovydas, ne ginklais, ne savo jėgomis, bet Viešpačiu: Dievas man yra uola ir tvirtovė. Mane stiprina Dievo žodžiai, girdėti Evangelijoje: "Gana tau mano malonės, nes mano galybė geriausiai pasireiškia silpnume." Tad kartu su apaštalu Pauliumi džiaugiuosi savo silpnumais, pažeminimais, paniekinimais, nemalonumais, persekiojimais ir priespauda dėl Kristaus, nes, būdamas silpnas, esu galingas. Šaukiuosi Visagalio Viešpaties: Dieve, nežiūrint mano ir

mano tautos menkumo, padaryk mane ir mūsų tautą palaimos ženklu visiems ir visur. Pavedu save ir mūsų mažąją Lietuvą brangiosios Motinos Marijos globai ir palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio užtarimui.

Anuomet Galilėjos Kanoje dangiškosios Motinos užtarimu įvyko didis pasikeitimo stebuklas, kur su nusistebėjimu pasakyta: "Tu palaikei kas geriausia iki dabar." Pasikeitimo ženklai šiandien reiškiasi ir mūsų aplinkoje, mūsų Tėvynėje. Šiandien jūs galite su trispalvėmis eiti mūsų gatvėmis, galite vėl šalia mūsų taip pamiltos giesmės "Marija, Marija" giedoti Lietuvos himną. Tai pirmieji pasikeitimo ženklai, mes laukiame jų daugiau. Pasitikime Viešpačiu. Šių pasikeitimo ženklų mums per maža, per daug mes buvome nuskriausti tikėjimo atžvilgiu, perdaug praradome ir netekome, todėl šiandien ir negalim tylėti, nieko nesakyti. Jei šiandien mūsų Tėvynėje Lietuvoje tiek daug uždarytų bažnyčių, jei mūsų sostinė Vilnius neturi savo Katedros, jeigu šv. Kazimiero bažnyčia išniekinimui paversta ateizmo muziejumi, ar mes, lietuviai, galime tylėti ir būti patenkinti tik tais mažais trupiniais, numestais nuo vaišių stalo?! Valdiški ateistai savo įžūlumu mėgino teigti, kad mes patys norėjome uždaryti bažnyčias ar net prašėme, kad jas uždarytų, kai tuo tarpu bažnyčias uždarinėjo Stalinas ir jo pasekėjai. Tai visuotinė gėda. Šiandien mes su ypatingu pamaldumu, su dvasiniu pakilimu, švęsdami mūsų palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio šventę, pasitikime Viešpaties malone, dangiškos Motinos Marijos ir mūsų palaimintojo arkivyskupo Jurgio užtarimu. Mes tikime, kad prasidėjęs pasikeitimo stebuklas mūsų Tėvynėje pasireikš visu savo grožiu ir žavesiu, visu atlyginimu, kurį Dievas, mūsų Kūrėjas, yra pažadėjęs už ištikimybę Bažnyčiai, paklusnumą ir meilę Apaštalų Sostui. Mūsų pirmoji pareiga prisiminti dangiškos Motinos žodžius: "Darykite visa, ką tik jis jums įsakys." Darykime, ką Jėzus įsako, vykdykime, ką jis per savo Šventąją Bažnyčią mus moko.

Ten Romoje mes buvome ne tik išaukštinti... Mūsų Lietuva buvo nepaprastu būdu padidinta. Iš istorijos žinome, kad lietuvių kariai pasiekdavo Juodąją jūrą, o šiandien mes kardinolišku išaukštinimu pasiekėme Italiją. Italijos žemėje viena parapija tapo

Lietuvos parapija. Šv. Tėvo kardinoliškuoju paskyrimu 18,000 šv. Dvasios parapija yra priskirta mūsų kraštui — Lietuvai. Joje man teko laikyti šv. Mišias ir pasakyti Dievo žodį.

Užkariauti pasaulį nereikia karų, nereikia ginklų, užkariauti mes galime daug kilnesniu ir išmintingesniu būdu — savo šventu katalikišku tikėjimu, savo ištikimybe Dievui ir Bažnyčiai.

Ten, Italijoje, savo naujojoj Lietuvoj, naujojoj lietuviškoj parapijoj, baigdamas žodį, kreipiausi į tikinčiuosius, dvasia jau esančius mūsų, lietuvius: "Atvykau pas jus, kad jus palaiminčiau, kad kartu su jumis pasimelsčiau jūsų ir mano intencijomis; atvykau iš tolimo krašto, iš mano mylimos Lietuvos. Tai maža tauta, ji neturi laisvės, ji eina kryžiaus keliu, bet ji yra gyva, ji turi savo turtingą tautinę kultūrą ir savo nepalaužiamą katalikišką tikėjimą bei ištikimybę Apaštalų Sostui. Mano Tėvynė ir Bažnyčia, tiesa, kenčia, bet nepalūžta ir drąsos bei vilties nepraranda, priešingai gyvu tikėjimu kartoja su šv. Pauliumi: Visaip esame slegiami, bet nesame sugniuždyti, svyruojame, bet neprarandame vilties, esame persekiojami, bet nesame apleisti, parblokšti, bet nežuvę, visuomet nešiojame savo kūne Jėzaus merdėjimą, kad ir Jėzaus gyvybė apsireikštų mūsų kūne. Šiandien visas pasaulis prisimena ir katalikišką Lietuvą, stebisi mūsų tautos giliu tikėjimu. Mūsų tikėjimas yra išbandytas ir įrodytas kankinių krauju ir išpažinėjų nesuskaitomomis kančiomis. Savo žodį baigiau viltimi, jog mes tapsime vieni kitų dvasinių laimėjimų dalininkais. Trokštu ir meldžiu Viešpatį, kad jūsų ir mūsų meilė bei ištikimybė Kristui ir jo Bažnyčiai susilietų į vieną galingą Credo — Tikiu; į bendrą tikėjimo džiaugsmą, siekiantį dangų."

Viešpatie, aš tikiu, padaryk, kad daugiau tikėčiau. Viešpatie, tu žinai, kad aš ir visa mano tauta pasiryžusi tave mylėti visa širdimi, visomis jėgomis, padėk, kad mylėtume tave kaskart vis labiau. Marija, Švenčiausioji mūsų Motina, paremk šią mūsų maldą ir troškimus pas savo dieviškąjį Sūnų Jėzų Kristų. Amen.

* * *

Šiais metais Lietuvą iš Vatikano viena po kitos pasiekė džiugios žinios. Lietuvos vyskupų "Ad limina" vizito pas šv. Tėvą

metu paskirtas naujas mūsų krašto vyskupų konferencijos pirmininkas J. E. vyskupas Vincentas Sladkevičius. Katalikiška Lietuva šiuo Švento Sosto sprendimu nuoširdžiai džiaugiasi. Ilgus metus tremtyje buvusio vyskupo paskyrimas į šį aukštą Bažnyčios postą įkvepia Lietuvos kunigus ir pasauliečius tolesnei kovai ir ištikimybei šventam Kristaus reikalui; teikia džiaugsmo ir jėgų, sutvirtina žinojime, kad pastarųjų dešimtmečių kovos ir kančios kelias kai, ginant Bažnyčios ir tautos teises, reikėjo pasiryžti neboti valdiškų bedievių šantažo ir persekiojimų, o ne vienam rizikuoti net laisvės ar gyvybės kaina, buvo teisingas.

Kitaip reagavo sovietinės valdžios įstaigos. Maskvos RRT pirmininko pavaduotojas katalikų reikalams Kuznecovas, sutikęs iš Romos grįžtančius Lietuvos vyskupus, aiškiai neslėpė savo nepasitenkinimo. Uždraudė, nesulaukus RRT pirmininko Charčevo, vykti į Lietuvą. Nuvežęs vyskupus į viešbutį, pats ilgai tarėsi ne su pačiais vyskupais, bet ne jų valia jiems paskirtais palydovais — mons. Antanu Bitvinsku ir kun. Pranciškum Vaičekoniu. Atvėsus pirmam įkarščiui, vyskupams buvo leista sekmadieniui (gegužės 1 d.) parvykti į Lietuvą su sąlyga, kad be Maskvos leidimo nei naujasis vyskupų konferencijos pirmininkas vyskupas V. Sladkevičius, nei jo pavaduotojas vyskupas Antanas Vaičius nepradės eiti savo naujų pareigų. Tarp kitko Maskvoje vyskupas V. Sladkevičius buvo pasveikintas dar vienu siurprizu: trumpam su vyskupu A. Vaičiumi išėjus iš viešbučio, į jų kambarį įsibrovę nežinomi asmenys "patikrino" vyskupo V. Sladkevičiaus lagaminą ir pasisavino iš Romos vežtus oficialius raštus.

Lietuvos RRT įgaliotinis Petras Anilionis taip pat nerodė palankumo, priešingai, naująji vyskupų konferencijos pirmininką išbarė už pirmą "neleistiną" žingsnį — vyskupų konferencijos nutarimą padaryti pakeitimus Kauno Kunigų seminarijos vadovybėje be įgaliotinio atsiklausimo. Tik susiorientavus, kad konflikto aštrinimas labai jau keistoje šviesoje užsieniui pristatys išgarsintą persitvarkymo ir demokratizacijos politiką, nutarta sutikti su šiais Romos potvarkiais.

Vos mėnuo praėjo, ir vėl nauja džiugi žinia iš Vatikano — Lietuvos vyskupų konferencijos pirmininkas V. Sladkevičius skiriamas kardinolu. Džiaugsmo banga nuvilnijo per Lietuvą. Kata-

likiška Lietuva, kukliai išlydėjusi į Romą vyskupą V. Sladkevičių, liepos 7 d. rytą su dideliu entuziazmu ir lietuviškom trispalvėm sutiko grįžtantį kardinolą Vilniaus ir Kauno geležinkelio stotyse. Itin įspūdingas sutikimas praėjo Kaune. Sutikti grįžtantį Lietuvos kardinolą į geležinkelio stotį atvyko J. E. vyskupai — L. Povilonis, J. Preišas, A. Vaičius — Kunigų seminarijos dėstytojai, būrys kunigų ir klierikų. Perone šventiškai pasipuošę laukė tikintieji, atvažiavę iš įvairių Lietuvos vietų: Kauno, Telšių, Ukmergės, Kybartų, Marijampolės... Stotyje plevėsavo lietuviška trispalvė ir dvi Popiežiaus vėliavos, spalvingi transparentai: "Dėkojame Dievui ir Popiežiui už kardinolą", "Popiežius tikrai myli Lietuvą", "Gyviems kapų, o gyvai srovei užtvarų nėra", "Kristų laidoja, bet Kristus gyvas". Susirinkę lipantį iš traukinio kardinolą sutiko giesme "Marija, Marija", pasipuošę tautiniais rūbais, mergaitės rūtų bei lauko gėlių vainikais sveikino kardinolą įvairiaspalvių gėlių puokštėm, tarp jų simboliškai pievų gėlėm ir rugio varpom, skandavo sveikinimo žodžius. Ne vienam aukštam Bažnyčios hierarchui akyse pairodė džiaugsmo, šventės didingumo ašaros; istorinės minutės — Lietuva sutinka savo pirmąjį kardinolą. Maldose pavedę Lietuvą ir jos Bažnyčią Marijos globai, sugiedoję tautos himną "Lietuva, Tėvyne mūsų" ir "Lietuva brangi", tikintieji kardinolą V. Sladkevičių, vyskupus ir kunigus nulydėjo į Kunigų seminariją. Čia ir vėl kardinolą sveikino susirinkę tikintieji. Maždaug dvi valandas Seminarijos kieme skambėjo lietuviškos dainos ir giesmės, buvo meldžiamasi už kunigus kalinius — Alfonsą Svarinską bei Sigitą Tamkevičių. Po kelionės kažkiek pailsėjusį ir pasistiprinusį kardinolą tikintieji nulydėjo į Kaišiadorių Katedrą, kur jo laukė kunigai ir gausi minia tikinčiųjų; 12 val. kardinolas V. Sladkevičius kartu su arkivyskupu L. Poviloniu, vyskupais — J. Preikšu, A. Vaičiu, R. Krikščiūnu, V. Michelevičium aukojo padėkos Dievui šv. Mišias. pasakytame žodyje kardinolas perskaitė šv. Tėvo Jono-Pauliaus II sveikinimą, ragino tikinčiuosius pateisinti jo lūkesčius, visur ir visada būti ištikimais Dievo valiai.

Maskvoje ir šį kartą grįžtančio kardinolo sutikimas nebuvo šiltas. RRT pirmininkas K. Charčevas iš karto pateikė kardinolui sovietinės valdžios pirmąjį uždavinį — išjungti Vilniaus arkivys-

kupiją iš Lenkijos Bažnytinės provincijos, nors tokios nemini "Annuario pontificio", ir Vilniaus arkivyskupija kaip metropolija yra tiesiogiai de jure pavaldi Romai. Lietuvos katalikai, nejausdami realaus Lenkijos Bažnytinės vadovybės kišimosi į mūsų krašto bažnytinius reikalus, nelaiko šio klausimo aktualiu.

1988 m. liepos 12 d. palaimintojo arkivyskupo J. Matulaičio šventėje Lietuva, kaip ir prieš metus, suplaukė į Marijampolę. Šį kartą ne tik pasimelsti prie palaimintojo karsto, bet ir pasveikinti kardinolą. Prieš iškilmes tautiniais rūbais, lietuviškom ir Popiežiaus vėliavom pasipuošęs jaunimas mašinomis išvažiavo pasitikti atvažiuojantį kardinolą V. Sladkevičių. Gatvės, vedančios į bažnyčią, buvo pilnos žmonių, visi kantriai laukė, kol galės audringais nuoširdžiais plojimais, šūkiais ar giesme išreikšti savo prielankumą ir meilę vyriausiam Lietuvos Katalikų Bažnyčios Ganytojui. Procesijos būdu, kurioje dalyvavo visi Lietuvos vyskupai, apie 200 kunigų ir daugiatūkstantinė minia tikinčiųjų, giedant "Dievas mūsų prieglauda ir stiprybė", J. E. kardinolas V. Sladkevičius buvo įvestas į Marijampolės bažnyčią, kur vadovavo palaimintojo arkivyskupo J. Matulaičio iškilmių pamaldoms. Pamokslo metu, kurį pasakė pats kardinolas V. Sladkevičius, tikinčiųjų minios solidarumas net kelis kartus prasiveržė taip neįprastais Lietuvos bažnyčiose plojimais. Tikintieji buvo sužavėti savo kardinolo kuklumu, jo gilia meile tėvynei ir žmonėms.

Po šv. Mišių, kardinolo vadovaujami, vyskupai, kunigai ir tikintieji meldės prie palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio karsto, sukalbėjo jo garbei skirtą litaniją.

Šventės džiaugsmą kažkiek temdė tai, kad, išskyrus marijampoliečius, iš kitur atvykusioms tikinčiųjų delegacijoms nebuvo leista viešai bažnyčioj pasveikinti savo Ganytoją. Pamaldoms pasibaigus, šimtai tikinčiųjų kardinolą nulydėjo į klebониją, kur prie jos durų surengė savaimingą mitingą. Padėkos Dievui, atsidavimui bažnyčiai, ryžto kupinus posmus keitė liaudies dainos ir giesmės. Gerai suprasdami sunkias ir atsakingas Lietuvos kardinolo pareigas, žmonės atnaujino pasiryžimą būti ištikimais Kristaus įsteigtai Bažnyčiai per jos teisėtus vyresniuosius. Pasveikinę savo Ganytoją kardinolą V. Sladkevičių, minia dar ilgai nesi-

skirstė iš bažnyčios, šventoriaus ir gatvių. Vos ne iki vakaro užsitęsė liepos 12 d. palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio iškilmės savo masiškumu, pakilia šventine nuotaika priminė tautinę šventę.

(Telšių vyskupijos ir Klaipėdos prelatūros tikinčiųjų skundas M. Gorbačiovui dėl Katalikų Bažnyčios diskriminacijos, kai ateistai valdžios pareigūnai kišasi į religinių reikalų tvarkymą):

PAREIŠKIMAI IR PROTESTAI

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Nuorašai:

Lietuvos Vyskupams ir vyskupijų Valdytojams

Telšių vyskupijos ir Klaipėdos prelatūros kunigų

Pareiškimas

Kai 1976 metais buvo ruošiami religinių susivienijimų nuostatai, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Vyskupai ir kunigai kreipėsi į tarybinę vyriausybę raštu, prašydami, kad nuostatai būtų suderinti su Katalikų Bažnyčios kanonais. Deja, tada į tuos pageidavimus nebuvo atsižvelgta, ir nuostatai, tvarkantys religinį gyvenimą mūsų šalyje, buvo paruošti vien ateistiškai nusiteikusių tarybinės valdžios pareigūnų.

Kunigai ir tikintieji turi laikytis Bažnyčios kanonų. Kaip TSRS piliečiai jie privalo laikytis ir tarybinių įstatymų. Bet tai neįmanoma, nes pati Konstitucija sau prieštarauja: skelbdama visų piliečių lygybę, čia pat piliečius sugrupuoja į dvi klases — netikinčiuosius ir tikinčiuosius. Netikintiesiems suteikiama teisė vesti ateistinę propagandą, o tikintiesiems — tik praktikuoti religinius kultus. Norint įgyvendinti tikrą tikinčiųjų ir netikinčiųjų lygybę nuo valstybės privalo būti atskirtas ir ateizmas, kaip yra atskirta ir Bažnyčia. Ateizmas kaip ir religija turi būti privatūs.

Kadangi šiuo metu ateizmas valstybinis, tuo pačiu laužomas ir Bažnyčios nuo valstybės atskyrimo įstatymas. Jis vykdomas tik iš vienos pusės: Bažnyčiai neleidžiama kištis į valstybės reikalus, o valstybės pareigūnai kišasi į Bažnyčios kanoninę veiklą. Jie nustato asmens amžių religijos praktikavime, kišasi į Bažnyčios struktūrą, reikalaudami, kad tikinčiųjų bendruomenei vadovautų ne kunigai, o valdžios patvirtinti pasauliečiai, nustato Kunigų seminarijos studentų limitą, faktiškai tvarko kunigų skirstymą, nustato, ar leisti bažnyčias statyti ar ne, remontuoti ar ne ir t.t. Vienu žodžiu, visa Bažnyčios veikla faktiškai yra tvarkoma ateistų. Prieita prie to, kad šiuo metu ketvirtadalis Lietuvos parapijų liko be kunigų, tikinčiųjų šeimoms apart maldynų ir katekizmų neprieinama jokia religinė literatūra, dešimtmečiais neleidžiama atstatyti sudegusių bažnyčių (Ryliškėse, Batakiuose, Gaurėje ir kt., Batakiuose, priešingai negu teigiama spaudoje, ir šiuo metu nėra leidžiama atstatyti bažnyčios — leista pastatyti priestatą prie varpinės). Vis dar negrąžinama Klaipėdos tikinčiųjų pastatyta Taikos Karalienės bažnyčia.

Net aukščiausios valdžios pareigūnai nepripažįsta tikinčiųjų ir ateistų lygybės — oficialiose kalbose reikalauja aktyviau kovoti prieš religiją, stiprinti ateistinę propagandą — dabartinėmis sąlygomis neįmanoma net svajoti, kad kas nors iš vyriausybės pasisakytų tikinčiųjų naudai. Tikintieji moksleiviai, dar labiau tarnautojai, nors oficialiai neigiama, bet faktiškai yra diskriminuojami.

Todėl mes prašome, kad būtų išgyvendintas TSRS piliečių nelygiateisiškumas ideologiniu pagrindu.

Telšiai, 1988.02.02.

Pasirašė kunigai:

Vincas Vėlavičius	Klemensas Arlauskas
Jonas Gedvila	Petras Palšis
Adolfas Pudžemys	Jonas Bučelis
Vytautas Sadauskas	Antanas Garjonis
Bronislovas Latakas	Antanas Jurgaitis
Česlovas Godliauskas	Ignacas Žeberskis
Antanas Šimkus	Anupras Gauronskas
Petras Linkevičius	Antanas Šeškevičius

Pranas Venckus
Vincentas Gauronskis
Albinas Arnašius
Antanas Stiukis
Petras Puzaras
Jonas Boruta
Stanislovas Ilinčius
Bronius Brazdžius
Juozapas Rutalė
Boleslovas Jonauskas
Juozapas Pačinskas
Kazimieras Žukas
Bronislovas Burneikis
Henrikas Sirtautas
Vytautas Motekaitis
Adomas Alminas
Petras Merliūnas
Liudvikas Šarkauskas
Antanas Petronaitis
Petras Našlėnas
Klemensas Puidokas
Petras Jasas
Jonas Kusas
Zenonas Degutis
Vladas Šlevas
Juozapas Grabauskas
Jonas Kauneckas
Juozapas Širvaitis
Juozapas Maželis
Aloyzas Volskis
Juozapas Miklovas
Jonas Vičiulis
Stanislovas Anužis
Konstantinas Jadviršis
Jonas Rudzinskas
Vincentas Klebonas
Juozas Šukys

Juozas Šiurys
Antanas Gylys
Jonas Paulauskas
Liudas Dambrauskas
Kazimieras Gaščiūnas
Edmundas Atkočiūnas
Alfonsas Pridotkas
Zigmas Šimkus
Petras Stukas
Bernardas Talaišis
Henrikas Šulcas
Feliksas Valaitis
Vytautas Mikutavičius
Kazimieras Prialgauskas
Antanas Ivanauskas
Konstantinas Velioniškis
Albertas Pranskaitis
Antanas Augustis
Julius Tamošauskas
Juozapas Janauskas
Juozapas Bukauskas
Jonas Bučinskas
Petras Bernotas
Stanislovas Letukas
Petras Venckus
Vytautas Žvirzdinas
Romualdas Žulpa
Bronius Racevičius
Kazimieras Rimkus
Antanas Bunkus
Liudas Serapinas
Leonas Veselis
Aloyzas Grantas
Stanislovas Ežerinskas
Vytautas Petrauskas
Jonas Petrauskis
Julijonas Miškinis

Ferdinandas Žilys	Algirdas Pakamanis
Algis Genutis	Tadas Knipavičius

(Lietuvos katalikai skundžiasi M. Gorbačiovui, kad jie negalėjo Lietuvos krikšto 600 metų jubiliejaus atšvęsti Vilniaus katedroje, kuri paversta paveikslų galerija. Prašoma ją sugrąžinti):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui drg. M. Gorbačiovui

Lietuvos katalikų

P a r e i š k i m a s

1987 m. švęsdami Lietuvos Krikšto Jubiliejaus 600 m. sukaktį, buvome nuliūdinti, kad negalėjome šio mums brangaus Jubiliejaus švęsti istorinėje Vilniaus Katedroje — toje vietoje, kur prasidėjo lietuvių krikštas ir kur ilsisi vieno iš Lietuvos krikštytojų Vytauto Didžiojo žemiškieji palaikai. Vilniaus Katedra, centrinė Lietuvos katalikų ir Vilniaus arkivyskupijos bažnyčia, jau daugiau kaip 35-ri metai paversta paveikslų galerija ir koncertų sale. Ruošiantis Rusijos Krikšto 1000 metų jubiliejui tikintiesiems pravoslavams buvo sugrąžintas Maskvos Danylovo vienuolynas.

Prašome, kad, minint Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejų, ir mums būtų sugrąžinta mūsų krašto šventovė — Vilniaus Katedra. 1987 metai.

Pasirašė: Kauno bažnyčios:

Katedra — 893 (apie 300 parašų atėmė ir sunaikino KGB)

Šančių — 880	Vytauto — 700
Kitos bažnyčios — 5280	Panevėžio Katedra — 3485
Žemaičių Kalvarija — 3577	Leipalingis — 1193
Valkininkai — 863	Kapčiamiestis — 530
Miroslavas — 174	Šakiai — 1095
Lukšiai — 364	Sasnava — 222
Gižai — 135	Višakio Rūda — 742
Kybartai — 784	Alksnėnai — 868

Kulautuva — 260	Seredžius — 443
Veliuona — 455	Girdžiai — 160
Jonava — 989	Kretinga — 220
Kavarskas — 600	Įvairios parapijos — 6358

(Lietuvos katalikų skundas M. Gorbačiovui dėl brutalaus teisminio susidorojimo su Petru Gražuliu už jo atsisakymą vykti į specialius karinius apmokymus, nes tai prieš jo sąžinę. Reikalauja P. Gražulį išlaisvinti):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Nuorašas:
TSRS Generaliniam Prokurorui

Lietuvos katalikų

Pareiškimas

Esam sukrėsti brutalaus teisminio susidorojimo su katalikų jaunuoliu Petru Gražuliu, įvykdyto 1988 m. vasario 2 d. Kapsuko m. liaudies teisme. P. Gražulis atsisakė išvykti į spec. karinius apmokymus, motyvuodamas tuo, kad jo krikščioniška sąžinė neleidžia dalyvauti armijoje, kuri lieja nekaltą kraują Afganistane, kuri yra okupavusi jo Tėvynę Lietuvą ir gina ateistinę ideologiją, persekiojančią Bažnyčią. Šių principinių įsitikinimų padiktuotą atsisakymą teismas pripažino "vengimu vykti į karinius pratimus dėl savanaudiškų paskatų, be svarbios priežasties."

Niekinti žmogaus sąžinės įsitikinimus, tuo labiau kaltinti savanaudiškumu jaunuolį dėl savo įsitikinimų einantį net į kalėjimą — nehumaniška ir amoralu. Kitose socialistinėse šalyse svarstoma ir suteikiama alternatyvinės tarnybos galimybė asmenims dėl sąžinės ar religinių įsitikinimų negalinčių tarnauti armijoje su ginklu rankose. Reikalaujame tokią galimybę nustatyti ir Tarybų Sąjungoje, o P. Gražulį nedelsiant išlaisvinti. 1988 m.

Pasirašė:
Panevėžys (šv. Petro ir Povilo bažnyčia) — 3307

Šiauliai (šv. Jurgio bažnyčia) — 1653
Šiauliai (šv. Petro ir Povilo bažnyčia) — 1402

Jurbarkas — 595	Veliuona — 457
Kėdainiai — 869	Seredžius — 449
Pasvalys — 571	Kulautuva — 260
Rokiškis — 920	Ukmergė — 724
Kupiškis — 807	Utena — 1362
Anykščiai — 763	Šakiai — 1076
Pakruojis ir Rozalimas — 473	
Girdžiai — 168	Eisiškės — 84
Pumpėnai — 180	Krinčinas — 243
Valkininkai — 851	Gižai — 127
Naujamiestis (Panevėžio raj.) — 295	
Kavarskas — 715	Žemaičių Kalvarija — 3475
Leipalingis — 1173	Kapčiamiestis — 518
Kybartai — 736	Višakio Rūda — 723
Alksnėnai — 947	Lukšiai — 357
Sasnava — 236	Įvairios parapijos — 5658

(Lietuvos katalikų skundas M. Gorbačiovui dėl vadinamojo Panų kalno nusiaubimo, nugriaunant koplyčią ir kryžius. Prašo jį įsakyti, kad viskas vėl būtų atstatyta):

TSKP CK Generalinam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Nuorašas:
Lietuvos Vyskupams

Lietuvos katalikų

Pareiškimas

1982 m. balandžio 2-3 d. naktį tarybinės valdžios pareigūnai vandališkai nusiaubė tikinčios liaudies brangų paminklą — Panų kalną, esantį Pasruojo kaime, Telšių rajone. Ateistai nugriovė ten stovėjusią Marijos koplyčią, sudaužė statulas, sunaikino pastaty-

tus kryžius. Panų kalnas tikinčios liaudies gerbiamas nuo 1626 metų. Tuo laiku į Lietuvą įsiveržusios švedų kariuomenės kareiviai Panų kalnelyje išžudė pasislėpusias mergaites, kurios nesidavė kareivių išniekinamos. Iš pagarbos skaistybės kankinėms liaudis pastatė koplyčią bei visą eilę kryžių. Ta vieta buvo lankoma maldininkų.

Po 1982 metų vandališko kalno nusiaubimo tikintieji ne kartą bando atstatyti kryžius, tačiau tarybinės valdžios pareigūnai juos tuoj pat nugriauna, o kryžių statytojus terorizuoja.

Prašome Generalinį Sekretorių įsakyti tarybinės valdžios pareigūnams, kad Panų kalnelyje būtų atstatyta sugriauta koplyčia ir kryžiai ir nebūtų trukdoma maldininkams lankyti šią istorinę vietą.

1988 m.

Pasirašė:

Žemaičių Kalvarija — 3594	Sasnava — 218
Valkininkai — 853	Lukšiai — 359
Leipalingis — 1198	Pilviškiai — 445
Kapčiamiestis — 513	Višakio Rūda — 473
Šakiai — 1048	Seredžius — 441
Kapsukas — 3128	Veliuona — 500
	Kulautuva — 265

(Kun. Antano Šeškevičiaus skundas M. Gorbačiovui dėl senelių internato gyventojų religinio aptarnavimo trukdymų. Neleidžiama iškviesti kunigo net prie mirštančio senelio. Tokiu nežmoniškumu pasižymi dir. pavaduotoja Dotienė ir med. sesuo Aldona Stokorienė.):

Klaipėdos rajono vykdomojo komiteto
pirmininko pavaduotojui A. Leitai
LTSR Socialinio aprūpinimo ministerijos
Laugalių internato direktoriui

Kun. A. Šeškevičiaus, gyv. Gagžduose, Tilto 1-2

P a r e i š k i m a s

Kadangi esu įpareigotas religiniais reikalais aprūpinti Lauga-

lių internato tikinčiuosius, prašau jus garantuoti religinę laisvę internate gyvenantiems tikintiesiems ir man, kaip kunigui, pagal Religinių susivienijimų nuostatų 49 paragrafą: "Religinio kulto apeigos atliekamos izoliuotose patalpose, prašant mirštantiems arba sunkiai sergantiems asmenims, esantiems ligoninėse."

Iki šiol internate ne religinė laisvė, o stalininis teroras:

1. Sunkiai sergantys neturi teisės šauktis kunigo net per savo luošus ir silpnus draugus, kai tuo tarpu pati internato vadovybė turėtų perduoti kunigui prašančiojo norą, bent telefonu. Juk to reikalauja žmoniškumas.

2. Jei sergančios senutės draugė kreipiasi į vadovybę leidimo iškviesti kunigą — neleidžia, ypatingai direktoriaus pavaduotoja J. Dotienė ir med. seserys. Aišku, internato direktorius jų elgesiui paritaria.

3. Kai neleidžia, ligoniai priversti kunigą pasikviesti vogčiom. Tada vadovybė kelia triukšmą, baudžia tą senutę invalidę, kuri kunigą pakvietė: ne tik rūsčiai bara ir grasina, bet dar nuvelka viršutinius rūbus, kad, negalėdama niekur išeiti, daugiau kunigo nebekviestų. To neužtenka — sumuša. Šių metų balandžio 11 d. med. sesuo Aldona Stokorienė sumušė Gražiną Mažrimaitę už tai, kad ji balandžio 10 d. iškvietė mane pas sunkiai sergančią senutę. Dar man esant internate, jai grasė: "Tu atsiminsi!..."

4. Kunigui priekaištauja, kodėl savo atvykimo nesuderina su internato vadovybe. Pagal nuostatus užtenka ligonio prašymo, ir vadovybė turi prisiderinti prie šių nuostatų, nes tai juk Aukščiausios Tarybos Prezidiumo potvarkis. Kunigas ir slaptai iškviestas turi teisę ir pareigą vykti pas ligonį. Kai balandžio 10 d. G. Mažrimaitė iškvietė mane pas sergančią senutę, med. sesuo A. Stokorienė taip terorizavo ligonę, kad ši sakėsi bijanti priimti sakramentus, kadangi seselė už tai ją baus, nors prieš tai su ašaromis akyse prašė pakviesti kunigą. Kai pasakiau, kad turiu pilną teisę ją aptarnauti, ligonė nusiramino. Med. sesuo A. Stokorienė, įbėgusi į palatą, bandė neleisti, jos draudimui nepaklusau. Kitas seneles, norėjusias pasinaudoti kunigo atvykimu ir atlikti religines praktikas, A. Stokorienė išvaikė. Taigi, ar protinga "derinti", kai vadovybė ir aptarnaujantis personalas nesilaiko net AT Prezidiumo potvarkių?! Tai tęsiasi jau nuo Stalino laikų ir niekas nesi-

ima šį reikalą sutvarkyti, priešingai — palaiko internato administracijos antireliginį terorą.

5. Vadovybė reikalauja, kad atvykęs kunigas ligonius aptarnautų tik tam tikslui skirtoje patalpoje pirmame aukšte, ligoniai iš kitų korpusų ir aukštų privalo tik ten susirinkti. Palatose neleidžiama jų aptarnauti. Bet juk yra ligonių, kurie nesikelia iš lovos, o kiti vos išeina iš palatos. Ir tokių dauguma. Nuolat gulintiems ir silpnai vaikščiojantiems nusileisti į pirmą aukštą praktiškai neįmanoma, jie yra pasmerkti sirgti ir mirti be religinio aptarnavimo. Tai ne religinė laisvė, o vergovė. Protingai tai sutvarko Gargždų ir Klaipėdos ligoninėse: galintys vaikščioti ligoniai iš palatos išeina, o kunigas palatoje (tai taip pat izoliuotas kambarys) ligonį ir kitus pageidaujančius ligonius, užeinant jiems po vieną, aptarnauja. Protingiau už vadovybę susitvarko ir Laugalių internato tikintieji: jie kiekviename aukšte ir korpuse išlaisvina po vieną palatą, į kurią po vieną pas kunigą užeina ligoniai. Nereikia sunkiai sergančių varginti — nešti ar vežti juos žemyn į pirmą aukštą.

6. Man priekaištaujama, kad klausau invalidės senutės G. Mažrimaitės iškvietimų. Ji praneša teisingai ir ligoniai, ja džiaugiasi, kitaip internato vadovybė tikinčius ligonius visiškai atskirtų nuo kunigo. Aišku, jei internato vadovybė praneštų kunigui pati, nereikėtų vargti ligoniams.

7. Pagal nuostatus, dažnumą lankyti ligonius nustato pačių ligonių prašymai, ne ateistinė vadovybė, dėl kurios varžymų jau daug ligonių mirė neaprūpinti sakramentais, nors ir prašė pakviesti kunigą. Siūlau leisti kunigui į internatą atvykti bent kartą per mėnesį, tada ligoniams nebus pavojaus mirti be sakramentų.

Išvados: Pagal Religinių susivienijimų nuostatus, prašau:

1. leisti patiems ligoniams ar jų sanitarėms telefonu iškviesti kunigą;

2. neterorizuoti ligonių ir tų, kurie pakviečia pas juos kunigą;

3. leisti kunigui į internatą atvykti kas mėnesį, apie atvykimą telefonu praneš vadovybei;

4. silpnus ligonius leisti kunigui aptarnauti jų palatose, o kitiems išlaisvinti atskirą patalpą;

5. leisti visiems internato tikintiems ligoniams priimti sakramentus, kai kunigas atvyksta pas sunkiai sergančius;
6. leisti norintiems stipresniems ligoniams šventadieniais nuvykti į bažnyčią;
7. netrukdyti tikinčių mirusių laidoti su bažnytinėmis apeigomis.

Pastaba: Internato vadovybei ir toliau varžant tikinčiųjų religinę laisvę bus kreipiamasi į aukštesnes instancijas ir Generalinį Sekretorių M. Gorbačiovą. Argi toks vargšų ligonių engimas derinasi su jo persitvarkymo politika?!

Kai A. Stokorienė mušė senutę G. Mažrimaitę, matė Elena Budautienė ir Baselė. Tiktai neaišku, ar užteks drąsos joms tai paliudyti viešai. A. Stokorienė ir anksčiau yra sumušusi G. Mažrimaitę.

Pridedu Janinos Riaukaitės pareiškimo kopiją internato direktoriui: ji taip pat skundžiasi, kad ją, kaip tikinčią, med. seserys persekioja ir leidžia išlaikytiniui Rimšai daužyti kumščiais.

Kartu su J. Dotiene, A. Stokoriene tikinčius internato išlaikytinius persekioja ir terorizuoja vyr. med. sesuo Kuprelienė. Už skundų rašymą grasina išmetimu ir kitokiais būdais, kai tuo tarpu LTSR Konstitucija 47 str. pabrėžia: "Asmenys, persekiojantys už kritiką, traukiami atsakomybėn."

(Gražulių šeimos protestas M. Gorbačiovui dėl jų šeimos nario Pero Gražulio nuteisimo, kad atsisakė atlikti karinius mokomuosius pratimus, o teismo salėje jį sumušė ir sukruvino):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui
Nuorašas:
TSRS Generaliniam Prokurorui

Gražulių šeimos, gyv. Alytaus raj., Mankūnų kaime,

P a r e i š k i m a s

1988 m. vasario 2 d. Kapsuko liaudies teismas nuteisė mūsų

šeimos narį Petrą Gražulį 10 mėnesių laisvės atėmimo už vengimą atlikti mokomuosius karinius pratimus. Mums skaudu, kad žmogaus principiniai įsitikinimai religinėje ir tautinėje plotmėje, atsisakant tarnauti kariuomenėje, teismo buvo paskaityti dėmesio nevertu motyvu. Dar skaudžiau, kad P. Gražulio elgesį, ginant savo įsitikinimus, pasiryžus eiti net į kalėjimą, tarybinis teismas oficialiai traktuoja kaip nusikaltimą, padarytą, siekiant savanaudiškų tikslų. Mes protestutojame prieš tokią amoralią ir antihumanišką teismo nuosprendžio formuluotę.

Mus, P. Gražulio giminaičius, buvusius teismo salėje, apstulbino pareigūnų elgesys su nuteistuoju, perskaičius nuosprendį. Pagal BPK 267 straipsnį nuteistasis turi teisę pareikšti pastabas dėl posėdžio protokolo. "LTSR BPK komentaras", Vilnius, "Mintis", 1976, 288 psl. aiškina: "Po nuosprendžio paskelbimo nuteistasis turi teisę prašyti pirmininkaujantį išaiškinti jam nuosprendžio esmę." Taigi, nuteistasis turi teisę kai ką pasakyti ir po nuosprendžio perskaitymo. Bet vos nuteistasis P. Gražulis pravėrė lūpas, prie jo prišoko civiliai apsirengę pareigūnai ir rankomis užspaudė jam burną. Šį faktą patvirtina ir "Tiesos" laikraščio 1988 m. vasario 27 d. numeryje išspausdintas K. Bagdonavičiaus straipsnis "Kaip daromi 'įvykiai' ir 'istorijos'". P. Gražuliui priešinantis, artimųjų ir teismo dalyvių akivaizdoje imta jį muši, ko pasėkoje nuteistajam iš nosies pasipylė kraujas. Vėliau per pasimatymus su broliais ir seserimis P. Gražulis paaiškino, kad grumtynių teismo salėje metu pareigūnai apipurškė jam veidą ir burną kažkokiais chemikalais, kurie paraližavo sugebėjimą kalbėti. Pareigūnai, paėmę už kojų ir rankų, sukruviną P. Gražulį išsinešė iš salės. Ar toks jų elgesys nėra grubus teisėtumo pažeidimas, įvykdytas teismo salėje teisėtumo gynėjų-teisėjų akivaizdoje. 1988 m. balandžio 7-13 d.d. "Gimtojo krašto" laikraštyje LTSR vidaus reikalų ministras generolas S. Lisauskas pareiškė, kad teismo salėje P. Gražulio niekas nemušė. Mes, teismo salėje buvę P. Gražulio giminaičiai, pareiškiame, kad tai netiesa, mūsų pačių akivaizdoje P. Gražulis buvo mušamas. Protestuojame prieš neteisėtą pareigūnų elgesį, reikalaujame, kad LTSR vidaus reikalų ministras S. Lisauskas atšauktų neteisėtą pareiškimą.

Tuojau po teismo Kapsuko rajono laikraštis "Naujasis ke-

lias" (1988 m. vasario 13 d.) išspausdino R. Liepos straipsnį "Vėl tie patys..." Jame aprašomas teismo posėdis, tačiau visiškai nutylimi tikrieji P. Gražulio poelgio motyvai, dėl kurių jis atsisakė vykti į karinius apmokymus. Mus, P. Gražulio artimuosius, įskaudino straipsnio teiginiai, priskiriami nuteistojo motinai Monikai Gražulienei. Ši istorija primena Stalino valdymo laikais "parodymams" išgauti vartotus metodus. 1988 m. sausio 7 d. pas P. Gražulio motiną atvyko Alytaus rajono Miroslavo apylinkės VRS milicijos įgaliotinis. Rūsčiai pakalbėjęs apie būsimą teismą, surašė raštą, po kuriuo M. Gražulienei liepė pasirašyti. Toji, išsigandusi ir nežinodama, ką daranti — pasirašė. 1988 m. sausio 9 d. pareiškimu TSRS Gynybos Ministrui Jazovui M. Gražulienė atšaukė savo parašą, tačiau žurnalistui R. Liepai anas milicijos įgaliotinio surašytas raštas — "aukso" kasyklos absurdiškiems kaltinimams P. Gražulio adresu: jis ir namuose nepadėdavęs, ir kasdieninis darbas jam neįdomus, ir išgarsėjimo siekiąs, užsiimdamas veikla su "politiniu skambesiu".

Šiais persitvarkymo laikais TSRS Aukščiausiasis teismas pasmerkė Stalino laikų praktiką, kad teisiamieji būdavo apkaltinami, remiantis tardymo metu neteisėtai išgautais "parodymais", o Kapsuko rajono laikraščio korespondentas R. Liepa kaip tik tokiu būdu paremia P. Gražuliui iškeltus kaltinimus. Reikalaujame, kad ir R. Liepa atšauktų savo straipsnyje paskelbtus šmeižtus nuteistojo P. Gražulio adresu.

Pasirašė:

Marytė Jagulaitienė — Kaunas, Draugystės 9-10
Angelė Gražulytė — Kaunas, Draugystės 9-10
Albina Gražulytė — Alytaus raj., Mankūnų kaimas
Valė Gražulytė — Kaunas, Draugystės 9-10
Antanas Gražulis — Alytus, Margytės 14
Monika Baciuškienė — Alytus, Šviesos 4
Algis Baciuška — Alytus, Šviesos 4
Juozas Jasulaitis — Kaunas, Draugystės 9-10
Kazys Gražulis — Šiauliai, Komjaunimo 17-2
Ona Venskūnienė — Kapsukas, Angariečio 113-507
Monika Gražulienė — Alytaus raj., Mankūnų kaimas

Regina Gražulytė — Alytaus raj., Mankūnų kaimas
Povilas Gražulis — Alytaus raj., Mankūnų kaimas

(Kretingoje saugumo viršininkas Pocevičius tardė Bronių Poškų dėl LKB Kronikos skaitymo ir pasirašymo po pareiškimais):

KRATOS IR TARDYMAI

Kretinga. 1988 m. sausio 22 d. pas Kretingos rajono saugumo viršininką Pocevičių buvo iškviestas Kretingoje, Žemaičių 8-58, gyvenantis Bronius Poškus.

Tardymo pradžioje Pocevičius pareiškė, kad apklausos klausimus paruošė ir atsiuntė Vilniaus prokuratūra. Klausimai lietė "LKB Kroniką", ar skaitęs šį leidinį, iš kur gavo ir kam perdavė, ar pasirašė po pareiškimu, adresuotu JAV Kongresui, taip pat generaliniam sekretoriui M. Gorbačiovui dėl leidimo švęsti vasario 16 d., kada ir kokiomis aplinkybėmis po minėtais pareiškimais pasirašė, ar pažįsta vilnietį Petrą Cidziką? Supažindinęs B. Poškų su tardymo klausimais, Pocevičius bandė iš esmės paneigti vykstantį tardymą. Jo žodžiais, tai ne tardymas ar apklausa, o paprasčiausias paaiškinimas į prokuratūros atsiųstus klausimus. "Kaip suprasti tokią jūsų kalbą? — nustebo tardomasis. Aš gavau raginimą — spec. šaukimą su antspaudu ir saugumo darbuotojo parašu, kur aiškiai lietuvių kalba parašyta, jog atvykimas būtinas, o iš tamstos žodžių atrodytų, kad atvykau laisvanoriškai; jei taip, tai aš atsisakau savo noru ką nors aiškinti", — kalbėjo B. Poškus. Viršininkas Pocevičius nenoriai patikslino, kad jam būtina jį apklausti.

B. Poškus atsisakė tiesiogiai atsakyti į klausimą, ar skaitęs "LKB Kroniką" — tai jo asmeninis reikalas. Jo tvirtu įsitikinimu, "Kronika" rašo tiesą, tik gaila, kad ji negali aprėpti visų tautos žmonių patiriamas kančias ir pergyvenimus, ir daugelis jų lieka niekam nežinomi. Čekistas Pocevičius bandė aiškinti, kad tikintiesiems buvo sudaryta galimybė leisti savo religinį leidinį, tik vyskupai atsisakė. B. Poškus patikslino, jog vyskupai, atsisakydami leidinio, išreiškė ne tik savo, bet ir visų tikinčiųjų valią,

”mums nereikia tokio leidinio, kuris būtų kontroliuojamas saugumo ir RRT įgaliotinio įstaigos, tai būtų tik propaganda užsieniui, leiskite netrukdomai eiti ”LKB Kronikai“, — reikalavo B. Poškus.

B. Poškus nepaneigė, kad pasirašė po anksčiau minėtais pareiškimais. Į klausimą, kas agitavo, atsakė, jog jis ne darželinukas, todėl ir agituoti nereikėjo, o pasirašyti paskatino laikas, faktai ir įvykiai, pagrindę Hitlerio ir Stalino slapti suokalbiai, kuriuos pasirašė Molotovas ir Ribentropas 1939 m. rugpjūčio 23 d. Tardytojui bandant išgauti, kas ir kada rinko parašus, B. Poškus paaiškino: ”Po tekstais pasirašiau, parašų neatsisakau, o kur, kada ir kas rinko — mano reikalas.“ ”Nesakai man, pasakysi Vilniaus prokuratūroje“, — karščiavosi Pocevičius. Tardytojas reikalavo, kad B. Poškus vasario 16 d. nevažiuotų į Vilnių minėti Lietuvos Nepriklausomybės 70 m. sukaktį. B. Poškus pareiškė, kad sutiktų nevažiuoti tik tokiu atveju, jei būtų leista vasario 16 d. viešai minėti Kretingoje. Saugumo viršininkas su tokiu pasiūlymu nesutiko. Pocevičius pasiteiravo tardomąjį, ar jis tikrai negali politiškai persiorientuoti, ir tokiu atveju pasiūlė išvykti į užsienį, tarp kita ko paminėjo, jog Nijolė Sadūnaitė ir į ją panašūs taip pat gali netrukdomai išvažiuoti. B. Poškus atsakė, jog su persiorientavimu ar perorientavimu nieko neišeis, nesugebės pamiršti laisvės, nors tuo metu jam tebuvo 12 metų, o išvažiuoti iš Lietuvos, kuri jam yra brangesnė už gyvybę, nė neketina. Čia gimė, čia augo, čia ir mirti nori.

Tardymo metu buvo paliesta ir pokario tema. Pocevičius tikino, kad Lietuvos gyventojų trėmimai Sibiran buvo tik atsakas į ginkluotą pasipriešinimą. ”Gerai prisimenu pirmąją okupaciją, tada nebuvo jokio ginkluoto pasipriešinimo, o kiek ištrėmė į Rusiją, kiek nužudė Lietuvoje?! Šiandien tai niekam ne paslaptis. Aš gerai prisimenu tas skausmo dienas, kiekvienas ano meto lietuvis žino, kokia skaudžia kaina buvo kuriami kolūkiai“, — kalbėjo B. Poškus, ir čia pat nurodė eilę konkrečių atvejų. Skaudu ir pikta, kad net ir šiandien nesiryžtama pilnai atstatyti tiesos ir teisingumo.

B. Poškus iškėlė tikinčiųjų beteisiškumo klausimą, pasisakė prieš Vilniaus vyksupo Julijono Steponavičiaus ištrėmimą, reika-

lavo atitaisyti vyskupui ir tikintiesiems padarytą skriaudą, nors vargu, ar tai jau įmanoma paminėjo kunigus — kalinius: A. Svarinską ir S. Tamkevičių, neteisėtai kalinamus sovietiniuose lageriuose, reikalavo grąžinti išniekintas — sandėliais ir muziejais paverstas bažnyčias ir t.t.

Tardymas truko maždaug dvi valandas. Pocevičius reikalavo, kad tardomasis B. Poškus persiskaitytų apklausos protokolą ir po juo pasirašytų, priešingu atveju, vėl grasino Vilniaus prokuratūra. Skaityti protokolą ir po juo pasirašyti B. Poškus kategoriškai atsisakė. Tardymui einant į pabaigą, B. Poškus jautėsi nerviškai sukrėstas. Grįžusį į namus B. Poškų iškviesta greitoji medicininė pagalba išvežė į Kretingos ligoninę, kur jis išgulėjo 12 dienų.

Vasario 8 d. B. Poškus buvo pakartotinai kviečiamas atvykti į saugumo būstinę. Nenuvyko. Nesulaukę milicijos pareigūnai net kelis kartus jo ieškojo namuose. B. Poškus šaukimo nepriėmė ir po juo nepasirašė, tik paprašė pareigūnų perduoti saugumo viršininkui Pocevičiui jo žodžius: "Daugiau laisvanoriškai į saugumą neisiu, jei reikalingas, uždėkite antrankius ir išsivežkite."

* * *

Kaunas. 1988 m. gavėnioje (Kančios sekmadienį) prie Kauno Arkikatedros bazilikos buvo renkami parašai dėl Vilniaus Katedros grąžinimo. Kažkoks rusas saugumietis iš parašus rinkusios Kazimieros Tubienės atėmė pareiškimą su maždaug 300 parašų, o ją pačią vedėsi į saugumo būstinę tardymui. Moteris prašėsi paleidžiama, čekistas aiškinosi, kad jis ją paleistų, jei tik jo paties nesektų kitas saugumo darbuotojas.

* * *

Šiauliai. 1988 m. gegužės 13 d. į Šiaulių miesto saugumą eiliniam "smegenų praplovimui" buvo iškviestas šiaulietis Vincas Danielius.

Čekistas Benjaminas Slankauskas laikė V. Danielių pagrindiniu parašų dėl Petro Gražulio išlaisvinimo rinkimo organizatoriumi. V. Danielius tai paneigė. Saugumietis drįso kalbėti, kad

P. Gražulis, jo žodžiais, "į kalėjimą sėdo už pinigus". V. Danieliui tvirtinant, kad laisvė už jokius pinigus neparduodama, čekistas B. Slankauskas suabejojo. B. Slankauskas patarė V. Danieliui susimąstyti dėl savo ateities, nebendrauti su tokiais asmenimis, kaip R. Teresiūtė, M. Jurevičius, Petkevičius ir kt.

V. Danielius saugume buvo išlaikytas apie valandą laiko.

(Rašo kun. Sigitas Tamkevičius apie jo vežimą į tremtį Sibire, atkalėjus 5-rius metus lageryje. Pasiveda Dievo valiai):

MŪSŲ KALINIAI

Rašo kun. Sigitas Tamkevičius:

"Birželio 21 d. rytas man buvo pirmas po operacijos... ir kaip miela buvo perskaityti gera linkinčius žodžius.

Štai kaip aš atsidūriau Staro Sainakove. Gegužės 18 d. 5 val. grįžau, kaip įprasta, po darbo į baraką. Iškvietė į vachtą, paėmė pirštų antspaudus ir liepė atnešti visus daiktus. Po kratos nuvežė į Vsiesviatskajos stotį ir įsodino į Stolypiną. Čia sužinojnau, kad važiuoju į Tomską. Sekančią dieną buvau Sverdlovsko kalėjime. Kelias dienas praleidau vienutėje ir gegužės 22 d. naktį išvykau toliau. Per Tiumenę, Omską ir Novosibirską atriedėjome iki Maritinsko (Kemerovo sritis). Vieną naktį, pamaitinę blakes, iškeliavome atgal Tomsko link. Gegužės 27 d. jau buvome Tomsko kalėjime. Leido pasirinkti bendrą kamerą ar vienutę. Pasirinkau pastarąją, nes jau pakankamai buvau prisižiūrėjęs į kriminalistų veidus ir prisiklausęs jų kalbų. Mano vienutė buvo gerokai mažesnė už vienuolišką celę, traukė skersvėjai, bet nebuvo besočių gyvūnėlių ir apsitvarkęs pasijutau visiškai neblogai, — galima ir rekolekcijas atsilaikyti. Viršininkai, tarsi įkvėpti iš aukščiau, nepagailėjo laiko. Labai norėjosi greičiau išeiti į laisvę, bet tenorėjosi ir užbaigti, ką pradėjau. Kadangi Tomske išbuvau nuo gegužės 27 d. iki birželio 10 d., tai laiko viskam užteko. Birželio 10 d. vakare voronoku atvežė į Krivošeiną ir čia, šeštadienį ir sekmadienį, praleidęs milicijos kėpėzėj, pirmadienį po pietų gavau dokumentus ir nuvežė į Volodino tarybinių ūkių kontorą, o iš čia į Staro Sainakovo kaimą. Vienoje kaimo pirkio-

je yra farmos darbininkų "bendrabutis", kuriame gyvena du svieto perėjūnai ir aš. Savo gyvenime nebuvau matęs tokio bendrabučio, todėl beveik išsižiojęs viską stebėjau. Mano kaimynai nebuvo priešiškai nusiteikę, bet šeimininkavo taip nuostabiai, kad kambariuose: ir ant stalo ir ant grindų buvo bulvių lupenos, šiukšlės, purvas, nuorūkos ir t.t. Naktį 12 val. dar verda arbatą ar vakarienę. O toliau miegoti neduoda Sibiro parašiutininkai ir tik, prisigėrę kraujo, prieš rytą aprimsta. Parodžiau viršininkams savo "bendrabutį" ir jie pažadėjo duoti geresnes sąlygas. Kadangi po visų etapų mano senos bėdos nepakenčiamai vargino ir tokioje padėtyje nelabai buvau tinkamas šerti veršius, atsiguliau į ligoninę ir sekančią dieną (birželio 21 d.) padarė operaciją. Jaučiuosi visai neblogai. Bandau sėdėti ir minimum pajudėti. Štai ir viskas, o gal ir ne viskas, bet negi visus "perliukus" surinksi, — paaukojau Dievui viską ir ačiū Dievui, kad po 5 metų lagerio ir 7 etapų, esu toks, koks esu.

Neišsinešiau iš lagerio neapykantos, o tik misericordiam, — Viešpatie, visiems atleisk! Kun. Alfonsą gegužės 18 d. palikau 35 zonoje. Jis labai tikėjo, kad abu važiuosime namo. Gaila buvo išsiskirti, jam tikriausiai leis išvykti į Vakarus. Jo argumentai rimti — tokių sau pritaikyti negalėjau, todėl į papulkininko Radzevičiaus pasiūlymą atsakiau neigiamai ir šiandien esu čia, Sibire. Tebūnie šventa Viešpaties valia — per Sibirą kelias į dangų nė kiek ne ilgesnis, kaip ir per Lietuvą.

Sveikinkite visus, kurie malda ir meile lydėjo mano kelionę per Uralą, Mordoviją ir Sibirą. Likime maldos vienybėje."

1988.06.23.

* * *

Iš Balio Gajausko laiško:

"(...) Lietuvoje jau pavasaris. Sužaliavo laukai, pievos, o žemė tuoj pasipuoš įvairiausiomis spalvomis, nubals sodai.

Prisikėlė Kristus. Tikiu, kad ir mes prisikelsime. Mūsų tautos "ašarų pakalnei" reikalinga stipri dvasia. Jei išlaikysime stiprią dvasią, nugalėsime visus sunkumus. Darbų ir sunkumų kalnai. Su Dievo pagalba viską įveiksime ir atliksime.

Pas mus lyg tai atšyla. Žmonės džiaugiasi ankstyvu pavasa-

riu. Dar sniegas nenutirpo, kad ir pašąla, bet pavasaris čia pt. Taip pasiilgau šilumos, saulės, žalumos, vandens.

Žiemą dažnai pakildavo kraujo spaudimas, tai labai varginavo, būdavau nedarbingas. Į pavasarį geriau. Visiems linkiu Dievo palaimos."

1988.04.19.

(Petras Gražulis įvairiais būdais kankinamas, apipurškiant veidą chemikalais, Pravieniškių lageryje. Neleidžiama jam turėti nei maldaknygės, nei rožančiaus):

Iš Petro Gražulio kalinimo vietos

Petras Gražulis, nuteistas pagal BK 2LL str., paskirtą bausmę atlieka bendro režimo Pravieniškių lageryje OČ 12/8.

1988 m. balandžio 10 d. kalinys P. Gražulis, protestuodamas prieš kalinimą kartu su kriminaliniais kaliniais, pareiškimu kreipėsi į LTSR Prokurorą. Pareiškime aprašo, kaip po teismo, visiems matant, pareigūnai jį sumušė ir skubiai ištempė iš teismo salės, taip, kad jis nesuspėjo pasiimti net savo daiktų, maisto ir dokumentų, juo labiau neleido atsisveikinti su artimaisiais; vėliau, jau žmonėms nematant, apipurškė kvapą gniaužiančiais chemikalais, ko pasėkoje ištino veidas, paraudo oda. Tuoj pat po teismo išvežė į Vilniaus Lukiškių kalėjimą, čia per pasimatymą su seserimis — Monika Baciuškiene ir Albina Gražulyte — jam pradėjus aiškinti, kodėl paraudęs veidas, pareigūnai, klausę pokalbio, pasimatymą nutraukė. Per pasimatymą su broliais kunigais — Antanu Gražuliu ir Kazimieru Gražuliu — administracijos darbuotojai taip pat draudė liesti šią temą, tačiau pasimatymo nenutraukė. Po pasimatymo operatyvinės dalies viršininkas papulkininkas Adomaitis vertė kalinį P. Gražulį pasirašyti po raportu, kad jis pasimatymo metu pažeidęs kalėjimo vidaus taisykles. Už tai nuėmė sekantį pasimatymą. P. Gražulis, motyvuodamas, kad jis tik pasinaudojo "demokratiškiausioje pasaulio šalyje" veikiančia žodžio laisve, pasirašyti po raportu atsisakė. Papulkininkas Adomaitis kalinį iškoliojo necenzūriniais žodžiais, gąsdino uždarysiąs į lagerį dvidešimčiai metų, paskelbsiąs kaliniams, kad

P. Gražulis yra išdavikas ir pan. Kovo 8 d. P. Gražulis buvo atvežtas į Pravieniškių lagerį ir po kelių dienų paskirtas į antro būrio 21 brigadą, sudarytą iš nuteistųjų, kurie kalinius išdavinėjo kalėjimo administracijai, ar šiaip kuo prasikaltusių kaliniams. Lagerio kaliniai, praeinant šiai brigadai, apmėto juos įvairiais daiktais, apspjaudo, visaip tyčiojasi. Apšauktas išdaviku P. Gražulis net ir šioje brigadoje apstatytas asmeniniais šnipais. Kalinys tris kartus prašėsi, kad jį perkeltų į kitą brigadą. Lagerio vadovybė nesutiko. P. Gražulis savo pareiškime prašo prokurorą leisti su savimi turėti šv. Raštą, maldyną ir rožančių. Šiuos daiktus kaliniams leisdavo turėti ne tik caro kalėjimuose, bet ir Hitleris savo konclageriuose. Jei prašymas nebus patenkintas, P. Gražulis pasiryžęs badauti tol, kol gaus pageidaujamus daiktus. Už badavimą lagerio valdžia kalinius baudžia karceriu ir kitomis bausmėmis.

1988 m. gegužės 10 d. kun. K. Gražulis nuvyko į Pravieniškių lagerį tikslu ten kalinamam broliui jo paties prašymu perduoti šv. Raštą, maldyną ir rožančių. Lagerio viršininkas, kun. K. Gražulį išvadino veltėdžiu, kultūros griovėju ir tuo pačiu, net nesiteikęs paaiškinti kuo remiantis, atsisakė priimti minėtus daiktus.

Nuo 1988 m. gegužės 13 d. iki 28 d. P. Gražulis buvo nubaustas karceriu. Lagerio viršininkas pulkininkas Arlauskas artimiesiems paaiškino bausmės priežastį — "ne savo vietoje valgė". (Iš tiesų kalinys valgė jam paskirtoje vietoje). Protestuodamas prieš neteisingą nubaudimą, P. Gražulis karceryje paskelbė bado streiką. Atsėdėjęs karcerį, fiziškai nusilpęs jis buvo paguldytas į lagerio ligoninę. Pulkininko Arlausko įsakymu, P. Gražulis iš ligoninės buvo išrašytas ir birželio 8 d. vėl nubaustas karceriu, dabar jau už tai, kad praeitą kartą, būdamas karceryje, badavo.

Birželio 9 d. atvykusiam į lagerį P. Gražulio broliui kun. Kazimierui Gražuliui viršininkas Arlauskas pranešė: "Kai išeis, vėl 15 parų uždarysim, turime už ką..." Į kun. K. Gražulio priekaištą, jog tai nežmoniška, sužinos pasaulis, pulkininkas Arlauskas tyčiodamasis pareiškė, kad dėl tokio P. Gražulio Tarybų Sąjungos ir JAV santykiai, jo manymu, tikrai nepablogės...

(Gintautas Iešmantas susikaupusį skausmą išreiškia eilėraščiu, turinčiu daug alegorinės prasmės):

Rašo Gintautas Iešmantas:

"Ačiū už laišką, pilną šiltų ir gerų žodžių. Tie žodžiai širdžiai yra tartum vaistai. Kai pajunti žmonių gerumą, paprastų sielų jautrumą ir sugebėjimą suprasti, pasidaro šviesiau ir lengviau. Ir kryžius, kurį tenka, savo noru pasirinkus, nešti tampa ne toks sunkus, ir kelias atrodo ne toks erškėčiuotas. Šiandien mums nepalyginamai geriau nei tiems, kurie ėjo tremties ir kalėjimų keliu prieš 40 metų ir daugiau. Štai kas buvo tikrieji didvyriai ir kankiniai! Nežinomi, išblaškyti, pasmerkti šalčiui, badui ir mirčiai. Kai pagalvoju apie tai, mano skausmas ir nedalia yra tik menkas šešėlis. Ir niekas jiems negalėjo padėti... O mes... ką čia ir kalbėti. Žinai, jog esi ne vienas, su tavimi daug daug širdžių. O tiesa ir teisingumas, apie kurį jūs kalbate... Turiu pasakyti; aš jo nelaukiu. Kad būtų aiškiau, kas ir kaip, aš ryžtuosi pridėti eilėraštį, kurį perskaitę suprasite. Žinoma, jis ne apie save parašytas, apibendrintas ir dėl to, turėdamas kai kurių panašumų, šį tą paaiškina ir apie mane. Gaila, kad jis labai ilgas ir dėl to nuobodokas. Vis dėlto turėkite kantrybės ir perskaitykite. Vadinasi jis "Pranašas". Amžina tema.

"Ko nebylus, o pranaše, klausais,
Kaip dunda gelmės? Regis paspartėjo
Pats laiko bėgsmas. Kelias iš blausos
Lyg užkeikti glūdėję gūdūs klodai.
Pabunda snaudus sąmonė. Goda,
Tyloj slapstyta, veržias į paviršių,
Nei saulės blyksnis plyksteli mintis.
Kas vakar buvo laikoma dar norma,
Dabar jau tariam: varžtai ir tamsa.
Prabyla skriaudos, ašaros... Ir širdys
Sutrikę virpa: kiek daug netiesos,
Kiek daug apgaulės buvo susikaupę!
Ir kiek yra dar! Krūpsi tie, kurie
Neteisingumo kraupų rūmą statė...
Tik pažiūrėk! Pablyškus prakeiktis

Jau traukias, vangstos... Argi tu ne šito
Geidei, kai tavo skausmas, alsoje
Užtvinęs dvasią, bloškė į skliautus
Žodžius, kurie nuplėšė melui kaukę,
Užgintą esmę atskleidė. Koksai
Gražus tada buvai, kaip švietė veidas!
Nutirpę žvelgėm, baimės apimti,
Kas bus dabar... Bet tu nesudrebėjai,
Buvai tiesus ir tvirtas nedalioj,
Nors pyktis niauriai plyšojo: "Ant kryžiaus!
Ant kryžiaus jį!" Ir plojo tam minia.
Golgotos kančios laukė. Tartum laimę
Tu jas už Gėrį priėmei tuomet,
Iš anksto jau žinodamas: ištversi,
Ką teiks lemtis... Ir širdperšoj visiems
Tapai šviesa ir pavyzdžiu. Tad ko,
Tad ko nykus nerimsti? Kas baugina?
Nejau trikdytų giedrą, kad su ja,
Su tavo norų vėliava pakyla
Ir tie, kurie tave kadais purvais
Įniršę drabstė? Žengia, o ne motais,
Nepripažįsta... Regis, jie seniausiai
Vien to ir troškę... Negi tu manytum,
Tave jie ims ir aukštins? Ir už ką?
Galbūt už tai, kad šlykščią jų menkystę
Be gailesčio parodei? Atvirkščiai! —
Jie neatleis to niekad. Nusikaltę
Melu, tieson įaugę, puls ir kenks.
Tačiau turbūt skaudžiausia tau yra,
Jog tie, kuriems tu polėkius ir narsą
Kaip viltį skyrei, netgi tie kurti
Tarsi, ką padaręs?... Betgi tu žinai,
Kad amžinai taip buvo. Ir pasaulis
Vien taip į priekį stumias. Palūkėk,
Dar tik pradžia. Ir tavo tyras balsas
Nedaug pasiekė sielų... O, be to,
Ne dėl garbės ir traukei tu į žygį

Ir ne dėl jos tu žemėj gyveni...
1988 m. gegužis.

(Žiniose iš vyskupijų pateikiami religijos varžymo faktai, susiję su RRT įgaliotinio P. Anilionio veikla. Taipgi aprašomas saugumiečių elgesys su Nijole Sadūnaite, laikant ją namų arešte, dažnai tardant KGB įstaigoje ir kt.):

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Kaunas. 1988 m. birželio 30 d. į Kauno arkivyskupijos kuriją kasmetiniam susitikimui su RRT įgaliotiniu Petru Anilioniu buvo sukviesti Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos dekanai.

P. Anilionis, pranešęs, kad šiais metais tradicinės jo paskaitos dekanams nebus, pasiūlė bendrai pasikalbėti rūpimais klausimais. Pats P. Anilionis pradėjo aiškinti, kad kapinių paminklų dirbtuvės jau įpareigotos, piliečiams pageidaujant, oficialiai ant paminklų iškalti religinius ženklus, iki šiol valdiškiems meistrams tai buvo draudžiama; nedraudžiama valdiškoms įstaigoms priimti užsakymus ir antkapiniams kryžiams.

Įgaliotinis agitavo dekanus, kad dabar labai lengva ir tikslinga kunigų vardu pastatytus parapijinius pastatus — klebonijas perrašyti valstybei, kuri įsipareigoja juos išnuomoti bažnyčios tarnautojams.

Į klausimą, ar persitvarkymas nepalies valstybės ir bažnyčios santykių, ta prasme, ar ir toliau bus kalinami kunigai Alfonsas Svarinskas ir Sigitas Tamkevičius, P. Anilionis atsakė, kad šis klausimas yra svarstomas, tačiau visa eilė atsakingų darbuotojų kol kas prieš šių kunigų išlaisvinimą." Supraskite, mes, kaip ir jūs, savo tarpe turime ateistinių ekstremistų, su kuriais taip pat nelengva susikalbėti", — švelnino padėtį įgaliotinis.

Susitikimo metu dekanai ne perdaugiausia tikėjo įgaliotinio P. Anilionio rodomu gerumu (ateitis parodys); klausimai lietė ūkinius reikalus.

* * *

Vilnius. 1988 m. gegužės mėnesio pabaigoje Vilniaus arkivyskupijos kurija gavo RRT įgaliotinio Petro Anilionio raštą, kuriame pranešama, kad tikinčiųjų pareiškimai, adresuoti TSKP CK Maskvoje, prašant grąžinti Vilniaus Katedrą — dabartinę Paveikslų galeriją — iš Maskvos yra persiųsti jam. P. Anilionis savo rašte tvirtina, kad šiuo metu nėra galimybės prašymą išspręsti teigiamai.

* * *

Vilnius-Kaunas. 1988 m. gegužės 22 d. 15 val. susimąstę ir rimti vilniečiai bei svečiai rinkosi į Gedimino aikštę prisiminti ir pagerbti 1948 m. trėmimo aukas tų, kurie masiškai gulė amžinam poilsiui Sibiro žemėje ar šiaurės ledjūrio pakrantėse (Gegužės 21 d. prie Angariečio paminklo trėmimo aukos buvo prisimintos oficialiai).

Vos spėjus kai kam prabilti ir sugiedojus tautos himną, iš garsiakalbių sugriaudėjo "Prie Nemuno kitas išaušo jau rytas...", o milicijos pareigūnai pareikalavo tuojau pat išsiskirstyti. Žmonėms prieš akis kraupiu paveikslu iškilo šiurpi praeitis, o tuo metu visais decibelais aikštėje trankėsi valdžios pareigūnų paleista skardi muzika. Saugumo ir milicijos pastangomis per keliolika minučių minia buvo išsklaidyta.

Tai, net šiais išdeklaruotais demokratijos laikais, mažiau stebina nei kai kurių parapijų kunigų elgesys. Visa Lietuva, net ir netikintieji, žinojo, kad gegužės 22 d. vakare bažnyčiose vyks žuvusių ir mirusių 1948 m. represijų aukų paminėjimai. Deja, daugelyje bažnyčių, ypatingai miestuose, apie tai nebuvo paskelbta, ir vis tik žmonės tą dieną į bažnyčias rinkosi gausiau nei įprastai. Tai ypatingai pasakytina apie tokius pamaldumo ir lietuviškumo židinius kaip šv. Mikalojaus bažnyčia Vilniuje ar Kauno Katedra. Kodėl tylėjo kunigai? Atrodo, be pagrindo, juk ir valdžios pastangomis buvo surengtas atitinkamas minėjimas. Ar naudingas mums šis tariamas santūrumas? Tą atmintiną vakarą tikintieji iš kunigų prašė tik maldos, maldos už toli nuo Tėvynės mirusius savo artimuosius, tautiečius. Kiekvienų gedulingų pamaldų metu kalbame: "Šventa ir išganinga mintis melstis už mirusius." Kodėl nepanorome drauge pasimelsti už tūkstančius savo tautiečių,

kurių kaulai išbarstyti Sibiro platybėse? Kauno Katedroje pamokslininkas labai išraiškingai laviravo žodžiais. Nė mažiausios užuominos, kokia šventų Mišių intencija. Po pamaldų vargonai ilgai grojo įvairias muzikines variacijas. Žmonės nesiskirstė. Nutilus vargonams, sausakimšai užpildę katedrą tikintieji bendrai pasimeldė už mirusius, sugiedojo Lietuvos himną. Nepaisant prapliupusio lietaus, stalinizmo aukos buvo paminėtos ir prie Maironio kapo.

* * *

Kaunas. 1988 m. gegužės 22 d. Kauno Kunigų seminarijos bažnyčioje dvasios tėvas paragino klierikus maldoje prisiminti prieš 40 metų deportuotas Stalino aukas. Pirmą kartą po 1944 m. Seminarijos bažnyčioje buvo sugiedotas tautos himnas "Lietuva, Tėvyne mūsų..."

* * *

Žagarė (Joniškio raj.). 1988 m. vasario mėnesio pradžioje Žagarės klebonas kun. Gustavas Gudanavičius buvo iškviestas į Joniškio prokuratūrą. Rajono prokuroras kun. G. Gudanavičių įspėjo už pasirašymą po kreipimusi į pasaulio geros valios žmones vasario 16 d. proga, grasino, kad už tokią veiklą jis gali būti nubaustas 10 metų laisvės atėmimo bausme.

* * *

Lazdijai. 1988 m. kovo mėnesio pabaigoje į Lazdijų rajono vykdomąjį komitetą buvo sukviesti rajono parapijų komitetų nariai. Šį kartą juos "švietė" pats RRT įgaliotinis Petras Anilionis. Išliaupsinęs sovietinę sąžinės ir religijos laisvę, įgaliotinis puolėsi koneveikti valdžios vadinamus kunigus ekstremistus, tarp jų kun. Roką Puzoną bei kun. Petrą Kąstytį Krikščiukaitį. Įgaliotiniui kėlė nerimą, kad minėti kunigai, atlikdami religinius patarnavimus, keletą kartų lankėsi rajono bažnyčiose — Rudaminoje ir Leipalingyje. Netiko ir jaunuolio Roberto Grigo Leipalingyje laidotuvių metu pasakyti žodžiai: "Nors ir į gabalėlius mus suka-

potų, vis tiek kalbėsime — dabartinėmis sąlygomis Tarybų Sąjungoje religijos laisvės nėra!“

RRT įgaliotinis P. Anilionis reikalavo, kad ateityje bažnytiniai komitetai tokiems kaip kun. R. Puzonas ar jaunuolis R. Grigas neleistų kalbėti ne tik bažnyčiose, bet ir kapinėse, priešingu atveju, baus pačias religines bendruomenes.

* * *

Alytus. 1988 m. gegužės 5 d. Alytaus II bažnytinio komiteto nariai V. Alekna ir S. Bendoravičius nuvyko į RRT įgaliotinio įstaigą Vilniuje sužinoti valdžios sprendimą dėl bažnyčios patalpų praplėtimo. Juos priėmęs pavaduotojas Juozėnas pareiškė, kad šį klausimą spręs LTSR Ministrų Taryba. Ministrų Taryboje priimamojo viršininkas Visockas ir pareigūnė Korabliova komiteto nariams paaiškino, kad klausimą tikrai spręs Ministrų Taryba, o tikintieji sprendimą gali sužinoti gegužės 5 d. vakare Alytaus rajono vykdomajame komitete. Vykdomajame komitete konkretaus atsakymo nebuvo gauta. Aiškinama, kad klausimą turi spręsti vietos valdžia ar net Maskva. Rajono valdžios nuomone Alytaus II bažnyčios plėsti nereikia, nes nepilna Alytaus I bažnyčia, ypatingai žiemą (Alytaus I bažnyčia neapšildoma).

Vykdomojo komiteto siūloma išeitis — tikintieji, nebijokite pašalti ar nuvažiuoti į tolimesnes bažnyčias.

* * *

Rudamina (Lazdijų raj.). 1988 m. vasario mėnesio pradžioje Lazdijų rajono Rudaminos gamybinio padalinio "Kirsnos" kolūkio brigadininkas Algis Sakalauskas, sukvietęs savo brigados žmones, paprašė juos pasirašyti po kažkokiu raštu. A. Sakalauskas tvirtino, kad tai raštas dėl naujo kunigo Rudaminai paskyrimo. Esą kunigas jau paskirtas, reikia tik surinkti žmonių parašus, kurie paliudytų, kad kunigas tikrai jiems reikalingas.

1988 m. vasario 13 d. rajoninis laikraštis "Darbo vėliava“ išspausdino "Kirsnos“ kolūkio gyventojų pareiškimą. Pareiškime piktai pasisakoma prieš tikinčiuosius, vasario 5 d. iš įvairių Lie-

tuvos kampelių susirinkusius į Rudaminos bažnyčią paminėti ir pasimelsti už a.a. kun. J. Zdebskį jo antrųjų mirties metinių proga. Juos bandoma kaltinti ekstremistiniais išpuoliais, nieko bendro neturinčiais su mirusiojo prisiminimu, grasinama, jog ateityje tokie minėjimai nebus toleruojami.

Po kažkieno pikta valia parašyto pareiškimo nurodyti brigadininko A. Sakalausko apgaulės būdu iš žmonių surinkti 27 parašai.

Tą dieną Rudaminos bažnyčioje buvo atlaikytos šv. Mišios, pasakytas pamokslas, pasimelsta prie kun. J. Zdebskio kapo.

* * *

Vilnius. 1988 m. gegužės 22 d. apie 11 val. Vilniuje, netoli šv. Mikalojaus bažnyčios, prie Nijolės Sadūnaitės prišoko trys civiliai apsirengę asmenys ir, nepateikę jokių dokumentų, užlaužę jai rankas, jėga įgrūdo į lengvąjį automobilį "Žiguliai" (Vienas iš pareigūnų jau anksčiau — 1987 m. rugpjūčio 28-29 d.d. be orderio sulaikymui apie 30 val. N. Sadūnaitę vežiojo po Lietuvos ir Baltarusijos miškus).

Šį kartą rusiškai grasino išvežti į Kolymą, prigirdyti upėje. Prie N. Sadūnaitės buto (Architektų 27-2) jų laukė dar trys vyrai — vienas milicininkas ir du civiliai. N. Sadūnaitei pareikalavus pateikti dokumentus ir orderį sulaikymui, milicijos pareigūnas pažadėjo viską pristatyti po 10 minučių. Deja, per visą dieną, nors N. Sadūnaitė skambino ir į saugumą, ir į miliciją, kurie pažadėdavo tuojau viską išsiaiškinti, niekas žadėtų dokumentų taip ir neparodė. N. Sadūnaitė du kartus norėjo išeiti į kiemą. Neleido. Bandant eiti, pargriovė ant laiptų.

Apie 18 val. atjungė telefoną ir iki 21 val. jo nepajungė. Iki 21 val. N. Sadūnaitė be priežasties buvo laikoma namų arešte. Tą pačią dieną N. Sadūnaitė pareiškimu kreipėsi į TSRS Generalinį prokurorą Rekunkovą, reikalaudama išaiškinti ir nubausti tuos, kurie "grubiausiai laužo pačias elementariausias Konstitucijos ir Helsinkio nutarimų baigiamojo akto garantuotas žmogaus teises."

1988 m. birželio 8 d. N. Sadūnaitė buvo pakartotinai grubiai

sulaikyta. Jai išėjus iš namų, iš mašinos "Žiguliai" iššoko du vyrai, kurių vienas buvo KGB majoras Bimbyris. Čekistai, jėga įgrūdę N. Sadūnaitę į savo mašiną, nuvežė ją į respublikinį KGB skyrių. Majoras Bimbyris saugume N. Sadūnaitę išlaikė daugiau valandos ir laikas nuo laiko primygtinai siūlė išvažiuoti į užsienį. Visą dieną N. Sadūnaitę akivaizdžiai sekė saugumo agentai.

1988 m. birželio 9 d. N. Sadūnaitė kreipėsi į TSKP Generalinį Sekretorių M. Gorbačiovą. Savo pareiškime ji rašo: "Kokia tokio KGB nervingumo priežastis? (...) O gal tai, kad esu viena iš mitingo organizavimo iniciatorių, minint 47-ąsias masinių deportacijų į Sibirą metines? Deportacijų aukomis tapo 40,000 Lietuvos gyventojų. Paskutiniu metu spaudoje daug rašoma, kad reikia nurodyti konkrečius persitvarkymo ir demokratijos priešus. Prašau sudrausminti Lietuvos KGB savivalę."

* * *

Šiauliai. 1988 m. balandžio 24 d. psichoterapeutas Gutmanas šiauliečiams skaitė paskaitą apie hipnozę. Paskaitos metu demonstravo hipnozės seansą — scenoje iš publikos atrinktiems žmonėms, jiems esant hipnozės būsenoje, liepdavo stebėti, neva, į dangų virve aukštyn sliuogiantį vaiką, vėliau, metęs į juos virvę, perspėjo, jog tai gyvatė, liepė valgyti nesamą duoną ir t.t. Užhipnotizuotieji paklusdavo, atitinkamai reaguodavo. Po tokių triukų psichoterapeutas Gutmanas pareiškė, kad tokiu pačiu pagrindu remiasi ir Jėzaus bei Mozės stebuklai: žengimas į dangų, lazdos pavertimas žalčiu ar stebuklingas duonos padauginimas. Į publikos priekaištus, kad užhipnotizuotieji po seanso neprisimena, ką darė hipnozės būsenoje, o apaštalai, Jėzaus stebuklų liudininkai, priešingai, tai pasakojo, aprašė, lektorius nieko konkretaus nepajėgė atsakyti, kaip ir į priminimą, kad po stebuklingo duonos padauginimo iš 5 paplotėlių duonos buvo surinkta 12 pintinių likučių.

Po paskaitos klausytojų prispirtas psichoterapeutas Gutmanas aiškinosi, kad panašiais triukais jis siekia "pakelti susikompromitavusio, iki šiol pagrinde administraciniais metodais diegto ateizmo autoritetą."

* * *

Panevėžys. 1988 m. vasario mėnesį Panevėžio vyskupijos valdytojas K. Dulksnys, kancleris J. Juodelis, Ramygalos klebonas kun. K. Baronas, Uliūnų klebonas kun. R. Pukenis pareiškimu kreipėsi į vykdomojo komiteto pirmininką. Pareiškime rašoma: "Plečiantis demokratijai, kreipiamės su prašymu: leiskite sutvarkyti Barklainiuose esančią koplytėlę.

Koplytėlė, stovinti ant archeologinio paminklo — Barklainių piliakalnio, yra apleista. Religinių bendruomenių lėšomis atlikus koplytėlės remontą ir sutvarkius jos aplinką, būtų išsaugota senoji kaimo architektūra ir gražus gamtos kampelis. Tuo mes prisidėtume prie Kultūros fondo tikslų įgyvendinimo. Koplytėlė labai reikalinga vietos gyventojams jų mirusių pašarvojimui, kad laidotuvių dalyviams nereikėtų toli vykti: į Ramygalos bažnyčią 11 km. arba į Uliūnus 5 km. Leidus naudotis koplytėle, atvykęs kunigas laidotuvių apeigas galėtų atlikti vietoje." Pareiškimą savo parašais parėmė maždaug 150 Barklainių kaimo gyventojų.

1988 m. birželio 19 d. analogišką pareiškimą rajono valdžiai nusiuntė ir Velykių parapijos tikintieji. Pareiškime tam pačiam tikslui tikintieji prašo grąžinti (kažkada atimtą) jų apylinkėje esančią apleistą koplytėlę. Po prašymu pasirašė 543 asmenys.

(Iškeliamas unitų persekiojimas Gudijoje ir Ukrainoj, prievartos būdu įjungiant juos į pravoslavų bažnyčią):

SOVIETINĖSE RESPUBLIKOSE

Kijevo Rusios Krikšto 1000 metų Jubiliejų minint

988 m. Kijevo kunigaikštis Vladimiras priėmė krikštą rytiečių apeigomis iš Konstantinopolio, ir Kijevo Rusia bažnytiniu atžvilgiu buvo tiesiogiai priklausoma nuo Konstantinopolio patriarcho. Kai 1054 m. Konstantinopolio patriarchas Kerularijus atsiskyrė nuo Romos, Kijevo Rusia ne iš karto nutraukė ryšius su Petro įpėdiniu Romoje. Dar net 1458 metais Kijevo metropolitas Grigalius vyskupo šventimus priėmė Romoje. Pravoslavija daug vėliau ėmė plisti tarp Kijevo Rusios krikščionių, ypatingai iški-

lus Maskvai ir jai siekiant bent savo bažnytinėj priklausomybėj laikyti Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės rusiškų žemių gyventojus. Šiai svetimai įtakai priešindamiesi ir norėdami išlikti ištikimi Apaštalo Petro įpėdiniui, dauguma Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės Rytų Bažnyčios vyskupų 1596 m. paskelbė Lietuvos Brastoje (dabartinis Brestas) sugrįžtą į vienybę su Apaštalų Sostu ir pasilieką tik Rytų apeigas bei slavų kalbą jose. Per beveik 400 metų ši unijos idėja liko gyva Rytų apeigų katalikų ukrainiečių ir baltarusių širdyse. Už vienybę su Roma daug kankinių praliejo savo kraują, atidavė gyvybę (Polocko arkivyskupas Juozapatas Kuncevičius, jėzuitas kunigas Andriejus Bobola). Ypač daug kraujo ir gyvybės aukų sudėta sunkiausiais unijos uždraudimo laikais (1839-1905) ir 1946 m.; sunkumai tęsiasi iki šių dienų. Lietuvos Kražių, Kęstaičių tipo istorijos beveik kas metai kartojosi tais laikotarpiais.

Šiemet, Rusijos Krikšto 1000 metų Jubiliejų minint, Vakarų Ukrainos ir Užkarpatės žemėse sovietinės valdžios remiama Pravoslavų Bažnyčia mėgina šį Jubiliejų švęsti kaip pravoslavijos įtvirtinimo šventę. Šiuose Rytų apeigų katalikų gyvenamuose rajonuose prie kiekvienos iš katalikų unitų atimtos bažnyčios statomi dideli ąžuoliniai pravoslaviški kryžiai, nors iki šiol net ir pravoslavai čia statydavo (pvz. kapinėse) tik lotyniškus kryžius. Katalikiškoji Ukraina savo krikšto, priimto vienybėj su Romos Bažnyčia, tūkstantmetį pažymi eidama sunkiu katakombų keliu. Sunkią jų padėtį šio Jubiliejaus metais atskleidžia Ukrainos Dolinos rajono Bubniščios kaimo tikinčiųjų pareiškimas, neseniai pasiųstas TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui:

"Mes, tikintys Rytų apeigų katalikai (nepriklausomai nuo to, kaip mus vadina — unitais, Ukrainos Katalikų Bažnyčios nariais), karštai trokštame, kad persitvarkymas ir viešumas paliestų ir mus, kad Jūs, gerbiamas Generalini Sekretoriau, ir kiti mūsų visuomenės nariai, pagaliau suprastumėte, jog mes tokie pat tarybiniai žmonės, kaip ir visi kiti.

Iki šių dienų apie mus daug rašoma knygose, kalbama per radiją ir televiziją, tik gaila, iškreiptai, neteisingai, nesuderinamai su viešumo atmosfera. Net ir paskutiniu metu, kai kitose mūsų visuomenės gyvenimo srityse viešumas įgauna vis didesnes tei-

ses, apie mus kalba netiesą. Kaip įrodymą siūlome pažvelgti į Oresto Michaliuko žinutę, išspausdintą "Izvestijose" 1987, Nr. 357:

"Tarnavimas hitleriniams okupantams, piktybinis aljansas su banditais galutinai atskleidė tikintiesiems unitų hierarchijos tikrąjį veidą. Todėl suprantamos patriotiškai nusiteikusių dvasininkų ir tikinčiųjų pastangos atsiriboti nuo profašistinės unitų viršūnės ir kartą visiems laikams baigti su Bresto unija. 1946 m. Lvove, pirmininkaujant žymiam bažnytiniam veikėjui Gavrilui Kostelnikui, vėliau banditų nužudytam, įvyko skaitlingas visuotinis unitų (graikų apeigų katalikų) susirinkimas, kuris nutarė: "anuliuoti 1596 m. Bresto susirinkimo nutarimus, likviduoti uniją, atsiskirti nuo Vatikano ir sugrįžti į šventą mūsų protėvių pravoslavišką tikėjimą, įsijungti į Rusų Pravoslavų Bažnyčią".

Perskaičus tokius žodžius, kyla klausimas, kas geriau, jei ne mes patys žinome apie save? Todėl ir nutarėm patys parašyti apie save, kad ir kiti mus teisingai suprastų.

Pirmiausia, mes, tikintys Rytų apeigų katalikai, esame sąžiningi tarybiniai piliečiai, o ne priešai. Dirbame visų mūsų visuomenės narių gerovei, trokštame taikos pasauliui. Mes nekeliame jokių politinių reikalavimų, tik prašome, kad su mumis, Rytų apeigų katalikais, elgtųsi kaip reikalauja tarybiniai kultų įstatymai ir TSRS Konstitucija. Antra — visi turėtų suprasti, kad pakeisti tikėjimą, pereiti į kitą, ne taip jau lengva ir paprasta. Masinis perėjimas į kitą tikėjimą niekada nėra laisvanoriškas, nes sąžinės prievartavimas baisiau nei mirtis! Kai pirmųjų amžių krikščionis vertė atsižadėti savo tikėjimo, jie pasirinko mirtį. Taip ir 1946 metų Lvovo susirinkimo atveju, jo reikalavimas pereiti iš katalikų tikėjimo į pravoslaviją mums, katalikams, neįvykdomas. Eiti prieš savo sąžinę mes negalime. Konstitucija ir tarptautinė teisė užtikrina mums teisę išpažinti tą tikėjimą, kurį mes norim išpažinti. Ir taip Lvovo susirinkimo dalyviai tik patys už save galėjo spręsti — keisti katalikiškąjį tikėjimą į pravoslaviją ar ne. Jei katalikas laisvanoriškai panorės pereiti į pravoslaviją, tai jo sąžinės reikalas. Niekas neturi teisės jam tai uždrausti.

Jei 1946 m. Lvovo susirinkimas būtų nutaręs pereiti į protestantų ar musulmonų tikėjimą ar į kokią sektą, tai nejaugi mes

prieš savo sąžinę turėtume tam paklusti?! Be to 1946 m. Lvovo susirinkime nedalyvavo nė vienas Rytų apeigų katalikų vyskupas. Net jei ir būtų bent vienas vyskupas dalyvavęs minėtame susirinkime ir atsimetęs nuo Katalikų Bažnyčios, mes, likę katalikais, neprivalome jam paklusti.

Todėl teisingumas reikalauja, kad greta pravoslaviškų bažnyčių, būtų atidarytos ir Rytų apeigų Katalikų bažnyčios bei parapijos, kad mes galėtume melstis pagal savo sąžinę. Duokite galimybę patiems žmonėms nuspręsti, kokio tikėjimo jiems laikytis! Nei Lvovo susirinkimas, nei Romos Popiežius, nei Patriarchas Pimenas negali prievarta mums priskirti laikytis to ar kito tikėjimo. Prievartinis tikėjimas — netikras tikėjimas.

Orestas Michaliukas rašo, kad unitų hierarchai bendradarbiavo su hitlerininkais ir todėl tikintieji nutarė pakeisti tikėjimą ir atsiskirti nuo Vatikano. O. Michaliukas matyt nesupranta, kad aukštus postus užimančių žmonių elgesys yra viena, o tikėjimas visai kas kita. Apie tikėjimą sprendžiama ne iš atskirų žmonių elgesio, bet iš to, ko tas tikėjimas moko. Tarp Jėzaus apaštalų buvo Judas, išdavikas. Bet iš šio fakto daryti išvadą, kad Kristaus tikėjimas moko išdavystės, būtų nelogiška.

Reikėtų suprasti, kad Rytų apeigų katalikai ir Romos katalikai išpažįsta tas pačias tikėjimo tiesas, naudojasi tais pačiais Kristaus įsteigtais sakramentais, paklūsta tam pačiam Romos Popiežiui. Jų pažiūros į tarybinę vyriausybę tokios pat, kaip ir Romos katalikų. Skirtumas tik apeigose ir jose naudojamoj kalboj. O tai Bažnyčios vidaus reikalas. Į tokius dalykus pagal įstatymus tarybinė valstybė nesikiša. Jei karo metais aukšti dvasininkai ar eiliniai tikintieji ir ne taip elgėsi, kaip turėjo, dėl to nereiškia, kad reikia atsisakyti tikėjimo. Tai jų asmeninė kaltė, o Bažnyčia, Vatikanas čia niekuo dėti. Mes žinome, kad buvo kareivių, karininkų, mokytojų, kurie bendradarbiavo su vokiečiais; buvo ir pravoslavų dvasininkų, kurie su jais bendradarbiavo. Bet šiuo pagrindu niekam neateina į galvą, kad reikia išvaikyti kariuomenę, panaikinti mokyklas, uždrausti pravoslavų tikėjimą.

Mes žiūrim ne į tai, ką atskiri asmenys darė, bet ko moko Kristaus tikėjimas. O jis moko užlaikyti Dievo ir teisėtus valstybės įsakymus, užlaikyti meilę tarp tautų, valstybių ir rasių.

Taigi, mes, Bubniščios kaimo gyventojai (Ivano Frankovsko sritis, Dolinos rajonas, USR), kaip prieš, taip ir po 1946 m. Lvovo susirinkimo buvome ir esame katalikai. Iki 1983 m. galėjome lankyti graikų apeigų katalikišką bažnyčią savo kaime. 1983 m. spalio mėnesį mūsų bažnyčią milicija uždarė, sudaužė ikonostasą, vėliavas ir kitą bažnytinį inventorių išvežė. Tokiu būdu įžeidė mus kaip tikinčiuosius. 1983 m. analogiškai buvo pasielgta visoje eilėje kitų kaimyninių graikų apeigų katalikų parapijose. Pagal tarybinius įstatymus užtenka 20 tikinčiųjų kad būtų užregistruota bendruomenė. Mūsų kaime katalikų daugiau nei 300. Primygtinai prašome jus duoti nurodymą atidaryti graikų apeigų katalikų bažnyčią Bubniščios kaime ir leisti atvykti rytų apeigų katalikų kunigui. Kunigas bus jokių ryšių neturėjęs su hitleriniais fašistais ir ne buržuazinis nacionalistas.

Tai būtų svarbus įnašas į tolimesnę mūsų visuomenės demokratizaciją. Mes būtume labai dėkingi ir su dar didesniu pasiaukojimu dirbtume Tėvynės labui..." Iki šiol neteko girdėti, kad būtų gautas teigiamas atsakymas.

Lietuvos katalikai savo malda ir solidarumu remia Rytų apeigų Katalikų Bažnyčia Ukrainoje jos kilnioje kovoje už elementarias žmogaus teises.

* * *

Pastaba. Turimomis žiniomis grupė liberaliai nusiteikusių asmenų, apgaulingai prisidengdami autoritetingų asmenų pritarimu, mėgina "atšaukti" "LKB Kronikos" Nr. 75 įžangą. Straipsnio autorius kaltina pažiūrų siaurumu netolerantiškumu nekatalikams, už tai vadinami antitarybininku. Į tolerancijos sąvoką įeina laisvė teisėtomis priemonėmis siekti, kad visa visuomenė pritartų tos ar kitos grupės ginamoms idėjoms. Todėl dar kartą pareiškiame: Mūsų giliu įsitikinimu ne transparentai, vėliavos ar šūkiai "Laisvę Lietuvai!" atneš tikrą ir pilnutinę laisvę tautai. Istorija žino ne vieną atvejį, kai savoji valdžia buvo ne geresnė už okupantų. Laisvei reikia pribręsti ir būti jos vergais. Todėl pirmiausia raginame visus tautiečius Tėvynėje ir pasaulyje atsigręžti į Dievą, visu rimtumu užlaikyti Jo duotus žmonijai įsakymus. Nuodėmė — didžiausia tautų vergija.

Atšaukti "Kronikoje" talpinamus straipsnius turi teisę tik pati "Kronika". Iš šalies ateinančius tokio pobūdžio aiškinimus ar net bandymus atšaukti laikykite neteisėtais.

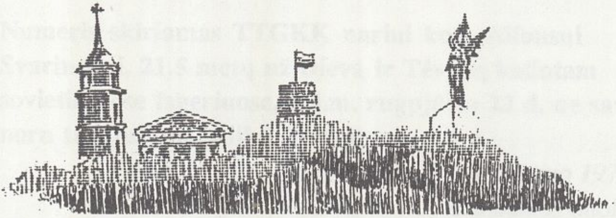
* * *

Lietuvi, atmink, kad:

Kun. A. Svarinskas	Kun. S. Tamkevičius
B. Gajauskas	P. Gražulis
V. Petkus	G. Iešmantas

ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!

Nr. 79

1988 m. rugsėjo 8 d.

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA
Nr. 79

Numeris skiriamas TTGKK nariui kun. Alfonsui Svarinskui, 21,5 metų už Dievą ir Tėvynę kalintam sovietiniuose lageriuose, o š.m. rugpjūčio 22 d. ne savo noru turėjusiam palikti Tėvynę.

Eina nuo 1972 metų!
Perskaitęs duok kitam!
Jei gali, padaugink!

KARDINOLO VINCENTO SLADKEVIČIAUS ŽODIS KUNIGŲ SIMPOZIUME

(Kardinolas Vincentas Sladkevičius, kalbėdamas kunigų simpoziume, iškėlė naujo atgimimo reikšmę Katalikų Bažnyčiai, nes iki šiol tautos moralė buvo žalojama ateizacija. Bažnyčia nesieks keršto persekiotojams, bet taip lengvai neužmirš tos žalos iš skriaudikų ir informatorių pusės):

Nuo 1952 m. iki 1957 m. man teko šioje kuklioje Seminarijos bažnyčioje ne kartą kalbėti. Teko skaityti mąstymus ir konferencijas. Per tokį ilgą laikotarpį daug kas pasikeitė, mes žinom, kad pasikeitimai nebūna vienodi, jie būna ir džiugūs, ir liūdni; ir per šį ilgą laikotarpį ne visi pasikeitimai buvo džiugūs. Sunku visus pasikeitimus išsakyt...

Šiandien, susirinkę iškilmingam simpoziumui, švęsdami Marijos metų Jubiliejinį minėjimą, kartu prisimindami Dievo malonių gausą, suteiktą mums palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio paskelbimu palaimintuoju ir ypatingu būdu pajuntame, kad patys džiugiausi pasikeitimai prasidėjo Marijos metuose. Mes galim kaip anuomet Galilėjos Kanos vestuvėse pasakyti, kad tai, kas geriausia, mums palaikyta iki dabar.

Kaip tik Marijos metuose visoje mūsų tautoje pasireiškia nuostabūs pasikeitimai, pavadinti persitvarkymo vardu. Ypatingą jų iškalbingumą mūsų tauta pergyveno ne taip seniai Vingio par-

ke, kai pirmą kartą po tiek metų taip iškilmingai suplevėsavo trispalvės..., kai buvo svarstomi visai tautai rūpimi klausimai. Gaila, kad tautinės vėliavos šiandien čia nematome. Nejaugi tai mums svetimas dalykas? Nejaugi tai mūsų žvilgsniui priešingas dalykas, ir nemokame džiaugtis tuo, kuo šiandien džiaugiasi visa mūsų tauta, nejau visa tai priešinga kunigijai? Ne veltui tie, kurie tą persitvarkymo džiaugsmą pergyveno Vingio parke, padarė priekaištą mums, kunigijai, kodėl mes likome tokie svetimi, bejausmiai, tarsi netrokštą persitvarkymo ir persimainymo, pernelyg apsipratę su liūdna padėtimi. Persitvarkymo Sąjūdis man neduoda ramybės, delegacijos ateina viena po kitos, klausia, kodėl mes tylime? Tegul šis mūsų žodis būna kaip atsakas, kad netylim, kad sielojamės ir pergyvenam.

Šiandien trokštu ne tik savo, be visos katalikiškos dvasininkijos vardu pareikšti ir išryškinti mūsų dvasią, ko mes iš tiesų trokštame ir norime, ko dejuojam, dėl ko pergyvenam ir ko reikalaujam?!

Kelis dešimtmečius katalikai ir kitų tikybų išpažinėjai mūsų krašte buvo išstumti iš viešojo gyvenimo. Apriboti bažnyčios sienomis, šventoriaus bei kapinių ribomis. Dabar vykstąs visuomenės gyvenimo pasikeitimas kviečia bei ragina mus, hierarchiją, kunigiją, tikinčiuosius, naujai pažvelgti į savo vietą šiandieninėje tautos istorijoje. Per kelis mėnesius nukrito daug žodžių varžtų, per pora pastarųjų metų kai kurie žymūs tarybinių respublikų kultūros darbininkai, o per šiuos ir mūsų respublikos garsiai prabilo apie religinio gyvenimo reikšmę tautos dvasiai, jos moralei. Jau viešai pripažinta, kad mūsų tautos sielą sužalojo ne tik priverstinė kolektyvizacija, neplaninga organizacija, bet ir beatodairiška ateizacija. buvo sužalotos žmonių sąžinės, kai jie turėjo kalbėti ne tai, ką galvojo ir daryti ne tai, ką kalbėjo, kai turėjo niekinti, kas jų tėvams, o taip pat ir jiems patiems buvo ir yra šventa. Bažnyčia nepropaguoja keršto, nors ir pripažįsta, kad negalima lengvai užmiršti nusikaltimų žmoniškumui, nekaltų žmonių laisvei ir gyvybei. Tikintieji, tiesa, neorganizavo ir nevykdė trėmimų, juos vykdė kiti, nepasirašinėjo mirties ar ilgos nelaisvės nuosprendžių, tačiau buvo ir gal dar tebėra tikinčiųjų, prigąsdintų, apgautų, gėdingoje skundikų, slaptų informatorių armijoje,

kurie talkino anoms baisenybėms ir dabar tebetalkina priespaudos aparatui. Tokius tikinčius pasauliečius, o ypač Bažnyčios darbininkus kuo rimčiausiai mes įspėjame: neapsigaudinėkim, neteisinkime savo mažadvasiškumo, atminkime skaudžią atsakomybę prieš Dievą, prieš tautą. Jokia kaina mums neturi būt per didelė tam, kad galiausiai pasijustume laisvi, doros sąžinės žmonės. Šiuo metu nuolat minimi du pražūtingi šalies istorijos tarpsniai — diktatoriaus kultas ir sustingimo arba stagnacijos laikotarpis. Kiek ir kaip šie laikotarpiai palietė Bažnyčios gyvenimą? Diktatoriaus asmens kulto laikais Bažnyčia kentėjo, anuomet to nepripažino, dabar išdrįstama ir viešai tai pasakyi, tik labai jau prislopintai. Nejaugi ir mes, kunigai, tik prislopintai tai ryškinsime?! Kas trečias Lietuvos kunigas ir keturi iš penkių vyskupų buvo įkalinti, įkalinta ir ištremta daugybė katalikiškų organizacijų veikėjų, krikščioniškos kultūros darbininkų, uolių tikinčiųjų; uždaryta visa katalikiška spauda, mokyklos, organizacijos, brolijos; išvaikyti vienuolynai, uždaryta nemažai bažnyčių ir trys kunigų seminarijos, konfiskuotos vienuolynų ir seminarijų bibliotekos... Bažnyčia skaudžiai kentėjo, bet ji liko anuomet visoje šalyje vienintelė institucija, negarbinusi diktatoriaus. Per atoslūgį, po diktatoriaus mirties, nebuvo atkurta nei religinė spauda, nei mokyklos, priešingai, vėl buvo uždaryta bažnyčių, sistemingai naikinami pakelių kryžiai ir koplytėlės, sustiprinta kova prieš tikėjimą spaudoj ir mokyklose, antireliginis spaudimas inteligentams, tarnautojams. Grasinimais nuo altorių buvo nuvaryti vaikai ir jaunimas, o tam pasipriešinęs Vilniaus vyskupas Julijonas Steponavičius ištremtas į Žagarę ir iki šiol negrąžintas į pareigas.

Stagnacijos laikais buvo stengiamasi ir Bažnyčiai primesti sustingimą. Stagnacija suleido gilias šaknis, ir šiuo laiku sąjunginė Religinių reikalų taryba ir jos atstovai mūsų respublikoje labai sunkiai persiorientuoja į dialogą su Bažnyčia — nori diktuoti bei administruoti senoviškai. Kai kuriais atvejais tik kalbama apie persitvarkymą, tačiau nieko konkretaus nedaroma šia linkme. Priešingai. Buvo paskelbta, kad Kauno Kunigų seminarijoje galės mokytis 150 jaunuolių. Šiandien kažkas per kažkokius neaiškius kanalus, spaudoj nepaskelbtus, jau teigia, kad Seminarijoje galės mokytis tik 145 jaunuoliai. Kas turėjo ir galėjo pakeisti

mums jau duotą limitą?! Negavau informacijos aš, negavo jos kiti Lietuvos vyskupai. Kokiais kanalais tokie potvarkai ateina? Tegul viešai raštu praneša arba spaudoje paskelbia, kad į Kauno Kunigų seminariją bus priimta mokytis mažiau jaunuolių nei pradžioje buvo leista ir paaiškinta priežastis. Šito nepadaryta. Tik neaiškiais, tyliais, slaptais kanalais mus pasiekia panašios žinios. Nejaugi mes, vyskupai ir kunigai, galim tylėti ir su tuo sutikti?! Istorija rodo, kad Bažnyčia sugeba gyventi prie įvairių valstybinių sistemų, tačiau Bažnyčia negali taikstytis su neteisingais jos veiklos suvaržymais, su žmogaus teisių pažeidimais. Istorija rodo, kad laisvė niekada nebūna padovanojama, bet, susiklosčius palankioms aplinkybėms, patys žmonės, visuomenė turi pradėt elgtis kaip laisvi, patys laisvės reikalaut. Šiandien mes negalime ilgiau laukti. Jau trys metai, kai žada ir vis atideda naujų Religinių nuostatų išleidimą, ir dar neaišku, kada juos išleis. Užliūliuoti, užmigdyti, paguosti pažadais... Kadangi tarybinė vyriausybė yra panaikinusi Lietuvos respublikos konkordatą su Apaštalų Sostu ir deklaravusi nesikišimą į Bažnyčios kanoninę veiklą, tai RRT įgaliotinio įstaigos, rajono valdžios ir kitų organų šių dalykų administravimas mums neturi juridinio pagrindo ir turėtų liautis. Jeigu einama prie tikro persitvarkymo ir prie normalių sąlygų, tegul pačiai Bažnyčiai leidžia netrukdomai vadovautis Bažnyčios kanonais ir jos nustatyta hierarchine, pastoracine veikla. Tik šitaip bus žengtas religinėje srityje žingsnis į teisinės valstybės sukūrimą, kuriuo sielojasi ir neseniai įvykęs reikšmingas forumas Vingio parke.

Kunigai, klebonai, vikarai, mūsų manymu, jau dabar turėtų viešai pradėti vaikų katekizaciją, religinį jaunimo švietimą — nelaukti kol RRT įstaiga praneš, kad jau galima. Nelaukite taip pat ir vyskupų atskiro rašto, kad jūs tai galite. Šią teisę jums duoda Bažnyčios kanonai, tad kodėl dar reikia vyskupų rašto? Ne vyskupai kunigams uždraudė katekizuoti vaikus ir jaunimą. Pradėkime patys, ir tai dabar sugrįžti į tas pozicijas, kurias praradom. Hierarchija, dvasininkija, tikintieji, turi nepaliauti reikalavę, kad būtų sugrąžintas tikintiesiems Lietuvos krikščionijos lopšys — Vilniaus Katedra ir nutrauktas visiems mums brangios Vilniaus šv. Kazimiero šventovės profanavimas; kad greičiau realizuotųsi

Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčios sugrąžinimas, kad būtų duodami leidimai statyti naujas bažnyčias ten, kur hierarchijos sprendimu tikintiesiems jų reikia.

Nepaliaukime klibinę visas atsakingas instancijas, kad būtų grąžinta laisvė religinei spaudai. Hierarchija, kunigija, patys tikintieji, o ne valdžios įstaigos turi spręsti, kokie leidiniai ir kokiu tiražu jiems reikalingi. Prieš 40 metų nusavinusi šimtus bažnytinių pastatų ir keliolika spaustuvių, valstybė tegul nesijaučia mums duodanti dovaną, jei ir numeta kokį trupinį, o po to visam pasauliui apie tai skelbia.

Tikintieji tebus pasirengę panaudoti visas galimas pastoracines priemones individualiai ir grupiniai apaštalaujant senelių, invalidų, našlaičių, ligonių globoje. Pasigirsta balsai, kad bus leista labdara, galbūt net kai kurioms vienuolijoms bus leista dirbti šioje srityje. Bet kol kas tai tik pavieniai balsai. Raginame tikinčiuosius pasauliečius, o ypatingai dvasininkiją prieinamais būdais paremti visuomenės atsinaujinimo ir demokratizacijos pastangas. Nebūtina, kad mes atitinkamuose sąjūdžiuose išstotume kaip kunigai, bet būkime šiems dalykams palankūs ir visais galimais būdais palaikykime. Jeigu pasirodys, kad atsinaujinimo sąjūdžiuose dalyvaujantiems pasauliečiams reikia konsultantų, teologų ar kanonistų, vyskupų konferencija juos parinks ir duos.

Daug kentėjo Bažnyčia per šį laikotarpį, daug iš jos atimta. Vis dėl to mes ketiname būti kantrūs, vengti priešiškumo nuotaikų, neapgalvotų veiksmų, tačiau neužmiršime, kad tikinčioji visuomenė gali būti kantri tik matydama darant vieną po kito konkrečius žingsnius, o ne duodant ore pakibusius pažadus.

Pernai Krikšto Jubiliejaus dienai skirtame pamoksle vyskupai yra pareiškę: Mes broliškai dėkojame visiems prijaučiantiems Bažnyčiai, visiems, kurie dėl vidinių ar išorinių kliūčių jaučiasi negalį praktikuoti visus sakramentus, bet brangina Evangelijos vertybes, palaiko krikščionišką dvasią savo elgesiu, žodžiu, kūryba; visiems, kurie remia, globoja pavienių tikinčiųjų ir visos Bažnyčios pastangas. Prie šių žodžių norisi pridėti padėką visiems mūsų tautos kultūros darbininkams, kurie, skatinami teisingumo ir Tėvynės meilės jausmo vis garsiau kelia balsą už

krikščioniškas vertybes, prieš jų niekinimą, prieš tikinčiųjų diskriminaciją. Tai pradinis pilnai neapipavidalintas mūsų žodis.

Mes tikime, kad per dangiškos mūsų Motinos Marijos užtarimą, per mūsų gilų pamaldumą ir jos žodžių "darykite visa, ką tik jis jums įsakys" vykdymą, padėtis keisis gera linkme. "Darykite visa, ką tik jis jums įsakys..." Šiais žodžiais mūsų dangiškoji Motina pirmą ir vienintelį kartą prabilo į žmoniją ir kiekvieną iš mūsų įsakymo būdu, nurodydama, ko ji laukia, ko nori ir reikalauja, kad darytume. Mūsų nelaimės tautoje prasidėjo kaip tik nuo to, kad, turėdami laisvę, nedarėm tai, ką Viešpats įsakė, nevykdėm jo duotų įsakymų, čia mūsų visų nelaimių pradžia. Geriausi pasikeitimai ateis ir pasireikš pačiu gražiausiu būdu, o mes galėsim kaip anuomet Galilėjos Kanos vestuvėse pasakyti, kad kas geriausia palaikei iki dabar, jei kiekvienas mūsų, ypatingai dvasininkija, savo širdyje pasiryšime ir vykdysime visa, ką Jėzus Kristus mums įsako.

(Iškalėjęs Gulaguose 21-rius metus kun. Alfonsas Svarinskas paleistas su sąlyga, kad išvyks iš Lietuvos. 1988 m. liepos 8 d. atvyko į Vilnių ir rugpjūčio mėn. 22 d. atlaikė atsisveikinimo šv. Mišias šv. Teresės bažnyčioje, kur suplaukė minios žmonių):

DĖKOJAME UŽ AUKĄ!

1988 m. liepos 12 d. iš Permės griežto režimo lagerio buvo paleistas kun. Alfonsas Svarinskas, kuris 1983 m. sausio 26 d. buvo areštuotas, apkaltintas antitarybine propaganda bei agitacija ir nuteistas pagal LTSR BK 68 sr. I d. 7 metams griežto režimo lagerio bei 3 metams tremties. Išbuvęs 5 su puse metų įvairiuose sovietiniuose griežto režimo lageriuose, kun. A. Svarinskas buvo paleistas su sąlyga, kad paliks Tėvynę ir Augsburgo vyskupo J. Štimplės kvietimu išvyks į Vakarų Vokietiją.

1988 m. liepos 15 d. vakare kun. A. Svarinskas atvyko į Vilnių. Kun. A. Svarinskas, net tris kartus teistas, 21 su puse metų išbuvęs įvairiuose Gulago lageriuose, daug fiziniai ir moraliai kentėjęs, į Tėvynę grįžo nepalūžęs, kupinas ryžto ir energijos

toliau darbuotis Dievo garbei ir Tautos gerovei. Savo religine ir tautine savimone bandanti atgimti Lietuva, su pagarba ir susižavėjimu sutiko šį dvasios milžiną, jo pamokantį žodį priimdama kaip dvainį testamentą Tautai.

Lietuvoje išbuvęs vos daugiau nei mėnesį, kun. A. Svarinskas aplankė visą eilę parapijų —Vidiškes, Viduklę, Telšius, Tauragę, Šiluvą, Igliauką, Kybartus, Marijampolę, Vilnių, Paberžę ir kt., ir visur buvo sutiktas šimtų ir tūkstančių jį mylinčių širdžių, jo žodžio išsiilgusių Lietuvos tikinčiųjų. Tačiau ryškiausiai savo solidarumą tikinčioji ir net netikinčioji Lietuva parodė paskutinėmis kun. A. Svarinsko su Lietuva atsisveikinimo akimirkomis, kai 1988 m. rugpjūčio 22 d. Vilniuje Aušros Vartuose kun. A. Svarinskas atnašavo atsisveikinimo šv. Mišias.

Jau iš ankstyvo ryto į šią Vilniaus šventovę plūdo žmonės. Jie sausakimšai užpildė šv. Teresės bažnyčią. Virš galvų jūros didingai siūbavo trispalvės vėliavos, gėlių puokštės. Akį džiugino jaunimo gausumas, tautiniais rūbais pasipuošusių merginų būrys. Su kunigu A. Svarinsku — vakaryščiu sąžinės belaisviu — šv. Mišias koncelebravo dar 5 kunigai, tarp jų TTGKK narys kun. Vincentas Vėlavičius, buvę kaliniai — kun. Jonas-Kąstytis Matulionis ir kun. Juozapas Razmantas. Šv. Mišių intencija — Už Bažnyčios ir Tėvynės atgimimą. Pamokslo metu kun. A. Svarinskas dėkojo tautiečiams už maldą ir jo kovos pratęsimą, sveikino atbundančią Lietuvos inteligentiją, priminė ir kvietė siekti tikrosios laisvės vieninteliu įmanomu keliu — per doros stiprinimą, per alkoholizmo, ištvirkimo ir narkomanijos įveikimą. Karštą ir pilną meilės kunigo žodį palydėjo ilgi nuoširdūs susirinkusiųjų plojimai. Po šv. Mišių atsisveikinimo žodį tarė kun. Algimantas Keina. Jis pabrėžė, kaip ugdė mūsų religinį sąmoningumą, žmogiškąjį solidarumą kun. Alfonso heroiškai prisiimta nelaisvė, išreiškė įsitikinimą, kad mūsų meilės, bendrų darbų ryšiai ir toliau nenutruks. Jaunųjų Lietuvos katalikų vardu kalbėjo kun. Robertas Grigas. Jis akcentavo, kad kun. A. Svarinsko ir kitų sąžinės kalinių vardai tautai tapo laisvės ir teisingumo simboliais, kaip Vytis, kaip trispalvė vėliava, kaip Rūpintojėlis. Tikintis jaunimas nepaliaus siekęs Kristaus atneštų idealų, jį įkvepia ir stiprina nekalta teisiųjų kančia. Atsakomajame žodyje kun. A.

Svarinskas išreiškė savo sumišimą dėl išskirtinės jam rodomos pagarbos, jis pats save laikąs eiliniu žmogumi, kuris tik stengėsi gerai atlikti pareigą. Nurodė, kad yra iškentėjusių kur kas daugiau. Tai 37 metus Gulago pančius nešantis Balys Gajauskas ir 27-tus metus Viktoras Petkus. Kun. A. Svarinskas pareiškė tvirtai tikįs, kad iš priverstinės tremties dar sugrįš į Lietuvą. Visa bažnyčia, pritariant vargonams, galingai sugiedojo "Lietuva, Tėvyne mūsų". Nepaliaujamai prie altoriaus ėjo žmonės — suaugusieji, jaunimas ir vaikai — sveikino, dėkojo, teikė gėles. Išėjusį į Didžiąją gatvę kun. A. Svarinską pasitiko gatvę užtvindžiusių žmonių plojimai. Pasitvirtino kun. A. Svarinsko pamoksle pasakyti žodžiai: "Filmo apie mane autoriai klausė: 'Kas jūs, kunige Svarinskai?' Štai — jūs esate atsakymas." Po šv. Mišių kunigas Alfonsas ligoninėje aplankė avarijoje sunkiai sužeistą Kavarsko kleboną kun. Baboną.

Apie 12 val. link Vilniaus aerouosto nusidriekė tremtinį palydinčių mašinų eskortas. Atvykus į aerouostą, atsivėrė nuostabus vaizdas: pastatą apgulusi didžiulė minia žmonių, virš kurios didingai plevėsavo balta-geltona Popiežiaus vėliava ir tautinė trispalvė, nesuskaitoma daugybė mažų vėliavėlių. Nuošaliau matėsi vorelė milicininkų ir civilių, susirinkusiems jie netrukdė. Kun. A. Svarinskui išlipus iš mašinos, kilo plojimų audra, kokios Vilnius seniai buvo girdėjęs. Po kunigo kojom pasipylė gyvos gėlės, kuriomis jis lyg kilimu ėjo į aerouosto pastatą. Žmonės be perstojo nešė savo mylimam ganytojui gėles, bučiavo rankas, dėkojo, linkėjo ir verkė. Apsupusi kun. A. Svarinską ant aerouosto laiptų minia kelias minutes darniai skandavo: "Lie-tu-va bus laisva!", o kunigui tolstant į pastato gilumą, jį lydėjo griausmingas "Lau-kiam! Lau-kiam! Lau-kiam!" Viduje maloniai besišypsąs aerouosto atsakingas darbuotojas mandagiai paaiškino registracijos bei išskridimo tvarką, padėjo atlikti visus formalumus. Ant laiptų išėjusį kunigą liaudis vėl apipylė gėlėmis, per rankas be paliovos plaukė maldaknygės, paveiksliukai, atvirutės, kol pavargusi ranka jau negalėjo rašyti autografų. Vėl galingai aidėjo Tautos himnas. Jaunimas dainavo tremtinių, liaudies dainas bei jomis tapusius patriotinius eilėraščius. Viską be perstojo filmavo oficialios ir privačios kino kameros. Buvo paskelbta, kad reisas

valandai atidedamas. Minėtas atsakingas aerouosto darbuotojas pakvietė kun. A. Svarinską, kitus kunigus ir artimuosius į atskiras patalpas. Aerouosto personalas elgėsi labai pagarbiai. Savo pagarbą kun. A. Svarinskui pareiškė ir atminimo dovanėles įteikė net Bažnyčiai netikėti žmonės. Reisas dar keletą kartų buvo atidėtas, pagaliau atsisveikinęs kun. A. Svarinskas praėjo kontrolinį postą. žmonės stovėjo už tinklinės tvoros, skiriančios pakilimo takus nuo aerouosto kiemo, dainavo patriotines dainas, mojavo gėlių puokštėmis ir vėliavėlėmis. Taip laukė apie valandą laiko, kol reaktyvinis lėktuvas pakilo į žydrą Lietuvos padangę, fiziškai atplėšdamas nuo mūsų tą, su kuriuo širdim esame suaugę bendrais siekiais, tačiau iš mylinčių sielų, ir atgimstančios Tėvynės būties jo neišplėš.

Išlydėti kun. A. Svarinską iš Maskvos išvyko grupelė iš Lietuvos, prie jų prisijungė anksčiau į laisvę grįžę rusų kaliniai, bendraminčiai. Atsisveikinimo su kun. A. Svarinsku metu oficialioji melo propaganda patyrė triuškinantį smūgį. Tauta akivaizdžiai parodė, kas Lietuvai yra apšmeižtas, kankintas ir Viešpaties galybe nugalėjęs smurtą ir blogį kun. A. Svarinskas. Dar kartą pademonstravo savo solidarumą, dėkingumą už sudėtą auką ir ryžtą sekti aukos keliu už Dievą ir Tėvynę.

(Kun. Al. Svarinskas atsisveikinimo kalboje dėkojo už tūkstančius laiškų ir ragino ir toliau likti ištikimais Katalikų Bažnyčiai):

KUNIGO ALFONSO SVARINSKO ATSISVEIKINIMAS

Ką tu, išeidamas iš protėvių gimtosios žemės,
Mirties ir prievartos aklam likimui palikai —
Seni piliakalniai — sodybos — ir aušros takai, —
Tešvies paklydusiam, kai bus dangus aptemęs,
    Ir susipainios viltys ir takai.

Ką tu, išeidamas iš tėviškės pakluonių,
Išsinešei, kai žemę rykštė palietė skaudi —
Senolių kraują — vardą — laisvės žiburį širdy, —
Kaip amžiną paminklą visą šią kelionę,
    Kaip didį turtą nešk širdy.

Ir jų, vergijoje įmintos, pėdos šventos
Ir tavo dienos, skirtos kovai ir vargams —
Likimas tavo tėviškei, kai naują rytą lems, —
Liks kaip nenykstantis granito testamentas
    Dienų dienoms — vaikų vaikams.

(B. Brazdžionis)

"Broliai ir sesės Kristuje, visa, kas gera, greit praeina. Neseniai šventėm sutiktuves, o šiandien jau išleistuvės. Nuoširdžiai dėkoju broliams kunigams, mieliems parapijiečiams ir visiems, kurie šiandien susirinkote į Viduklę drauge pasimelsti, vienas kitą pastiprinti ir vėl eiti savo gyvenimo keliais. Tokia Dievo valia. Mes žemėje neturime pasiliekančio miesto, bet ieškome būsimojo, ir to būsimojo miesto kiekvienas ieškome savo keliu, tik reikia, kad sąžiningai atliktume savo pareigas, turėtume sveiką garbės pajautimą, kad esame krikščionys, katalikai ir lietuviai.

Šiandien kalbėti man nėra lengva... išsiskiriant, kad neliūdėtume, pažadu, kad prie pirmos progos aš grįšiu į Tėvynę, o kada — už savaitės, mėnesio ar metų — neturi reikšmės, bet grįšiu; grįšiu atlikęs savo pareigą. Dar gerai nesuprantu, ką Dievas man skiria, kokia misija manęs laukia, važiuoju kaip kunigas ir manau, kad būsiu katalikams naudingas, pirmiausia savo tautiečiams, o vėliau, jei bus reikalas, ir kitiems.

Šie mano padriki žodžiai, tebūna tarsi dvasinis testamentas, meilės įstatymas. Visų pirma dėkoju visiems už maldas, laiškus, nors dauguma jų manęs nepasiekdavo. Kartą kalbėjau su Čūsavovo prokuroru. Klausiau, kodėl man neperduoda laiškų, juk žmonės tikrai rašo. Prokuroras atsakė: taip, jūsų adresu ateina masė laiškų, bet ką gi jums rašo?! Rašo, kad viską ištvertumėt ir grįžtumėt į Tėvynę... Tai, jų supratimu, jau nusikaltimas. Dėkoju už moralinę paramą, už gėles. Lageryje malonu buvo girdėti, kad

per tiek metų kiekvieną mėnesio 26 d. rinkotės į Viduklę melstis už mane ir kitus kenčiančius. Aš nebūčiau taip sugalvojęs, jūsų gyvas tikėjimas ir meilė tai išrado. Kitataučiai kaliniai stebėjosi ir žavėjosi — lietuviai turi didelį sustiprinimą, jie turi Katalikų Bažnyčią. Taigi, broliai, ir toliau likime ištikimi tikėjimui — tai brangi dovana, gyvenimo vairas. Jei turėsime gyvą tikėjimą, išplauksime per visas gyvenimo audras, nesuklysime ir neužplauksime ant seklumos, nežūsime.

Antikinėje literatūroje rašytojas Homeras yra aprašęs kaip graikai užpuolė Troją, bet neįstengė jos paimti; tada sugalvojo klastą — jie padarė didelį medinį arklį, kuriame pasislėpė kareiviai. Arklį paliko, o patys neva pasitraukė. Trojiečiai įsitraukė arklį į savo miestą. Naktį iš jo išlipo kareiviai, atrakino miesto vartus ir taip graikai nugalėjo Troją. Į Lietuvos Katalikų Bažnyčią bandė, bando ir bandys įvesti Trojos arklį. Kada tai bando padaryti grubios jėgos pavidalu, lengva atskirti ir pasipriešinti. Girdėjau, kad ir Lietuvoje pradėjo reikštis sektos, įvairūs religiniai sąjūdžiai. Kai kur tie sąjūdžiai gal ir neblogas dalykas, bet mūsų sąlygomis yra didelis pavojus pasiklysti ir kitus suklaidinti. Šv. Paulius sakė: "Jeigu kas skelbtų kitą tikėjimą negu aš jums paskelbiau, nors ir angelas, tebūna atskirtas. "Mes turime prieš 600 metų paskelbtą mums Evangeliją, turime Bažnyčios hierarchiją, turime šv. Mišias, sakramentus, žodžiu, turime viską, ko reikia sielų išganymui, taigi, nuoširdžiai klausykime savo ganytojų, pirmoje eilėje Kardinolo, kuris vadovauja Lietuvos Katalikų Bažnyčiai; vieni kitus remkime, susiklausykime ir tada tikrai išvengsime įvairiausių provokacijų ir nepatirsime nuostolio. Nepasiduokime gundymams, tarkimės, klauskime, bet galutinį žodį tars Bažnyčios vadovybė, jos klausykime — ji dabar geriau nei mes mato, ko reikia Bažnyčiai.

Kristus pasakė: Jus pažins, kad esate mano mokiniai, jei mylėsite vienas kitą. Taigi, broliai, mylėkime vienas kitą, nesusmulkėkime, nekaltinkime vieni kitų už smulkmenas, būkime atlaidūs vieni kitiems. Rusai turi gerą posakį: septynis kartus atmatuok ir tik aštuntą kirpk. Taigi ir mes taip darykime. Mat, žodis dažnai išsprūsta neapgalvotai, o kitam gali padaryti daug žalos. Būkime atsargūs žodžiuose. Geriau šimtą kartų pačiam nu-

kentėti nei vieną kartą kitą įskaudinti. Mylėkime Dievą visa širdimi ir tada tikrai bus gerai. Man atrodo, kad gyvenimas nėra toks sudėtingas, tik mes patys jame kartais pasiklystam, pasiduodame laiko madai. Jei kas sakytų, kad Dievo nėra — netikėkite. Šv. Rašte pasakyta, kad tik kvailas tarė: Dievo nėra. Dievas yra ir kiekvieną mūsų veda nuostabiais keliais, reikia tik vieno, kad mes patys nesipriešintume Dievo valiai — būtume geri laidininkai.

Nepasiduokime laiko dvasiai — tebus pilnos mūsų bažnyčios, eikime dažnai šv. Komunijos, kad, sustiprėję Kristaus Kūnu ir Krauju, galėtume kovoti ir ją laimėti. Stenkimės, kiek galime, pagilinti savo tikėjimą. Girdėjau, kad valdžia netrukdys kunigams katekizuoti vaikus. Mums visiems reikia gerai pasiruošti ir pravesti katekizaciją. Ir mokyti reikia ne tik vaikus, visus jus, broliai, reikia mokyti ir mokytis. Taigi, žiemos metu, turėdami daugiau laisvo laiko, dažniau ir šiokiadieniais ateikime į bažnyčią pasiklausyti Dievo žodžio. Dauguma baigę vienokius ar kitokius mokslus, todėl stenkimės ir patys dažniau į rankas paimti religinę knygą, ieškokite jų pas kunigus, aktyvesnius tikinčiuosius, manau, kad su laiku knygų bus vis daugiau. Į katekizaciją reikia įsijungti mums visiems, tik tada pasieksime gerų rezultatų. Pasižadėkime kiekvieną sekmadienį ir taip laisvesniu nuo darbo metu bent valandą laiko skirti artimui — eikime pas draugus, gimines, kaimynus ir kalbėkime jiems ir su jais apie Dievą. Apie nykstančius žemės dalykus jau prisikalbėjom, be to, jie niekur nedings, atėjo laikas atsigręžti ir kalbėti apie Dievą. Taigi, ryžkimės ir vykdykime. Kai giliau priimsime dievišką tiesą, jokie Trojos arkliai mums nebus pavojingi — patys atskirsime grūdus nuo pelų.

Norint būti kataliku, neužtenka turėti maldaknygę, rožančių, retsykiais ateiti į bažnyčią; reikia, kad Dievo įsakymai būtų mūsų gyvenimo pagrindu. Visa, kas priešinga Dievo įsakymams, tebūna svetima ir mūsų gyvenimui. Katalikas negali būti pasyvus stebėtojas. Ne. Gyvenimas ne teatras, už kiekvieną valandėlę duosime apyskaitą, todėl sakau, kad kiekvienas mūsų turi būti karys ir kovoti su dabartinėmis blogybėmis.

Viena blogybė, kurios mes savo laiku nenorėjome pripažinti

ir kuri dabar jau virto sunkia mūsų visuomenės liga — alkoholizmas. Šv. Rašte pasakyta, kad visa, ką Dievas sutvėrė, yra gera, taigi, ir vyno taurė yra gera, bet kada mūsų visuomenė serga, prarado saiką ir neturi valios susivaldyti, mes turime parodyti gražų susivaldymo pavyzdį. Manau, kad bent iki 20 metų jaunimas privalo būti abstinentais. Vyresnio amžiaus žmonės, jeigu nepajėgia visiškai susivaldyti nuo alkoholinių gėrimų, tebus blaivininkais. Ką tai reiškia? Tai reiškia, kad retkarčiais, švenčių proga — jokiu būdu ne laidotuvėse ar mirusiųjų minėjimuose — bet, vestuvėse, krikštynose, kai susitiks seniai nematytą gerą draugą, išgers ne daugiau šimtą gramų alkoholinio gėrimo. Tokį saiką anksčiau yra nustačiusi Lietuvos inteligentija, kuri ir dabar gražiai darbuojasi Tautos gerovei ir žinoma mums visiems Persitvarkymo Sąjūdžio vardu. Jei ir išgersite, tai ne kolūkio fermose, sandėliuose, miesto parke ar pakrūmėse, bet tik prie baltai aptiesto stalo, o stalą baltai užtiesti gali tik motina, žmona ar sesuo. Kas pats gers, tegul niekada neragina gerti kito. Šito griežtai laikykitės.

Dievas myli ir veda lietuvių tautą, mums davė daug gerų kunigų, drąsių pasauliečių, o paskutiniais metais palaimintąjį Jurgį Matulaitį, Kardinolą ir dar daug kitų malonių. Davė ne veltui. Tai atlygis už tas aukas, kurias mūsų tautiečiai sudėjo pokario metais ir kurias pasiryžę, jei reikės sudėti ir ateityje. Aš esu įsitikinęs, kad ateityje reikės dar daug, gyvenimas pareikalaus dar daug aukų. Būdamas lageryje, likimo draugams sakydavau: nenusiminkite, aš grįšiu į Lietuvą, bet pas jus atvažiuos kiti kunigai. Mano supratimu, duok Dieve, kad už ištikimybę Kristui kasmet areštuotų po kelis kunigus. Dėl to nereikia pulti į paniką ar beviltiškai liūdėti. Kunigas lageryje yra labai ir labai reikalingas. Rusija ieško Dievo ir mes jį turime parodyti. Tikinčiųjų pareiga, ką jūs ir darėte, melstis už suimtuosius, jų tarpe ir kunigus, kad jie ištvertų ir kiek išgalėdami liudytų Kristų. Nebijokime už Dievą pakentėti. Į gyvenimą žiūrėkime ne per rublį, ne pirklio, bet krikščionio akimis. Ieškokime visų pirma Dievo karalystės ir jo teisybės, o visa kita bus pridėta. Nuoširdžiai kovokime su alkoholizmu, ir narkomanija. Kovokime su moraliniu palaidumu, kurio dabar tiek daug mūsų aplinkoje ir kurį pamažu jau pradeda viešai pripažinti blogiu.

Grįžęs pervažiavau per Lietuvą ir dar kartą įsitikinau, kad obuolys nuo obels netoli rieda — kur tėvai rimti katalikai, ten ir vaikai ištikimi tikėjimui, dori. Būna ir išimčių — tėvai geri, o vaikai klaidžioja klystkeliais. Tokiu atveju melskimės, pavyzdžiu mums tebūna šv. Monika, kuri ilgus metus meldė Viešpatį už savo sūnų Augustiną. Pasitikėkime Dievu ir melskimės.

Kaip katalikai saugokimės duoti kam nors blogą pavyzdį. Mūsų amžiaus žmones kaip niekuomet veikia geri ar blogi pavyzdžiai. Duokime tik gero elgesio pavyzdį ir tuo liudykime Kristų. Pasinaudodamas proga, noriu padėkoti Viduklės jaunimui. Jie savo elgesiu pasitarnavo Bažnyčiai, o man padarė daug džiaugsmo. Teisme Raseinių profesinės mokyklos komjaunimo sekretorius skundėsi, kad sunku dirbti su mokiniais iš Viduklės. Kaip jiems bekalbėdavau, jie sakydavo: klebonas mums sakė, kad Gavėnioje negalima linksmintis, ir tai pastoviai... — klebonas mums sakė..., — kalbėjo sekretorius. Jaunimas padarė gerą darbą. Bedieviai klausėsi ir stebėjosi, kad šiandieninis jaunimas klauso klebono. Manau, broliai ir seserys, kad ir toliau jūs manęs klausysite.

Gyvenime nemažai mačiau ir išgyvenau. Patyriau ir vargo, ir kančios; džiaugiuosi, kad mano širdis laisva nuo neapykantos. Dievas tegul atleidžia visiems, kurie man padarė nuoskaudų, ir pats prašau Dievo ir jūsų atleidimo, jei ką nors įskaudinau, ne viską padariau, ką galėjau ir turėjau padaryti. Dar kartą ačiū, kad už mane meldėtės, ir išlaikėte gyvą tikėjimą. Miela kunigui jausti, kad žmonės jį myli. Ši meilė jam duoda jėgų ir pastiprinimo eiti gyvenimo keliu, sąžiningai nešti pareigos, aukos naštą. Aplankiau keletą parapijų, tos meilės, kurią man rodote, nenusipelniau. Esu eilinis Kristaus karys. Manau, kad savo elgesiu, rodoma meile jūs duodate pavyzdį kitiems, o ypač jauniems Lietuvos kunigams. Dar kartą įtikinamai paliudijate, kad kunigo niekas — nei bedieviška valdžia, nei kalėjimai ar lageriai — nepajėgia sukompromituoti. Susikompromituoti gali tik jis pats.

Būdamas lageryje, visa širdimi troškau pamatyti Lietuvą, dar kartą pravažiuoti jos keliais... Mąsčiau apie Tėvynę ir dainavau, dainavau, kaip mokėjau, kad paskui niekas nesakytų, kad lietuviai Uraluose nedainavo ir negiedojo. Kai kurie seni kaliniai, tai matydami sakė: jis nuo ilgo sėdėjimo turbūt su protu susipyko.

Jie mūsų, tikinčiųjų, dažnai nesupranta, nesupranta, iš kur gauname jėgos neretai pačiais kritiškiausiais momentais. Mes semiamės jėgos iš Kristaus kryžiaus, iš maldos.

Broliai ir sesės Kristuje, ir toliau melskimės vieni už kitus, nežinau, kur aš atsidursiu..., norėčiau keliais ir širdimi, taip, kaip mes Šiluvoje, apeiti visas šventas vietas. Atsidėkodamas už tiek gero, maldose tikrai prisiminsiu visus jus ir mūsų bendrus reikalus bei siekius. Trokštu, kad tai jus įpareigotų daryti tik gera, būti tik gerais Bažnyčios nariais. Galėčiau dar ilgai kalbėti, bet užteks. Pamatėme vieni kitus, pasistiprinom, atsigaivinom ir eisime ieškoti būsimojo miesto, kurio čia, žemėje neturime. Tikiu, kad dar kartą tikrai susitiksime Tėvynėje. Tris kartus grįžau iš komandiruotės Rytuose, grįšiu ir iš Vakarų. Susitikimo laukimas ir džiaugsmas težadina mūsų jėgas, kad galėtume gyvuoti ir veikliai darbuotis. Jei negrįšiu pats, parveš, kad būčiau palaidotas Viduklėje prie Marijos, kad vidukliškiai paskutinį kartą man pagiedotų Kalnus. Šito Dievo meldžiu ir trokštu, bet tebus šventa Jo valia. Už vis svarbiau, kad visi susitiktume danguje. Baigsiu didžiojo prezidento R. Reigano linkėjimais: "Tegul jus visus laimina Dievas." Amen.

Šaukiu aš tautą, GPU užguitą
Ir blaškomą, it rudenio lapus:
Į naują vieškelį, į naują buitį,
Kur niekad šiaurės vėjai neužpūs.
Šaukiu lietuvį burtis prie lietuvio
Ir gyvą širdį prie gyvos širdies,
Kad tamsiame vidurnakty nežuvę,
Pakiltų rytmečiui gyventi ir žydėt!
Iš sutemų, iš prieblandų išeikit,
Uždekit naują ugnį širdyse,
Vergams palikit vargo naktį klaikią! —
Šaukiu aš jūsų protėvių dvasia. (...)
Šaukiu aš darbo rankų milijonus
Įsupt naujam darbymečiui varpus...
Į naujo džiaugsmo klėtis, naujo derliaus kluonus,
Ne kalinio namus, ne liūnus, ne kapus.

Šaukiu vardu aš jūsų vargo žemės,
Balsu piliakalnių ir pievų ir miškų:
Nekeršykit, kad keršto kraujo dėmės
Nekristų prakeiksmu ant jūs vaikų vaikų!...
Šaukiu aš amžių: — Ateities nevertas,
Kas dabarties nedrįso tautai nešt,
Kas posūnių žaizdas, širdy atvertas,
Išdegino liepsna veidmainiškos ugnies.
Šaukiu balsu tėvų dievų ramovės
Ir jūsų krikšto atgaila šviesia:
— Stovėkit amžiais čia tvirti, kaip saulė stovi! —
Šaukiu aš, jūsų protėvių dvasia.

(B. Brazdžionis)

(Kreipiamasi į Persitvarkymo Sąjūdį, prašant užtikrinti tikinčiųjų lygybę su netikinčiaisiais ir suteikti pilną religinę laisvę):

LAISVĖS NĖRA BE SĄŽINĖS LAISVĖS

Kreipimasis į Persitvarkymo Sąjūdį

Mes, visuomenės atsinaujinimu susirūpinę katalikai, norime atkreipti Sąjūdžio dėmesį į tai, kad visuomenės demokratizavimas neįmanomas nesulyginus tikinčiųjų piliečių teisių su visų kitų teisėmis ir nepadarius visa to, ko reikia šiai lygybei ir visapusiškai sąžinės laisvei užtikrinti.

1. Teisių lygybė, kaip ankstesnė stalininė TSRS Konstitucija (124 str.), taip dabar galiojanti brežnevinė (52 str.), aiškiai įtvirtina principinę tikinčiųjų ir netikinčiųjų nelygybę: užtikrina netikintiesiems skleisti teisę savo įsitikinimus — vesti ateistinę propagandą, o tikintiesiems — tik teisę atlikinėti religinius kultus, bet ne skleisti savuosius įsitikinimus. Todėl kraštutinai apribota religinė leidyba, o visos masinės informacijos priemonės yra įpareigotos skleisti ateizmą. Ir pati teisė dalyvauti religiniame kulte dažnai paneigiama daugeliui įvairių kategorijų piliečių, ypač inteligentijai ir besimokančiam jaunimui.

Visuomenės demokratizavimo šalininkai turėtų siekti, kad Konstitucija garantuotų visiems piliečiams teisę išpažinti ir laisvai skleisti bei ginti savo pasaulėžiūrą (religinius ar ateistinius įsitikinimus), tad ir lygias teises naudotis masinės informacijos priemonėmis. Ateizmo propagandą turėtų finansuoti patys ateistai, o ne Valstybė, nes Valstybei lėšas uždirba ir tikintieji bei tikėjimui prijaučiantieji piliečiai, tokių mūsų respublikoje — dauguma.

2. Valstybė — Bažnyčia — mokykla. Minėtasis TSRS Konstitucijos 52 straipsnis sako: "TSR Sąjungoje Bažnyčia atskirta nuo Valstybės ir mokykla nuo bažnyčios". Logika ir teisingumas reikalauja, kad atskyrimas abiem atvejais reikštų tą patį. Kaip Bažnyčiai neleidžiama kištis į vidinius mokyklos sferos reikalus — mokytojų skyrimą, mokyklų organizaciją, taip Valstybė turėtų atsisakyti kišimosi į dvasininkų skyrimus (kad ir registracijos priedanga), į bažnytinių iškilmių rengimą, Kunigų seminarijos atranką ir pan. Taip pat Valstybė neturėtų primesti visų tikybų susivienijimams pasaulietiškų draugijų struktūros (dvidešimtukų su jų vykdomaisiais organais, statomais aukščiau už hierarchinius padalinius). Pagaliau, kaip, nepaisant Bažnyčios atskyrimo nuo Valstybės, iš tikinčiųjų ir Bažnyčios vadovų reikalaujama kuo didžiausio lojalumo Valstybės valdžios veiksmams, taip ir mokyklos atskyrimas nuo Bažnyčios neturėtų būti interpretuojamas kaip mokyklos įpareigojimas kovoti su religija ir Bažnyčia.

Deja, lig šiol tik taip buvo aiškinamas Konstitucijos 52 str. Jau įsibėgėjus persitvarkymui, šių metų gegužį Vilniaus raj. Salininkų vidurinės mokyklos direktorius nuvarė nuo kapinių kunigą, tėvų kvietimu atėjusį atlikti laidotuvių apeigų eismo nelaimėje žuvusiai religingai moksleivei. Net ir persitvarkymo flagmanas "Gimtasis kraštas" (1988.06.02.-08) paneigė tikinčių mokinių teisę mokyklos bendrabutyje persilaužti Kūčių paplotėlį...

Jau keli dešimtmečiai prievartaujama tikinčių pedagogų sąžinė, kai jie verčiami prisidėti prie antireliginės veiklos ir viešai niekinti bei griauti tai, kas jiems patiems šventa.

3. Bendroji antireliginė nuostata. Yra pažadėti nauji įstatymai dėl religinių susivienijimų veiklos, jų projektas turėtų būti

paskelbtas visuomenei svarstyti. Ir turėtų būti atsisakyta lig šiol galiojusio principinio nusistatymo visus įstatymus bei potvarkius aiškinti religijos ir Bažnyčios nenaudai, turint prieš akis jų galutinį uždavinį — pirmiausiai riboti religijos įtaką visuomenei, o paskui iš vis likviduoti.

Religinių reikalų tarybos prie TSRS MT pirmininkas K. Charčevas jau yra pareiškęs "Ogonioko" žurnalo korespondentui, kad persitvarkymas griežtai atmetąs požiūrį į tikinčiuosius kaip į "antros rūšies piliečius" (taigi pripažinęs, jog tokio požiūrio būta), tačiau tos Tarybos atstovai mūsų respublikoje lig šiol pritaria neteisingiems suvaržymams: įstatymai leidžia religines laidotuvių apeigas krematoriumuose, o Lietuvoje jos draudžiamos tos pačios kategorijos kaip krematoriumai patalpose — šarvojimo salėse. Daugelis įmonių ir organizacijų atsisako teikti bet kokią pagalbą savo kolektyvo narių laidotuvėms, jeigu jos atliekamos su religinėmis apeigomis, ir RRT atstovai neprotestuoja.

4. Sąžinės laisvė ir ateizmo rėmėjai prieš savo norą. TSKP Programa ir įstatai, VLKJS įstatai, įpareigodami visus jų organizacijų narius kovoti su religija, suvaržo tikinčiųjų piliečių politines teises, garantuotas TSRS Konstitucijos 48 ir 51 str., ir prievartauja sąžinę. Ryždamasis tapti TSKP ar VLKJS nariu, tikintysis arba turi prisiimti savo sąžinei priešiškas pareigas ir jas vykdyti ar veidmainiauti, arba likti šalia šių organizacijų, turinčių lemiamą balsą valstybiniuose ir visuomeniniuose reikaluose. Naujoji nuostata, kad tik partijos komiteto pirmasis sekretorius galės tapti atitinkamos DŽD tarybos pirmininku, užkerta bet kokią galimybę nepasiryžusiam veidmainiauti tikinčiam užimti tokį postą, tad ir vėl — arba sąžinės laužymas, arba diskriminacija. Vienintelė legali šalyje partija ir vienintelė legali jaunimo masinė sąjunga turėtų būti religijos atžvilgiu neutralios, kad joms galėtų priklausyti įvairių įsitikinimų piliečiai. To nepadarius, persitvarkymo srovėje turėtų būti pasiūlyta dėl spaudimo ar per nesusipratimą įstojusiems tikintiesiems pasitraukti iš šių organizacijų, teisiškai ir faktiškai garantuojant, kad tai neturės jiems jokių neigiamų socialinių padarinių.

Labai prašome persitvarkymo sąjūdį išaiškinti oficialioms instancijoms ir visuomenei, kad tikintieji piliečiai galės nuošir-

džiai įsijungti į persitvarkymą bei atsinaujinimą tik įsitikinę, kad jų "antrarūšiškumas" iš tiesų neatšaukiamai nubrauktas. Tai matysime iš atitinkamų teisinių aktų, o svarbiausia iš kasdieninės praktikos, pavyzdžiui:

jeigu bus grąžinta religiniam kultui vyriausioji Lietuvos bažnyčia — Vilniaus katedra ir leista statyti naujas bažnyčias ten, kur jos tikintiesiems reikalingos;

jeigu bus iškeltas ateizmo muziejus iš Lietuvos globėjo šventojo Kazimiero bažnyčios ir baigsis tos brangios šventovės profanavimas;

jeigu religiniai susivienijimai gaus juridinio asmens teises, o bažnytiniai centrai — pilnas leidybos teises;

jeigu bus panaikintas draudimas mokyti vaikus ir jaunimą tikėjimo dalykų;

jeigu bus leista kurtis ir veikti bažnytinėms blaivybės, šalpos ir pan. brolijoms ir draugijoms;

jeigu bus pertvarkyta Religijų reikalų Tarybos veikla, kad ji nebūtų Bažnyčios pavergimo įrankiu;

jeigu bus liautasi sistemingai žeminti religiją ir Bažnyčią mokyklose ir masinėse informacijos priemonėse;

jeigu niekas jokia dingstimi nebus verčiamas kalbėti ir elgtis prieš savo sąžinę, o religijos praktikavimas nebus kliūtis pakilti darbe, moksle ir kultūrinėje veikloje.

Norėtume, kad apie šį kreipimąsi būtų painformuota platesnė Lietuvos visuomenė.

Julija Šalkauskienė, dailininkė (prof. Šalkauskio našlė), Vilnius, K. Požėlos g. 20-7

Antanė Kučinskaitė, kalbininkė, Vilnius, Lenino pr. 2-20

Alfonsas Misevičius, teisininkas, Vilnius, Baltupio 55-40

Vincas Rastenis, gydytojas, Vilnius, Architektų 36-24

Povilas Varnelė, inžinierius, Vilnius, Vykinto 7-1

1988 m. liepos 5 d.

(Lietuvos Katalikų Bažnyčios pareiškimas TSKP XX Sąjunginei Partinei konferencijai, kuriame buvo išdėstytos katalikų patirtos skriaudos Stalino ir stagnacijos lakais):

PAREIŠKIMAI IR PROTESTAI

TSKP XIX Sąjunginei Partinei Konferencijai

Lietuvos Katalikų Bažnyčios kunigų

Pareiškimas

Mus džiugina ir teikia gražių vilčių TSKP CK Generalinio Sekretoriaus M. Gorbačiovo vienoje kalboje pasakyti žodžiai: "Tikintieji — tai tarybiniai žmonės, darbo žmonės, patriotai, ir jie turi visišką teisę deramai reikšti savo įsitikinimus. Persitvarkymas, demokratizavimas, viešumas liečia ir juos, be to, pilnutinai, be jokių apribojimų" ("Tiesa", 1988.04.30). Jaučiame moralinę pareigą kreiptis į tuos, kurie sudaro visuomeninio gyvenimo planus ateičiai, ir išsakyti tikinčiųjų nuomonę apie jų patirtas skriaudas. Stalino ir stagnacijos laikais mūsų tautoje begaliniai daug nukentėjo visų luomų žmonės, tarp jų tikintieji ir kunigai. Skaudu, kad, nors dabar ir daug kalbama apie tų skriaudų atitaisymą, persitvarkymo procesas religijos atžvilgiu iš valdžios organų pusės yra beveik nepastebimas.

1. Prašome nedelsiant atitaisyti dar ir šiuo metu besitęsiančias skriaudas, būtent:

leisti vyskupui Julijonui Steponavičiui, 1861 metais be jokio teismo ištremtam į Žagarę, grįžti į Vilnių ir netrukdomai eiti savo vyskupiškas pareigas;

įsakyti tuoj pat paleisti į laisvę žmones, praeityje įkalintus už kovą dėl demokratizacijos bei lygiateisiškumo principų įgyvendinimo: kunigus Alfonsą Svarinską ir Sigitą Tamkevičių, pasauliečius Viktorą Petkų, Balį Gajauską, Petrą Gražulį ir kitus;

grąžinti tikintiesiems iš jų prievarta atimtas žymiąsias Lietuvos šventoves — Katedrą ir šv. Kazimiero bažnyčią Vilniuje, o

taip pat pagreitinti Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčios grąžinimą;

leisti atstatyti sugriautas ir sudegintas bažnyčias Ryliškėse, Batakiuose, Gaurėje, Kiaunoriuose, Kaltinėnuose;

leisti katalikams pasistatyti bažnyčias naujuose miestuose bei didesnių miestų naujuose mikrorajonuose.

2. Siekiant įgyvendinti TSRS ir LTSR Konstitucijose pabrėžiamą tikinčiųjų ir netikinčiųjų lygiateisiškumą, būtina padaryti, kad katalikai juridiškai ir faktiškai galėtų laisvai tvarkytis pagal savo tikėjimo nustatytą kanoninę teisę bei tvarką savo vidaus gyvenime:

vykdant tarptautinius įsipareigojimus, yra būtina tikintiems tėvams užtikrinti tokias pat galimybes perduoti savo vaikams savo religines pažiūras, kokias turi netikintys tėvai savųjų atžvilgiu, būtina užtikrinti, kad niekada nė vienas pilietis — nei moksleivis, nei studentas, nei mokytojas, nei darbininkas, nei aukštas pareigas užimantis tarnautojas — nebus niekinamas ar žeminamas už tikėjimo išpažinimą bei jo viešą praktikavimą,

būtina griežtai uždrausti bet kokiems civilinės valdžios pareigūnams terorizuoti jaunuolius ir vyrus, norinčius tapti kunigais, ir būtina leisti pastariesiems laisvai, be jokių apribojimų, stoti į Kunigų seminariją,

būtina siekti, kad kiekvienas tikintysis savo didžiųjų švenčių dienomis galėtų būti laisvas nuo privalomo darbo.

3. Organizacinėje — visuomeninėje srityje tikintiesiems taip pat turi būti suteiktos tokios pat teisės, kokias turi ateistai, būtent: turi būti leidžiama veikti tikinčiųjų sąjūdžiams bei draugijoms, tarnaujančioms religinio gyvenimo bei visuomenės dorovės kėlimui (pvz. katalikiškam blaivybės sąjūdžiui, labdaros — šalpos draugijoms),

turi būti leidžiama Katalikų Bažnyčios atstovams laisvai naudotis masinės informacijos priemonėmis tikėjimui skleisti ir moralei ugdyti,

turi būti netrukdoma tikintiesiems išsispausdinti tiek ir tokių religinių knygų bei laikraščių, kiek ir kokių jie pageidauja.

Tikimės, kad šiais persitvarkymo ir demokratizacijos laikais, siekiant visuotinio teisingumo ir tiesos (o šias pastangas palaiko-

me ir mes, tikintieji), konstitucinis visų piliečių, tikinčių ir netikinčių, lygiateisiškumo principas, kurio laikytis TSRS Vyriausybė yra įsipareigojusi, pasirašydama SNO Žmogaus Teisių Deklaraciją bei Helsinkio pasitarimo baigiamąjį aktą, pagaliau bus realizuotas.

Pasirašė kunigai:

Kun. Leonas Kalinauskas, Josvainiai, Kėdainių raj.,
kun. Jonas Boruta, Vilnius,
kun. Jonas Kąstytis Matulionis, Vilnius
kun. dek. Juozapas Pačinskas, Telšiai,
kun. Ferdinandas Žilys, Stulgiai, Kelmės r.,
kun. Algirdas Pakamanis, Žarėnai-Latveliai, Šiaulių r.,
kun. Donatas Valiukonis, Vilnius,
kun. dek. dr. Petras Puzaras, Tauragė,
kun. Liudas Šarkauskas, Kretinga,
kun. Vincentas Vėlavičius, Telšiai,
kun. Juozapas Razmantas, Žalpiai, Kelmės r.,
kun. Petras Meilus, Eržvilkas, Jurbarko r.,
kun. Vincentas Gauronskis, Viekšniai, Akmenės r.,
kun. Jonas Kauneckas, Skaudvilė, Tauragės r.,
kun. Alfonsas Bulotas, Vadžgirys, Jurbarko r.,
kun. Juozapas Šlurys, Seda, Mažeikių r.,
kun. Jonas Bučelis, Mažeikiai,
kun. Boleslovas Jonauskas, Šaukėnai, Kelmės r.,
kun. Algirdas Keina, Valkininkai, Varėnos r.,
kun. Mykolas Petravičius, Dubičiai, Varėnos r.,
kun. Antanas Simonaitis, Navikai, Ignalinos r.,
kun. Vytautas Rudis, Kalesninkai, Šalčininkų r.,
kun. Jonas Kukta, Palūšė, Ignalinos r.,
kun. Antanas Andriuškevičius, Druskininkai,
kun. Česlovas Taraškevičius, Rudnia, Varėnos r.,
kun. Steponas Tunaitis, Tverečius, Ignalinos r.,
kun. Ignas Jakutis, Ignalina,
kun. Jonas Vaitonis, Vilnius,
kun. Petras Purlys, Kabeliai, Varėnos r.,
kun. Josifas Aškelovičius, Eišiškės, Šalčininkų r.,
kun. Alfonsas Petronis, Ceikiniai, Ignalinos r.,

kun. Aldas Antanas Čeponis, Dūkštas, Ignalinos r.,
kun. Petras Tarvydas, Šalčininkų r.,
kun. Albertas Ulickas, Švenčionys,
kun. Edmundas Paulionis, Daugėliškis, Ignalinos r.,
kun. Leonas Savickas, Adutiškis, Švenčionių r.,
kun. Marijonas Savickas, Mielagėnai, Ignalinos r.,
kun. Kazimieras Pukėnas, Nemenčinė, Vilniaus r.,
kun. Vaclovas Aliulis, Vilnius,
kun. Kazimieras Vasiliauskas, Vilnius,
kun. Juozas Tunaitis, Vilnius,
kun. Stasys Markevičius, Paluknys, Trakų r.,
kun. Vladas Černiauskas, Marcinkonys, Varėnos r.,
kun. Vytautas Pūkas, Butrimonys, Šalčininkų r.,
kun. Medardas Čeponis, Vilnius,
kun. Jordanas Šlėnys, Varėna,
kun. Aušvydas Belickas, Daugėliškis, Ignalinos r.,
Vienas parašas neįskaitomas.

(Panevėžio vyskupijos kunigų pareiškimas M. Gorbačiovui ir Lietuvos vyskupams, prašant atskirti ir ateizmą nuo valstybės, kaip yra atskirta Katalikų Bažnyčia. Ten pateikiami 8 prašymai, kur siūloma sulyginti tikinčiųjų teises su visų kitų piliečių teisėmis):

TSRS KP Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Nuorašai:
Lietuvos Vyskupams ir vyskupijų Valdytojams

Panevėžio vyskupijos kunigų

P a r e i š k i m a s

1976 m., ruošiant Religinių susivienijimų nuostatus, Lietuvos Katalikų Bažnyčios vyskupai ir kunigai kreipėsi raštu į tarybinę Vyriausybę, prašydami, kad nuostatai būtų suderinti su Katalikų Bažnyčios kanonais. Deja, tada į minėtus pageidavimus

nebuvo atsižvelgta — nuostatai buvo paruošti, neatsižvelgiant į tikinčiųjų teises.

Kunigai ir tikintieji privalo laikytis Bažnyčios kanonų, kaip piliečiai, jie turi laikytis ir valstybės įstatų. Bet tai neįmanoma, nes pati TSRS Konstitucija skelbia visų piliečių lygybę, bet čia pat ji piliečius padalina į dvi klases — netikinčiuosius ir tikinčiuosius. Netikintiesiems suteikiama teisė vesti ateistinę propagandą, o tikintiesiems — tik atlikinėti religinius kultus.

Norint įgyvendinti netikinčiųjų ir tikinčiųjų lygybę, ateizmas turi būti atskirtas nuo Valstybės, kaip atskirta Bažnyčia. Ateizmas kaip ir religija turi būti privatus. Bažnyčia išsilaiko be valstybės pagalbos iš tikinčiųjų lėšų, teišsilaiko ir ateizmas iš savųjų aukų. Bažnyčia atskirta — tebūna leista tvarkytis savistoviai. Kodėl valstybės pareigūnai ateistai braunasi į Bažnyčios vidaus gyvenimą, net kanoninę veiklą! Jie nustato asmens amžių religijos praktikavimui, reikalauja, kad tikinčiųjų bendruomenei vadovautų ne kunigai, o valdžios patvirtinti ar net jos pramatyti asmenys, nustato vienintelės Lietuvos Kauno Kunigų seminarijos klierikų limitą; be saugumo organų kontrolės ir sutikimo kandidatai negali įstoti į Seminariją, negali būti paskirta Kunigų seminarijos vadovybė, dėstytojai. Taip pat be jų negali būti paskirtas kunigas į parapiją, o vyskupas — vyskupijon. Prieita prie to, kad šiuo metu net ketvirtadalis Lietuvos parapijų liko be kunigų, o Panevėžio vyskupija neturi savo vyskupo.

Ankstesniais metais išleistų maldaknygių, katekizmų tiražas toks nedidelis, kad daugelio tikinčiųjų negalima buvo jais aprūpinti. Jau gegužės mėnesio antra pusė, o iš spaustuvės nesulaukiame "Katalikų kalendoriaus žinyno", kuris kunigams reikalingas nuo 1988 m. sausio pirmos. Apie religinę knygą, literatūrą rimtai nėra ko ir kalbėti.

1945 m. pasibaigė karas. Panevėžio vyskupijoje nebuvo gautas leidimas atstatyti sudegusias ar pastatyti reikalingas naujas bažnyčias.

Net aukščiausios valdžios pareigūnai nepripažįsta tikinčiųjų ir ateistų lygybės: oficialiose kalbose reikalaujama aktyviai kovoti prieš religiją, stiprinti ateistinę propagandą — kaip prieš nusikaltėlius! Dabartinėmis sąlygomis neįmanoma net svajoti, kad

kas nors iš vyriausybės pasisakytų tikinčiųjų naudai. Tikintieji moksleiviai ir tarnautojai praktiškai yra diskriminuojami, nors tai oficialiai neigiama.

Todėl prašome:

1. Rengiant naujus Religinius nuostatus, užtikrinti tikrą sąžinės laisvę, respektuojant tikinčiuosius. Aptariant nuostatus turėtų dalyvauti Lietuvos Bažnyčios Vyskupijų atstovai.

2. Sėkmingesnei kovai prieš įvairias visuomenės negeroves suteikti teisę Bažnyčiai naudotis tinkamomis priemonėmis: spauda, radija, televizija, leisti veikti blaivybės, labdaros draugijoms, kunigams netrukdyti lankyti parapijiečius, tikinčiųjų religiniams — dvasiniams tikslams išsinuomuoti mašinas.

3. Nevaržyti ruošti vaikus šv. sakramentams, leisti vaikus ir jaunimą mokyti religijos (kaip tai yra socialistinėse šalyse: Vengrijoje, Lenkijoje ir kt.).

4. Katalikams netrukdyti švęsti privalomas religines šventes.

5. Pripažinti parapijos religinei bendruomenei juridinio asmens teises.

6. Parapijos religinės bendruomenės vadovais (komiteto pirmininkais) turi būti kunigai, o ne pasauliečiai, to reikalauja dvasinė Bažnyčios paskirtis ir kanonai (ligoninės vadovais taip pat negali būti nei sanitarės, nei vairuotojai).

7. Netrukdyti Bažnyčios vadovybei parinkti tinkamus kandidatus kunigystei, skirti Kunigų seminarijos vadovybę bei dėstytojus, parapijoms — kunigus, vyskupijoms — kandidatus į vyskupus.

8. Netrukdyti procesijai į kapines mirusiųjų pagerbimui Vėlinėse.

Sąžinės laisvės negali būti, jei ateizmas palaikomas valstybiniu mastu, visomis priemonėmis, o tikintieji diskriminuojami.

1988 m. gegužės mėn. 23 d. Pasirašė:

Kun. Petras Adomonis kun. Bronius Antanaitis
kun. Juozapas Antanavičius kun. Boleslovas Babrauskas
kun. Jonas Bagdonas kun. Juozas Bagdonas
kun. Bronius Balaiša kun. Antanas Balaišis
kun. Vytautas Balašauskas kun. Jonas Balčiūnas

kun. Juozas Balčiūnas
kun. Kostas Balsys
kun. Petras Baniulis
kun. Henrikas Bernatovičius
kun. Adolfas Breivė
kun. Feliksas Čiškauskas
kun. Algirdas Dauknys
kun. Steponas Galvydis
kun. Juozas Giedraitis
kun. Kazimieras Grinius
kun. Antanas Gružauskas
kun. Gaudentas Ikamas
kun. Tadas Ivanovskis
kun. Povilas Jankevičius
kun. Vytautas Jasiūnas
kun. Povilas Juozėnas
kun. Antanas Juška
kun. Antanas Kairys
kun. Stasys Kazėnas
kun. Antanas Kietis
kun. Povilas Kiezys
kun. Stanislovas Krumpliauskas
kun. Petras Liubonas
kun. Leonas Jukšas
kun. Algirdas Miškinis
kun. Antanas Mitrikas
kun. Jonas Nagulevičius
kun. Petras Nykštus
kun. Algimantas Petkūnas
kun. Jonas Pranevičius
kun. Vladas Rabašauskas
kun. Jonas Rimša
kun. Pranas Sabaliauskas
kun. Aurelijus Simonaitis
kun. Leonardas Skardinskas
kun. Vincentas Stankevičius

kun. Jurgis Balickaitis
kun. Petras Baltuška
kun. Kazimieras Baronas
kun. Valdas Braukyla
kun. Petras Budriūnas
kun. Povilas Čiučkis
kun. Saulius Filipavičius
kun. Juozas Garška
kun. Antanas Gobis
kun. Alfonsas Gražys
kun. Klemensas Gutauskas
kun. Vincentas Inkratas
kun. Alfonsas Jančys
kun. Juozas Janulis
kun. Jonas Jatulis
kun. Jonas Jurgaitis
kun. Alfonsas Kadžius
kun. Vytautas Kapočius
kun. Petras Kiela
kun. Anicetas Kisielius
kun. Vladas Kremenskas
kun. Petras Kuzmickas
kun. Jonas Labakojis
kun. Juozas Jukšas
kun. Aleksandras Masys
kun. Povilas Miškinis
kun. Kazimeras Mozūras
kun. Lionginas Neniškis
kun. Albinas Paltanavičius
kun. Albinas Pipiras
kun. Robertas Pukenis
kun. Antanas Rameikis
kun. Edmundas Rinkevičius
kun. Raimundas Saprigonas
kun. Bronius Simsonas
kun. Eugenijus Staleronka
kun. Sigitas Stepšys

kun. Mykolas Stonys
kun. Bronius Strazdas
kun. Alfonsas Strielčiūnas
kun. Povilas Svirskis
kun. Ignas Šaučiūnas
kun. Bronius Šlapelis
kun. Povilas Šliauteris
kun. Gediminas Šukys
kun. Juozas Šumskis
kun. Albertas Talačka
kun. Leonardas Tamošauskas
kun. Pranas Tamulionis
kun. Stasys Tamulionis
kun. Petras Tarulis
kun. Petras Tijušas
kun. Vytautas Tvarijonas
kun. Benediktas Urbonas
kun. Sigitas Uždavinys
kun. Antanas Valančiūnas
kun. Antanas Valantinas
kun. Juozas Varnas
kun. Povilas Varžinskas
kun. Antanas Vaškevičius
kun. Virginijus Veilentas
kun. Stasys Zubavičius
kun. Antanas Zulonas
kun. Bronius Žilinskas
kun. Stasys Stanikūnas
kun. Leonas Linda

(Telšių vyskupijos kunigų pareiškimas LKP CK sekretoriui I. Šepečiui, prašant leisti Vilniuje atstatyti tris kryžius, kurie buvo nuversti 1960 m. Pasirašė 46 kunigai):

LKP CK Sekretoriui I. Šepečiui

Telšių vyskupijos ir Klaipėdos prelatūros kunigai

Pareiškimas

Vilniaus širdis yra jo pilių teritorija, visas kalnų ir slėnių bei įrengimų kompleksas, kurio įvairialypė reikšmė dar tik pradedama suvokti.

Labai svarbus elementas tame semantiniame lauke yra Plikasis (Trijų kryžių) kalnas. Kryžių skulptūros jo viršūnėje tradicija siekia jau ketvirtą šimtmetį. Pastatyti 1613 m., atstatyti 1740 m., kryžiai išstovėjo iki 1869 m., kol visiškai sunyko. Tačiau caro valdžia neleido jų atstatyti. Tai buvo padaryta tik 1918 m., rūsčiais karo metais. Paminklą suprojektavo žemaičių bajoras architektas Antanas Vivulskis. Kryžių atstatymu, įgyvendinant šį projektą, rūpinosi visų tautybių vilniečiai. Trys kryžiai priminda-

vo Vilniaus gyventojams katalikiško tikėjimo pradžią mieste, teikė taikos ir ramybės jausmą. Deja, vieną 1960 m. naktį betoninis Trijų kryžių paminklas buvo susprogdintas. Tuo metu Vilnius neteko tokių sakralinių skulptūrų, kaip T. Rigio šventųjų figūros virš Katedros frontono, prof. K. Jelskio skulptūros virš Evangelikų — reformatų bažnyčios ir kt.

Mes reikalaujame, kad Plikojo kalno viršūnėje ant išlikusių pamatų būtų atstatyta A. Vivulskio suprojektuota Trijų kryžių skulptūra, kad būtų palaikyta ilgametė tradicija ir tas kalnas nepavirstų plikuoju pilna prasme.

1988 m. rugpjūčio 5 d.

Pasirašė:

Kun. V. Vėlavičius, Telšiai
kun. A. Arnašius, Kuršėnai
kun. A. Svarinskas, Viduklė
kun. B. Talaišis, Kretinga
kun. J. Pačinskas, Plungė
kun. J. Paulauskas, Gargždai
kun. J. Miklovas, Palanga
kun. J. Pačinskas, Plungė
kun. A. Pudžemys, Mosėdis
kun. Br. Latakas, Rietavas
kun. J. Pakalniškis, Laukuva
kun. D. Skirmantas, Laukžemė
kun. J. Šukys, Telšiai
kun. A. Genutis, Seda
kun. V. Gauronskis, Viekšniai
kun. J. Petrauskis, Varniai
kun. K. Rimkus, Nemakščiai
kun. K. Velioniškis, Tverai
kun. K. Jadviršis, Akmenė
kun. L. Veselis, Gargždai
kun. P. Palšis, Skuodas
kun. K. Žukas, Viekšnaliai
kun. J. Boruta, Vilnius

kun. J. Šiurys, Telšiai
kun. B. Jonauskas, Šaukėnai
kun. J. Gedvila, Mažeikiai
kun. J. Tamašauskas, Darbėnai
kun. Br. Burneikis, Klaipėda
kun. V. Šlevas, Žygaičiai
kun. A. Striukis, Akmenė
kun. Br. Bagužas, Salantai
kun. J. Razmantas, Žalpiai
kun. V. Juškys, Alsėdžiai
kun. M. Šulcas, Klaipėda
kun. A. Putramentas, Skuodas
kun. T. Poška, Telšiai
kun. A. Gylys, Židikai
kun. V. Matekaitis, Vėžaičiai
kun. L. Dambrauskas, Ž. Kalvarija
kun. A. Ričkus, Plateliai
kun. P. Puzaras, Tauragė
kun. A. Šeškevičius, Gargždai

kun. V. Mikutavičius, Telšiai kun. A. Pranckaitis,
kun. A. Budvius, Telšiai Eigirdžiai
kun. J. Bučelis, Mažeikiai kun. N. Sobkovskis, Telšiai

(Kybartiečių atviras laiškas LTSR Prokurorui Liudvikui Sabučiui, Persitvarkymo Sąjūdžiui ir Komjaunimo tiesos redakcijai. Aprašomas kun. A. Svarinsko teismas 1983 m. geg. 3 d., kuriuo metu buvo areštuotas kun. Sigitas Tamkevičius už tai, kad kovojo už tikinčiųjų teises):

Atviras laiškas

LTSR Prokurorui Liudvikui Sabučiui
Persitvarkymo Sąjūdžiui ir
laikraščio "Komjaunimo tiesa" redakcijai

Vilnius. Nors dar tik aštunta valanda ryto, bet valstybinio saugumo ir viešosios tvarkos darbuotojai jau pasiruošę dirbti pilnu pajėgumu. 1983 m. gegužės 3 d. rytą LTSR Aukščiausiojo teismo teritoriją iki pat Lenino prospekto budriai saugojo valstybės interesų gynėjai ir teisėtvarkos darbuotojai. Užblokuoti ir visi prie Aukščiausiojo teismo rūmų vedantys šalutiniai skersgatviai. Pareigūnai buvo pasiruošę rimtai kautis su visais, kas tik bandys domėtis kunigui Alfonsui Svarinskui iškeltos baudžiamosios bylos procesu, kurios metu areštavo dar vieną kunigą — Sigitą Tamkevičių.

Apie devintą valandą paaiškėjo, kad visų atsargumo priemonių buvo imtasi neveltui: keli šimtai tikinčiųjų iš tiesų "grėsmingai" kėsinosi... priartėti prie Aukščiausiojo teismo rūmų. Pareigūnai rimtai kibo į darbą. Čia pat, gatvėje, įsisuko į žmonių būrį. Paėmę už parankių, vieną po kito gabeno net iššižiot nespėjusius "nusikaltėlius" į milicijos skyrių, o ir kaltino, ir teisė paromis ar piniginėmis nuobaudomis už pačius neįtikinamiausius dalykus. Dvi kultūringai atrodančios merginos pasirodo... naudojo fizinę jėgą prieš milicijos pareigūnus. Tikintis vaikinas, niekam blogo žodžio neištaręs, gavo 10 parų, nes... "keikėsi", o dar dvi merginas į daboklę atgabeno už tai, kad prie Aukščiausio teismo

rūmų, tiesiog pareigūnams po pat nosimi išdrįso spekuliuoti batais, kurių teturėjo ne daugiau kaip po vieną ant kojos...

Visų susirinkusių areštuoti net ir labai uolūs teisėtvarkos saugotojai neįstengė. Kitus gaudė, grūdo į iš anksto paruoštas mašinas ir vežė į miškus. Ne. Nešaudė. Tą kartą žmonių miške nešaudė. Tik, nuvežę 30-50 km. nuo Vilniaus, paliko išbarstę po vieną, du Nemenčinės, Dubingių miškų glūdumoje.

Šis epizodas — ne Stalino laikai. Tai brežnevinis laikotarpis, kažkieno įžvalgiai pavadintas stagnacija. Tačiau, kad ir lėtai, bet vis dėlto, šiandien šis sustingimas traukiasi beveik iš visų gyvenimo sričių. Beje, kažkodėl aplenkdamas tikinčiuosius. Juk kaip kitaip pavadinti tą faktą, kad net ir šiais viešumo laikais į raštiškus protestus, po kuriais pasirašė dešimtys tūkstančių tikinčiųjų niekas iki šiol nesiteikė net atsakyti. Radijas, televizija, spauda, kaip ir anksčiau tvirtina, jog tikėjimas — laisvas. Tikinčiųjų teisės nevaržomos. Net nemėgina iš esmės spręsti konkrečių tarp tikinčiųjų ir valstybės susiklosčiusių problemų. Ir toliau lyg niekur nieko dėsto visiems įgrįsusius trafaretus: "gerėja", "draugiškėja", "normalėja". Kiek gi gali taip "ėti", kaip praktika rodo visai ką kita?! Tiesa, Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčią žada grąžinti, tačiau, ar iškėlė viešumon tuos, kurie ją neteisėtai pasisavino? Ar iškėlė faktus, kaip buvo gaudomos "raganos"; — parašų rinkėjai?! Kaip buvo atiminėjami lapai su tikinčiųjų parašais ir čia pat naikinami?! O kur dar visų atitinkamų įstaigų sutikrinimai, kas pasirašė, kodėl, tikrai ar netikrai, ir t.t. ir t.t.? Ir visa tai buvo daroma visai neseniai, dar vakar, tiesiog šiandien.

Neįmanoma visų neteisybių iškelti vienu metu — jų per daug. Paliesime vieną, kuri lyg pokario tema, rašytojo R. Gudaičio žodžiais tariant, eina per pačią lietuvio, šiuo atveju tikinčiojo širdį. Tai tikinčiuosius gynusių kunigų — Alfonso Svarinsko ir Sigito Tamkevičiaus areštavimas ir įkalinimas. O gynė jie ne kokias išgalvotas teises, bet LTSR Konstitucijos 50-tuoju straipsniu garantuojamą teisę laisvai išpažinti pasirinktą tikėjimą.

Kalbėti plačiau apie kunigą A. Svarinską dar ir šiandien sunku, juo labiau mums, kybartiečiams. Jis paprasčiausiai per anksti gimė. Pokario metais stalinistiškas tautų "valymo" mechanizmas jam priklijavo "bandito" etiketę ir išsiuntė Sibiro kalėjiman, ten

kur buvo išsiųsta didžioji tuometinės šviesuomenės dalis. Stalinietišką etiketę teismo procesas tik dar labiau pagražino: "banditu — antitarybininku" padarė... Tarp kitko, nei mes, nei didelė dalis kitų, nors kiek pažinusių kunigą A. Svarinską, tuo netiki. Nepavyko įtikinti ir dokumentiniu filmu "Kas jūs, kunige Svarinskai?"

Bandyti teisinti "banditą", net ir tokį, kuris šautuvo rankose neturėjo, kol kas per anksti! Tad būsime kantrūs ir palauksime, kol istorija ant visų "i" sudės taškus. Arba, kaip dabar madinga sakyti, užpildys "baltąsias istorijos dėmes".

Pakalbėkime apie kunigą Sigitą Tamkevičių. Jis mums asmeniškai pažįstamas. Pokario metais "jis dar mokėsi Seirijų vidurinėje mokykloje" — taip apie jį rašo, šokiruojančiai pavadintame straipsnyje "Vienoje rankoje vėzdas, kitoje rožančius" ("Tiesa" 1983 m. 12.03) žurnalistė Stasė Mockuvienė (taigi, paauglio banditu neapšauksi). Ir kas gi tas "vėzdas", kuriuo taip įnirtingai darbavosi kunigas S. Tamkevičius?

Pirmiausia tai tiesos žodis iš sakyklos, kuris teisme buvo pareigūnų ir atsakingų darbuotojų vienbalsiai pripažintas "antitarybine propaganda ir agitacija", "tarybinio gyvenimo šmeižimu". Ir kaip mums, tikintiesiems, ramiai į visa tai žiūrėti, kai šiandieniniai laikraščiai bei žurnalai mirgėte mirga dar aštresne kritika, kai ištisi dešimtmečiai vadinami politine klaida, privedusia šalį iki stagnacijos, kai viena po kitos keliamos negerovės, o jų autoriai vietoje "anti" pristatomi liaudžiai kaip persitvarkymo šalininkai, aktyvūs jo rėmėjai?! Kur gi čia logika?!

Šiandien mes visi džiaugiamės, jog valdžia deda pastangas, kad gyvenimas būtų blaivus. Kova su alkoholikais ir degtindariais tapo tokia aštri, jog privedė net prie "kortelių" cukrui. Kas gi pirmieji pradėjo kovą už blaivumą? Pirmieji šaukliai į kovą už blaivų gyvenimo būdą buvo kunigai — tarp jų kunigai Alfonsas Svarinskas, Sigitas Tamkevičius, a.a. kun. Juozas Zdebskis ir kt. Jie vieni pirmųjų suprato alkoholio daromą žalą asmenybei, šeimai ir tautai. Jie drąsiai iš sakyklų kvietė visus keisti gyvenimo būdą, kūrė blaivybės sąjūdį, kritikavo valstybės aparatą, kuris pernelyg lengva ranka gamino ir pardavinėjo spiritinius gėrimus.

Taip. Alkoholinių gėrimų gamybą sumažino, apribojo jo

pardavimą ir... "užmiršo" nuimti "anti" etiketę tam, kuris, nelaukdamas parankaus momento, pirmas išėjo į kovą su blogiu.

Kunigas Sigitas Tamkevičius iš sakyklos ragino atkreipti dėmesį į šeimas, siekti jų patvarumo, itin griežtai pasisakė prieš abortus, kaip žmogų demoralizuojantį reiškinį. "Jei nebus tvirtų šeimų, jei šeima augins mažiau kaip tris vaikus — mes patys save sunaikinsime"... — kalbėjo kun. S. Tamkevičius. Ir kaip bebūtų keista, bet beveik pažodžiui ši mintis keliama šiandieninėje spaudoje.

Neliko abejingas kun. S. Tamkevičius ir nacionaliniam klausimui. Jis viešai iš sakyklos pasisakė prieš rusų kalbos įvedimą vaikų darželiuose. Kalbėjo, jog lietuvis Lietuvoje gali ir turi kalbėti gimtąja lietuvių kalba, ir tai, jog ilgus metus mūsuose gyveną kitų respublikų žmonės nemoka lietuvių kalbos, yra mūsų pačių, lietuvių, kaltė.

O štai citata iš TSKP CK XIX Sąjunginės Konferencijos rezoliucijos dėl nacionalinių klausimų ir santykių: "Labai svarbus mūsų daugianacionalinės valstybės principas tas, kad visi TSRS piliečiai galėtų laisvai vystyti gimtąsias kalbas ir lygiateisiškai jomis naudotis. (...). (...) Skatinti, kad tautos, kurios vardu pavadinta respublika, kalbos mokytųsi jos teritorijoje gyvenantys kitų tautybių piliečiai (...)."

Ar nekeista, kad rezoliucijos ir kunigo S. Tamkevičiaus mintys tokios panašios, o idėjų autorių likimas, deja, ne...

Kaip kunigas Sigitas Tamkevičius negalėjo likti abejingas ir dar vienam negatyviam mūsų visuomenės reiškiniui — vaikų, jaunimo bei suaugusiųjų persekiojimui ir terorizavimui dėl jų religinių įsitikinimų. Viešai iš sakyklos jis kritikavo iškreiptai vedamą ateistinį auklėjamąjį darbą mokyklose. Kėlė aikštėn faktus, kai mokytojai prievarta versdavo tikinčius vaikus stoti į bedieviškas organizacijas, versdavo kalbėti ir rašyti prieš savo įsitikinimus, tyčiojosi iš jų. Kad kun. S. Tamkevičius kalbėjo tiesą, mums — aišku. Mes ir mūsų vaikai tai patyrėme savo kailiu. Galiausiai, kad dar ir šiandien padėtis šiuo klausimu mažai tepasikeitusi, kalba net patys ateistai, tegul ir tik puse lūpų prasitardami: Dar gyvos praeities "tradicijos", kai tyčiotis iš tikinčiojo buvo laikoma vos ne geru tonu. Ir konstitucinė sąžinės laisvė, de-

ja, dažnai likdavo tik popieriuje", — rašo Audrius Užkalnis ("Moksleivis" 1988 m. sausio mėn. Nr. 1).

APN apžvalgininkas A. Ignatovas rašo: "Ką tik grįžau iš Rostovo srities. Kazokų krašte, Kamenolomnių gyvenvietėje, išklausiau dvi eilinio konflikto puses. Tatjana Duriagina skundėsi APN leidžiamo leidinio "Religija SSSR" redaktoriui, jog buvo iškviesta į vykdomąjį komitetą ir jai grasino viešu papeikimu už tai, kad jos vaikai lanko bažnyčią ne su ja, kaip dera, o su močiute arba vieni. Vietinės mokyklos mokytojai pradėjo aiškintis, kodėl vaikai tiki Dievu, ar yra Dievas ir kas Jį matė." ("Vakarinės naujienos", 1988.03.30).

O štai kun. S. Tamkevičių už panašių faktų kėlimą aikštėn teismas apkaltino "mūsų valstybės politikos Bažnyčios ir tikinčiųjų atžvilgiu šmeižimu." Ir netgi teigė, jog tai nustatyta "remiantis liudininkų parodymais". O kas gi tie liudininkai? Tikintieji?! Moksleiviai, patyrę religinę diskriminaciją? Ne. Kad ir kaip bebūtų keista — pedagogai. Taip. Tie patys, kurie pažeidinėjo 50-tą LTSR Konstitucijos straipsnį. Jie tyčiojosi, jie žemino mūsų vaikus, jie ir "paliudijo", kad buvo "apšmeižti". Ir teismui tiko tokie "liudininkai".

Iš maždaug 200 apklaustų tikinčiųjų saugumo tardytojai nematė reikalo į apklausos protokolus įtraukti ir teismo metu panaudoti **nei vieno** mūsų vaikų religinio terorizavimo fakto! Nei vieno mūsų kleboną kunigą Sigitą Tamkevičių ginančio argumentuoto liudijimo!

Ir dar vienas, bene rimčiausias kaltinimas: kunigas S. Tamkevičius priklausė TTGK Komitetui ir aktyviai dalyvavo jo veikloje. Komitetas dažnai savo dokumentus pagarsindavo užsienyje. Vieną iš tikinčiuosius ginančių pareiškimą adresavo netgi JUNESCO organizacijai.

Deja, šiais viešumo laikais, kai plečiami visapusiški ryšiai su užsienio šalimis, tuo nieko nenustebinsi. Į viešumo sąvoką netelpa tik karinių ir valstybinių paslapčių pagarsinimas. O čia — tikrai ne karinė ir ne valstybinė paslaptis... Galų gale į ką gi reikėjo kreiptis, kai tarybinės įstaigos į pareiškimus ir protestus teatsakydavo tik naujomis represijomis?!

Teismo metu buvo nustatyta, kad "kun. S. Tamkevičius ži-

nojo, kad jam, ko gero, teks atsakyti prieš įstatymą". Taip. Žinojo. Ir vis dėlto stojo ne savo asmeninių interesų pusėje, bet T I E S O S! Ir už tai:

"Lietuvos TSR aukščiausiasis teismas, išnagrinėjęs bylos medžiagą, išklausęs liudytojus, pripažino S. Tamkevičių kaltu pagal Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso 68 str. pirmąją dalį (antitarybinė agitacija ir propaganda) ir nuteisė jį 6 metams laisvės atėmimo bei paskyrė papildomą bausmę — nutrėmimą 4 metams.

Ne. Dabar ne Stalino laikai. Ir mūsų niekas Dubingių ar Nemenčinės miškuose nešaudė...

Ir kunigą S. Tamkevičių bei kunigą A. Svarinską neteisė už akių, kaip tai darė Stalino laikais. Uždaroje, vien liudininkais (išskyrus teisiamųjų šeimos narius) ir saugumo patikėtiniais užpildytoje salėje vyko "atviras" teismo procesas.

Nežiūrint, kad, apklausdami arti 200 tikinčiųjų, saugumiečiai naudojo neleistinas tardymo priemones (menančius atsakymą klausimus, grasinimus, nepilnamečių tardymą, nedalyvaujant jų tėvams) ir net nežiūrint to, kad nerado jų tarpe liudijančių prieš šiuos kunigus, — vis tiek juos nuteisė. Ir ne metams, ne dviems — dešimčiai.

Tai nenuostabu ir nekeista. Mes, tikintieji, prie to pripratę, bet NEAPSIPRATĘ ir NESUSITAIKĘ su tokia padėtimi. Todėl prašome paaiškinti, kaip visa tai suderinti su viešumu ir demokratija?!

Kada gi pagaliau socialistinis teisingumas atsigręš ir į tikintįjį, ir į kunigą?!

Prierašas "Komjaunimo tiesos" redakcijai. Kreipiamės į jūsų laikraštį, jis toliausiai pažengęs demokratijos ir viešumo keliu. Tikime, kad jame atsiras vietos kur tikinčiojo problemoms svarstyti. Paskelbimo atveju prašytume teksto netrumpinti — pavargome nuo atitrauktų iš konteksto epizodų.

1988.07.12

Pasirašė kybartiečiai:

Kostas Abraitis	Rimantas Baltrušaitis
Marija Baltrušaitienė	Benius Baltrušaitis
Alfonsas Bilickas	Juozas Bindokas

Teresė Bruožienė	Birutė Briliūtė
Ona Dailidavičienė	Gintas Dobiliauskas
Elena Dobiliauskienė	Ona Grigalevičienė
Romas Griškaitis	Ona Griškaitienė
Evaldas Jūras	Ona Jasaitienė
Ona Kavaliauskaitė	Aušra Karaliūtė
Ona Langaitienė	Matilda Mališkienė
Bernadeta Mališkaitė	Kęstutis Mačiulaitis
Anastazija Mačiulaitienė	Lina Mačiulaitytė
Eugenija Menčinskienė	Vytas Norkus
Stanislava Norkienė	Jeronimas Samuolis
Salomėja Samuolienė	Ona Šarauskaitė
Teresė Šioraitienė	Dalia Verbylaitė
Romas Žemaitis	Arvydas Žemaitis
Petras Žemaitis	Edmundas Žemaitis

(Kun. S. Tamkevičius rašo iš trėmimo vietos, nuo Obės upės krantų, kur jis įsidarbino fabrike. Dėkoja Dievui už viską):

MŪSŲ KALINIAI

Iš Sigito Tamkevičiaus laiškų:

"Iš Staro-Sainakovo perkėlė į Krivošeiną. Gyvenu ant Obės upės kranto. Laiškanešio krepšį nešiojau tik dvi dienas, po to atėmė. Pašto viršininkas paaiškino, kad "upravlenija" neleidžia man dirbti ryšių mazge. Tą pačią dieną susiradau darbą sportinių prekių fabrike. Jame gaminamos ledo rutulio lazdos, o aš obliuoju jų kotus. Triukšmo ir dulkių galėtų būti mažiau — pilnos akys, ausys ir plaučiai. Žinoma, neįsivaizduokite, kad čia kažkokia nepakeliama našta. Dirba žmonės metų metais ir nieko neatsitinka. Be to per 5 metus buvau ir prie staklių, ir dulkėse ir… ko tik nebuvo. Ir ačiū Dievui, kad neužmiršau melstis, neužmiršau juoktis, neužmiršau, kad mane palaiko labai daug gerų žmonių, kuriems esu tiek daug skolingas už maldą, moralinę paramą. Pats darbas nėra sunkus, tik nuo 9 val. ryto iki 18 val. vakaro reikia prastovėt prie staklių. Lagery buvo patogesnis darbas prie staklių, net ir melstis buvo lengviau, o čia tik per "perekūrus" galima su-

kalbėt rožančių, pasimelst. Bet už tai šeštadienius ir sekmadienius turėsiu laisvus, lagery buvo laisvas tik sekmadienis. Už viską dėkoju Dievui, jis duoda visko pakankamai kiek reikia: ir sveikatos, ir jėgų, ir laiko, ir viso kito, tik mums nereikia Viešpaties duotų talentų užkasti į žemę. (...)

Kai metų metais aplink save matai svetimus, tavo likimui abejingus, o dažnai ir priešiškus veidus, tampi dvasiniai alkanas. Mūsų, tikinčiųjų, laimė, jei išmokę dvasiniai bendrauti su nematomu pasauliu, ir laimė, jei žinome, kad už mus meldžias ir mus moraliai palaiko. Aš šitai žinojau ir tada, kai krūvomis konfiskuodavo laiškus, ir tada, kai jie dingdavo be pėdsako.

Būdavo taip: ateina lagerio cenzorius ir pradeda skaityti pavardes asmenų, kurie tau parašė (pasveikino, palinkėjo, pastiprino), bet tų laiškų tu niekada nematysi ir neskaitysi. Skaito pavardes vieną po kitos... dešimt, penkiolika, dvidešimt... ir žiūri, kaip tu reaguosi. Pasakydavau ačiū ir išeidavau. O kiek buvo laiškų, apie kuriuos net nebuvo užsiminta, tarsi nebuvo rašyta?! Tai kalinio dalia. Tada matyt norėjo įtikinti, kad esu niekam nereikalingas, tačiau nė pagunda nekildavo taip galvoti, nes Dievo tauta meldėsi. Dabar daug kas rašo. Visiems ačiū. Gaunu laiškų iš Vokietijos, Anglijos. Norisi visiems nors vieną kitą žodį parašyti.

Jėzus Kristus gundymo metu pasakė labai reikšmingą mintį: kad žmogus galėtų gyvent, jam reikia duonos ir Dievo žodžio. Jei šių dalykų truks, žmogus negyvens — vegetuos. Dievo žodis mane neretai pasiekia per žmones, kai už mane meldžiasi, kad išteséčiau, kai parašo, kai bent širdyje palinki sėkmės. Už tai aš laimingas ir visiems visiems dėkoju už maldas ir laiškų paramą. Tiesa, daugelis jų, būnant lageryje, pakliuvo į cenzorių šiukšlių dėžę. Už juos ypatingas ačiū."

1988 m. liepa-rugpjūtis.

Kun. Sigito Tamkevičiaus tremties adresas:
indeksas: 636300
Tomskaja obl.
Krivošeino
Pionierskaja-3

* * *

(Petro Gražulio laiškas LTSR Prokurorui, kur aprašomos baisios gyvenimo sąlygos Praveniškių lagery. Maisto trūkumas ir baisi nešvara, dėlto kilo kalinių riaušės, buvo iškviesta kariuomenė):

Rašo Petras Gražulis Lietuvos TSR Prokurorui:

Noriu jums, prokurore, trumpai aprašyti, kokiose sąlygose gyvena kaliniai Pravieniškių OČ 12/8 zonoje.

Kada mane pirmą kartą atvedė į mūsų zonos valgyklą, buvau apstulbintas, pamatęs joje viešpataujančią didžiausią netvarką ir skurdą. Valgyklos langai, durys ir sienos seniai nedažytos, atsilupinėję, purvinos, suolų ir stalų stovis toks pat. Pilna pastipusių žiurkių, nepakeliamai blogas kvapas. Sriuba juoda, dvokia kaip pamazgos.

Kaliniams skirta arbata čia spekuliuojama. Imama šešis kartus brangiau nei parduotuvės kaina. Todėl nuteistieji niekuomet jos negauna. Vietoje arbatos duoda virintą vandenį, o kad jis įgautų rusvą spalvą, įpilama truputėlį pakepinto cukraus. Trūksta samčių, šaukštų ir kitų indų. Todėl jais besidalinant tarp kalinių dažnai kyla konfliktai. Indai plaunami labai prastai, jie riebaluoti, aplipę seno maisto liekanomis. Mėsa skiriama kaliniams ar ne — nežinau, tik galiu pasakyti, aš čia jos dar nevalgiau. Kartais vakarais duodamas labai blogos žuvies gabaliukas, bet ir tas perpus mažesnis negu priklauso. Rytais papila ant stalo nepilną šaukštą cukraus, su kuriuo nežinai ką daryti — liežuviu laižyti ar dažyti su duona, nes, kaip minėjau, arbatai neduoda puodukų, ją geriame iš tų pačių indų, iš kurių valgome sriubą ar košę. Duona mums kepama iš atliekų, dažnai būna neiškepusi. Kartais kyla rimtas įtarimas, kad ji kepta iš nuo žemės sušluotų miltų — joje galima rasti visko: žemių, pelenų, anglių, cemento trupinių ir net... žiurkių išmatų. Kartais būna pelių ir žiurkių apgraužta. Nuteistiesiems, kurie dirba kenksmingose sąlygose (nors visi čia tokiose sąlygose dirba), per parą duoda pusę litro pieno, bet jis nuolatos skiedžiamas vandeniu. Šildymo sezono metu, kad nereiktų iš toliau nešti geriamo, praskiedžia techniniu iš apšildymo sistemos. Taip nuodijamas dirbančių kenksmingose sąlygose organizmas. Vilniaus Lukiškių kalėjime nuteistojo maitinimui ski-

riami 9 rub., o čia — 18. Pusryčių ir vakarienės daugelis čia nevalgo, nes pamiegojęs vieną valandą ilgiau, sutaupysi daugiau kalorijų nei valgydamas... jų gausi. Aš taip pat pusryčių ir vakarienės nevalgau, kaip ir daugelis, paimu duoną. Nuteistieji, kurie yra užsidirbę pinigų, turi teisę už 15 rub. mėnesiui nusipirkti maisto zonos parduotuvėje. Tačiau ne visi uždirba, nežiūrint, kad neturi ieškinio ir yra išdirbę daugiau kaip metus, tuo tarpu gamykla planus įvykdo, kažkas gauna tūkstantines premijas, o nuteistajam per metus neišeina nė 10 rub. Mano asmeninėje sąskaitoje taip pat nėra pinigų ir nežinau, kada užsidirbsiu. Gal greičiau kalinimo laikas baigsis, negu gausiu atlyginimą. Už atsiųstus iš laisvės pinigus nieko pirkti neleidžiama. Todėl alkio kankinamas, nepaisau draudimo ir dažnai "ubagauju". Yra čia ir gerų žmonių — pasigaili, užtepa ant duonos riekutės margarino ar kokiais konservais pavaišina. O tie, kurių niekas nevaišina ir neturi už ką nusipirkti, renka maisto atliekas nuo žemės arba užsidirba duonos gabalą išplaudami koridorių, salę ar pan. Rūkantys surenka nuo žemės visas nuorūkas. Yra ir apsukresnių, sugebančių kažkokiais keliais įsigyti maisto iš laisvės. Vargas visko išmoko. Jeigu būtų kas anksčiau pasakojęs, niekaip nebūčiau patikėjęs, kad tokiose sąlygose ir tokiu maistu gali maitinti nuteistąjį pataisos darbų kolonijoje. Tai įmanoma tik sovietinėje sistemoje.

Nuteistieji, reikalaudami, kad būtų pagerintas maistas ir tvarka valgykloje, sutartinai skelbdavo bado streikus, nevalgydavo ištisi būriai. Šiemet vasario 16 d. išvakarėse kaliniai, apsiginklavę laužtuvais, iešmais, lazdomis, vamzdžiais, vėzdais ir kitokiais įrankiais, išvartė tvoras ir užpuolė valgyklos darbininkus. Buvo nukentėjusių. Riaušėms numalšinti įvedė kariuomenę, tačiau, nežiūrint kalinių reikalavimo, padėtis valgykloje nepasikeitė.

Zonoje dažnai lankosi komisijos. Bet ką jos čia tikrina, ką daro — neaišku. Greičiausiai, kaip ir paprastai — su administracija išgeria kavutės, konjako ir išvažiuoja.

Kada dėl valgykloje įsiveisusių žiurkių ir netvarkos pasiskundžiau operatyvinės dalies viršininkui Nesterovui, jis tik nusišypsojo ir atsakė: "Gražuli, ne į kurortą papuolei. O valgykloje žiurkių aš dešimt metų nemačiau." Blogai žiūri viršininkas, bet kam jam žiūrėti — jis čia nevalgo.

Pokalbio metu Nesterovas įtikinėjo mane, jog aš esu Amerikos CŽV agentas, tik dabar izoliuotas. Labai gaila, kad iš čia negaliu parašyti į užsienį, gal išgirstų mane amerikiečiai, užsienio lietuviai, gal, kaip Nesterovas sakė, CŽV mane, kaip jų žmogų, sušelptų, atsiųstų per Raudonąjį Kryžių maisto — nereikėtų badauti. Aprūpintų vitaminais, medikamentais, nes čia viskas labai prasta, nurašyta. Atsiųstų nuodų žiurkėms, kurios jau baigia užkariauti koloniją...

Mūsų zonoje yra sanitarinė dalis, tačiau į ją rimti ligoniai negali patekti, joje nuolatos "gydosi" kokie keturi ar daugiau sveiki žmonės. Kai kurie taip "gydosi" pusę metų ir ilgiau, kartais net iki kalinimo pabaigos. O tie, kurie turi būti atleisti nuo darbo atleidimo negauna, pvz. mūsų brigados darbininkas Gintas. Jis elektros pjūklu susižalojo ranką. Žaizda buvo susiūta, tačiau atleidimas nebuvo duotas, nors jis visą mėnesį negalėjo dirbti. Man susirgus gripu ir pakilus temperatūrai, atleidimas buvo duotas tik dviem dienom, į darbą teko eiti tebekarščiuojant.

Kameros tipo patalpose ir baudos izoliatoriuose medikamentus skirsto operatyvinės dalies viršininkas Nesterovas ir pulkininkas Gruodis. Gydytojas čia beteisis. Tai piktnaudžiavimas medicina. Nuteistieji plačiai kalba, kad už 25 rub. galima maždaug mėnesiui atsigulti į sanitarinę dalį pailsėti. Už tokią pat kainą galima nusipirkti "diet " geresnį maistą. Tai daroma sumokant pinigus vienam iš sveikų ligonių, kuris guli iki kalinimo pabaigos. Jo paskirtis surinkti duoklę ir pasidalinti su vyr. gydytoju. Dėl šios priežasties gydytojai ir laiko sanitarinėje sveikus savus žmones. Kitaip nepaaiškinsi tokio ilgo "gydymosi".

Pas stomatologę, kuri dirba 3 dienas savaitėje nuo 8 val. iki 13 val. visą laiką dirbantys pirmoje pamainoje patekti visiškai negali, nes iš darbo neišleidžia. Skverbtis nėra ir prasmės: ji pati sako, kad zonoje gydymas blogas — "bomrašinė" sena, grąžtai nudilę, plombos ir kitos medžiagos nekokybiškos.

Darbe kalame dėžes. Cechas ankštas, silpnai apšviestas. Kadangi mažai vietos, tai sunku praeiti pro darbininkus pasiimti medžiagų: susiplėšai drabužius, susiraižai rankas. Darbo stalai sulūžę, dėžių kalimui visiškai nepritaikyti. Neturime net plaktukų. vietoje jų prie vamzdžio galo pritvirtintas metalo gabalas, todėl

dažnai nusimušame pirštus. Neturime darbinių drabužių. Keletą kartų kreipėmės į meistrą. Atsakė, kad nėra. Todėl dirbame ir gyvenamoje zonoje vaikštome su tais pačiais — purvinais, dulkėtais.

"Jaunimo gretose" Algirdo Pilvelio nufotografuoti nuteistieji pavyzdingi: su švariomis naujomis šimtasiūlėmis, blizgančiais batais. A. Pilveliui reikėjo nufotografuoti mūsų zonos 21, 23, 24 brigados kalinius. Jų apavas suplyšęs, vienas net virve prisirišęs batą. Visi suvargę, neskustomis barzdomis, šašais aptekę kūnai bei veidai. Kadangi nesiprausę, drabužiai neskalbti, tai nuo kalinių sklinda nemalonus kvapas. Kišenėje duonos gabalėlis, kad nenukristų iki darbo pabaigos. Nė kiek neperdedant, juos galima sulyginti su B. Sruogos "Dievų miško" konclagerio suimtaisiais, kuriuos vadino klipatomis.

Nuteistieji, įdarbinti radijo gamykloje, dirba be išeiginių dienų, nors įstatymiškai privalo turėti savaitinę poilsio dieną ir dirbti tik 8 val. Tuo tarpu jie išdirba nuo 8 val. ryto iki 21 val. vakaro, o kartais ir iki 1 val. nakties. Tai vergų darbas. Bet vergai buvo perkami, už juos reikėjo mokėti pinigus, todėl šeimininkas juos saugojo kaip savo nuosavybę, tausojo kaip daiktą, kad ilgai jam tarnautų. Mes esame valdiški, nuteisti, pažeminti, bebalsiai, mūsų sveikata, mūsų vargai niekam nerūpi. Nerūpi, ką valgome, kokiose sąlygose gyvename, dirbame.

Kai atveža į zoną naują kalinį, laisvės drabužius atima, geresnius parduoda, kitus kažkur išveža. Išeinantys namo jų neatgauna. Gerai, jeigu artimieji atvažiuoja pasitikti ir atveža aprangą. O jei neatvažiuoja?

Gyvenamoji zona, galima sakyti, be jokios erdvės. Visoje teritorijoje pilna žiurkių urvų. Tualetai, tiek gyvenamoje, tiek darbo zonoje nešvarūs, nevalomi, kanalizacija užsikišusi, pastoviai tvyro nepakeliamas kvapas. Sekcijos (taip vadinamos patalpos, kuriose gyvena ir miega nuteistieji) yra tvarkingos, gražiai išdažytos sienos, bet jos tokios mažos, kad nėra vietos net taburetei pasistatyti. Nėra radijo taškų. Dėl kvadratūros pasiskųsti negali, nes, kaip majoras Barškėtis sako, "įstatymas jokios kvadratūros ir jokios teritorijos nuteistiesiems nepramato". Ji jiems nepriklauso.

Atvežtam į lagerį kaliniui susidaro daugybė problemų. Nėra kuo nusiskusti. Skuskis kuo nori, bet privalai būti nusiskutęs. Iš kur imti siūlų, adatą, muilo, sagų, batų tepalo, šepetį batams, drabužiams valyti, popieriaus laiškams, voką, rašymo priemonę ir t.t., ir t.t.? Kur išsiskalbti rūbus, o išsiskalbus kuo apsirengti, jei gaunamas tik vienas komplektas? Dantims miltelių zonoje jau daugiau kaip pusė metų nėra. Pastą siųsti draudžiama, nes kaliniai ją išgeria. Negalima atsiųsti iš namų ir cukraus — nuteistieji verda "samagoną". Apie balandžio 20 d. darbo zonoje buvo rasti du naminės aparatai. Tai zonoje ne naujiena. Narkomanija, alkoholizmas ir homoseksualizmas kolonijoje yra plačiai paplitę. Kada nelegaliais keliais kažkas atgabena narkotikų, tai pusė zonos būna girtų.

Šiame pareiškime noriu paminėti ir apie kalinimo sąlygas Vilniaus Lukiškių kalėjime. Kamerose, kurių ilgis apie 4 m., plotis 2 m., caro metais buvo kalinami — 2, kartais 1 nuteistasis. Šiandien čia talpinami 6, 8 ar net 9 kalinai. Kameroje dviem aukštais sudėta 6 lovos, čiužinys patiestas ant skardos lapo, kuris įvirintas į rėmą vietoje sieto. Taigi, 6 kaliniai miega lovose, kiti — ant grindų. Devintajam tenka gulti po lova, nes ant grindų telpa tik 2 čiužiniai. Toje pačioje kameroje tualetas (koks kvapas, suprantama), prausykla ir spintelė maistui. Vietos tiek mažai, kad visi kartu kaliniai negali išlipti iš lovų — nėra kur atsistoti. Tokiose sąlygose gyveną nuteistieji, išeidami tik vienai valandai pasivaikščioti, pragyvena iki metų laiko, todėl čia neretas svečias utėlės ir ligos.

Kada mus gabeno iš Vilniaus į Pravieniškių lagerį, kvadratinėje kaip vagono kupe patalpoje, kuri apskaičiuota 4 žmonėms, sugrūdo net 17 kalinių. Kad sutilptume, kareiviai turėjo mus kerziniais batais "trombuoti".

Taip, trumpai apžvelgus, atrodo mūsų gyvenimas OČ 12/8 zonoje ir kalinimo sąlygos Lukiškių kalėjime. Pareiškimo tikslas — kad būtų įvesta zonoje tvarka, atitinkanti vidaus tvarkos taisykles visiems, o ne man vienam sudarytos geresnės sąlygos. Jei administracija sudarys sąlygas išsigydyti dantis tik man vienam, duos puodelį (kaip ir padarė), kėdę, išrašys darbinius drabužius ir pan., su tuo nesutinku.

Kai kur šiame pareiškime nėra paminėtos pavardės. Norint įvesti tvarką, pavardės nėra būtinos. Pvz., tikrinant sanitarinę dalį, galima ir be pavardės nustatyti, ar guli sveikas ir kiek laiko. Galima apklausti buvusius baudos izoliatoriuose ir patalpose kameros tipo, kas ten gydo nuteistuosius, skirsto medikamentus — medicinos darbuotojai ar kalėjimo administracija. Galima ir be pavardžių patikrinti, ar nuteistieji dirba viršvalandžius, ar turi poilsio dienas. Galima ir be pavardžių matyti, kaip apsirengę 21, 23, 24 brigadų kaliniai.

Iš pokalbio su manimi š.m. gegužė 4 d. buvo matyti, kad jūsų, prokurore, visiškai nedomino mūsų, nuteistųjų, kalinimo sąlygos darbe ir gyvenamoje zonoje. Jūs stengėtės tik mane įbauginti, kad aš nerašyčiau, nesiskųsčiau, nes, kaip jūs tvirtinate, už rašinėjimus galiu būti nubaustas ir pan.

Nesvarbu, ką jūs sakytumėte, kaip baustumėte. Matydamas tai — tylėti ir tik apie save rašyti negaliu. Aš, kaip tikintis, privalau užjausti artimą ir jam padėti. Nuteistieji, išvarginti katorgiško darbo, norėdami pailsėti, žaloja savo sveikatą, prarydami vielos gabalus, suvirinimo elektrodus, susipjausto venas, susivaro į jas vinis taip, kad net nesimato, kartais smeigia į plaučius. Išimti šių svetimkūnių susižalojusieji vežami į ligoninę. Tokiu būdu jie gali pailsėti.

Medicina lageryje yra kontroliuojama vadovybės, o vadovybė bei saugumas prieš mane nusistatę, todėl ir man susirgus gali būti panaudota medicina ne gydyti, bet luošinti.

1988.05.15.

* * *

(Dėl savo rankraščių grąžinimo Gintautas Iešmantas rašo LKP CK sekretoriui L. Šepečiui, kuris jį nukreipė į prokuratūrą. Prokuroras Bakučionis atsakė, kad jo rankraščių negrąžins, nes tai esą daiktiniai įrodymai):

Rašo Gintautas Iešmantas:

(Ištraukos iš laiško 1987 m. lapkričio 8 d. rašyto "Literatūros ir meno" redakcijai)

"Šių metų rugpjūčio 11 d. pasiunčiau LKP CK sekretoriui

L. Šepečiui laišką, prašydamas imtis priemonių, kad būtų grąžinti mano poetinių kūrinių rankraščiai, kuriuos atėmė Lietuvos TSR VSK darbuotojai, pradedant 1974 m. ir baigiant 1986 m. Sekretorius L. Šepetys nepadarė jokių žygių ir, nedavęs jokios žinios, persiuntė laišką prokuratūrai. Pastaroji spalio 10 d. laišku, kurį pasirašė J. Bakučionis, pranešė, kad mano reikalaujami "kūriniai pripažinti daiktiniais įrodymais, o teismo kaltinamasis nuosprendis pagal šią bylą nepanaikintas". Dėl to nesą galimybės grąžinti rankraščių. (...) Norisi tiesiai paklausti, ar toks elgesys nėra tiesiogiai priešingas toms nuostatoms, kurios susiję su persitvarkymo vardu? Juk ar ne tas pat L. Šepetys tikino spaudoje, kad "atsakingiausiai galima pareikšti, jog mūsuose nėra ir nebuvo meno kūrinių, uždraustų dėl idėjinių politinių motyvų..." Bet kaip tik remiantis tokiais motyvais buvo nespausdinamos V. Kudirkos satyros, Dobilo "Blūdas", V. Pietario "Algimantas", kai kurie Maironio kūriniai... Galgi ne dėl tų pačių idėjinių, politinių motyvų gerą dešimtmetį išgulėjo stalčiuje J. Mikelinsko romanas "Juodųjų eglių šalis", sulaikytas Kojelavičiaus Lietuvos istorijos leidimas?

Buvo ir yra kur kas baisesnių atvejų nei su mano rankraščiais. Keisčiausia, kad įkalčiais laikomi net tie kūriniai, kurie parašyti nekaltais gamtos, meilės, žmogiškosios egzistencijos ir panašiais motyvais. O jų gi dauguma! Pagalvokite, kur, kokioje šalyje poetiniai kūriniai, nesvarbu, kokia jų vertė, gali tapti kaltinimo įrodymais, daiktiniais įkalčiais? Bet ką čia ir kalbėti apie tai! Vieno kalinio nuosprendyje skaičiau, jog nusikaltimo daiktiniu įkalčiu pripažintas... tranzistorius (klausytasi užsienio laidų). Užtat teismo sprendimu vargšas tranzistorius buvo pasmerktas sunaikinimui. Štai iki kokio bukaprotiškumo galima prieiti, kai nepaisoma nei sąžinės, nei teisingumo! (...) Sustabarėjęs mąstymas yra nelyginant ant kelio gulintis akmuo, kuris be pastangų nepašalinamas. (...) Nusikaltimams ir barbariškumui turi būti padarytas galas."

P.S. "Literatūros ir meno" redakcija atsisakė išspausdinti laišką, kurio ištraukas pateikėme.

* * *

"Smagu išgirsti gerus žodžius iš gimtinės. Jie stiprina, kai užeina liūdesio ir nerimo minutės.

Būdamas lageryje, gavau laišką, kuriame, kaip ir jūsų, buvo rašoma: su dėkingumu ir meile. Nustebau — už ką? kodėl?

"Už ką man dėkui, virpanti širdie?
Už ką man vargšui, troškusiam vien drįsti?
Nejau už skausmą, ženklintą skirties?
Už ką man dėkui, virpanti širdie?
Nejau už godą, austą be vilties?
Nejau už auką? Vėjų blokštą ryžtą?
Už ką man dėkui, virpanti širdie?
Už ką man, vargšui, troškusiam vien drįsti?

Iš tikrųjų taip. Mes ėjome tamsoje, nematydami šviesos, bet tikėdami ja. Šiandien padėtis keičiasi, mes matome šiokį tokį pragiedrulį. Norisi tikėti, kad tai nėra miražas, ir mūsų siekiai išsipildys. Dabar ryškiau nei bet kada matyti:

Ir mūs silpnumas tampa mūs stiprybe,
Ir neviltis pavirsta viltimi...
O netektie! Prieš tamsą ir niekšybę
Tu iš kančios į kančią vis eini.
Kaip lūkesys... Ir ašaros, sužibę
Žvaigždėm, į sielas krinta ugnimi."

1988.04.22.

(Katalikų Bažnyčios hierarchijos ir dvasininkų simpoziume, Seminarijos patalpose, kalbėjo kardinolas V. Sladkevičius ir kun. Jalinskas, smerkdamas saugumo kišimąsi į klierikų priėmimą ir kunigų skirstymą):

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Kaunas. 1988 m. rugpjūčio 2 d. Kauno Tarpdiecezinėje Kunigų seminarijoje įvyko Lietuvos Katalikų Bažnyčios hierarchijos ir dvasininkijos simpoziumas. Simpoziumas prasidėjo himnu į Šventąją Dvasią. Buvo perskaityti du referatai: "Marija kunigo gyvenime" ir "Vilniaus arkivyskupo palaimintojo Jurgio Matulaičio pastoraciniai laiškai, pamokos". Šv. Mišias koncelebravo kar-

dinolas Vincentas Sladkevičius, vyskupai — A. Vaičius, J. Preikšas, J. Steponavičius, R. Krikščiūnas ir apie 30 kunigų. Jų metu vyskupų vardu žodį pasakė kardinolas Vincentas Sladkevičius (žr. 1 p.); su dėmesiu išklausę kardinolo žodį, kunigai išreiškė savo prielankumą ir pasitikėjimą dabartine hierarchija, piktinosi valdžios kišimusi į grynai Bažnyčios vidaus reikalus — grubiu Kauno Kunigų seminarijos administravimu bei kišimusi į kunigų skirstymus. Visi pritarė Lazdijų dekano kun. V. Jalinsko pasisakymui. Skaudu, kad kandidatus į Seminariją užbaigia rinkti valstybės atstovas. Ir šiais metais stojančiųjų į Seminariją sąrašas buvo nuvežtas į Vilnių... Mes privalom siekt, kad Bažnyčia nebūtų pajungta valstybės interesams, kad tie pajungimo čiulptuvai kiek galima sumažėtų. Jaunuolių priėmimas į Seminariją grynai dvasiškių reikalas ir dabartinė padėtis yra neteisinga. Turi būti galutinai nutrauktas stojančiųjų į Seminariją terorizavimas, reikalaujant pasižadėti bendradarbiauti su saugumu, šmeižiant pačią kunigystę ir kunigus. Tai Konstitucijos pažeidimas, kriminalinis dalykas ir taip besielgiantys turi būti žinomi ir nešti atsakomybę prieš įstatymus; gėda valstybei kuri Bažnyčią stengiasi tokiomis priemonėmis pajungti, — kalbėjo kun. V. Jalinskas. Neteisinga nuomonė, paskirstant kunigus, kreiptis į Vilnių. Tai taip pat Bažnyčios vidaus reikalas, ir niekas neturi teisės kištis į jos vidaus struktūrą. Dabartinėj padėtyj kunigui dažnai būna neaišku, kam paklusti: vyskupui, kuris pašventino, ar tai nematomai rankai, kuri laužo Bažnyčios struktūrą? — ne vieno kunigo skaudžią patirtį išreiškė kun. V. Jalinskas.

Kaišiadorių vyskupijos kunigas Zenonas Navickas iškėlė kunigų kalinių klausimą. Kunigai pritarė reikalavimui, kad kun. Alfonsas Svarinskas ir kun. Sigitas Tamkevičius turi būti reabilituoti, o ne laikomi tremtyje, kaip kun. S. Tamkevičius, ar tremiami į Vakarus, kaip kun. A. Svarinskas.

Valkininkų parapijos klebonas kun. Algimantas Keina savo pasisakyme iškėlė ir eilę pastoracinių klausimų. Simpoziume dalyvavęs kun. A. Svarinskas pasidalino savo kaip kunigo patirtimi, kunigų kalinių vardu padėkojo visiems už maldas, moralinę paramą, atsidėkodamas pažadėjo, kur bebūtų, malda ir darbu vienytis su Lietuvos Katalikų Bažnyčia.

Simpoziumui baigiantis buvo suformuluoti ir pasiūlyta pateikti valdžiai konkrečius reikalavimus:

— Vilniaus arkivyskupijos vyskupui Julijonui Steponavičiui leisti grįžti į Vilnių ir eiti savo, kaip ganytojo, pareigas;

— Sugrąžinti tikintiesiems Vilniaus Katedrą, šv. Kazimiero ir Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčias;

— Iš kalėjimų ir tremties išlaisvinti nekaltai kenčiančius kunigus ir pasauliečius, kurie kovojo už visuomenės demokratizaciją, sąžinės ir religijos laisves;

— Leisti atstatyti sugriautas bažnyčias ir statyti naujas, kur Bažnyčios hierarchijos numatymu tikintiesiems jos reikalingos;

— Užtikrinti tėvams teisę netrukdomai perduoti savo vaikams tikėjimą;

— Užtikrinti, kad dėl religinių įsitikinimų nebus diskriminuojami žmonės;

— Nustoti terorizuoti stojančius į Kunigų seminariją jaunuolius;

— Suteikti galimybę didžiausių religinių švenčių dienomis tikintiesiems būti laisvais nuo privalomo darbo;

— Leisti veikti religiniams sąjūdžiams bei draugijoms (labdaros, šalpos, draugijoms, blaivybės sąjūdžiui ir t.t.); suteikti galimybę tikintiesiems pasinaudoti masinės informacijos priemonėmis tikėjimui skleisti ir moralei ugdyti, spausdinti knygas, laikraščius.

Simpoziumo pabaigoje buvo sugiedota švč. Mergelės Marijos litanija.

* * *

(Žemaičiai gausiai lanko Žemaičių Kalvarijos atlaidus džiaugdamiesi, kad Šventasis Tėvas Žemaičių Kalvarijos šventovei suteikė mažosios bazilikos titulą. Kalbėjo kun. Kauneckas, ragindamas būti skaisčiais ir blaiviais, o arkivyskupas tremtinys Julijonas Steponavičius prašė tikinčiuosius atnaujinti blaivybės pažadus):

Žemaičių Kalvarija (Plungės raj.). 1988 m. liepos 2-10 d.d., kaip ir kiekvienais metais, Žemaičių Kalvarijoje vyko didie-

ji Mergelės Marijos Apsilankymo atlaidai. Šiais metais jie praėjo visiems jaučiamo dvasinio pakilimo atmosferoje. Tikinčiųjų, o ypač žemaičių, religinį entuziazmą stiprino žinia, jog Šventasis Tėvas Žemaičių Kalvarijos Šventovei suteikė mažosios bazilikos titulą. Atlaidų iškilmėse buvo dėkojama už šią malonę. Daug maldininkų buvo sekmadienį ir ypatingai liepos 6 d., vadinamą kunigų trečiadienį. Šią dieną Sumos pamokslą pasakė J. E. vyskupas Juozas Preikšas, jis ragino branginti iš tėvų paveldėtą tikėjimą, kvietė visus į neišardomą vienybę su Katalikų Bažnyčia. Kun. Jonas Kauneckas rytinių pamaldų metu pasakytame pamoksle atkreipė tikinčiųjų dėmesį, kad masinės informacijos priemonėmis propaguojamas seksas, tai moralinis tautos žudymas, kuris gali nešti žymiai baisesnes pasekmes nei fizinis tautos naikinimas pokario metais. Pamokslininkas kvietė visus šiais Marijos metais pasiryžti ir kovoti už šimtmečius mūsų tautoje branginta tyrumą, skaistumą. Sumos pabaigoje, prieš atnaujinant blaivybės pažadus, trumpai į kunigus kalbėjo Vilniaus arkivyskupijos vyskupas tremtinys J. Steponavičius. Be Dievo ir religijos pagalbos neprikelsime tautos naujam gyvenimui. Būkime švyturiais kovoje už tautos blaivumą. Nešti pagalbą po girtavimo kryžiumi parpuolusiems mūsų tautiečiams — visų Lietuvos kunigų šventa pareiga, — kalbėjo vyskupas. Priminė airio Mato Talboto pavyzdį, kai maldos ir sakramentinės praktikos pagalba ir girtuoklystės liūne paskendęs žmogus gali tapti šventuoju.

Liepos 6 d. Žemaičių Kalvarijos šventovėje kartu buvo paminėti Marijos metai. Iškilmėse dalyvavo J. E. vyskupai — Julijonas Steponavičius, Juozas Preikšas, šventovės šeimininkas Telšių vyskupas Antanas Vaičius — apie 110 kunigų ir nesuskaitoma minia tikinčiųjų, tarp jų nemaža dalis jaunimo.

Telšių vyskupas A. Vaičius, net šešias dienas — nuo liepos 2 d. iki 7 d. vadovavo Sumos pamaldoms, joms pasibaigus, kartu su liaudimi ėjo Kalnus.

Kalnų pamoksluose buvo prisiminta netolima praeitis, kai bedieviška valdžia įvairiausiais draudimais ir gąsdinimais siekė panaikinti kalnų koplytėlių lankymo tradiciją: draudė kunigams vadovauti ir kartu su liaudimi lankyti kalnus (vien kun. Klemensas Arlauskas, Ylakių altaristas) išdrįsdavo nepaklusti šiam drau-

dimui); buvo metai, kai prie šventoriaus vartų į kalnus besiruošiančią minią sustabdė ginkluoti milicininkai ir grasino šausią, jei tik minia peržengs šventoriaus ribą, vis tik ir tą kartą ginkluoti pareigūnai atlyžo, pamatę žmonių ryžtą — koplytėlių lankymo tradicija nenutrūko. Pamokslininkai prisiminė, kad "nežinomų piktadarių" iš koplytėlių išvogti seni vertingi paveikslai vėliau atsidūrė Ateizmo muziejuje, ir tik Kultūros fondo dėka Bažnyčiai pavyko juos susigrąžinti. Žemaičiai mena ir tas dienas, kai, išėję į kalnus, koplytėles rado valdžios pareigūnų užrakintas — teko išlaužti duris; kai į atlaidus nebuvo leidžiama pasikviesti svečių kunigų ir maldininkų minias galėdavo aptarnauti tik du kunigai — vietos klebonas ir altaristas. Prisimindami nelengvas praeities dienas, tikintieji sėmėsi ryžto ir drąsos, nebojant sunkumų kovoti už Kristaus Evangeliją tautoje ir kiekvienas savo širdyje.

Atlaidų dienomis Žemaičių Kalvarijoje buvo išdalinta 26,000 Komunijų.

* * *

1988 m. birželio 14 d. daugelyje Lietuvos bažnyčių tikintieji meldėsi, prisimindami 1941 m. birželio 14 d. pirmuosius masinius nekaltų žmonių trėmimus, žiaurų jų nuosprendį — pasmerkimą baisioms kančioms, galiausiai šalčiui ir bado mirčiai. Nuo birželio 14 d. tikintieji parapijose, grupelėmis organizavosi melstis už mirusius tremtinius, birželio 19 d., sekmadienį, jų atminimui buvo sugiedota "Viešpaties Angelas", "Dievas mūsų prieglauda ir stiprybė", tautos himnas "Lietuva, Tėvyne mūsų" bei kitos religinės ir tautinės giesmės; uolesni kunigai pasakė tai progai skirtus pamokslus.

* * *

Klaipėda. Nuo 1988 m. sausio mėnesio valdžia vis žada atiduoti ir nustatinėja naujas Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčios grąžinimo datas. Šios bažnyčios naujai paskirtas klebonas kun. Bronislovas Burneikis norėjo pradėti laikyti šv. Mišias bent valdžios grąžintos klebonijos patalpose, ir tuo patarnauti vietos katalikams. Vykdomasis komitetas laikyti pamaldas klebonijoje uždraudė.

* * *

Josvainiai (Kėdainių raj.). 1988 m. vasario 8 d. į Kėdainių prokuratūrą buvo iškviestas Josvainių parapijos klebonas kun. Leonas Kalinauskas. L. Kalinauskui už pasirašymą po atsišaukimu melstis vasario 16 d. proga už Lietuvą grasino BK 68 straipsniu, o vasario 18 d. rajoniniame laikraštyje buvo išspausdintas neva Josvainių gyventojų straipsnis "Nusiimkite juodus akinius, klebone". Balandžio 13 d. laiške redakcijai kun. L. Kalinauskas demaskuoja tokį valdžios pareigūnų elgesį, kai kolūkio partinis sekretorius Ksavelis kartu su korespondentu važinėja po namus ir reikalauja iš žmonių pasirašyti po paruoštu prieš kleboną straipsniu. Josvainių parapijos tikintieji Steponas Lukošius ir Juozas Juodeika atsisakė pasirašyti. Buvo net ateistų, kurie vėliau atėjo atsiprašyti kleboną — pasirašė, nes bijojo netekti darbo ar užsitraukti nemalonę.

(1988 m. liepos 16 d. jaunimas gausiai susirinko į Marijampolę pal. Jurgio Matulaičio oktavos atšvęsti. Dalyvavo ir kardinolas V. Sladkevičius):

Kapsukas. 1988 m. liepos 16 d., palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio iškilmių oktavos šeštadienį, J. E. kardinolas Vincentas Sladkevičius, jaunimo kvietimu, atvyko į Marijampolės bažnyčią dalyvauti katalikiškojo Lietuvos jaunimo pamaldose. Jau virto jaunimo tradicija anksčiau sausio mėnesį, o paskutiniais dviem metais liepos mėnesį rinktis prie palaimintojo Jurgio Matulaičio karsto.

Sumą laikė kardinolas V. Sladkevičius. Jaunimui skirtame pamoksle kardinolas V. Sladkevičius aiškino, ko reikia, kad žmogus patirtų jaunystės džiaugsmo pilnatvę ir dvasios jaunystę išsaugotų iki senatvės — reikia laikytis Dievo, Kristaus duotų įsakymų.

Pamaldų metu klasikinius religinės muzikos kūrinius lotynų kalba atliko aukšto meninio lygio Marijampolės parapijos jaunimo choras; ir vis iš skirtingų parapijų skaitlingai susirenka į šią Suvalkijos šventovę, daug kam norisi išgirsti ir kartu su visais

pasimelsti, giedant jaunatviškas giesmes visiems suprantama kalba.

Po pamaldų katalikiškas jaunimas su kardinolu V. Sladkevičium susitiko bažnyčios šventoriuje. Šiltam pokalbyje jaunimas dėkojo kardinolui už atvykimą — solidarumo ir padrąsinimo gestą, ryžosi pamoksle išgirstas mintis realizuoti savo gyvenime.

Ir šį kartą Marijampolėje šventės džiaugsmą drumstė kai kurie nesklandumai. Bedieviškos valdžios pareigūnų įgąsdintas klebonas kun. Leonas Lesčinskas perdaug energingai šventoriuje kovojo su lietuviškom trispalvėm, neleido jaunimo atstovams bažnyčioje sugiedoti ateitininkų himno, iškilmingai nuo didžiųjų bažnyčios vartų sutikti kardinolą; po pamaldų kardinolo sveikinimams šventoriuje paskirta vieta buvo neįgarsinta, todėl dauguma toliau stovėjusių žmonių negirdėjo nei sveikinimų, nei kardinolo kalbos.

* * *

(Vilniaus tikintieji prašo "Vakarines naujienas" atšaukti melą skleidžiantį straipsnį apie šv. Mikalojų. O Viršuliškių ir kitų mikrorajonų tikintieji prašo Vilniaus kuriją leidimo steigti naują parapiją ir statyti bažnyčią):

Vilnius. 1987 m. gruodžio 31 d. Vilniaus šv. Mikalojaus bažnyčios parapijos klebonas kun. Juozapas Tunaitis, vikaras kun. Medardas Čeponis ir bažnytinio komiteto pirmininkas Alfonsas Makačkinas nusiuntė raštą "Vakarinių naujienų" redakcijai dėl gruodžio 12 d. minėtame laikraštyje išspausdinto doc. Zenono Pilkausko straipsnio "Neįprasta paskaita nepažįstamajam", kur bandoma tendencingai, užgauliu tonu ir atviru melu teigti, kad Vilniuje nėra jokios šv. Mikalojaus bažnyčios, kaip, pagal juos, nėra ir šv. Mikalojaus — jam Bažnyčia atėmusi šventojo titulą. Rašte redakcijai pateikiama šv. Mikalojaus biografija, paneigiamas melas, kad šv. Mikalojus nėra šventasis, tai doc. Z. Pilkauskas gali pasitikrinti "Katalikų kalendoriuje — žinyne". Be to, rašoma, jog "gaila, kad autorius ir redakcija negerbia savo skaitytojų ir, žinodami, kad skaitytojai neturės galimybės patikrinti pateiktų faktų, klaidina juos. Dar didesnį nerimą kelia faktas, kad

nepasikeitė pažiūra į tikinčiuosius kaip antrarūšius piliečius, kuriuos galima viešai įžeidinėti. Tikimės, kad viešumo sąlygomis redakcija atšauks melą..."

Deja, redakcija šio rašto nepaskelbė ir melo neatšaukė. Negana to, 1988 m. kovo 5 d. "Vakarinėse naujienose" pasirodė antras feljetonas tuo pačiu pavadinimu. Šį kartą redakcija prašo P. Pečiūrą pakomentuoti doc. Z. Pilkausko straipsnį. P. Pečiūra ironišku tonu kartoja tuos pačius šmeižtus ir stebisi, kodėl kunigai taip puolėsi ginti šv. Mikalojų.

1988 m. balandžio 14 d. šv. Mikalojaus bažnyčios kunigai: J. Tunaitis, M. Čeponis, pirmininkas A. Makačkinas parašė antrą raštą "Vakarinių naujienų" redakcijai, reikalaudami neklaidinti, o rašant panašius straipsnius, turint tik tiek mažai žinių, pasikonsultuoti su žinovais, rašte nurodomi šaltiniai, kur nesunkiai galima ir patiems pasitikrinti faktus.

"Vakarinės naujienos" iki šiol melo neatšaukė.

* * *

Vilnius. 1988 m. liepos 25 d. 23 asmenys, atstovaujantys Vilniaus Pašilaičių, Viršuliškių, Šeškinių bei Justiniškių mikrorajonų gyventojus, nusiuntė prašymą Vilniaus arkivyskupijos Kurijai ir nuorašą J. E. vyskupui Julijonui Steponavičiui. Prašymo tekstas:

"Išaugusi mūsų Lietuvos sostinė Vilnius paskutiniais dešimtmečiais ypač išsiplėtė šiaurės vakarų kryptimi. Šiuose rajonuose gyvena nemažai tikinčiųjų, kuriems susidaro didelės kliūtys, norint patekti į artimiausias mieste veikiančias bažnyčias.

Todėl mes, minėtų mikrorajonų tikinčiųjų atstovai, kreipiamės į jus su prašymu įsteigti naują Romos Katalikų apeigų parapiją ir duoti sutikimą statyti Vilniaus arkivyskupo pal. Jurgio Matulaičio titulu parapijinę bažnyčią.

Taip pat maloniai prašome dvasinę vyresnybę paramos ir talkininkavimo juridiškai įteisinant naujos parapijos įsteigimą ir bažnyčios statybą."

* * *

Šiauliai. 1988 m. kovo 23 d. Šiaulių miesto šv. Jurgio bažnyčiai buvo įteiktas Lietuvos TSR Religijų reikalų tarybos sekančio turinio įspėjimas: "Nustatyta, kad 1988 m. vasario 14-16 d.d. maldos namai panaudoti ne pagal paskirtį. Buvo skaitomi politinio turinio pamokslai, giedamas buržuazinės Lietuvos himnas, kurstomi tikinčiųjų nacionaliniai jausmai. Tuo pažeisti nuostatai dėl naudojimosi maldos namais 2 punktas C papunktis, Religinių susivienijimų nuostatų 10 ir 25 punktai, kur nurodoma, kad maldos namai turi būti naudojami tik religiniams poreikiams tenkinti."

1988.02.20

* * *

Šiauliai. 1988 m. birželio 15 d. šiauliečiai: Vanda Ragauskaitė, Mečislovas Jurevičius, Kęstutis Stulgys, broliai Arūnas ir Gintaras Zembleckiai bei Vincas Danielius nuvyko į rajoninio laikraščio "Raudonoji vėliava" redakciją. Tikintieji pareikalavo propagandos ir agitacijos skyriaus vedėją Bulzgį ir šio skyriaus bendradarbį Sabaliauską nustoti per laikraštį šmeižti Šiaulių šv. Jurgio bažnyčios vikarą kun. Kazimierą Gražulį. Kiek anksčiau keliuose "Raudonosios vėliavos" laikraščio numeriuose pasirodę melagingi straipsniai minėto kunigo adresu. Agitacijos skyriaus vedėjas Bulzgis prasitarė, kad jie gauna nurodymus iš aukščiau. Mokytoja V. Ragauskaitė padėkojo skyriaus vedėjui už atvirumą. Tikintieji redakcijoje kėlė įvairius klausimus, reiškė nepasitenkinimą laikraštyje pernelyg dažnai pateikiama dezinformacija, teigė, kad rajoninio laikraščio dar nepasiekė persitvarkymas, ir iki šiol jame dirba stalinistai.

* * *

(Kauno rajono laikraštis užsipuola Tabariškių kleboną kun. Petrą Dumbliauską už tai, kad jis reikalavo laidotuvių dalyvius pagarbiai laikytis bažnyčioje. Kartu kunigas priekaištauja, kad valdžia trukdo vaikams dalyvauti religinėse apeigose ir, apskritai, kišasi į bažnytinius reikalus):

Tabariškės (Kauno raj.). 1988 m. sausio 9 d. Kauno rajono laikraštis išspausdino N. Grinkevičiūtės straipsnį "Požiūriai skirias, o gyvenimo nepakeisi". Straipsnyje užsipuolamas Tabariškių klebonas kun. Petras Dumbliauskas už tai, kad pareikalavo laidotuvių dalyvius pagarbiai laikytis bažnyčioje. Bažnyčioje buvusiems ateistams tai nepatiko, jis parašė skundą laikraščio redakcijai. Atvažiavusiai išsiaiškinti laikraščio korespondentei kun. P. Dumbliauskas pasisiūlė raštu atsakyti į pateiktus klausimus. Atvirame laiške kun. P. Dumbliauskas rašo: "Kiekviena vieta turi savo griežtą elgesio etiką. Sakysime, niekas nesielgia teatre taip, kaip elgiasi pirtyje, o pirtyje kaip šokių salėje, lygiai taip pat bažnyčioje netinka elgtis, kaip elgiamasi poilsio parke, stadione ar turguje (...) Kaip laidoti savo mirusius artimuosius — su civilinėmis ar bažnytinėmis apeigomis pasirenka patys žmonės. Su muškieta ir atlydėjusių į bažnyčią nevarome: kas nori, gali įeiti, o kas nenori, tie pasilieka lauke. Iš įėjusių į bažnyčią reikalaujame, kad jie elgtųsi tinkamai ir pagarbiai pagal vietos orumą. Kai giedamas bet kurios tautos valstybinis himnas, visi ten esantys atsistoja, nors būtų ir kitos valstybės piliečiai. O jei kas pasiliktų sėdėti? (...) Bažnyčia yra Dievo garbės ir maldos namai, todėl juose ne vieta demonstruoti savo bedieviškus įsitikinimus. Tam yra ateizmo katedros. Todėl suprantama, kad tokie "išmintingieji", kurie žemina bažnyčios orumą ir piktina tikinčiuosius, bažnyčiose nepageidautini." Toliau kunigas iškelia visą eilę Bažnyčios diskriminacijos atvejų ir gyvenimo problemų: "Kiekvieną kunigą Bažnyčia įpareigoja: aukoti šv. Mišių auką, teikti sakramentus ir skelbti Kristaus Evangeliją, t.y. mokyti žmones tikėjimo tiesų, neišskiriant vaikų. Valstybė mums draudžia katekizuoti vaikus ir baudžia tuos, kurie labiau paklūsta Bažnyčiai, Kristui, o ne valstybei ir jos įstatymams, priešingiems Bažnyčios įsakymams.

Tiesa, valstybė duoda patarimą, jog vaikus tikėjimo tiesų turi išmokyti tėvai. Mes atsakome: 1. Tėvai neturi laiko vaikus mokyti tikėjimo tiesų. 2. Tikėjimo tiesų tėvai patys dėl objektyvių priežasčių gerai nežino. 3. Visi tėvai, norėdami, kad jų vaikai išmoktų skaityti ir rašyti, veda savo vaikus į mokyklą. Net mokytojai ir tie ne namuose moko, bet veda į mokyklą. Tėvai, norėdami, kad jų vaikai išmoktų tikėjimo tiesų, juos veda į bažnyčią, pas kunigą, o tai jau uždrausta įstatymais. Kur tada sąžinės laisvė?

Kristus pasakė: "Leiskite mažutėlius pas mane ir nedrauskite jiems, nes tokių yra dangaus karalystė." Tuo tarpu valstybiniai įstatymai sako, kad jaunuolis ar mergaitė tik sulaukę 18 metų turi teisę dalyvauti bažnytinėse viešose apeigose — procesijose, bažnytiniame chore, berniukai gali patarnauti šv. Mišioms. Atseit jaunam žmogui negalima daryti prievartos, jis pats jau subrendęs turi apsispręsti, ar jam būti tikinčiu ar ateistu. Peršasi analogiška mintis: negalima vaikams, nesubrendusiam jaunimui daryti prievartos ir vesti juos į mokyklą. Tegul sulauks 18 metų ir patys apsispręs, ar eiti į mokyklą ar likti beraščiu.

Prieš penkiolika metų, dirbant Liubave, Kapsuko rajono valdžios buvau nubaustas 25 rub. nuobauda už tai, kad Velykų šventės procesijoje dalyvavo nepilnamečiai vaikai, nors jie ėjo su savo tėveliais ir mamytėm. Ar teisingai buvau nubaustas ar ne, palieku spręsti redakcijai ir skaitytojams...

1987 m. pradžios statistiniai duomenys štai ką byloja: Lietuvoje yra 665 kunigai, jų tarpe 86 altaristai ir rezidentai, tai kunigai jau mažai darbingi arba ir nedarbingi ir 12 ligonių, invalidų. Yra 630 bažnyčių, iš kurių 474 turi savus kunigus, o 156 aptarnaujamos iš kitur. Vienam kunigui kartais tenka aptarnauti dvi ir tris parapijas. Suprantama, kad tai kritiška padėtis. Klebono pareigas eina kunigai, kurie jau sulaukę daugiau kaip 80 metų. Kur anksčiau parapijose buvo du ar trys kunigai, dabar vienas arba ir nė vieno. Lietuvos bažnyčioms kunigų užtektų, jei valdžios atstovai nesikištų į Bažnyčios vidaus reikalus ir nelimituotų kandidatų į Seminariją priėmimo."

Kun. P. Dumbliauskas iškelia girtavimo ir narkomanijos problemą, ragindamas visus rimtai susimąstyti dėl tautos ateities.

Persitvarkymo ir taikos siekimo metais būtina sugrąžinti į savo pareigas Vilniaus vyskupą Julijoną Steponavičių, paleisti nekaltai kalinamus kunigus — Alfonsą Svarinską bei Sigitą Tamkevičių, grąžinti Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčią, Vilniaus Katedrą ir šv. Kazimiero bažnyčias. Tai būtų tik pirmieji žingsniai į tikintiesiems padarytų skriaudų atitaisymą.

Grįžkime prie korespondentės N. Grinkevičiūtės straipsnio. Jį skaitant, nesunku suvokti, kad autorė visu savo straipsniu stovi pasiskundusių ateistų pusėje, ji piktai puola kunigo teiginį, kad valstybė draudžia kunigams katekizuoti vaikus, o neklusnius baudžia administracinėmis ir net kalėjimo bausmėmis. Prasilenkdama su tiesa, N. Grinevičiūtė rašo: "Čia jau politinis kurstymas. Vien už vaikų katekizaciją, nors ji ir priešinga mūsų įstatymams, nenubaustas nė vienas kunigas."

O už ką tuomet nubausti kunigai: A. Šeškevičius, P. Bubnys, a.a. J. Zdebskis?

Kyla teisėtas klausimas, kada pagaliau tarybiniai korespondentai ypatingai rajoniniuose laikraščiuose nustos skleidę dezinformaciją Bažnyčios atžvilgiu ir išdrįs atšaukti jau paskleistą melą?!

* * *

Rokiškis. 1987 m. Visų Šventųjų šventės vakarą žmonės pagal seną tradiciją rinkosi į Rokiškio kapines pagerbti savo mirusiųjų. Senose miesto kapinėse po Sumos pamaldas už mirusius pravedė Rokiškio bažnyčios vikaras kun. Eugenijus Staleronka; naujose, kad nesutaptų civilinio ir religinio mirusiųjų minėjimo laikas, parapijos klebonas kun. Juozas Janulis pamaldas pravedė 17 val.

Tikintiesiems jau susirinkus, atvažiavo klebonas kun. J. Janulis, vikaras kun. E. Staleronka, zakristijonas Vytautas Sablinskas ir du patarnautojai. Prie kapinių vartų jų laukė miesto vykdomojo komiteto pirmininkas Danielius Jurevičius, deputatas Bronius Puluikis ir dar vienas civiliai apsirengęs asmuo. Minėti valdžios pareigūnai, užrėmę mašinos dureles, bandė neleisti klebonui kun. J. Januliui išlipti. B. Puluikis šaukė: "Parodykit raštišką leidimą!" Klebonas paaiškino, kad raštiško neturi, tačiau sude-

rinęs su rajono valdžia žodžiu. Kun. J. Janulis keletą dienų anksčiau buvo rajono valdžios iškviestas pokalbiui, kurio metu įrodė pareigūnams, kad, pagal nuostatus, religines apeigas kapinėse atlikti niekas negali uždrausti ir gavo žodinį sutikimą. Po kurio laiko klebonas iš mašinos išlipo ir ruošėsi apeigoms. Jaunieji patarnautojai laikė kryžių. Vykdomojo komiteto pirmininkas Danielius Jurevičius užprotestavo: "Nepilnamečiai neša kryžių!" Kryžių perėmė bažnytinio komiteto narys Sablinskas. Pirmininkas D. Jurevičius, jėga išplėšęs iš Sablinsko kryžių, bandė jį įdėti į lengvojo automobilio bagažinę. Vikaras kun. E. Staleronka perspėjo: "Kryžius pašventintas". Tikintieji kryžių iš vykdomojo komiteto pirmininko atsiėmė. Deputatas Puluikis bandė sutrukdyti apeigas, šaukdamas "išsiskirstykit!", net joms prasidėjus. Procesijai pajudėjus į antrąją sustojimo vietą, tarp tikinčiųjų ir deputato Puluikio įvyko susistumdymas. Žmonės reikalavo, kad Puluikis nusiimtų kepurę ir netrukdytų melstis. Toliau tiesiogiai apeigos nebuvo trukdomos. Pasitenkino stebėjimu.

Po kurio laiko įvykiui tirti buvo atsiųsta komisija iš Vilniaus. Vietos valdžia buvo priversta viešai per spaudą atsiprašyti. Gruodžio 3-9 d.d. "Gimtajame krašte" buvo išspausdinta beprecedentinė žinutė: Rokiškio miesto valdžios pareigūnai atsiprašė Rokiškio bažnyčios kleboną kun. Juozą Janulį už incidentą, įvykusį 1987 m. Visų Šventųjų šventės vakare prie Rokiškio miesto naujųjų kapinių.

* * *

Gargždai (Klaipėdos raj.). 1987 m. rugpjūčio 23 d. Mikoliškių parapijos tikintieji (Kretingos raj.) savo bažnyčioje iškilmingai šventė Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejų. Iškilmėse dalyvavo vyskupas Antanas Vaičius. Į Mikoliškes maršrutiniu autobusu pamaldoms nuvykti neįmanoma — netinka laikas. Mikoliškių parapijos tikintieji jau eilė metų reikalauja autobusų parko administraciją pakeisti kursuojaunčio autobuso laiką, o jeigu tai, administracijos supratimu, neįmanoma, leisti jiems pasinaudoti "Religinių susivienijimų nuostatų" 3 paragrafu, kuris sako, kad "Religinė bendruomenė turi teisę įsigyti transporto priemo-

nes.“ Surinkta šimtai parašų. Įsigyti autobusą tikintiesiems trukdo RRT įgaliotinio P. Anilionio įstaiga.

Gargždų parapijos tikintieji į iškilmes vyko pačių pasisamdytu autobusu. Ties Lapiais, maždaug 4 km. prieš Mikoliškes, juos sustabdė autoinspekcija. Keleivius išlaipino, o iš vairuotojo, nežiūrint to, kad jis turėjo kelialapį ir keleiviai iš anksto buvo sumokėję pinigus, atėmė teises.

* * *

Geniai (Alytaus raj.). 1988 m. balandžio 20 d. naktį Genių kaime vietoj išversto seno kryžiaus kažkas pastatė naują. Neišstovėjo nė dienos.

SOVIETŲ RESPUBLIKOSE

(Gervėčiuose, kurie priskirti prie Gudijos, nebuvo paminėtas Lietuvos krikšto jubiliejus, nes valdžia nedavė leidimo vietos klebonui kun. Gvozdovičiui tai suorganizuoti):

Gervėčiai (Baltarusija). Praeitais metais Gervėčių parapijoje, kurios didelėje dalyje gyvena etniniai lietuviai, liko nepaminėtas Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejus. Tikintieji dėjo pastangas Jubiliejų paminėti bent šiais metais. Jie kreipėsi į vyskupą Julijoną Steponavičių, prašydami pagalbos (Vyskupas J. Steponavičius yra gimęs Gervėčių parapijoje, Miciūnų kaime). Vyskupas prisidėjo prie tikinčiųjų pastangų, pats raštiškai prašė Gervėčių parapijos kleboną kun. Gvozdovičių tikinčiųjų prašymu pravesti Jubiliejaus pamaldas. Savo rašte klebonui tikintieji prašė:

— minėjimą pravesti 1988 m. gegužės 29 d. (per švč. Trejybės atlaidus), apie tai iš anksto informuoti tikinčiuosius, Jubiliejaus minėjimo pamaldas pradėti ne 11 val., kaip įprasta, bet 12 val., kad į iškilmes spėtų atvykti svečiai iš Lietuvos;

— Gervėčių bažnyčioje pakabinti palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio paveikslą.

Parapijiečiai patys įsigijo palaimintojo paveikslą, pasikvietė

iš Lietuvos svečią kunigą, kad šis iškilmių proga pamaldas galėtų pravesti ir pamokslą pasakyti jų tėvų ir protėvių kalba.

Gervėčių parapijos klebonas kun. Gvozdovičius leidimui iškilmėms gauti kreipėsi į vietos rajono valdžią. Kaip ir buvo galima tikėtis, valdžia leidimo nedavė. Negavęs leidimo, kun. Gvozdovičius Jubiliejaus minėjimo nerengė; palaimintojo arkivyskupo J. Matulaičio paveikslą pakabinti Gervėčių bažnyčioje taip pat atsisakė.

Gegužės 29 d. kun. Gvozdovičius liepė atvykusiam iš Lietuvos kunigui paskelbti, kad po pamaldų lenkų kalba, apie 15 val. 30 min., lietuviai galės Lietuvos Krikšto Jubiliejų paminėti šventoriuje.

1387 m. buvo pakrikštyta visa tuometinė etninė Lietuva, reiškia ir į rytus iki Naručio ežero ir dar toliau už jo, taip pat ir Gervėčiai. Tad Gervėčių parapijos tikintiesiems teisėtai kyla klausimas, kodėl jie tokie beteisiai ir savo protėvių Krikšto Jubiliejų gali paminėti tik šventoriuje; beje, ir tai tik prieš kelias valandas buvo pranešta.

* * *

Vydžiai (Baltarusija, Brėslaujos raj.). 1988 m. Vydžių parapijos katalikai jau kelis kartus pareiškimu kreipėsi į Maskvos TSKP Centro Komitetą, reikalaudami, kad jiems būtų grąžinta pokario metais atimta bažnyčia.

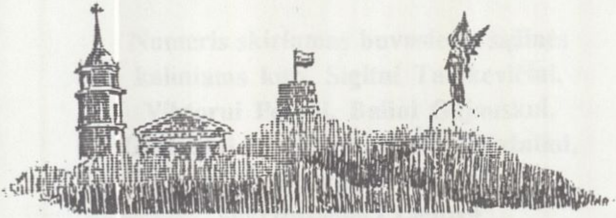
* * *

Atitaisymas. "Kronikos" Nr. 77 straipsnyje "Pagarba Bažnyčios ir Tautos Didvyriams" psl. 1 padaryta klaida — 1988 m. vasario 5 d. Rudaminos bažnyčioje, minint a.a. kun. J. Zdebskio antrąsias mirties metines J. E. vyskupas Julijonas Steponavičius nedalyvavo.

L i e t u v i, a t m i n k, k a d:

Kun. Sigitas Tamkevičius — Viktoras Petkus
Balys Gajauskas — Petras Gražulis
Gintautas Iešmantas ir kiti, neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti!

Nr. 80

- **Sveikiname naująjį lietuvių arkivyskupą Audrį Bačkį!**
- **Dėkojame už auką!**
- **Kun. Sigito Tamkevičiaus pamokslas, pasakytas Kybartuose lapkričio 6 d. sutikimo metu**
- **Pareiškimai ir protestai**
- **Žinios iš vyskupijų**
- **Sovietinėje mokykloje**
- **Sovietinėse respublikose**

1988 m. gruodžio 8 d.

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA
Nr. 80

Numeris skiriamas buvusiems sąžinės kaliniams kun. Sigitui Tamkevičiui, Viktorui Petkui, Baliui Gajauskui, Gintautui Iešmantui, Petrui Gražuliui, praeitų metų lapkričio mėnesį sugrįžusiems į Lietuvą

Eina nuo 1972 metų!
Perskaitęs duok kitam!
Jei gali, padaugink!

SVEIKINAME NAUJĄJĮ LIETUVIŲ ARKIVYSKUPĄ AUDRĮ BAČKĮ!

Gerbiamas ir mylimas Ganytojau, mes be galo džiaugiamės, kad Šventasis Tėvas, įvertinęs Jūsų nuopelnus Bažnyčiai, konsekravo Jus arkivyskupu ir paskyrė pronuncijumi Olandijoje.

Dėkojame Jums, kad ilgą laiką, užimdamas aukštas pareigas Romos Kurijoje, nuoširdžiai rūpinotės Lietuvos Bažnyčios reikalais.

Linkime geros sveikatos, Dievo palaimos ir švč. Mergelės Marijos globos tolimesniame Jūsų gyvenime ir naujose pareigose.

Tikime, kad ir dabar atidžiai seksite Lietuvos Katalikų Bažnyčios padėtį ir visokeriopai remsite jos reikalus.

Su pagarba ir meile
"LKB Kronikos" redakcija

DĖKOJAME UŽ AUKĄ

(Reiškiama padėka visiems, bet kuo prisidėjusiems prie paskutinių politinių kalinių sugrąžinimo į laisvę; Petrui Cidzikui už 30 dienų badavimą, JAV kongresininkams, tarptautinėms organizacijoms ir atskiriems žmonėms bei grupėms už jų pastangas):

Ilgus metus trukusių pastangų: maldų, kunigų ir tikinčiųjų pareiškimų bei protestų, beje, paskutiniais mėnesiais ne tik tikinčiųjų, Sąjūdžio iniciatyva už kalinių išlaisvinimą įsijungė ir nemaža dalis kitaminčių, badavimo akcijų dėka, jų metu vilnietis Petras Cizdikas, rizikuodamas gyvybe, išbadavo net 30 parų — šių metų lapkričio mėnesio pradžioje į Lietuvą sugrįžo vieni iš paskutinių plačiajai Lietuvos visuomenei žinomi sąžinės ir politiniai kalinai. Prie jų ankstesnio sugrįžimo į Tėvynę negalima nepaminėti JAV kongresmenų, kitų užsienio šalių, tarptautinių visuomeninių organizacijų, atskirų grupių ir pavienių geros valios žmonių pastangų.

1988 m. lapkričio 2 d. į Lietuvą iš tremties sugrįžo Viktoras Petkus. V. Petkus už ištikimybę Dievui ir Tėvynei sovietiniuose lageriuose ir tremtyje praleido 29 metus. Vilniaus geležinkelio stotyje ilgametį sąžinės kalinį pasitiko būrys bičiulių, pažįstamų, bendraminčių. Iškilmingai plevėsavo trispalvės, susirinkę nuoširdžiai sveikino V. Petkų, dėkojo už auką, ištikimybę pasirinktiems idealams.

Lapkričio 4 d. naktį vilniečiai sutiko į Tėvynę iš tremties grįžtantį žurnalistą-poetą Gintautą Iešmantą. Po sunkių kalinimo metų G. Iešmantas grįžo gerokai be sveikatos, bet visų džiaugsmui, tvirtas ir nepalaužtas dvasia, pilnas kūrybinių siekių.

Lapkričio 4 d. rytą didelė minia tikinčiųjų iš skirtingų Lietuvos kampelių su tautinėm ir Popiežiaus vėliavom rinkosi į Vilniaus geležinkelio stotį pasitikti iš tremties grįžtantį kun. Sigitą Tamkevičių. Vagono duryse pasirodžius visų lauktam mylimam kunigui tremtiniui iš širdžių gilumos prasiveržė giesmė "Marija, Marija", virš žmonių galvų subangavo jūra gėlių.

Po sutikimo stoties perone tikintieji rinkosi į Aušros Vartus

padėkoti Dievui ir Gailestingumo Motinai Marijai už globą ir tiek daug šiais metais per jos užtarimą gautų malonių. Padėkos šv. Mišias aukojo kunigai: buvęs tremtinys Sigitas Tamkevičius, Jonas-Kąstytis Matulionis, Robertas Grigas, Jonas Boruta, Rokas Puzonas, Juozapas Poderis ir Vaclovas Stakėnas. Po šv. Mišių kun. S. Tamkevičius padėkojo visiems už solidarumą, moralinę ir materialinę paramą. Iš Aušros Vartų susirinkusieji, dainuodami lietuviškas dainas, senamiesčiu patraukė prie Katedros, centrinės mūsų šventovės, prie kurios buvo badaujama ir meldžiamasi už sąžinės ir politinių kalinių išlaisvinimą. Kun. S. Tamkevičius P. Cidziko asmenyje padėkojo badavusiems už jų ryžtą ir auką. Buvo prisiminti tie mūsų tautiečiai, kurie nepakėlę bado, šalčio, kankinimų amžinai pasiliko Sibiro ledynuose — už juos pasimeldė, sugiedodami "Viešpaties Angelas".

Lapkričio 7 d. Kauno Karmėlavos aerouoste minia tautiečių su gėlėmis ir tautinėm vėliavom sutiko ilgametį (37 metus išbuvusį sovietiniuose lageriuose) politkalinį, paskutiniu metu jau tremtinį Balį Gajauską. Buvo sakomos kalbos, dėkojama, džiaugiamasi. Sutikimo dalyviai sugiedojo tautos himną, "Lietuva, brangi", pasimeldė už žuvusius Sibire.

Lapkričio 12 d. iš Mordovijos bendro režimo lagerio sugrįžo Petras Gražulis.

Laisvai minčiai bandanti atgimti Lietuva sveikina, džiaugiasi ir dėkoja buvusiems kalinams už jų meilę, nepalaužiamą ištikimybę Tiesai, sudėtą auką ant Dievo ir Tėvynės aukuro.

(Kun. Sigitas Tamkevičius savo sugrįžimo pamoksle, Kybartuose, iškėlė lietuvių tautos naikinimą bei kančias stalininio siautėjimo metais):

KUNIGO SIGITO TAMKEVIČIAUS PAMOKSLAS, PASAKYTAS KYBARTUOSE LAPKRIČIO 6 DIENĄ SUTIKIMO METU

"Visi gerai žinom, koks sunkus Didžiojo Penktadienio kryžius buvo mūsų Tėvynėje. Daugelis mūsų pokario metais patys buvome liudininkais, kai tauta nešė kryžių. Mūsų atmintyje ne-

kaltų žmonių žudynės, kelias į Sibirą, iš kur daugelis jau negrįžo. Būdamas Sibire, mačiau katalikiškus kryžius, nuo laiko jau pajuodusius, o kai kuriuos ir visai išgriuvusius. Ten liko mūsų tėvai, broliai, seserys. Daug metų tauta nešė kryžių: stalinistinė prievarta, besistengianti visiems įkvėpti kuo daugiau baimės, visuotinis melas, moralinis žlugimas, alkoholizmas, narkomanija. Dar taip neseniai mums visiems atrodė, kad šitą kryžių tauta neš ir galo nebus.

Didžiojo Penktadienio kryžius buvo ir Bažnyčioje. Pokario metais šimtai kunigų išvažiavo į kalėjimus ir lagerius. Buvome liudininkais, kai uždarinėjo bažnyčias. Matėme, kai Kaune nuo Įgulos bažnyčios buvo pjaustomi kryžiai, kai nuo Vilniaus Katedros buvo nuverstos statulos, kai bažnyčios buvo paverčiamos sandėliais, muziejais. Vienintelė Lietuvoje palikta Kauno Kunigų seminarija suvaržyta, merdinti. Joje mokėsi vos 25 klierikai, kasmet priimdavo tik po 5 jaunuolius; daugybė parapijų liko be kunigų. Vyskupas negalėjo į Seminariją priimti ką norėjo, negalėjo netgi klebono į parapiją paskirti, savo nuožiūra, nesuderinęs su valdžia. Iš mūsų buvo atimta spauda, atimtos visos spaustuvės. Bažnyčia nešė kryžių. Argi taip seniai ir šitoje bažnyčioje liejosi ašaros, vienas po kito buvo areštuoti kunigai, ir tik už tai, kad pasakė tiesos žodį. Kai kam jis atrodė kaip vėzdas, iškeltas prieš tarybinę valdžią, nors niekas nė nesiruošė prieš ją kovoti — paprasčiausiai gynė save, gynė Bažnyčią, tai reakcija kiekvieno gyvo organizmo. Už tai, kad katalikai norėjo ginti savo tikėjimą ir jį gynė, kai kam visa tai atrodė valstybinis nusikaltimas. Didysis Penktadienis buvo ir mūsų parapijoje. Mūsų parapija pergyveno daug skausmo, daug ašarų čia buvo išlieta, bet atminkim — po Didžiojo Penktadienio visada ateina Velykos. Ir kai ateina Velykos, mes laikinai užmirštam kryžių, užmirštam buvusias kančias ir džiaugiamės. Šiandien visų mūsų veidai šviečia. Mes matome velykinius žingsnius savo Tėvynėje. Nemačiau, kaip buvo pakelta trispalvė Gedimino kalne, bet sugrįžęs ją radau plevėsuojančią; kilo į dangų šventi himno žodžiai, o akyse žibėjo ašaros. Ar mes galėjom apie tokias Velykas pagalvoti prieš 5 metus, o galbūt ir prieš metus? Matome atbudusius inteligentus, tokius protingus, šviesius, besisielojančius tautos ateitim. Šiandien jie garsiai kal-

ba apie dabartį, gražiai svajoja apie ateitį. Matome, kaip tautos šviesuomenė priima drąsius sprendimus, garsiai kalba apie tai, ką kiekvienas doras lietuvis privalo žinoti. Prasmingai per mūsų Tėvynę eina Sąjūdžio judėjimas. Susikūrė tremtinių klubai, ekologinės grupės — visa Lietuva sujudusi vienu tikslu — kad būtų daugiau tiesos, daugiau laisvės, švaresnis oras, doresni žmonės, kad visiems, visų tautybių žmonėms, kurie gyvena mūsų tėvynėje, visiems geros valios žmonėms čia būtų gera ir miela gyventi.

Velykinius žingsnius matome mūsų Bažnyčioje. Ne taip seniai Lietuva sveikino savo pirmąjį kardinolą V. Sladkevičių, šiandien mūsų vyriausybė aptaria su juo aktualius Bažnyčios ir valstybės reikalus, o juk buvo laikai, kai jis ilgus metus nešė tremtinio dalią. Visai neseniai mus pasiekė žinia, kad grąžinta Vilniaus Katedra, grąžinamos šv. Kazimiero Vilniuje ir Klaipėdos Taikos Karalienės šventovės. Atrodo, kad į Kauno Kunigų seminariją vyskupai galės priimti kandidatus be valdžios atsiklausimo, savo nuožiūra skirstyti kunigus po parapijas. Kaip Vėlinės buvo paskelbta ne darbo diena, taip nedirbsime ir per Kalėdas, ir šitos dienos bus ne tik Bažnyčiai ir tikintiesiems brangios, jos bus visos tautos šventės. Tai vis velykiniai žingsniai mūsų tėvynėje, aišku tik pirmieji ir jų dar nedaug, bet mes turime pagrįstą viltį, kad jie nebus paskutiniai, kad tai tik pradžia rimto žengimo į priekį.

Šiandien savotiškos Velykos ir mūsų parapijoje. Jūsų akyse matau džiaugsmo ašaras. Iš lagerių sugrįžę jūsų kunigai, sugrįžęs ilgametis ministrantas Romas Žemaitis. Pabandykime sustoti ties vienu klausimu: kam reikalingas kryžius, kodėl Tėvynėje, Bažnyčioje, galiausiai ir mūsų parapijoje buvo kryžius? Šv. Mišių skaityme girdėjote apaštalo Pauliaus žodžius: Jėzus Kristus vieną kartą visiems laikams pasirodys amžių pabaigoje, kad savo auka sunaikintų nuodėmę. Nuodėmę gali sunaikinti tik kryžius. Nuodėmių buvo mūsų Tėvynėje, blogio buvo ir Bažnyčioje, ir mūsų parapijoje, ir Dievas leido nešti Kryžių Tėvynei, Bažnyčiai, parapijai. Jei šis kryžius buvo nešamas panašiu nusistatymu kaip Jėzus Kristus nešė kryžių — jis tikrai atneš Velykas. Kryžius reikalingas kiekvieno mūsų gyvenime. Be kryžiaus, be atgailos negali būti perspektyvos į ateitį. Kur užmirštas kryžius, nesuprastas

atgailos būtinumas, ten ir visos kalbos apie persitvarkymą yra tuščios. Pagaliau ir mano paties penkis su puse metų neštas kryžius buvo prasmingas ir reikalingas. Jis buvo reikalingas man pačiam, reikalingas mano Tėvynei, Bažnyčiai. Jei šiandien reikėtų sugrįžti į 1983 metus ir iš naujo pasirinkti: ramų, be vargo, be pavojų, be kančios darbą ar kryžių, kurį Apvaizda anuomet uždėjo, pasirinkčiau kryžių. Jūsų šiandien tiek daug, kaip per Velykas, ir man penkis su puse metų įpratusiam prie pažeminimų, nuolatinio ujimo, širdyje nesutelpa ta nuotaika, kurią jaučiu šioje Suvalkijos bažnyčioje. Noriu pasakyti, kad mano kryžiaus nešime nebuvo nieko didvyriško, ir jeigu aš jo nenumečiau, nenusikračiau, nors daug kartų buvo siūloma, tai tik todėl, kad nuolatos jutau jūsų paramą. Aš žinojau, ko jūs iš manęs norite, žinojau, kad jūs meldžiatės, žinojau, kad jūs mylite, ir šitai stiprino, guodė mane ir neleido padaryti nė vieno žingsnio į šalį. Nešiau kryžių tol, kol Apvaizda leido, ir neprašiau, kad jis būtų prieš laiką nuimtas. Šiandien noriu jums visiems, kurie čia susirinkote, ir tiems, kurių nėra mūsų tarpe, visiems, kurie meldėtės už mane, už kitus kunigus, kalinius pasakyti ačiū. Ačiū, kurie meldėtės, ačiū, kurie badavote, kurie ištvermingai laukėte, buvote solidarūs ir nepabėgote nuo kryžiaus, Apvaizdos pastatyto mūsų tarpe. Šiandien jaučiu jūsų pagarbą. Bet ji priklauso ne man — Dievui. Dievas akivaizdžiai penkis su puse metų mane vedė, daugelį kartų jutau savo didelį trapumą, silpnumą, ir jei ne Dievo Apvaizdos vedimas galbūt šis kryžius būtų buvęs perdaug sunkus. Dievas vedė ir Jam didžiausia garbė. Jei šiandien kam nors iš žmonių reikėtų atiduoti garbę, tai ne mums, kurie šiais laikais perėjome kalėjimus, ėjo ir nesugrįžo — liko ilsėtis, laukdami Viešpaties teismo toli nuo savo Tėvynės. Jiems turi būti didžiausia mūsų pagarba, prieš juos lenkiame galvas. Jie neišvydo šios dienos, o koks džiaugsmas būtų buvęs jų širdyse?!

Šiandien mes džiaugiamės, turime gražių vilčių ateičiai, tačiau tas džiaugsmas nėra pilnas. Prieš dvi savaites, man būnant Sibire, vienas pareigūnas, pasižiūrėjęs, kaip VIlniuje vyksta Sąjūdžio suvažiavimas, piktai kalbėjo: "Užtikrinu, dar daug lietuvių atvažiuos į Sibirą, užteks jiems čia ir vietos, ir darbo, pažaidėm demokratiją, o dabar prisuksim varžtus." Suprantu, tai kalbėjo

vienas iš eilinių stalinistų, bet šalyje jų dar yra ne vienas ir ne du. Dar daug kur matome ir jaučiame alsuojantį stalinizmą. Paleidžiant kalinius, jų nereabilitavo, nepasakė, kad mes jus nekaltai laikėme. Bet tikėkime, persitvarkymo žingsniai artimoje ateityje reabilituos ne tik stalinizmo aukas, bus reabilituotos ir neostalinizmo laikų aukos. Tikime, kad mūsų tauta, mūsų Bažnyčia, tiek daug kentėjusios, tikrai susilauks pilno velykinio džiaugsmo. Tačiau atminkim, tam neužtenka tik pasitikėjimo Dievu, reikia konkretaus mūsų pačių darbo. Šiandien kaip niekada reikia tautinio ir konkretaus mūsų pačių darbo. Šiandien kaip niekada reikia tautinio ir religinio sąmoningumo. Kada galima pasakyti tiesos žodį ir nedrebėti, kada už jį reikės užmokėti ilgais metais kalėjime, lageryje ar Sibire, reikia nepraleisti progos ir jį sakyti. Reikia, kad tiesos žodis pasiektų ne tik protą, bet ir širdis, kad jis visą mūsų būtį sukoncentruotų darbui už Tėvynės ir Bažnyčios ateitį. Mes matome plazdančias trispalves, girdime šventus himno ir "Lietuva, brangi" žodžius, bet to per maža. Visi gerai žinome, kad tauta ir Bažnyčia turės ateitį tik tada, jei ji bus dora, moraliai tvirta, jei žmonės bus blaivūs, šeimos gausios, jei mūsų tarpe klestės susiklausymas ir meilė. Todėl šitą brangią visiems dieną susivienykime, atleiskime vieni kitiems tai, ką prasikaltome. Šiandien noriu pasakyti žodį ir tiems, kurie norėjo, kad daugeliui metų dingčiau iš Lietuvos, kurie ruošė bylą, teisė — visiems atleidžiu, už visus meldžiuos, visus myliu. Jie yra mano broliai ir seserys. Buvęs chaosas, tamsa daug ką suklaidino, žmonės buvo pasimetę, daugelio širdyse buvo be galo daug baimės. Paduokime vieni kitiems ranką — Lietuva yra mūsų namai. Kokie mes bebūtume; tikintys, netikintys ar komunistai — visi mes esame lietuviai. Užmirškime, kas buvo vakar, išbraukime iš širdžių nuoskaudas, o savo jėgas atiduokime bendram tikslui — dirbti, kovoti, kad mūsų visų gyvenime būtų šviesiau ir gražiau. Amen.

* * *

Tavęs, lietuvi, ieškau ateityje
Ir gimstantį gyvenimui regiu,
Kaip želmenys kad po žiemos atgyja,
Ir keliasi laukai be usnių, be dagių!

Tave regiu (ir tau ateisiančiam pavydžiu)
Be keršto, neapykantos, be melo, be klastos
Keliaujantį vienu taku į vieną dieną didžią
Vienų darbų, vienos minties, vienos savos tautos!

Tikiu aš dieną — didelę ir šviesią;
Tikiu — ne amžiais sielą siaus ruduo!
Pakilk, žmogau, iš dulkių ir puvėsių,
Pakilk, žmogau, ir žmogui ranką duok!

B. Brazdžionis

(Lietuvos Katalikų Episkopato pareiškimas LTSR Aukščiausios Tarybos prezidiumui, siūlant pagerinti konstituciją, kur nebūtų tikinčiųjų diskriminacijos):

PAREIŠKIMAI IR PROTESTAI

LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumui

Nuorašai:
LTSR Mokslų Akademijos Prezidiumui
Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio tarybai

Lietuvos Katalikų Episkopato

P a r e i š k i m a s

Atsiliepdami į LTSR Vyriausybę, Mokslų Akademijos ir Persitvarkymo Sąjūdžio raginimą, kad piliečiai, organizacijos, visuomenės grupės siūlytų, kaip patobulinti Lietuvos TSR Pagrindinį įstatymą — Konstituciją, kartu gerai pažindami Lietuvos Katalikų dvasininkijos ir tikinčiųjų patirtį, nusistatymus bei lūkesčius, savo ir jų vardu pareiškiame ir siūlome:

1. Lietuvos katalikai deda daug vilčių į prasidėjusį visuomenės socialinį, politinį, dvasinį atsinaujinimą ir tikisi, kad baigsis ilgai trukęs tikinčiųjų piliečių diskriminavimas, kad religija ir Bažnyčia galės įgyti deramą vaidmenį socialiniame ir kultūriniame gyvenime sutinkamai su Visuotine žmogaus teisių Deklaraci-

ja, Helsinkio konferencijos Baigiamojo akto ir kitais pasaulinės svarbos dokumentais, su demokratijos ir teisingumo principais.

2. Lig šiol galiojančios Konstitucijos diskriminavo tikinčiuosius pirmiausia tuo, kad jiems nepripažino teisės propaguoti savo įsitikinimo pasaulėžiūrą, o gyvenimo praktikoje valstybinėmis priemonėmis, finansuojamomis ir tikinčiųjų piliečių uždirbtomis lėšomis, buvo vedama antireliginė propaganda.

Kad būtų įvesta visų piliečių lygybė įsitikinimų reiškimo atžvilgiu būsimoje LTSR Konstitucijoje būtinas toks nuostatas:

— Visiems piliečiams užtikrinama minties, sąžinės ir religijos ar netikėjimo laisvė ir lygi teisė pavieniui ar bendrai su kitais išpažinti, reikšti ir taikiais būdais skleisti savo įsitikinimus bei pažiūras.

3. Konstitucija, įstatymai, o dar labiau kasdieninė gyvenimo praktika neužtikrindavo tikintiesiems piliečiams lygių su kitais piliečiais teisių ir galimybių reikštis ir kilti darbinėje, kultūrinėje, visuomeninėje veikloje. Todėl reikia nuostato:

— Niekas negali būti nei diskriminuojamas, nei privilegijuojamas bet kurioje srityje dėl rasės, tautybės, socialinės kilmės bei padėties, taip pat dėl pažiūrų, įsitikinimų ir jų reiškimo ar santykio su religija.

4. Kadangi tikra sąžinės ir religijos laisvė bei įsitikinimų laisvė reiškia ne vien religinių ar ateistinių įsitikinimų laisvę, bet ir apskritai laisvę bei teisę visame kame ir visais atvejais vadovautis savo sąžine, reikalingas toks nuostatas:

— Niekas negali kito asmens versti nei pats būti verčiamas kalbėti, elgtis ar veikti prieš savo sąžinę ir įsitikinimus.

5. Bažnyčios atskyrimo nuo Valstybės principas turėtų būti suformuluotas taip, kad užtikrintų tikrą bažnytinių junginių teisę tvarkytis pagal savo vidinius kanonus ir nebūtų kaip iki šiol dingstimi subordinuoti Bažnyčią einamosios valstybinės politikos tikslais.

Religiniams susivienijimams reikia suteikti juridinio asmens statusą.

6. Remiantis Konstitucijos straipsniais, leidžiančiais kurti organizacijas, draugijas, rengti manifestacijas, eisenas ir t.t. tik skirtas stiprinti socialistinei santvarkai, lig šiol neleidžiama veik-

ti jokioms religinėms draugijoms nei bažnytinėms brolijoms, rengti religinius suvažiavimus, religines eisenas (ne šventoriuje ar kapinėse), nors, kaip žinom, jomis toli gražu nesiekiama kenkti esamai santvarkai.

Atitinkamus Konstitucijos straipsnius dėl organizacijų, eisenų, manifestacijų, taip pat dėl spaudos ir kitų masinės informacijos priemonių reikia taip pat pertvarkyti, kad šie telkimosi ir reiškimosi būdai būtų tikintiesiems leidžiami bei prieinami lygiai su kitais.

7. TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumas 1962 m. liepos 2 d. yra ratifikavęs konvenciją dėl kovos su diskriminacija švietimo srityje ir įsipareigojęs priderinti prie jos savuosius švietimo įstatymus, tačiau ir šiandien, po 26 metų, ištisai pažeidinėjamas jos 5 straipsnis, nes tikintiems tėvams neduodama galimybės užtikrinti nuoseklų religinį ir moralinį vaikų auklėjimą sutinkamai su savo įsitikinimais bei pasaulėžiūra, ir tikinčiųjų tėvų vaikams tebėra ištisai primetamas jų įsitikinimams priešingas antireliginis auklėjimas.

Konstitucija ir švietimo įstatymai bei praktika sutinkamai su minėtu konvencijos 5 str. turėtų suteikti tikinčiųjų sambūriams galimybę steigti jų pasaulėžiūrą atitinkančias mokyklas ar organizuoti papildomą apmokymą ir užtikrinti, kad vaikams bei jaunimui mokykla neskiepytų jų tėvų įsitikinimams priešingos pasaulėžiūros.

8. Konstitucijos parengimas ir priėmimas bus tikrai demokratiškas, jeigu jos projektas bus pateiktas visos liaudies svarstymui, bus atsižvelgta į piliečių pastabas, redaguojant galutinį tekstą, ir bus surengtas referendumas jai patvirtinti.

Respublikos katalikai savo dideliu darbštumo, sąžiningumo, ryžto, dvasiniu potencialu galės kuo daugiau dalyvauti demokratiniame visuomenės persitvarkyme bei atsinaujinime, kuo tikriau bus atsižvelgiama į teisėtus jų poreikius.

Šiluva, 1988 m. rugsėjo 11 d.

Pasirašė:

Kardinolas Vincentas Sladkevičius

Arkivyskupas Liudvikas Povilonis

Vyskupas Julijonas Steponavičius

Vyskupas Antanas Vaičius
Vyskupas Juozas Preikšas
Vyskupas Vladislovas Michelevičius
Vyskupas Romualdas Krikščiūnas
Vyskupas Kazimieras Dulksnys
Prelatas Algirdas Gutauskas

(Lietuvos Katalikų Bažnyčios Vilkaviškio vyskupijos dvasininkai siunčia M. Gorbačiovui pareiškimą, kur prašoma atitaisyti tikintiesiems skriaudas, Stalinui siautėjant ir stagnacijos periode, leisti sugrįžti į savo pareigas tremtiniui vyskupui Julijonui Steponavičiui, paleisti politinius kalinius ir kita):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Lietuvos Katalikų Bažnyčios
Vilkaviškio vyskupijos dvasininkų

P a r e i š k i m a s

Mus džiugina ir teikia vilčių vienoje jūsų kalboje pasakyti žodžiai: "Tikintieji — tai tarybiniai žmonės, darbo žmonės, patriotai, ir jie turi visišką teisę deramai reikšti savo įsitikinimus. Persitvarkymas, demokratizavimas, viešumas liečia ir juos, be to, pilnutinai, be jokių apribojimų" ("Tiesa", 1988.04.30). Jaučiame moralinę pareigą kreiptis į jus ir išsakyti tikinčiųjų nuomonę apie jų patirtas skriaudas. Stalino ir stagnacijos laikais mūsų tautoje begaliniai daug nukentėjo visų luomų žmonės, tarp jų tikintieji ir kunigai. Skaudu, kad, nors dabar ir daug kalbama apie tų skriaudų atitaisymą, persitvarkymo procesas religijos atžvilgiu iš valdžios organų pusės yra beveik nepastebimas.

1. Prašome nedelsiant atitaisyti dar ir šiuo metu besitęsiančias skriaudas, būtent:

— leisti vyskupui Julijonui Steponavičiui, 1961 metais be jokio teismo ištremtam į Žagarę, grįžti į Vilnių ir netrukdomai eiti savo vyskupiškas pareigas;

— įsakyti tuoj pat paleisti į laisvę žmones, praeityje įkalintus už kovą del demokratizacijos bei lygiateisiškumo principų įgyvendinimo: kun. Sigitą Tamkevičių, pasauliečius Viktorą Petkų, Balį Gajauską, Petrą Gražulį ir kitus;

— gražinti tikintiesiems iš jų prievarta atimtas žymiąsias Lietuvos šventoves — Vilniaus Katedrą ir šv. Kazimiero bažnyčią;

— leisti atstatyti sugriautas ir sudegusias bažnyčias Ryliškėse, Batakiuose, Gaurėje, Kiaunoriuose;

— leisti katalikams pasistatyti bažnyčias naujuose miestuose bei didesnių miestų naujuose mikrorajonuose.

2. Siekiant įgyvendinti TSRS ir LTSR Konstitucijose pabrėžiamą tikinčiųjų ir netikinčiųjų lygiateisiškumą, būtina padaryti, kad katalikai juridiškai ir faktiškai galėtų laisvai tvarkytis savo vidaus gyvenime pagal savo tikėjimo nustatytą kanoninę teisę bei tvarką:

— vykdant tarptautinius įsipareigojimus, yra būtina tikintiesiems tėvams užtikrinti tokias pat galimybes savo vaikams perduoti savo religines pažiūras, kokias turi netikintys tėvai savųjų atžvilgiu;

— būtina užtikrinti, kad niekada nė vienas pilietis — nei moksleivis, nei studentas, nei mokytojas, nei darbininkas, nei aukštas pareigas užimantis tarnautojas — nebus niekinamas ar žeminamas už tikėjimo išpažinimą bei jo viešą praktikavimą;

— būtina griežtai uždrausti bet kokiems civilinės valdžios pareigūnams terorizuoti jaunuolius ir vyrus, norinčius tapti kunigais, ir būtina leisti pastariesiems laisvai, be jokių apribojimų, stoti į Kunigų seminariją;

— būtina siekti, kad kiekvienas tikintysis savo didžiųjų religinių švenčių dienomis galėtų būti laisvas nuo privalomo darbo.

3. Organizacinėje-visuomeninėje srityje tikintiesiems turi būti suteiktos tokios pat teisės, kokias turi ateistai, būtent:

— leidžiama veikti tikinčiųjų sąjūdžiams bei draugijoms, tarnaujančioms religinio gyvenimo bei visuomenės dorovės kėlimui (pvz. katalikiškam blaivybės sąjūdžiui; labdaros — šalpos draugijoms);

— leidžiama Katalikų Bažnyčios atstovams laisvai naudotis

masinės informacijos priemonėmis tikėjimui skleisti ir moralei ugdyti;

— netrukdoma tikintiesiems išsispausdinti tiek ir tokių religinių knygų bei laikraščių, kiek ir kokių jie pageidauja.

Tikimės, kad šiais persitvarkymo ir demokratizacijos laikais, siekiant visuotinio teisingumo ir tiesos (o šias pastangas palaikome ir mes — tikintieji), konstitucinis visų piliečių, tikinčių ir netikinčių, lygiateisiškumo principas, kurio laikytis TSRS Vyriausybė yra įsipareigojusi, pasirašydama SNO Žmogaus Teisių Deklaraciją bei Helsinkio pasitarimų baigiamąjį aktą, pagaliau bus realizuotas.

Kaunas, 1988.08.03.

Pasirašė:

Kun. P. Adomaitis, Gerdašiai
Kun. J.Alesius, Leipalingis
Kun. G. Bulevičius, A. Panemunė
Kun. V. Bobinas, Išlaužas
Kun. V. Čėsna, Skriaudžiai
Kun. P. Dumbliauskas, Tabariškės
Kun. mons. dek. A. Gustaitis, Garliava
Kun. J. Grudzinskas, Seirijai
Kun. dek. V. Jalinskas, Lazdijai
Kun. K. Jarušauskas, Krikštonys
Kun. D. Jasulaitis, Būdvietis
Kun. L. Kavaliūnas, Aleksotas
Kun. P. Karžauskas, Liubavas
Kun. Pr. Liutvinas, A. Panemunė
Kun. St. Mikalojūnas, Veisiejai
Kun. V. Petruševičius, Šilavotas
Kun. V. Prajara, Garliava
Kun. P. Perlaitis, Šlavantai
Kun. I. Plioraitis, Kapčiamiestis
Kun. V. Radzevičius, Šlienava
Kun. P. Račiūnas, Alytus II
Kun. A. Žukauskas, Prienai
Kun. J. Radzevičius, Liškiava
Kun. J. Užupis, Prienai

Kun. B. Ražukas, Šventežeris
Kun. P. Vagneris, Zapyškis
Kun. Ž. Stepanauskas, Lazdijai
Kun. V. Rudzinskas, Rudamina
Kun. J. Sventickas, Seirijai
Kun. K. Skučas, Veiveriai

(Panevėžio vyskupijos kunigų pareiškimas Lietuvos vyskupams ir vyskupijų valdytojams, kur reiškiamas susirūpinimas geresniu vaikų katekizavimu, klierikų dvasiniu ugdymu ir savo gyvenimo geresniu pavyzdžiu):

Jų Ekscelencijoms Lietuvos Vyskupams, vyskupijų
Valdytojams ir Kunigų Seminarijos Vadovybei

Panevėžio vyskupijos kunigų

P a r e i š k i m a s

Mums visiems rūpi kunigų paruošimas, nes nuo jo priklauso Dievo Bažnyčios ateitis, tikinčiųjų aukšta moralė, Tėvynės dvasinis veidas. Tat pateikiame šiuo klausimu kaikurias mintis bei pasiūlymus:

1. Mes norėtume, kad Ordinarai įpareigotų visus kunigus rimčiau katekizuoti vaikus, besiruošiančius priimti šventus Sakramentus, ne vien tikrinant ir duodant leidimą, bet ir įvedant juos į religinį gyvenimą. Tegul jau tada kunigai rūpestingai atrenka religingų šeimų berniukus ir per eilę metų padeda jiems susiformuoti pašaukimą kunigystei. Tuo būdu padidės pašaukimų skaičius ir jų kokybė.

2. Reikėtų, kad Ordinarai įpareigotų kunigus, rašančius charakteristikas stojantiems į Kunigų seminariją jaunuoliams, visapusiškai, teisingai ir pilnai nušviesti kandidato polinkius, motyvus, dorybes, gabumus, socialumą, charakterį. Reikėtų, kad galutiniame atrinkime priimant kandidatus dalyvautų Kunigų seminarijos atstovai, Ordinarai, konsultoriai ir charakteristikas rašę kunigai. Kandidato priėmimą turėtų nulemti ne kas kita, o tik kan-

didato tinkamumas, duomenimis pagrįsta viltis, kad jis ateityje bus geras kunigas.

3. Mes manome, kad Kunigų Seminarijos Vadovybė pati turėtų jausti didesnę atsakomybę už tinkamą, reiklią dvasinę atmosferą pačioje Seminarijoje. Net ir geriausią kandidatą Seminarija turi sugebėti dvasia pakelti dar aukščiau, o ne nuskurdinti. Mes galvojame, kad visa tai būtų galima pasiekti, kai:

a) kiekvienas profesorius ar dėstytojas pats bus deramoje dvasinėje aukštumoje,

b) kiekvienas profesorius ar dėstytojas ne tik gerai perteiks dėstomo dalyko medžiagą, bet ir užsiims kompleksiniu auklėjimu,

c) bus sudarytos sąlygos didesniam Dvasios Tėvo vaidmeniui,

d) kreipiamas didesnis dėmesys į dvasines pratybas bei askezės problemas,

e) dvasinė Vadovybė daugiau bendraus su klierikų elitu ir sudarys sąlygas, kad elitas duotų toną dvasinei Seminarijos atmosferai, o ne kažkokios dažnai net nekontroliuojamos grupuotės,

4. Reikėtų, kad kasmet, išleisdama klierikus vasaros atostogoms, Seminarijos Vadovybė duotų Ordinarams kiekvieno jiems priklausančio klieriko išsamią charakteristiką, kuria remiantis Ordinaras, pasitaręs su konsultoriais, paskirs atostogaujančiam vietą, gi tos parapijos klebonui nurodys konkretų uždavinį.

5. Reikėtų, kad neopresbiteriai būtų skiriami tik į tokias parapijas, kur darbuojasi ir galės jiems atrama būti šventi klebonai, idealistai. Šias mintis ir pasiūlymus padiktavo meilė Bažnyčiai ir noras matyti šviesią jos ateitį.

1988 m. gegužės 23 d.

Pasirašė 109 kunigai.

(Lietuvos katalikų pareiškimas M. Gorbačiovui, kur prašoma sugrąžinti tikintiesiems Vilniaus katedrą, kuri buvo paversta paveikslų galerija):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Lietuvos katalikų

P a r e i š k i m a s

1987 m. švęsdami Lietuvos Krikšto Jubiliejaus 600m. sukaktį, buvome nuliūdinti, kad negalėjome šio mums brangaus Jubiliejaus švęsti istorinėje Vilniaus Katedroje — toje vietoje, kur prasidėjo lietuvių krikštas ir kur ilsisi vieno iš Lietuvos krikštytojų Vytauto Didžiojo žemiškieji palaikai. Vilniaus Katedra, centrinė Lietuvos katalikų ir Vilniaus arkivyskupijos bažnyčia, jau daugiau kaip 35-eri metai paversta Paveikslų galerija ir koncertų sale. Ruošiantis Rusijos Krikšto 1000 metų Jubiliejui, tikintiems pravoslavams buvo sugrąžintas Maskvos Danylovo vienuolynas.

Prašome, kad, minint Lietuvos Krikšto 600 metų Jubiliejų, ir mums būtų sugrąžinta mūsų krašto šventovė — Vilniaus Katedra.

Pasirašė tikintieji:
Panevėžys (šv. Petro ir Povilo bažnyčia) — 4731
Alytus I — 402
Pivašiūnai (Alytaus raj.) — 3672
Vabalninkai (Biržų raj.) — 476
Kudirkos Naumiestis (Šakių raj.) — 446
Kiaukliai (Širvintų raj.) — 447
Alvitas (Vilkaviškio raj.) — 763
Šunskai (Kapsuko raj.) — 337
Patilčiai (Kapsuko raj.) — 102
Vidiškiai (Ukmergės raj.) — 1236
Švėkšna (Šilutės raj.) — 506
Įvairios parapijos — 7509

* * *

(Lietuvos katalikų kunigų ir tikinčiųjų pareiškimas M. Gorbačiovui, kuriame nusiskundžiama Vilniaus m. LDT vykdomojo k-to pirmininko pavaduotojos A. Čėplėjienės neigiamu atsakymu dėl Vilniaus katedros sugrąžinimo):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Lietuvos katalikų kunigų ir tikinčiųjų

P a r e i š k i m a s

Reikalaujame, kad J. E. Vilniaus vyskupui Julijonui Steponavičiui būtų leista grįžti iš Žagarės tremties į Vilnių ir netrukdomai eiti savo pareigas.

1988.10.22.

Pasirašė 4530 tikinčiųjų.

* * *

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Lietuvos katalikų kunigų ir tikinčiųjų

P a r e i š k i m a s

1987-1988 m. į jus, Generalini Sekretoriau, kreipėsi 97,343 Lietuvos tikintieji, prašydami Lietuvos Krikšto 600 m. Jubiliejaus proga grąžinti tikintiesiems Vilniaus Katedrą. Į jų pareiškimus jūsų vardu atsakė Vilniaus m. LDT vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja A. Čėplėjienė. Jos atsakymas neigiamas: esą Vilniuje trūksta kultūrinės-socialinės paskirties objektų, vienas iš jų — Vilniaus Katedra, kurioje įrengta Paveikslų galerija ir koncertų salė, todėl Katedrą grąžinti tikintiesiems esą netikslinga.

Su tokiais išvedžiojimais mes, Lietuvos tikintieji, negame sutikti. Religiniai paskirčiai grąžinus Katedrą, ją, kaip ir itas bažnyčias, galės lankyti ir meno mylėtojai. Katedroje galės vkti religinės-klasikinės muzikos koncertai. Taigi, miesto kultūnis gyvenimas dėl to nenukentės. Kultūrinės socialinės paskirtieob-jektų trūkumą reikia spręsti naujų statybų, o ne plėšikavimobū-du.

Vilniaus Katedra buvo neteisėtai atimta tamsiausiais Stino valdymo metais. Šią neteisybę atitaisyti tarybinės valstybėsno-ralinė pareiga. Šiais persitvarkymo laikais Vilniaus Katedrauri būti grąžinta tikintiesiems.

1988 m. rugsėjo 25 d.

Pasirašė kunigai:

Kun. P. Adomaitis, Gerdašiai
Kun. J. Alesius, Leipalingis
Kun. G. Bulevičius, A. Panemunė
Kun. V. Bobinas, Išlaužas
Kun. V. Česna, Skriaudžiai
Kun. P. Dumbliauskas, Tabariškės
Kun. mons. dek. A. Gustaitis, Garliava
Kun. A. Gražulis, Sangrūda
Kun. J. Gražulis, Keturvalakiai
Kun. J. Grudzinskas, Seirijai
Kun. dek. V. Jalinskas, Lazdijai
Kun. K. Jarušauskas, Krikštonys
Kun. D. Jasulaitis, Būdvietis
Kun. L. Kavaliūnas, Aleksotas
Kun. P. Karžauskas, Liubavas
Kun. Pr. Liutvinas, A. Panemunė
Kun. St. Mikalojūnas, Veisiejai
Kun. V. Petruševičius, Šilavotas
Kun. V. Prajara, Garliava
Kun. P. Perlaitis, Šlavantai
Kun. I. Plioraitis, Kapčiamiestis
Kun. V. Radzevičius, Šlienava
Kun. P. Račiūnas, Alytus II
Kun. J. Radzevičius, Liškiava

Kun. B. Ražukas, Šventežeris
Kun. V. Rudzinskas, Rudamina
Kun. K. Skučas, Veiveriai
Kun. Z. Stepanauskas, Lazdijai
Kun. J. Sventickas, Seirijai
Kun. P. Vagneris, Zapyškis
Kun. J. Užupis, Prienai
Kun. A. Žukauskas, Prienai
Pasirašė tikintieji:
Kauno bažnyčiose:
Katedra — 10,156
Vytauto — 532
Šančių ir Vilijampolės — 1,205
Prisikėlimo — 1,090
Šiaulių m. bažnyčios — 990
Telšiai — 999
Panevėžio katedra — 2,211
Panevėžio šv. Petro ir Povilo bažnyčia — 4,400
Anykščiai — 306
Ukmergė — 1,448
Rokiškis — 1,816
Utena — 922
Biržai — 990
Kupiškis — 1153
Pasvalys — 693
Pakruojis — 239
Smilgiai (Radviliškio raj.) — 356
Krekenava (Panevėžio raj.) — 614
Veisiejai (Lazdijų raj.) — 696
Leipalingis (Lazdijų raj.) — 1,296
Kalvarija (Kapsuko raj.) — 3,691
Sangrūda (Kapsuko raj.) — 388
Igliauka (Kapsuko raj.) — 258

P. S. Iki 1988 m. rugsėjo mėnesio vidurio parašai dėl Vilniaus Katedros grąžinimo tikintiesiems buvo renkami po pirmuoju pareiškimu. Gavus neigiamą atsakymą, buvo pradėtas pakartotinas parašų rinkimas po antruoju pareiškimu.

(Lietuvos katalikų pareiškimas TSKP CK Generaliniam sekretoriui M. Gorbačiovui, kur smerkiamas susidorojimas su jaunuoliu Petru Gražuliu, atsisakiusiu vykti į karinius pratimus dėl sąžinės motyvų):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Nuorašas:
TSRS Generaliniam Prokurorui

Lietuvos katalikų

P a r e i š k i m a s

Esam sukrėsti brutalaus teisminio susidorojimo su katalikų jaunuoliu Petru Gražuliu, įvykdyto 1988 m. vasario 12 d. Kapsuko miesto Liaudies teisme. P. Gražulis atsisakė išvykti į spec. karinius pratimus, motyvuodamas, kad jo krikščioniška sąžinė neleidžia dalyvauti armijoje, kuri lieja nekaltą kraują Afganistane, kuri okupavusi jo Tėvynę Lietuvą ir gina ateistinę ideologiją, persekiojančią Bažnyčią. Šių principinių įsitikinimų padiktuotą atsisakymą teismas pripažino "vengimu vykti į karinius pratimus dėl savanaudiškų paskatų, be svarbios priežasties".

Niekinti žmogaus sąžinės įsitikinimus, tuo labiau kaltinti savanaudiškumu jaunuolį, dėl jų einantį į kalėjimą — nehumaniška ir amoralu. Kitose socialistinėse šalyse svarstoma ir suteikiama alternatyvinės tarnybos galimybė asmenims dėl sąžinės įsitikinimų ar religinių negalinčių tarnauti su ginklu rankose. Reikalaujame tokią galimybę nustatyti ir Tarybų Sąjungoje, o P. Gražulį nedelsiant išlaisvinti.

1988 m.
Pasirašė tikintieji:
Kauno Katedra — 3,800
Vilniaus bažnyčios — 1,343
Panevėžio Katedra — 3,485
Vilkaviškis — 1,195
Veisiejai (Lazdijų raj.) — 701

Pivašiūnai (Alytaus raj.) — 3,670
Igliauka (Kapsuko raj.) — 254
Kalvarija (Kapsuko raj.) — 1,072
Šunskai (Kapsuko raj.) — 334
Patilčiai (Kapsuko raj.) — 102
Alvitas (Vilkaviškio raj.) — 757
K. Naumiestis (Šakių raj.) — 445
Švėkšna (Šilutės raj.) — 503
Vidiškiai (Ukmergės raj.) — 1,211
Kiaukliai (Širvintų raj.) — 475
Įvairios parapijos — 5,679
Sangrūda (Kapsuko raj.) — 431
Iš viso už P. Gražulio išlaisvinimą pasirašė 68,516 asmenų.

(Lietuvos katalikų pareiškimas M. Gorbačiovui, nusiskundžiant Panų kalno išniekinimu, nugriovus koplyčią ir pastatytus kryžius):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Nuorašas:
Lietuvos Vyskupams

Lietuvos katalikų

P a r e i š k i m a s

1982 metų balandžio 2-3 d. naktį tarybinės valdžios pareigūnai vandališkai nusiaubė tikinčios liaudies brangų istorijos paminklą — Panų kalną, esantį Pasruojo kaime, Telšių rajone. Ateistai nugriovė ten stovėjusią Marijos koplyčią, sudaužė statulas, sunaikino pastatytus kryžius. Panų kalnas tikinčios liaudies gerbiamas nuo 1626 metų. Tuo laiku į Lietuvą įsiveržusios švedų kariuomenės kareiviai Panų kalnelyje išžudė pasislėpusias mergaites, kurios nesidavė kareivių išniekinamos. Iš pagarbos skais-

tybės kankinėms liaudis pastatė koplyčią bei visą eilę kryži. Ta vieta buvo lankoma maldininkų.

Po 1982 m. vandališko kalno nusiaubimo tikintieji ne artą bando atstatyti kryžius, tačiau tarybinės valdžios pareigūnatuoj pat juos nugriauna, o kryžių statytojus terorizuoja.

Prašome jus, Generalini Sekretoriau, įsakykite tarybinėval-džios pareigūnams, kad Panų kalnelyje būtų atstatyta koplya ir kryžiai, kad netrukdytų maldininkams lankyti šią istorinę vią.

1988 m.

Pasirašė tikintieji:

Kauno bažnyčiose:

Katedra — 5,836 Vytauto — 527

Šančių ir Vilijampolės — 1,203

Prisikėlimo — 1,040 Petrašiūnų — 595

Panevėžys (šv. Petro ir Povilo bažnyčia) — 1,055

Šiaulių m. bažnyčios — 16,353

Vilnius — 1,417 Anykščiai — 327

Ukmergė — 1,306 Utena — 908

Kupiškis — 1,544 Pakruojis — 326

Vilkaviškis — 1,158

Pivašiūnai (Alytaus raj.) — 3,488

K. Naumiestis (Šakių raj.) — 452

Kalvarija (Kapsuko raj.) — 1,688

Sangrūda (Kapsuko raj.) — 430

Šunskai (Kapsuko raj.) — 337

Patilčiai (Kapsuko raj.) — 101

Igliauka (Kapsuko raj.) — 261

Veisiejai (Lazdijų raj.) — 693

Smilgiai (Radviliškio raj.) — 356

Alvitas (Vilkaviškio raj.) — 709

Kybartai (Vilkaviškio raj.) — 1,046

Kiaukliai (Širvintų raj.) — 439

Švėkšna (Šilutės raj.) — 504

Vidiškiai (Ukmergės raj.) — 1,231

Įvairios parapijos — 1,293

(Atviras laiškas M. Gorbačiovui šešių kandidatų į kunigų seminariją dėl atmestų prašymų ir bandymo juos užverbuoti KGB agentais):

Atviras laiškas

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Mes, žemiau pasirašę, jau keletą (tris-penkis) metų nesėkmingai stengiamės įstoti į vienintelę Lietuvoje esančią Katalikų Kunigų seminariją Kaune. Priežastis — tebegyvuojanti praktika, kuri tęsiasi nuo pačių tamsiausių stalininių laikų. Pagal ją tinkamų asmenų, išlaikiusių stojamuosius egzaminus, sąrašas pagal **nerašytą įstatymą** dedamas ant Religijų reikalų tarybos įgaliotinio P. Anilionio stalo, kuris išbraukia kiekvieno jam nepageidaujamo asmens pavardę. Be to, kaip taisyklė, išbraukiami asmenys, kurie jau dirba bažnyčios tarnais, turi pašaukimą dvasiniam luomui ir bendrai aktyviai dalyvauja religiniame gyvenime, t.y. kaip tik tie, kurie, logiškai samprotaujant, turėtų būti priimami. Gaila, bet priežastis ne vien asmeninės įgaliotinio P. Anilionio ambicijos, jei patyrinėti giliau ir kalbėti atvirai, tai faktas, kad beveik kiekvienas stojantysis į Seminariją anksčiau ar vėliau Valstybinio Saugumo Komiteto darbuotojų yra raginamas bendradarbiauti.

1983 m. gegužės mėnesį Lazdijų VSK darbuotojas Algis Gylys mėgino užverbuoti Gintą Sakavičių. Tas pats darbuotojas mėgino verbuoti ir jo brolį Vytautą Sakavičių, tais metais baigiantį Kapčiamiesčio vidurinę mokyklą. 1985 m. birželio mėnesį Vidmantas Šimkūnas gavo šaukimą atvykti į Alytaus karinį komisariatą. Ten prie jo prisistatė du VSK darbuotojai ir ilgai įkalbinėjo bendradarbiauti, netgi pasirašyti raštišką sutartį; atsisakius bendradarbiauti, į Seminariją nebūsiąs priimtas. V. Šimkūnas negali įstoti iki šiol. Tokių pavyzdžių galima pateikti labai daug. Apie tai savo atviruose laiškuose ir pareiškimuose rašė Lietuvos kunigai.

Mes ne kartą su įgaliotiniu P. Anilioniu bandėme išsiaiškinti mūsų nepriėmimo į Seminariją priežastis. Įgaliotinis, nepaaiš-

kinęs mūsų ”nusikaltimų“ esmės, išvadinęs ekstremistais, mus išvydavo.

Š.m. rugpjūčio 24 d. pasiskundėme Religijų reikalų tarybai Maskvoje. Mums paaiškino, kad panašius keblius klausimus gali spręsti tik pats Tarybos pirmininkas Charčevas, užregistravo priėmimui rugpjūčio 27 d. Rugpjūčio 27 d. Charčevas Taryboje nepasirodė, ir po kelių pokalbių su kitais Tarybos nariais mus jo vardu ir įgaliojimu priėmė pavaduotojas Moldobajevas. Į klausimus aiškaus atsakymo taip ir negavome. (...)

Šiame laiške pasiekiama įvertinti tokias specifines valstybinės organizacijos (VSK) veiklos. Mums nekelia abejonių, kad jokie, kad ir patys svarbiausi tikslai negali pateisinti mėginimą priversti žmones sekti savo draugus, grasinant atimti galimybę dirbti mėgstamą darbą, panašūs dalykai visais laikais ir visuose kraštuose buvo laikomi smerkiamu ir amoraliu veiksmu. Mes norime tapti kunigais, norime mokyti žmones vadovautis aukštais dorovės ir moralės principais, pagal amžinos Tiesos ir Gėrio įstatus, kaip išsireiškė pats Charčevas, — ”sąžiningai dirbti, negerti, nevogti, vienas kitą mylėti ir gerbti.“

Gerbiamas Generalini Sekretoriau, kreipiamės į jus, kaip šalies lyderį ir prašome sudrausti tuos, kurie naudoja anksčiau aprašytus amoralius metodus, trukdo mums įgyvendinti visiškai teisėtus lūkesčius.

Dar kartą prašome jus šiais metais atverti mums duris į Kauno Kunigų seminariją.

1988 m. rugpjūčio 29 d.

Pasirašė:

A. Vainoras	G. Numgaudis
V. Sakavičius	G. Sakavičius
A. Gudaitis	V. Šimkūnas

P. S. 1988 m. rugpjūčio 25 d. Lietuvos vyskupų konferencijos nutarimu šie jaunuoliai, neatsižvelgiant į tai, kad RRT įgaliotinio P. Anilionio įstaiga juos išbraukė iš priimamųjų skaičiaus, buvo priimti į Kauno Kunigų seminariją.

* * *

(Panevėžio miesto vykdomojo k-to pirmininkui Panevėžio vyskupijos kurijos, vyskupijos Kunigų Tarybos ir miesto kunigų pareiškimas Petrui Anilioniui, kuriame prašoma sugrąžinti tikintiesiems Stalino laikais atimtą Šv. Trejybės bažnyčią):

Panevėžio miesto vykdomojo komiteto Pirmininkui

Nuorašai:
Kardinolui Vincentui Sladkevičiui
RRT įgaliotiniui Petrui Anilioniui

Panevėžio vyskupijos kurijos, vyskupijos Kunigų tarybos ir miesto kunigų

P a r e i š k i m a s

Mūsų šaliai žengiant persitvarkymo ir viešumo keliu, galėtų pilniau normalizuotis Bažnyčios ir Valstybės santykiai. Todėl mes, tikinčiųjų prašomi, kreipiamės į jus, kad Panevėžio miesto centre esanti Švč. Trejybės (Marijonų) bažnyčia būtų atiduota tiems, kurie ją statė ir joje meldėsi.

II-ojo Pasaulinio karo metu bažnyčia buvo gerokai sužalota, bet pokario metais tikintieji ją suremontavo. Bažnyčia veikė iki 1949 metų. Bažnyčios komitetas ilgai ją gynė, bet Stalino kulto laikais neįmanoma buvo ką nors apginti. Bažnyčia buvo uždaryta, paversta šokių sale, vėliau sandėliu, o dar vėliau parodų rūmais.

Mes prašome, kad miesto vykdomasis komitetas nors iš dalies ištaisytų moralinę ir materialinę skriaudą, padarytą tikintiesiems, ir bažnyčia vėl taptų maldos namais. (...) Bažnyčia ugdo ir puoselėja dvasingumą, ko taip šiandien stokojama.

Prieš II-ąjį Pasaulinį karą mieste buvo apie 30,000 gyventojų, šiandien — 120,000, o 2000 m. oficialiai prognozuojama, kad gyventojų skaičius turėtų išaugti iki 140,000. Atitinkamai auga ir tikinčiųjų skaičius, jį dar papildo iš kaimo pasimelsti atvykę žmonės. Tada mieste buvo keturios bažnyčios, o dabar vei-

kiančios tik dvi. Net eiliniais sekmadieniais žmonėms tenka stovėti sausakimšose bažnyčiose, o per didesnes šventes ir atlaidų dienomis jie jau netelpa bažnyčiose ir stovi lauke. Vyresniojo amžiaus žmonėms dažnai reikia kviesti greitąją med. pagalbą. Argi tikintieji ne tos šalies, kurioje taip rūpinamasi žmonių gerbūviu, piliečiai? Kodėl jie negali turėti daugiau maldos namų ir laisvai naudotis sėdimomis vietomis juose?

Tikėdami persitvarkymo teisingumu, mes prašome sugrąžinti šv. Trejybės bažnyčią tikinčiųjų bendruomenei neatidėliojant, kad žmonėms nereikėtų vargti rašant pakartotinus pareiškimus, renkant gyventojų parašus.

Bažnyčios grąžinimas bus konkretus įrodymas, kad įgyvendinama demokratija. 1988.08.08.

Pasirašė:

Panevėžio vyskupijos Kapitulinis vikaras

prelatas K. Dulksnys	Kancleris kun. J. Juodelis
Kan. B. Antanaitis	Kun. P. Adomonis
Kun. P. Baltuška	Kun. J. Balčiūnas
Kun. P. Kuzmickas	Kun. A. Balaišis
Kun. K. Gutauskas	Kun. J. Pranevičius
Kun. P. Budriūnas	Kun. J. Janulis
Kun. dek. J. Antanavičius	Kun. S. Kazėnas
Kun. S. Filipavičius	Kun. A. Kietis
Kun. F. Čikauskas	Kun. J. Kuodis
Kun. I. Puriuškis	Kun. A. Kairys
Kun. R. Pukenis	

(Pranešama džiugi žinia, kad pagaliau po daugybės prašymų Vilniaus katedra grąžinama tikintiesiems, ir ta proga prie jos durų atlaikytų pamaldų metu kardinolas V. Sladkevičius pasakė pamokslą, kuriame jis išreiškė džiaugsmą parodytu Dievo stebuklu):

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Vilnius. 1988 m. spalio 22 d. vakare per Lietuvą eterio bangomis nuvilnijo džiugi žinia, ir ne tik tikintiesiems — Lietu-

vos Persitvarkymo Sąjūdžio Steigiamojo suvažiavimo metu valdžios atstovai pranešė, kad Vilniaus Katedra grąžinama tikriesiems jos šeimininkams — tikintiesiems.

Protestai, pareiškimai dėl Katedros grąžinimo, po kuriais pasirašė tūkstančiai Lietuvos žmonių, daugumoje katalikų, nenuėjo veltui. Vilniaus Katedra, mūsų krikščionybės, tautos dvasingumo lopšys, vėl užims jai priklausančią centrinę vietą tarp Lietuvos šventovių.

Spalio 23 d. 7 val. ryto Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Steigiamojo suvažiavimo dalyviai, vilniečiai, sostinės svečiai, taip pat tikintieji iš tolimiausių Lietuvos kampelių rinkosi į Gedimino aikštę, kur prie Katedros durų turėjo būti aukojamos šv. Mišios už Tėvynės atgimimą. Didžiulė Gedimino aikštė buvo pilna geros valios Lietuvos žmonių.

Šv. Mišias koncelebravo vyskupai: arkivyskupas L. Povilonis, A. Vaičius, J. Preikšas, V. Michelevičius ir keliasdešimt kunigų. Koncelebracijai vadovavo Lietuvos Katalikų Bažnyčios kardinolas V. Sladkevičius. Pirmą kartą pokario metais iškilmingas pamaldas nuo Vilniaus Katedros transliavo ir Lietuvos televizija.

Pateikiame kardinolo V. Sladkevičiaus pamokslą, pasakytą per šv. Mišias:

"Brangūs broliai ir seserys, mylimi tautiečiai, svečiai, Marijos metuose mūsų tauta patyrė ir pergyveno daug malonių ir dovanų. Dievo malonės ir gailestingumo stebuklas pasireiškia mūsų tautai ir šiomis dienomis tais nuostabiais ir džiugiais pasikeitimais, kurie vyksta mūsų tautos gyvenime. Dar vakar, kai galvojau, kokį žodį tarsiu jums, planavau prisiminti nuoskaudas, kurias tikintieji turi dėl to, kad uždaryta Vilniaus Katedra, kad ji paskirta ir naudojama ne tiems tikslams, kuriems buvo statyta. Vakare sužinojau, kad Katedra grąžinta. Pasikeitė ir mano žodis. Šiandien noriu padėkoti. Padėkoti pirmiausia tiems mūsų tautos broliams, kurie parodė tokią didelę politinę išmintį ir brolišką meilę mūsų, tikinčiųjų, atžvilgiu ir sugrąžino mums Katedrą kaip tik šios dienos, šios šventės išvakarėse. Padėką jiems noriu jungti su linkėjimu: palaimos jiems, palaimos visiems jų kilniems ir geriems sumanymams bei žygiams.

Nuostabūs ir dideli pasikeitimai įvyko ir vyksta mūsų tautos

gyvenime. Dar neįėjome iškilmingu būdu į Katedrą, šiandien dar stovime prie jos durų, bet apsidairykime — Katedra pati atėjo pas mus. Ji įėjo į mūsų tarpą ir kaip Motina atsistojo tarp vaikų, kad skleistų savo išganingąją Tiesą, Meilę, kurios mes per tiek dešimtmečių buvom reikalingi, bet neturėjom laimės iš jos pasisemti. Taip, Katedra tarsi išėjo iš savęs ir praplėtė savo sienas į visą mūsų aikštę. Ši aikštė dabar yra mūsų tikroji Katedra. Dar daugiau — mūsų Katedra išsiplėtė iki Tėvynės krašto: nuo Baltijos iki Lenkijos, nuo Baltijos iki Baltarusijos — čia mūsų Katedra. Ji — tai jūs, brangūs tikintieji, tai jūs, kurie branginate krikščioniškas ir dvasines dorybes ir jomis gyvenate.

Mes džiaugiamės permainomis, bet kartu ir primename: mokėkime laukti, nebūkime skubūs. Jos visu savo pilnumu, ryškumu ir palaima dar nepasireiškė. Dar kartais suabejojame, ar jos tikros. Permainos dabartyje yra tarsi želmuo rudenį. Mes nežinome, ką želmuo slepia — rugį ar kvietį, ir tik prityrusi akis tai gali nustatyti. Šiandien mes matome tik pasikeitimo želmenis, bet dar nematome grūdo, nematome varpos, nematome brandumo..., bet jį tikime. Reikia mokėti laukti. Nenorėkime, kad jau želmenyje pamatytume varpą ir grūdą. Reikia laukti vasaros ir rudens. Mokėkime didžiadvasiškai laukti, ir žingsnis po žingsnio vis ryškesni pasikeitimai ateis į mūsų tautos gyvenimą. Šiandien norime iškilmingai tarti: mes tikime pasikeitimais, mes dar didesnių jų laukiame, mes džiaugiamės: suplevėsavo mūsų trispalvė, ji suplevėsavo kaip mūsų tautos gyvybės ženklas visam pasauliui. Šiandien mes skelbiame: lietuvių tauta — gyva tauta. Ji nori būti ir savistovi, nepriklausoma tauta, niekieno žingsnių ir batų nemindžiojama. Ji nori savistoviai tvarkyti savo tautos gyvenimą. Mes tikime, kad prasidėjęs pasikeitimas atves mus į laimingą Lietuvos ateitį, savistovų tautos gyvenimą. Tik, kaip minėjau, mokėkime laukti, mokėkime būti kantrūs ir nemindžioti vienas kitam ant kulnų, mokėkime vienas kito nestumdyti, neįžeidinėti. Rudenio pasėtam pasikeitimo želmeniui ateis pavasaris ir vasara, ateis derliaus metas — ateis palaiminga ateitis mūsų tautai.

Reikia mokėti ne tik kantriai laukti, bet kaip želmeniui ir augti. Laukimas tai nėra stagnacija, tai nėra stovėjimas vietoje, tai yra augimas. Želmuo augs, išplauks varpa ir pasirodys pirmie-

ji grūdai varpose. Laukti — reiškia augti. Mūsų tauta turi savo laukimą sujungti su augimu. Kokią kryptimi mes turime augti? Kryptį mums labai gražiai nurodo Kristaus Evangelija. Apie Vaikelį Jėzų Evangelijoje pasakyta: "Jis augo išmintimi, metais ir malone pas Dievą ir pas žmones." Mūsų tauta didžia dalimi panaši arba nori dvasiniai būt panaši į Vaikelį Jėzų ir augti kaip tik šitom svarbiausiom kryptim. Augti išmintimi, augti malone pas Dievą ir pas žmones. Šito mes visi trokštame, vienas kitam linkėkime ir padėkime. Norime būti didesnė tauta — aukime. Jei norim būt skaitlingesni, kodėl neaugame? Ne tik neaugam, bet žudom savo tautą, žudom pačiam nekalčiausiam jos stovy, kai ji dar nieko blogo nėra padariusi, niekam blogo žodžio nepasakiusi, nieko neįžeidusi. dar nekaltoji gyvybė tik savo prasidėjime, o mes jau pradedam ją žudyti, patys tampame savo tautos žudikais, ir kraugeriais. Didinkime savo tautą, brangindami dar į gyvenimą neatėjusią pradėtąją gyvybę. Kitaip nekalta širdis, vos pradėjusi plakti, nežinos, kas yra Lietuva, ir liks neištartas lietuviškas žodis. Nėra kito būdo didėti, kaip augimo būdas. Buvo laikai, kai mėgino viską didinti ne augimo, bet rovimo būdu. Išrovė ąžuoliuką;, pakėlė aukštyn ir mano, kad jau jį dideliu padarė. Pakėlimo neužtenka. Reikia ąžuoliuką auginti, reikia, kad jo šaknys giliai į žemę įsmigtų ir iš jos gelmių maitintųsi, ir tik tada ąžuoliukas augs.

Reikia, kad mūsų tautos šaknys giliai įsmigtų į dieviškąją ir žmogiškąją išmintį, giliai suprastų dieviškas ir pilietiškas dorybes. Tada mes ir augsime išmintimi, metais ir malone pas Dievą ir pas žmones. Tada mes tapsime didinga, gyva, savistovi ir nepriklausoma tauta, ko visi trokštame. Savo visokeriopu augimu išryškinkime šį mūsų tautos siekimą būti didingais, būti savistoviais, būti nepriklausomais.

Šiandien taip gausiai susirinkę pagarbinti Visatos Kūrėją, broliškoje meilėje jungtis vieni su kitais ir vieni kitus dvasiniai stiprinti mes pareiškiame savo didį prisirišimą tėvų ir protėvių tikėjimui; išsakykime dėkingumą Dievui šiais himno žodžiais: Tave, Dieve, garbinam, Tave šlovinam, Tave išpažįstam.

Baigsiu savo žodį didžio mūsų poeto Bernardo Brazdžionio posmais:

"Iš Tavo rankos, Dieve, gaunu savo rytą,
Iš Tavo rankos ir šviesi darbų diena.
Iš Tavo rankos man ir laimė mano krito,
Ir ateitis, ir dabartis, ir rytdiena.

Ant Tavo delno mūsų tėviškės sodybos,
Ir mūsų sodai, ir šilojai, ir laukai.
Ir mūs maža širdis tik tol, tik tol rami bus,
Kol savo rankoj kaip balandį ją laikai."

* * *

(Petras Anilionis perspėja, išsikvietęs kardinolą V. Sladkevičių, kam šis be atsiklausimo suruošęs kunigų simpoziumą ir leidęs kalbėti kunigams ekstremistams):

Vilnius. 1988 m. rugsėjo 6 d. J. E. kardinolas Vincentas Sladkevičius buvo iškviestas pas RRT įgaliotinį Petrą Anilionį. Savo kalboje P. Anilionis išsakė Religijų reikalų įstaigos nepasitenkinimą kardinolo veikla. RRT įgaliotiniui netiko rugpjūčio 3 d. be jo sutikimo Kauno Kunigų seminarijoje įvykęs kunigų simpoziumas. Jo metu kunigams pasakytą kardinolo kalbą P. Anilionis vertino kaip antitarybinę ir tuo pačiu vertė kardinolą pasiaiškinti pagal bene kiekvieną pasakytos kalbos svarbesnį punktą. Kardinolas buvo kaltinamas, kodėl nesutrukdė kunigų simpoziume kalbėti valdžios vadinamiems kunigams ekstremistams — iš lagerio grįžusiam kun. Alfonsui Svarinskui, Valkininkų klebonui kun. Algimantui Keinai, Lazdijų dekanui kun. Vincentui Jalinskui. Įgaliotinis gyrėsi turįs simpoziumo eigos video įrašą. P. Anilionis perspėjo kardinolą V. Sladkevičių dėl taip vadinamų ekstremistiškai valdžios atžvilgiu nusiteikusių jaunuolių savavališką, t.y. bažnytinės vadovybės nuožiūra priėmimą į Kauno Kunigų seminariją. Kardinolo V. Sladkevičiaus pastoracinį darbą RRT įstaiga vertino kaip "akmenų mėtymą į tarybinės valdžios langus". Žiūrėkite, kad tie akmenys neatšoktų ir Bažnyčiai netektų nukentėti, — piktai perspėjo kardinolą įgaliotinis P. Anilionis.

* * *

Kaišiadorys. 1988 m. rugsėjo 21 d. Kaišiadorių vyskupijos kancleris kanauninkas Jonas Jonys pranešė RRT įgaliotiniui Petrui Anilioniui apie naujus kunigų paskirstymus Kaišiadorių vyskupijoje. Įgaliotinį iš pusiausvyros vedė tai, kad kunigai į parapijas paskirstyti be išankstinio suderinimo jo įstaigoj, ypatingai buvo nepatenkintas kun. Jono-Kąstyčio Matulionio paskyrimu Kaišiadorių katedros vikaru. P. Anilionis piktai perspėjo, kad "kardinolas kelia kontrrevoliuciją", kad Maskva nepripažįstanti jo kardinolystės ir kad RRT taryba perduosianti kardinolo V. Sladkevičiaus bylą Ministrų Tarybai apsvarstyti. Koks būsiąs tolimesnis kardinolo likimas įgaliotinis sakėsi nežinąs, bet taip ilgiau tęstis negali, būtina grįžti prie senos nusistovėjusios išankstinių "derinimų" praktikos.

* * *

Kaunas. 1988 m. rugsėjo 25 d. J. E. kardinolas Vincentas Sladkevičius vizitavo Kauno arkikatedrą baziliką. Gausiai tikinčiųjų miniai kardinolas kalbėjo, kad ypatingą vietą visame Lietuvos Katalikų Bažnyčios gyvenime užima Dievo Motina Marija, kas itin mūsuose ryšku šiais Marijos globai pavestais metais: atgauta Lietuvos vėliava, inteligentija susibūrė į Sąjūdį kovai už dvasinį ir ekonominį Tėvynės atgimimą. Tačiau dar daug žaizdų yra Bažnyčioje, kalbėjo kardinolas, tai ir Vilniaus Katedra, paversta Paveikslų galerija, ir išniekinta šv. Kazimiero bažnyčia, iki šiol negrąžinta Klaipėdos Taikos Karalienės šventovė; tremtyje tebelaikomi Vilniaus arkivyskupijos vyskupas Julijonas Steponavičius, kun. Sigitas Tamkevičius.

Baigdamas kardinolas drąsino tikinčiuosius, tvirtindamas, kad Dievo Motina budi ir rūpinasi Lietuva, kaip rūpinosi jaunavedžiais Galilėjos Kanos vestuvėse, iš mūsų pusės būtina sąlyga — pasitikėjimas jos Motiniška globa.

* * *

Panevėžys. 1988 m. spalio 2 d. J. E. kardinolas Vincentas Sladkevičius lankėsi Panevėžio katedroje. Tikintieji kardinolą pasitiko, įteikdami sąrašą pasižadėjimų, kuriuose įsipareigota malda, susiklausymu ir paklusnumu remti mylimo Ganytojo darbus. Savo ruožtu kardinolas V. Sladkevičius ragino tikinčiuosius gyvenimą tvarkyti pačiais žmogiškiausiais principais — 10 Dievo įsakymų.

Po pamaldų Lietuvos Katalikų Bažnyčios vyriausią Ganytoją sveikino vaikai, jaunimas, atskiros tikinčiųjų grupės. Pasveikino ir neseniai susidaręs Panevėžio Švč. Trejybės bažnyčios komitetas, kovojantis už šios bažnyčios grąžinimą tikintiesiems. Kardinolas palinkėjo jiems ištvermės ir ryžto, siekiant, kad išaugusio miesto tikintiesiems būtų grąžinta pokario laikmečiu atimta Švč. Trejybės bažnyčia.

* * *

Biržai. Pabiržė. Nemunėlio Radviliškis. 1988 m. spalio 9 d. kardinolas V. Sladkevičius lankėsi savo tremties vietose: Nemunėlio Radviliškyje, Pabiržėje, o taip pat ir dekanato centre — Biržuose, kur tremties metais tikintiesiems ne kartą vedė rekolekcijas, vadovavo atlaidų iškilmėms. Visose parapijose kardinolas buvo šiltai sutiktas, bene įspūdingiausiai Ganytoją sutiko Nemunėlio Radviliškio tikintieji (N. Radviliškyje kardinolas praleido 17 tremties metų), jie su tautinėmis trispalvėmis ir Popiežiaus dvispalvėmis kardinolą į bažnyčią atlydėjo nuo parapijos pakraštyje esančio Medeikių kaimo.

Savo pasakytame žodyje kardinolas akcentavo, jog sunkumai tikinčiojo gyvenime nėra pralaimėjimas, bet "raktas į didžiausias Dievo malones."

* * *

Kaunas. 1988 m. lapkričio 26 d. 17 val. Kaune Karmelitų bažnyčioje buvo minimas Lietuvos kariuomenės įkūrimo Nepriklausomoje Lietuvoje 70-metis. Pamaldas pravedė Lazdijų dekanas kun. Vincentas Jalinskas.

* * *

Klaipėda. 1988 m. lapkričio 24 d. valdžios sprendimu tikintiesiems pagaliau buvo grąžinta Klaipėdos Marijos-Taikos Karalienės bažnyčia. Lapkričio 25 d. atgautoje šventovėje, gausiai dalyvaujant Klaipėdos katalikams, buvo atlaikytos pirmos šv. Mišios. Šv. Mišias aukojo vyskupas Antanas Vaičius, Telšių vyskupijos dekanai ir Klaipėdos dekanato kunigai.

Klebonui pakartotinai teko raginti choristus sugiedoti atvykusiems į pamaldas valdžios atstovams "Ilgiausių metų". Žemaičiams atrodė nebūtina iškilmingai dėkoti tiems, kurie tik atitaisė savo pirmtakų — stalinistų tikintiesiems padarytą skriaudą. Sugrąžinti pavogtą daiktą nėra nuopelnas, o paprasčiausia pareiga.

* * *

Vilnius-Kaunas. 1988 m. spalio 15 d. Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio spaudoje, "Atgimimo" trečiajame numeryje, visuomenei pasiskelbė įsikūręs katalikiškas moterų sambūris "Caritas". Sambūris kilo iš pogrindžio veiklos, susidarius palankesnėm sąlygom viešesnei veiklai. "Carito" tikslai gana platūs. Įstatų metmenyse rašoma: "Caritas" siekia atgaivinti tikrąją moters pašaukimo vertę, skatina pilną ir visapusišką moters — motinos veiklą (...) Jo tikslas — kurti tikrųjų vertybių siekiančią visuomenę.

"Caritas" pasiruošęs aktyvia pagalba atsiliepti į žmonių vargą ir skurdą, ypatingai dvasinį. Visu būtinumu katalikiškam sambūriui iškyla asmenybės ugdymo, jaunosios kartos auklėjimo uždaviniai. Lietuva kenčia dėl alkoholizmo, plintančios narkomanijos, prostitucijos, ir čia ateiti į pagalbą pasiruošęs "Caritas". Sambūris teiks dvasinę paramą šeimoms, kad jos būtų doriniai stiprios, padės joms pilniau suvokti savo pašaukimo tikslą, jo kilnumą ir atsakomybę būti Kūrėjo bendradarbiais naujos gyvybės pašaukime ir auklėjime. Kovos už negimusios gyvybės apsaugojimą — abortų išgyvendinimą; stengsis moraliai ir materialiai pagelbėti, sprendžiant vienišų motinų, suvedžiotų merginų, iširusių šeimų problemas. Atskiri "Carito" skyriai rūpinsis našlaičiais, be globos likusiais seneliais, ligoniais. "Carito" narės

skubės į pagalbą artimui ten, kur jos reikės, kur dvasiniai ar materialiai kenčia žmogus.

Galima tik džiaugtis, kad visuomenė skaudžiai išgyvena dvasingumo stoką. Kukliai pasigarsinęs "Atgimime" "Caritas" palyginti greitu laiku susilaukė dėmesio. Sambūrio nares jau kviečiasi bendradarbiauti "Tarybinės moters" redakcija, Radijas ir Televizija prašė pareikšti savo nuomonę jaunimo ir net kalinių auklėjimo klausimais, atskiros mokyklos kviečiasi pravesti mokiniams dorinio auklėjimo pamokas.

"Caritas" ruošiasi sušaukti steigiamąjį suvažiavimą, kurio metu tikisi įteisinti sambūrį kaip juridinį vienetą.

Darbo daug, pasitikėdamas Viešpačiu "Caritas" pradeda savo veiklą ir kviečia į sambūrį įsijungti visas geros valios moteris, kurioms nesvetimi žmonių vargai.

* * *

Pivašiūnai (Alytaus raj.). 1988 m. rugpjūčio 14 d. nuo pat ankstaus ryto tikintieji iš įvairių Lietuvos vietų rinkosi į Dzūkijos šventovę — Pivašiūnų bažnyčią, kur prieš Sumą turėjo būti Mergelės Marijos Nuliūdusiųjų paguodos paveikslo vainikavimas. Maldininkai sausakimšai užpildė bažnyčią, šventorių ir net dalį kapinių.

Po rytinių šv. Mišių pamokslą pasakė Lazdijų dekanas kun. V. Jalinskas. Pamokslininkas palietė opias šio laikmečio mūsų visuomenės žaizdas: girtuokliavimą, abortų klausimą, pamestų vaikų tragediją.

Prieš Sumą J. E. kardinolas Vincentas Sladkevičius pašventino iš Romos paveikslo vainikavimui atsiųstas karūnas; procesijos būdu jos buvo apneštos aplink bažnyčią. Procesijai sugrįžus į bažnyčią, sekė Mergelės Marijos Nuliūdusiųjų paguodos paveikslo vainikavimas.

Sumai vadovavo J. E. kardinolas Vincentas Sladkevičius. Pamokslą pasakė Telšių vyskupas Antanas Vaičius.

Pamaldoms pasibaigus, į tikinčiuosius kalbėjo iš Permės lagerio sugrįžęs kunigas Alfonsas Svarinskas. Savo žodyje jis ragino tikinčiuosius visu nuoširdumu praktikuoti tikėjimą, ieškoti

būdų gilinti savo tikėjimo žinias, palietė katalikiškos šeimos, blaivybės problemas.

Iškilmėje dalyvavo ne mažiau 70,000 maldininkų.

* * *

Vilnius. 1988 m. rugsėjo 8 d. prie Vilniaus Katedros aukojusiam šv. Mišias kun. Edmundui Paulioniui iš tremties atostogų grįžęs Viktoras Petkus perdavė amžinos atminties Telšių vyskupo kankinio Ramanausko šv. Mišių taurę bei korporalą, kuriuos vyskupas naudojo nelaisvės dienomis.

Ši brangi relikvija išsaugota kratų ir etapų metais ir lyg estafetė perduota jaunajai kartai, kad būtų branginama ir ginama, kaip ištikimybė Dievui, Bažnyčiai ir tautai.

* * *

Kaunas. 1987 m. buvo pradėtas statyti Kauno miesto Požėlos rajono partijos komiteto administracinis priestatas, užstojantis nuo 1949 m. bedieviškos valdžios uždarytą šv. Gertrūdos bažnyčią. Nepaisant paskirų visuomenės atstovų protestų, statyba buvo vykdoma sparčiais tempais. Ginti šv. Gertrūdos bažnyčią įsijungė LPS Kauno iniciatyvinė grupė. Savo poziciją iniciatyvinė grupė išdėstė atvirame laiške Kauno m. vykdomojo komiteto pirmininkui Staškūnui. Šis raštas buvo viešai perskaitytas protesto akcijos metu birželio 25 d. prie miesto vykdomojo komiteto pastato. Iš miesto valdžios buvo pareikalauta pasiaiškinti dėl neteisėtos statybos ir visiško visuomenės nuomonės ignoravimo. Pirmininko Staškūno pasiaiškinimas ir argumentai nuskambėjo neįtikinamai. Miesto valdžios ieškojo kompromiso — tolimesnę statybą sustabdė ir bandė išsaugoti tai, kas jau pastatyta. Liepos mėnesio antroje pusėje Kauno iniciatyvinę grupę pasiekė žinios, kad į statybos aikštelę vėl pradėtos vežti statybinės medžiagos. Sąjūdiečiai pasiuntė protesto telegramas Ministrų Tarybai ir miesto Vykdomajam komitetui. Statyba nebuvo atnaujinta. Rugpjūčio mėnesį Kauno miesto architektai buvo įpareigoti iki spalio

1 d. paruošti naują projektą, kuriame būtų nurodyta išgriauti pradėtą statyti pastatą ir sutvarkyti aplinką.

Rugpjūčio mėnesio pradžioje šv. Gertrūdos bažnyčios buvo įvykdytos kelios provokacijos: išlaužtos durys, išmėtyti archeologų įrankiai bei palaidotų žmonių kaulai. Nežinomi asmenys du kartus bandė sukelti gaisrą. Atsakydami į tai, Kauno miesto Persitvarkymo sąjūdžio nariai keletą parų neatsitraukdami saugojo šv. Gertrūdos bažnyčią. Ir tik tuomet, kai miesto vidaus reikalų skyrius užtikrino, kad provokacijos daugiau nesikartos, garantavo bažnyčios apsaugą, budėjimas buvo nutrauktas.

Šv. Gertrūdos bažnyčios tolimesnis likimas kol kas nėra galutinai aiškus.

* * *

Panevėžys. 1988 m. liepos mėnesį Panevėžio miesto tikintieji išsirinko Švč. Trejybės (Marijonų) bažnyčios komitetą ir įpareigojo jį rūpintis minėtos bažnyčios sugrąžinimu tikintiesiems.

Rugpjūčio 10 d. naujai susidaręs bažnytinis komitetas prisistatė miesto vykdomojo komiteto pirmininkui J. Bečeliui ir bandė aptarti bažnyčios grąžinimo klausimus. Pirmininkas pareiškė, kad Panevėžio miestui trūksta kultūrinių įstaigų: parodų rūmų, paveikslų galerijos, koncertų salės, kultūros namų ir t.t., kad trūktų bažnyčios jis nemano; pirmininko įsitikinimu, miestui, kuriame gyvena 125,000 gyventojų turi pilnai užtekti dviejų veikiančių bažnyčių.

Pokalbio pabaigoje pirmininkas J. Bečelis nusileido komitetui tiek, kad pažadėjo bažnyčios grąžinimo klausimą aptarti su RRT įgaliotiniu P. Anilioniu. Komiteto nariams priminus, kad šiam klausimui spręsti pakanka vietinės valdžios vykdomųjų komitetų sprendimo, ką nedviprasmiškai savo kalboje patvirtino ir TSKP CK Generalinis sekretorius M. Gorbačiovas, J. Bečelis bandė teisintis: "Taip. Bet prašau jus, supraskite ir mane."

Rugsėjo 21 d. bažnytinis komitetas antrą kartą susitiko su miesto valdžia. Šį kartą pokalbyje su tikinčiaisais dalyvavo ir pirmininko pavaduotojas E. Sruogius. Valdžios pareigūnai pareiškė, kad sudarytas perspektyvinis planas, pagal kurį Švč. Tre-

jybės bažnyčia po remonto bus paversta parodų ir vargonų muzikos koncertų sale; komitetui ateičiai pasiūlė pagalvoti apie naujos bažnyčios statybą miesto mikrorajone. Tikintieji argumentuotai reikalavo bažnyčią grąžinti tikriesiems jos savininkams ir naudoti pagal jos paskirtį — Dievo garbinimui.

Valdžios pareigūnai tvirtino, kad bažnyčią negalima grąžinti ir dėl to, kad netoli jos pastatytas kino teatras "Versmė" bei profesinė technikos mokykla, ir bažnyčia nesiderina su šiomis įstaigomis. Tikintieji pasijuto įžeisti ir atsikirto: "Nejaugi, pirmininke, tikintieji dar ir šiandien laikomi raupsuotais? Argi miesto partijos komitetui ir Balčikonio vidurinei mokyklai yra malonesnė kaimynystė su venerinių ligų dispanseriu ir moterų lageriu?!"

Miesto valdžia nieko konkretaus nepažadėjo. Patarė kreiptis po 2-3 mėnesių.

* * *

Panevėžys. 1988 m. rugsėjo 21 d. į Panevėžio miesto vykdomąjį komitetą buvo iškviestas katedros klebonas dek. kun. Juozapas Antanavičius. Miesto valdžia priekaištavo klebonui, kodėl rugsėjo 11 d., kalbėdamas miesto Persitvarkymo Sąjūdžio mitinge, išsakęs tik Bažnyčios reikalavimus ir nepadėkojęs valdžiai už prieš keletą metų duotą leidimą tikinčiųjų lėšomis remontuoti katedrą.

Pokalbio metu vykdomojo komiteto atstovai atsakė į Panevėžio kunigų ir tikinčiųjų pareiškimą dėl Švč. Trejybės bažnyčios grąžinimo. Valdininkų nuomone, bažnyčia negali būti grąžinta, mat miestui trūksta kultūrinių įstaigų, o viena iš jų — Parodų rūmai įrengti kaip tik šioje bažnyčioje. Dabartiniu metu baigiami statyti nauji Parodų Rūmai, tačiau miestui esą ne pro šalį turėti papildomą salę parodoms ir koncertams, todėl ir Švč. Trejybės bažnyčia nebus grąžinta tikintiesiems. Iš vykdomojo komiteto pirmininko J. Bečelio kalbos: "Priešingu atveju nuskriaustume panevėžiečius. sumažindami jiems ir taip jau nedideles dabartines galimybes naudotis kultūros bei meno vertybėmis."

* * *

Žlibinai (Plungės raj.). 1988 m. spalio 7 d. Žlibinų parapijos klebonas kun. Edmundas Atkočiūnas kartu su bažnytiniu komitetu išsiuntė pareiškimą Vilniaus Ateizmo ir religijų istorijos muziejaus direktoriui.

Pareiškime nurodoma, kad 1963 m. Žlibinų parapijos bažnyčia iš tikinčiųjų buvo neteisėtai valdžios atimta ir paversta sporto sale, o vėliau sandėliu, kuris paskutiniu metu gerokai apgriuvęs. Valdžios pareigūnai iš Žlibinų bažnyčios konfiskavo bažnytinį inventorių.

Šiais metais, atgavę išniekintą bažnyčią, tikintieji savo lėšomis ją remontuoja. Iš Ateizmo ir religijų istorijos muziejaus reikalauja grąžinti konfiskuotus daiktus.

* * *

Laugaliai (Klaipėdos raj.). Laugalių laidojimo biuro patalpose, kurios skirtos patarnauti daugiabučiuose gyvenantiems gargždiečiams, iki šiol neleidžiama šarvuoti mirusius, pagal jų ir jų artimųjų įsitikinimus bei papročius. Laidojimo biuro direktorius kategoriškai draudžia prie mirusiojo viešai melstis ar giedoti religines šermenines giesmes. Pasipiktinę tokiu elgesiu, Gargždų parapijos bažnytinis komitetas ir tikintieji reikalauja sudrausminti savavaliaujančius Laugalių valdininkus.

* * *

Kapsukas. 1987 m. lapkričio 10 d. kapsukiečiai Stanislovas Kadusauskas ir Stanislovas Miškinis Lūginės kaime, palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio gimtosios sodybos vietoje, pastatė gražų ąžuolinį kryžių. Po mėnesio, gruodžio pabaigoje, bedieviškos valdžios pareigūnai kryžių nuvertė.

Po 1988 m. liepos 13 d. Sąjūdžio mitinge iškelto klausimo apie palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio gimtinės įamžinimą rajono valdžia leido parapijos klebonui Lūginės kaime pastatyti koplytstulpį.

* * *

Mielagėnai (Ignalinos raj.). 1988 m. rugpjūčio 26 d. naktį nežinomi piktadariai nupjovė ir skersai kelio numetė Mielagėnų kaimo kryžkelėje stovėjusį kryžių. Minėtas kryžius tikinčiųjų buvo itin gerbiamas, jis pastatytas 1914 m. balandžio 4 d., net stalinizmo laikais kryžius nebuvo išniekintas. Taip pat nurovė priešais bažnyčią ir autobusų stotelę augusias gėles, kuriomis pajuokai nuklojo taką į bažnyčią.

Mielagėnų parapijos tikintieji dar skaudžiai prisimena, kai 1984 m. gegužės 20 d. naktį buvo išniekinti kapinių rūsyje esantys karstai su mirusiųjų palaikais, o tų pačių metų rugsėjo 16 d. naktį apiplėšta parapijos bažnyčia. Ignalinos rajono milicija į panašius įvykius žiūri abejingai: nusikaltėliai iki šiol nesurasti, jų net nebuvo rimtai ieškota.

1988 m. rugsėjo 19 d. 106 Mielagėnų parapijos tikintieji parašė pareiškimą Lietuvos TSR Prokuratūrai, prašydami paveikti Ignalinos VRS darbuotojus ir surasti nusikaltėlius.

(Saugumietis apklausinėja Šilutės mokinį Liną Maksvytį, norėdamas patirti, ar šis nesiruošia stoti į kunigų seminariją):

SOVIETINĖJE MOKYKLOJE

Šilutė. 1988 m. balandžio 5 d. Šilutės I-os vidurinės mokyklos XI klasės mokinys Linas Maksvytis buvo iškviestas į direktorės kabinetą, kur jo laukė iš Vilniaus atvykęs saugumo darbuotojas. Pavardės nepasisakęs čekistas pokalbį pradėjo nereikšmingais klausinėjimais apie santykius su mokytojais, klausė, ar nėra buvę konfliktų po 1981 m. įvykių, kai Liną Maksvytį ir du jo brolius Stasiuką bei Simutį baudė už viešą kryželių nešiojimą švarko atlapuose. Mokinys atsakė, kad konfliktų lyg ir nebuvo, tačiau eilę metų dėl viešo bažnyčios lankymo jų elgesiai buvo vertinami patenkinamai. Padėtis pasikeitė tik prieš dvejus metus. Pokalbiui įpusėjus, ėmė aiškėti pagrindinis saugumiečio vizito tikslas — sužinoti, ar mokinys L. Maksvytis nesiruošia stoti į Kauno Kunigų seminariją. Saugumo darbuotoją domino, kas L. Maksvytį riša su gargždiečiu Alfonsu Bumbuliu, ar dažnai jis lankosi Šilutėje, ar atveža religinių knygų ir svarbiausia, — ar

neragina pasirinkti kunigystės? Mokinys atsakė, kad A. Bumbulis yra jo giminaitis, plačiau ką nors paaiškinti atsisakė.

Prieš išsiskiriant, saugumietis reikalavo, kad L. Maskvytis niekam nepasakotų apie tarp jų vykusį pokalbį, patarė meluoti, jog buvo apklaustas, ar nėra matęs antitarybinio turinio atsišaukimų.

Pokalbis truko pusantros valandos.

Balandžio 11 d. mokyklos direktorė Dobranskienė, pasikvietusi mokinį L. Maskvytį, teiravosi, kur jis žada mokytis, garantavo, kad religiniai įsitikinimai jam tikrai nebus kliūtis mokytis bet kurioje aukštojoje mokykloje.

SOVIETINĖSE RESPUBLIKOSE

Rovno (Ukraina, Rovno sritis). 1988 m. rugpjūčio 1 d. apie 8,30 val. netoli Rovno miesto autoinspekcija sulaikė lengvąjį automobilį, vairuojamą Indūros (Baltarusija, Gardino sritis) klebono kun. Kazimiero Žilio. Milicijos pareigūnai elgėsi grubiai, kun. K. Žilys ir kartu su juo važiavę du klierikai buvo sulaikyti, tardomi, pareigūnai be prokuroro sankcijos padarė kratą automobilyje, jos metu paėmė religines knygas, dauguma jų prieškarinio leidimo. Kun. K. Žilys buvo maždaug 8 val. tardomas milicijos ir Rovno srities RRT įgaliotinio. Apie 17 val. vakaro, susisiekę su aukštesnėm instancijom, Rovno miesto milicijos pareigūnai kunigą K. Žilį ir su juo buvusius klierikus buvo priversti paleisti, kartu grąžino ir neteisėtos kratos metu paimtas religines knygas.

Klaidų atitaisymas. "LKBK" Nr. 77 skyrelyje Pareiškimai ir protestai po pareiškimu dėl Vilniaus Katedros grąžinimo turi būti: Ėriškiai — 456 (parašyta Eisiškiai), Uliūnai — 102 (parašyta Leliūnai).

Nr. 81

Numeris skiriamas J. E. Vilniaus
Vyskupui Julijonui Steponavičiui,
už ištikimybę Bažnyčiai
28 metus nešusiam tremtinio dalią

- **Persitvarkymas, Sąjūdis ir Bažnyčia**
- **Sveikiname ir dėkojame**
- **Sugrįžimo į Vilniaus Katedrą iškilmės**
- **Reabilituotas a.a. vyskupas Mečislovas Reinys**
- **Jaunimo organizacijos**
- **Pareiškimai ir protestai**
- **Žinios iš vyskupijų**

1988 m. kovo 19 d.

Eina nuo 1972 metų!
Perskaitęs duok kitam!
Jei gali, padaugink!

PERSITVARKYMAS, SĄJŪDIS IR BAŽNYČIA

(Atgimimo įtakoje pasikeitė Bažnyčios ir valstybės santykiai, ypač grąžinus Klaipėdos bažnyčią, Vilniaus arkikatedrą ir Šv. Kazimiero bažnyčią):

Lietuvoje vyksta ekonominio, socialinio, politinio ir kultūrinio gyveimo atsinaujinimas. Šis procesas yra sudėtingas ir nevienareikšmis. Kremlius, davęs sankciją persitvarkymui, bijo, kad demokratizacijos procesas neperžengtų "socialistinės demokratijos" ribų ir siekia, kad visose gyvenimo srityse išliktų KP vadovaujantis vaidmuo.

Beveik prieš metus susikūręs Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis (LPS) į savo gretas subūrė mūsų šviesuomenę, tačiau labai neramina faktas, kad prie Sąjūdžio šliejasi ir vakarykščiai stalinistai. Dauguma Lietuvos kunigų remia pozityvius Sąjūdžio žingsnius.

Smarkiai pakito Bažnyčios ir valstybės santykiai: paliaubos ir dialogas pakeitė ilgai trukusią aštrią konfrontaciją. Lietuvos vyriausybė sugrąžino tikintiesiems kai kurias žymias šventoves: Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčią, Vilniaus Arkikatedrą, šv. Kazimiero bažnyčią; leido statyti kelias naujas — Vilniuje, Naujojoje Akmenėje.

Mirusiųjų minėjimas — Vėlinės — paskelbta ne darbo diena, vyriausybė, atrodo, pasiryžusi leisti švęsti katalikams šv. Kalėdas ir Žolinę.

Į Kauno Tarpdiecezinę Kunigų seminariją praėjusių metų rudenį buvo priimti 46 auklėtiniai. Tiesa, Religijų reikalų tarybos įgaliotinis šešių auklėtinių kandidatūras bandė nubraukti, bet,

kardinolui liepus, Seminarija juos priėmė, o įgaliotinis į konfliktą nėjo.

Po 28 metus trukusios tremties iš Žagarės į Vilnių sugrįžo J. E. Vilniaus arkivyskupijos vyskupas Julijonas Steponavičius. Kardinolui Vincentui Sladkevičiui pagarbą reiškia ne tik tikintieji, bet ir valdžios pareigūnai. Žinoma, ateitis parodys kiek tame nuoširdumo.

Laikraščiuose pasikeitė straipsnių apie Bažnyčią ir kunigus stilius; rodoma daugiau pagarbos, supratimo. Įgaliotinio įstaiga vyskupams yra leidusi kaimo parapijose savarankiškai skirstyti kunigus. Vasarą kunigai katekizavo vaikus, o valdžios pareigūnai tam netrukdė, nors senieji Religinių susivienijimų nuostatai, draudžiantys kunigams mokyti tikėjimo, neatšaukti.

Kunigai yra kviečiami dalyvauti LPS, Blaivybės, Ethos draugijų veikloje, įvairiuose mitinguose bei suvažiavimuose.

Naujos sąlygos Tėvynės ir Bažnyčios gyvenime iškėlė daug klausimų, į kai kuriuos iš jų jau šiandien galima aiškiai atsakyti. Kunigams būtina pasinaudoti atsivėrusiomis galimybėmis ir su visu uolumu katekizuoti vaikus, organizuoti jaunimo pamaldas ir tikėjimo mokymą, remti atsikuriančią Ateitininkų federaciją, Skautų sąjungą, katalikišką moterų sambūrį "Caritas" "Ethos" draugiją, vyskupo M. Valančiaus Blaivybės sąjūdį ir visus kitus pozityvius judėjimus, konstruktyviai tarnaujančius Tėvynei ir Bažnyčiai.

Didesnė dalis Lietuvos kunigų mano, kad reikia remti LPS, nes jo programa daugumoje pozityvi, naudinga Tautai ir Bažnyčiai. Kiti, ypatingai Žemaitijoje, baiminasi remti Sąjūdį, argumentuodami, kad jis yra KP pagimdytas kūdikis ir turi propagandinį tikslą — palengvinti Vyriausybei gauti Vakaruose kreditų ir lengvinančias prekybos sąlygas. Daugumai kelia nerimą Sąjūdžio programoje deklaruojamas galutinis tikslas — Lietuvos suverenitetas Tarybų Sąjungos federacijoje, nors atrodo, kad šį tikslą Sąjūdyje pagrinde remia tik KP nariai ir jų šalininkai. Pasauliečiai katalikai teisėtai pasigenda kunigų aktyvumo ir paramos. Tiesa, kad daug Bažnyčios atstovų sunkiai atsikrato stalinizmo ir stagnacijos padarinių: pasyviai dairosi, kuo baigsis persitvarkymo procesas — o gal laimės reakcinės jėgos?! Tik nedidelė kunigų

dalis rodo reikiamą iniciatyvą, o dauguma laukia instrukcijų iš vyskupijos centrų, užmiršdami, kad dabartinėse sąlygose visiems būtina mąstyti ir padaryti viską, kad Katalikų Bažnyčia garbingai atliktų šiandienos uždavinį — prikelti Tautą iš religinio ir moralinio nuosmūkio.

Labai džiugu, kad vasario 5 d. pasirodė leidinio "Katalikų pasaulis" pirmasis numeris. Tikintieji ir kunigai sveikina jo pasirodymą ir tikisi, kad šiame leidinyje suras sveika katalikiška doktrina pagrįstus atsakymus į šiandieninius klausimus.

Apgailestauti reikia, kad kol kas leidinys dėl popieriaus trūkumo negali pasirodyti reguliariai. Popieriaus tenka ieškoti net kitose respublikose.

Bažnyčios gyvenime pozityviai reiškiasi katalikiškas moterų sambūris "Caritas", kurio programoje įrašyti tikrai kilnūs siekiai — pagelbėti žmonėms jų dvasiname ir medžiaginiame varge. Jei kunigai pakankamai rems šį sambūrį, galima tikėtis, kad jis atneš Tautai ir Bažnyčiai apčiuopiamų vaisių.

Veržliai skinasi kelią į gyvenimą Lietuvos skautai ir ateitininkai. KP susirūpinusi, kad naujos jaunimo organizacijos "nesuskaldytų" jaunimo, t.y. bijomasi, kad komjaunimas ir pionierių organizacija gali vis labiau likti nepopuliarios. Kunigai turėtų aktyviai palaikyti besikuriančius neformalius jaunimo judėjimus, ypač tuos, kurių platformoje deramą vietą suranda religinės ir moralinės vertybės.

Daug kas iš kunigų ir tikinčiųjų klausia: koks bus "LKB Kronikos" likimas, į gera pasikeitus Bažnyčios ir valstybės santykiams? Atsakyti galima labai aiškiai —jos paskirtis lieka ta pati — fiksuoti realią Bažnyčios ir tikinčiųjų padėtį. Keičiantis sąlygoms, keisis tik jos turinys.

Redakcija prašo savo bendradarbius ir toliau siųsti medžiagą apie Lietuvos Katalikų Bažnyčios padėtį dabartinėse sąlygose.

(Sveikinamas iš tremties grįžęs vyskupas Julijonas Steponavičius, linki jam Dievo palaimos ir sveikatos):

SVEIKINAME IR DĖKOJAME!

Didžiai gerbiamas ir mylimas Ganytojau, sostinės jaunimas sveikina Jus po ilgų ir tamsių tremties metų sugrįžusį į senąjį Vilnių, krikščionybės žiedą — Katedrą, kur tiek metų buvo tuščias Ganytojo sostas, užgesusi amžinoji lempelė, šventovės skliautuose nutilę maldos aidai. Tik toli, toli, Žagarės lygumose, budėjo Jūsų tėviška širdis, jautri Bažnyčios negandoms ir jos vaikų skausmui.

Mes džiaugiamės sulaukę Jūsų ir dėkojame Jūsų Ekscelencijai už kančią ir auką, tai didelis įnašas Tautos ir Bažnyčios atgimimo rytmečiui; Jūsų karžygiška ištikimybė Dievui ir Bažnyčiai mums yra didžiausia taurumo mokykla.

Linkime Dievo palaimos, geros sveikatos ir ilgiausių metų!

Vilniaus katalikiškasis jaunimas

"LKB Kronika" liudija, kad kartu su vilniečiais katalikais džiaugiasi ir sveikina tremtinį vyskupą visa Lietuva.

(Po 40 metų trukusio atėmimo 1989 m. vas. 5 d. buvo pirmos išklilmingos pamaldos atgautoje arkikatedroje, kur suplaukė į pamaldas minios žmonių):

SUGRĮŽIMO Į VILNIAUS KATEDRĄ IŠKILMĖS

1989 m. vasario 5 d. po 40 metų trukusio neteisėto atėmimo Lietuvos tikintieji iškilmingai sugrįžo į su lietuvio dvasia nedalomai suaugusią Tautos šventovę — Vilniaus Katedrą. Vasario 3 d. visoje Vilniaus arkivyskupijoje buvo paskelbta kaip pasninko ir atgailos diena. Iškilmių dieną nuo ankstyvo ryto miestas svetingai sutiko džiaugsmingai nusiteikusius maldininkus. Katedra netalpino norinčių į ją patekti, atvykę maldininkai, tikrai neeilinį istorijos momentą pergyvenantys Lietuvos gyventojai užpildė aikštę. Tą dieną pamaldas iš Vilniaus Arkikatedros bazilikos tie-

siogiai transliavo ir Lietuvos televizija (tiesa, nepilnai — transliacijai buvo skirta 2 valandos).

Arkikatedros vidus švietė atnaujintu altoriumi. Dailės muziejaus darbuotojai, Remonto valdybos darbininkai ir tikintieji per trumpą laiką labai daug padirbėjo, kad iškilmių dienai Katedra būtų kiek įmanoma gražesnė; tačiau ne viskas suspėta: nemažai koplyčių dar uždarytos — reikalingi remonto darbai, be grindų. Grindys dar nepilnai sudėtos ir vienoje iš šoninių navų. Katedrai trūksta liturginių indų ir rūbų. Tačiau materialiniai trūkumai nemažino šventės džiaugsmo. Aukštai navose virš didžiojo altoriaus tautiniais rūbais pasipuošęs jaunimas laikė Popiežiaus ir Lietuvos vėliavas; iš skirtingų Lietuvos kampelių susirinkę vaikai ir jaunimas bandė talpintis presbiterijoje ir šoninėse navose; į iškilmes atvyko ir Latvijos katalikiško jaunimo delegacija.

Iškilmių pradžios nekantriai laukiančius maldininkus pasveikino, glaustai priminė Katedros istoriją, jos reikšmę lietuvių tautai kun. Vaclovas Aliulis: "(...) Katedra — mūsų tautos istorijos barometras. Kai šviesu krašte, šviesu ir Katedroje; kai tamsu krašte — tamsu Katedroje. Istorijos bėgyje ji buvo dažnai niokojama, bet visada, kai tik atsikurdavo kraštas, atsikurdavo ir Katedra. (...)

Pradėsime brangias iškilmes. Šiandien atsinaujinimo metai išgyvena vieną iš savo šventų viršūnių — sugrįžtame į pirmąją Lietuvos šventovę — Vilniaus Katedrą. Po mūsų kojomis protėvių, gyvenusių prieš 800-600 m.m. kaulai, krikščioniškų altorių ir aukurų likučiai. Čia Mindaugo, Jogailos statytų Katedrų pamatai, kunigaikščio Vytauto statytos sienos, čia daug kentėjusi ir vėl prisikėlusi mūsų šventoji Katedra."

Keliolika minučių prieš 12 val. kunigų, klierikų ir sunkiai suskaitoma baltais bei tautiniais rūbais pasipuošusio vaikų ir jaunimo procesija išėjo sutikti iš 28 metus trukusios priverstinės tremties į Katedrą grįžtančio Vilniaus vyskupo Julijono Steponavičiaus. Ganytojas keliais žodžiais kreipėsi į maldininkus, kviesdamas visus bendra malda kuo nuoširdžiausiai atsiprašyti ir padėkoti Visagaliui, kad po 40 metų pertraukos vėl gali sugrįžti į savo sielos namus — Katedrą. "Viešpats tikrai laimins ir jo palaima mus lydės", — išreiškė nelengvose tremties sąlygose subran-

dintą nepalaužiamą ištikimybę ir pasitikėjimą Dievu vyskupas J. Steponavičius.

Prasidėjo Arkikatedros atšventinimo apeigos. J. E. vyskupas J. Steponavičius gula kryžiumi prieš didįjį altorių. Klierikų choras gieda Visų šventųjų litaniją. Giedant atgailos psalmes, atšventinamas altorius, Katedros sienos. Šv. Mišių pradžioje pamokslą pasakė Katedros šeimininkas vyskupas J. Steponavičius. Prieš aukojimą klierikai ir tautiniais rūbais pasipuošęs jaunimas apdengė didįjį altorių drobulėmis, papuošė gėlėmis, padėjo ir uždegė žvakes, altoriaus centre pastatė kryžių, atnešė šv. Mišių auką — duoną, vyną ir pintinę vaisių.

Šv. Mišias koncelebravo J. E. vyskupai — Julijonas Steponavičius, Antanas Vaičius, Juozas Preikšas, Panevėžio valdytojas prelatas Kazimieras Dulksnys, buvęs Vilniaus arkivyskupijos valdytojas prelatas Algirdas Gutauskas, Kauno Kunigų seminarijos rektorius kun. Viktoras Butkus. Per šv. Mišias giedojo naujai susikūręs Katedros choras, vadovaujamas vargonininko Šližio. Pamaldose dalyvavo svečiai — kitų religinių konfesijų dvasininkai: Vilniaus pravoslavų arkivyskupas Viktorinas ir liuteronų vyskupas J. Kalvanas bei Kestono kolegijos vedėjas anglikonų kunigas Maiklas Burdo (kun. M. Burdo yra parašęs knygą apie Bažnyčios persekiojimą Lietuvoje, pavadintą "Kryžių Lietuva").

Po beveik 3 valandas trukusių iškilmingų pamaldų J. E. vyskupą J. Steponavičių Katedros atšventinimo ir sugrįžimo iš tremties proga sveikino Lietuvos kunigai, tarp jų į Vakarus išvykęs kun. Alfonsas Svarinskas, Vilniaus arkivyskupijos vaikai ir jaunimas, vienuoliai, katalikiško moterų sambūrio "Caritas" ir Lietuvos Motinų bendrijos atstovės, kaimyninės Latvijos jaunimo delegacija. Politinių kalinių ir tremtinių vardu kalbėjo kun. Jonas-Kąstytis Matulionis ir Nijolė Sadūnaitė. Buvusiam tremtiniui vyskupui jie padovanojo tremtinės Bronės Česokaitės iš duonos padarytą ir iki šių dienų išsaugotą rožančių; dėkojo Ganytojui, kad viena Katedros koplyčių paskirta buvusiems politiniams kaliniams bei tremtiniams, į kurią jie pažadėjo gausiai susirinkti kiekvienų metų birželio 14 d.

J. E. vyskupą J. Steponavičių sveikino Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis, atskiros parapijos. Visi jie dėkojo Dievui už atgautą

simbolinę Tautos prisikėlimo aušrą — Katedrą, o J. E. Ganytojui už AUKĄ!

J. E. vyskupo Julijono Steponavičiaus pamokslas, pasakytas Vilniuje Arkikatedros-bazilikos atšventinimo iškilmėse

"Garbė Jėzui Kristui! Ekscelencijos, mieli broliai kunigai ir aliumnai, brangūs tikintieji, šiandien švenčiame džiugią Lietuvos Bažnyčios šventę — tikinčiųjų sugrįžimą į Vilniaus Arkikatedrą, garbingą istorinę mūsų tautos šventovę, primenančią mums karaliaus Mindaugo, kunigaikščių Vytauto, Jogailos ir visų Jogailaičių laikus. Lietuvos Krikščionybės lopšys, mūsų bažnyčių Motina, prieš 40 m. atimta iš tikinčiųjų, šiandien atgaus savo pirmykštę paskirtį: skleisti Dievo garbę ir vesti žmones tikėjimo, doros ir tiesos keliu į išganymą. Šiandien Arkikatedra vėl svetingai priima tikinčiuosius, joje laikomos šv. Mišios, skamba religinės giesmės, skelbiamas Dievo žodis.

Sunku išsakyti tą skausmą, kurį per 40 m. pergyveno tikintieji. Šventame Rašte skaitome Dievo įkvėptus žodžius: "Viskam yra savas metas. Yra metas liūdėti ir metas džiaugtis, metas griauti ir metas statyti, metas tylėti ir metas kalbėti, metas dirbti ir metas melstis."

Metas liūdėti... Iš tiesų, su Arkikatedros uždarymu mūsų krašto Bažnyčiai ir visai tautai atėjo liūdesio ir gedulo metai. Pasibaigė Antrasis Pasaulinis karas, o mūsų Tėvynę ir jos Bažnyčią vėl apgaubė juodi tamsūs debesys. 1948 m. buvo paskelbtas bažnyčių, jų inventoriaus ir visų Bažnyčios žinioje esamų pastatų nacionalizavimas, pagal kurį tikinčiųjų pastatytos bažnyčios tapo valstybės nuosavybe. Tikintieji, norintys naudotis bažnyčia, turėjo sudaryti religines bendruomenes iš dvidešimties asmenų, taip vadinamus dvidešimtukus, kuriuos valdžia, savo sprendimu, įregistruodavo arba ne. Tik įregistruota bendruomenė galėjo sudaryti sutartį su valdžios atstovais ir išsinuomoti bažnyčią. Jei kaimo gyventojams buvo mažiau kliūčių sudaryti religines bendruomenes, tai miesto tikintieji patyrė daug sunkumų... Ir taip Vilniuje iš 33 prieš karą veikusių bažnyčių sudaryti religines bendruome-

nes buvo leista tik 10, tarp jų ir Vilniaus Arkikatedrai. 1948 m. rugpjūčio mėnesį Arkikatedrai buvo paskirtas klebonas, bet po metų iš jo buvo atimtas registracijos pažymėjimas ir Katedra palikta be kunigo, o 1950 m. pradžioje tam tikra komisija pranešė bažnytiniam komitetui, kad Arkikatedra yra Valstybės nuosavybė ir joje bus įrengtas muziejus. Net šešerius metus Dailės muziejus laukė, kol jam bus perduota katedra. Per tuos šešerius metus, kol valdžia ieškojo arkikatedrai šeimininko, ji net tris kartus buvo apiplėšta; apiplėšimų metu išvogta daug vertingų meno kūrinių, religinių, liturginių reikmenų. Pradžioje arkikatedroje buvo planuojama įrengti traktorių remonto dirbtuves, vėliau — paversti sandėliu. Pagaliau 1956 m. arkikatedra buvo atiduota Dailės muziejui. Arkikatedrą pavertus Paveikslų galerija ir koncertų sale, iš jos buvo šalinama visa, kas turėjo ryšį su religiniu kultu. Tiesa, negalima nepaminėt, kad sugrąžinus Katedrą tikintiesiems, Dailės muziejus parodė daug geros valios, sugrąžino nemažai religinio meno ir kulto vertybių. Remonto organizacija atliko remonto darbus, ir šiandien susirinkę mes galime melstis išpuoštoje Dievo šventovėje. Už visa tai nuoširdus ačiū Dailės muziejaus direktoriui ir visiems muziejaus darbuotojams bei remonto valdybos darbininkams.

Pokario laiku daug bažnyčių Vilniuje, visoje Lietuvoje, buvo išniekinta, jos paverstos šokių ir koncertų salėmis, muziejais, sandėliais. Masiškai buvo griaunami pakelių kryžiai ir koplytstulpiai, kuriais mūsų liaudies menininkai puošė Lietuvą, pelnydami jai Kryžių šalies vardą. Kas besuskaitys, kiek nuostolių padaryta vien architektūros ir dailės kūriniams, nekalbant jau apie dvasinius nuostolius. Dievas buvo raunamas iš žmonių širdžių, šalinamas iš visuomenės gyvenimo. Ir tuo pačiu paminami Dievo įstatymai, ypatingai artimo meilės įsakymas — masinės nekaltų žmonių deportacijos, trėmimai, labiausiai palietę dorus, darbščius žemdirbius, Lietuvos ūkininkus; prisiminkim tik, kiek inteligentų, tarp jų ir dvasininkų, buvo suimta, ištremta, o likusiems Tėvynėje teko išgyventi daugybę pažeminimų, persekiojimų dėl tautinių ir religinių įsitikinimų. Kraštui tai atnešė didelius moralinius ir materialinius nuostolius. Sunku išsakyti visas tas kan-

čias, kurias išgyveno mūsų tauta ir Bažnyčia tais sunkiais pokario metais.

(Lietuvos aukščiausias teismas 1989 m. vasario 20 d. paskelbė, kad nukankintas vyskupas Mečislovas Reinys yra reabilituotas):

REABILITUOTAS
A. A. VYSKUPAS MEČISLOVAS REINYS

Vilniaus arkivyskupijos Kurija gavo pranešimą, kad vasario 20 d. Lietuvos TSR Aukščiausiojo Teismo nutarimu reabilituotas Vilniaus arkivyskupijos a.a. vyskupas Mečislovas Reinys.

Vyskupas M. Reinys gimė 1884 m. Utenos apskrityje, Daugailių parapijoje, Madagaskaro kaime. Baigė Vilniaus Kunigų seminariją, studijavo psichologiją ir filosofiją Liuveno ir Friburgo universitetuose. Vyskupas M. Reinys buvo Vilniaus Kunigų seminarijos ir Kauno Vytauto Didžiojo universiteto profesorius, filosofijos daktaras, Nepriklausomos Lietuvos užsienio reikalų ministras, vienas iš Krikščionių Demokratų partijos steigėjų; nuo 1925 m. — Vilkaviškio vyskupijos koadjutorius. 1940 m. jis buvo pakeltas arkivyskupu ir paskirtas Vilniaus arkivyskupo R. Jalžbykovskio pagalbininku; nuo 1946 m. ėjo Vilniaus arkivyskupijos Apaštalinio administratoriaus pareigas. 1947 m. vyskupas M. Reinys buvo suimtas, apkaltintas antitarybine veikla ir nuteistas 8 m. kalėjimo. Orderį suėmimui pasirašė Rainių miškelio tragedijos bendrininkas P. Raslanas. 1953 m. vyskupas M. Reinys mirė Vladimiro kalėjime. Vyskupo M. Reinio kapas nežinomas. Paskutiniu metu dedamos pastangos surasti vyskupo M. Reinio kapą ir jo žemiškuosius palaikus parvežti į Lietuvą.

Bet štai po 40 metų atrodytų, jog atėjo metas kai kuo ir pasidžiaugti, išaušo Tautos atgimimo pavasaris: grąžinta Vilniaus Arkikatedra, šv. Kazimiero bažnyčia, Klaipėdos Taikos Karalienės šventovė, kai kurios provincijos bažnyčios; Vilniuje, Pašilaičių-Justiniškių mikrorajonų susidūrime, leista statyti naujus maldos namus. Papūtė nauji vėjai, į religiją pradėta žiūrėti kitu, blaivesniu požiūriu. Tie, kurie anksčiau neigė krikščionišką moralę,

dabar kviečia kunigus bendradarbiauti — kelti tautoje dorą, žadinti dvasingumą; ragina bendromis jėgomis kovoti prieš moralinio sugedimo apraiškas: nesąžiningumą, girtuokliavimą, narkomaniją, palaidumą. Žvelgdami į paskutinių mėnesių įvykius Tėvynėje, džiaugiamės ir dėkojame Dievui už Jo išmintingo veikimo patvarkymus, už tą globą, patirtą švč. Mergelės Marijos, mūsų krašto globėjų šv. Kazimiero bei palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio užtarimu; dėkojame ir kartu meldžiame dangų ir toliau globoti mūsų Tautą, einančią atgimimo keliu.

Taigi, atėjo metas melstis ir darbuotis... Mūsų bažnyčios yra maldos namai, dar daugiau — jos yra Dievo namai. Neužilgo per šv. Mišias Kristus nužengs ir pasiliks mūsų tarpe, kviesdamas pas save visus žmones: "Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate apsunkinti, ir aš jus atgaivinsiu."

Arkikatedra nuo šiol bus Tiesos, Gėrio ir Grožio skleidėja ir ugdytoja. Nuo šiol joje bus skelbiamas Kristaus mokslas, aiškinamos tikėjimo tiesos: kūdikiams ir suaugusiems bus teikiamas krikštas, vaikučiai priims Pirmąją Komuniją ir Sutvirtinimo sakramentą, jaunavedžiai gaus krikščioniškos santuokos palaiminimą, nusidėję — kalčių atleidimą; čia tūkstančiai tikinčiųjų semsis malonių iš šv. Mišių ir Komunijos. Arkikatedroje tikintiesiems bus teikiami visi religiniai patarnavimai, kaip ir kiekvienoje kitoje parapijinėje bažnyčioje. Branginkime šią atgautą šventovę, uoliai dalyvaukime pamaldose. Sekmadieniais vyks jaunimui skirtos pamaldos, kviečiame jaunimą dalyvauti, kad, pažinęs Kristaus mokslą, Eucharistinės liturgijos malonėmis pastiprintas jis būtų doras ir dvasingas. (...).

Atminkime, kad žmogui reikia ne tik kasdienės duonos, bet ir dvasinės. Bendraudami su Kristumi, atsigaivinsime dvasia, sustiprėsime. Kristus — Tiesa, Kelias ir Gyvenimas, jis rodo ir veda mus tikruoju gyvenimo keliu.

Su Tautos atgimimo pavasariu atėjo ir metas dirbti, siekti dvasinės pažangos, kurti doresnį rytojų. "Melstis ir darbuotis!" — yra krikščioniško gyvenimo šūkis. Iš maldos tetrykšta jėga darbui, o iš darbo teplaukia šviesa maldai. Vykstant dvasiniam tautos atgimimui, negailėkime jėgų savęs tobulinimui ir kitų dvasinei pažangai. Protui šviesos semkimės iš Kristaus Evangeli-

jos. Nepasitenkinkime religinėmis žiniomis, įgytomis vaikystėje. Kas taip elgiasi, panašus į suaugusį, o neretai ir į pražilusį žmogų, besistengiantį tilpti į vaikystėje nešiotus marškinėlius; todėl praplėskime ir pagilinkime savo religines žinias. Valiai stiprybės semkimės iš antgamtinio gyvenimo versmių — kasdieninės maldos, šv. Mišių ir Sakramentų praktikos. Palaikykime savyje gyvą krikščionišką dvasią, sukurkime tikrą krikščionišką asmenybę. Tik būdami asmenybėmis sugebėsime kitiems parodyti meilės, pagarbumo, pakantumo ir padėti tiems, kurie reikalingi mūsų pagalbos, dvasinės ar fizinės. Tad uoliai vykdykime apaštalo šv. Pauliaus nurodymą: "Broliai, saugokitės pikta, darykite gera, karštai mylėkite kitus brolius tikra meile, lenktyniaukite savitarpio pagarba, gyvenkite vienybėje ir taikoje, blogį nugalėkite geru."

Visi turime jausti didžią atsakomybę už Tautos dabartį ir ateitį. Tauta bus stipri, dora ir kilni, kai mes būsime tikri lietuviai ir geri katalikai, kai būsime darbštūs ir sąžiningi, blaivūs, skaistūs, vieningi ir taikingi; todėl savo tolesnį gyvenimą ir darbus ryžkimės tvarkyti uoliai vykdydami šv. Pauliaus raginimą: "Broliai supraskime, koks dabar laikas, išmušė valanda pabusti iš miego. Naktis praėjo, diena prisiartino. Nusimeskime tamsos darbus... (...) būkime uolūs ir darbštūs."

Kristui laiminant, jo malonėms padedant, švč. Mergelei Marijai, Aušros Vartų Gailestingumo Motinai ir mūsų globėjams užtariant, prasmingai praleiskime Eucharistinius metus, uoliai darbuodamiesi, nuoširdžiai melsdamiesi savo sielos atsinaujinimui ir visos Lietuvos, Marijos žemės ir Kryžių šalies, dvasiniam atgimimui. Amen. (Kalba taisyta —red. past.)

Žemiau pateikiame Vilniaus Kurijai Aukščiausiojo Teismo atsiųstų dokumentų nuorašą.

Pranešėjas J. Burneikis Baudžiamoji byla Nr. 8K+2/89 1989 m.

NUTARIMAS

Vilnius

1989 m. vasario 20 d.

Lietuvos TSR Aukščiausiojo teismo teisminė baudžiamųjų bylų kolegija, susidedanti iš pirmininkaujančių J. Burneikio, narių L. Žilienės ir St. Čatrausko, dalyvaujant prokurorui A. Kirijenkai, viešame teisiamajame posėdyje priežiūros tvarka išnagrinėjo baudžiamąją bylą pagal Lietuvos TSR prokuroro priežiūrinį protestą dėl Ypatingojo pasitarimo prie TSRS valstybės saugumo ministro 1947 m. lapkričio 15 d. nutarimo, kuriuo: Reinys Mečislovas, Jeronimo, gim. 1884 m. Utenos apskr. (Zarasų raj.) Madagaskaro km., turintis aukštąjį teologinį išsilavinimą, iki suėmimo gyv. Vilniuje Pilies gt. Nr. 8-1, pagal RTFSR 1926 m. BK 17 str. ir 58-1a str. 58-10 str. 2 d. ir 58-11 str. įkalintas aštuoneriems metams už tai, kad priklausė (iki 1926 m.) Lietuvos respublikoje veikiančiai krikščionių demokratų partijai ir jos vadovaujančiam centriniam organui. Vedė aktyvią kovą prieš TSRS — rašė ir skelbė antitarybinius melagingus straipsnius. Didžiojo Tėvynės karo metais antitarybiniais straipsniais ir pamokslais kvietė Lietuvos gyventojus kovai prieš TSRS. 1944 m. rugsėjo mėn. dalyvavo Lietuvos vyskupų pasitarime, kuriame svarstė Tarybų valdžiai priešiškus klausimus.

1945 m. gruodžio mėn. įtikinėjo vysk. Vincentą Borisevičių nebendrauti su valdžios organais.

Lietuvos TSR prokuroras, laikydamas, kad M. Reinio veikloje, už kurią jis buvo kalinamas, nėra nusikaltimo sudėčių, numatytų RTFSR 1926 m. BK 17 str. ir 58-1a str., 58-10 str. 2 d. ir 58-11 str., prašo panaikinti Ypatingojo pasitarimo nutarimą, o baudžiamąją bylą prieš M. Reinį nutraukti.

Teisminė baudžiamųjų bylų kolegija, išklausiusi teismo nario pranešimą, prašiusį patenkinti paduotą protestą, nustatė:

Sutinkamai su RTFSR 1926 m. BK 4 str. pagal Tarybų Sąjungos baudžiamuosius įstatymus atsakė užsieniečiai tik už nusikaltimus, padarytus jos teritorijoje.

RTFSR 1926 m. BK įsigaliojo Lietuvoje nuo 1940 m. gruodžio 1 d. Todėl M. Reinys už veiklas, padarytas kitos suverenios valstybės — Lietuvos Respublikos teritorijoje (iki 1940 m. rugpjūčio 3 d.) neatsakė pagal RTFSR baudžiamuosius įstatymus, jeigu jos ir būtų nusikalstamos.

Tačiau M. Reinio veikla — priklausymas suverenios valstybės — Lietuvos Respublikos Krikščionių demokratų partijai, jos vadovaujančiam centrui ir dalyvavimas jos veikloje yra nenusikalstamas.

Bylos įrodymais nustatyta, kad M. Reinio veikla 1940-1947 m. buvo nukreipta ne prieš Tarybų valdžią, o į tai, kad apginti dvasininkijos ir tikinčiųjų teises, garantuotas Lietuvos TSR Konstitucijos. Todėl ir ši veikla nebuvo nusikalstama. Dėl pasakyto prokuroro protestas tenkintinas.

Teisminė baudžiamųjų bylų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos TSR BPK 5 str. 2 p. ir 425 str. 2 p., nutarė:

Lietuvos TSR prokuroro priežiūrinį protestą patenkinti. Ypatingojo pasitarimo prie TSRS valstybės saugumo ministro 1947 m. lapkričio 15 d. nutarimą panaikinti. Baudžiamąją bylą prieš Reinį Mečislovą, Jeronimo nutraukti, nesant jo veikloje nusikaltimo sudėties.

Pirmininkaujantis J. Burneikis
Nariai: L. Žilienė, St. Petrauskas
Herbinis antspaudas:
Lietuvos TSR Aukščiausiasis teismas

(1989 m. sausio 7 d. Vilniaus dailininkų namuose viešame susirinkime buvo atkurta Ateitininkų federacija. 1989 m. vasario 26 d. įvyko Dailininkų namuose jaunų ateitininkų susirinkimas, kuriame dalyvavo ir svečias Petras Cidzikas):

JAUNIMO ORGANIZACIJOS
Atsikuria "Ateitininkų" sąjunga

1989 m. sausio 7 d. į Vilniaus Dailininkų namus susirinko ateitininkai sendraugiai, visuomenės atstovai, studentai ir moksleiviai atkurti "Ateitininkų" sąjungą, t.y. supažindinti dabartinį

jaunimą su sąjungos istorija, jos tikslais, visiems kartu aptarti organizacijos veikimo galimybes šiandien.

Susirinkimą bendra malda pradėjo kun. Vaclovas Aliulis. Į Prezidiumą buvo pakviesti: garbės narė prof. Stasio Šalkauskio našlė J. Šalkauskienė, buvęs politinis kalinys, ateitininkas sendraugis Viktoras Petkus, mokytojas Vytautas Toleikis. Susirinkimui pirmininkavo Sąjūdžio Seimo tarybos narys Arvydas Juozaitis. Sekretoriauti buvo pakviesta Daiva Kuzmickaitė.

A. Juozaitis susirinkimą pradėjo žodžiais: "(...) Šiandien bandysime apžvelgti, kaip susitelkę protingai galėtume prikelti viešam gyvenimui katalikiško gyvenimo principus ir visų pirma jaunimo tarpe." Pirmoje susirinkimo dalyje kalbėjo pranešėjai, beveik visi jie ateitininkai sendraugiai: kun. V. Aliulis, gydytojas V. Rastenis, psichologė doc. Giedrė Butkienė, J. Mikulevičius, mokytojas Vytautas Toleikis, J. Antananitis. Jie glaustai supažindino susirinkusius su "Ateities" istorija, veiklos principais, uždaviniais ir ideologija.

Kun. V. Aliulis palietė "Ateitininkijos" ideologijos klausimus, akcentavo, kad katalikiško jaunimo sąjunga "Ateitis" yra plataus lavinimosi sąjunga, kurios tikslas plati, brandi asmenybė; tai šviesi, nuotaikinga, dainuojanti ir giedanti organizacija. Jos tikrais nariais gali būti tik praktikuojantys katalikai, prijaučiantys organizacijos ideologijai — kandidatais. Ateitininkai į savo gretas kvies jaunimą, kuriam tikėjimas, humanistiniai siekiai — dora, artimo ir Tėvynės meilė dar neprarado savo tikrosios reikšmės.

Nuskambėjo ateitininkų šūkis — "Visa atnaujinti Kristuje!" Sendraugiai prisiminė karo ir pokario metais žuvusius, nekaltai nukankintus ateitininkus: prof. Praną Dovydaitį, vyskupą Vincentą Borisevičių, vyskupą Mečislovą Reinį, Skrupskelį ir kt. Susirinkusieji visi kartu už juos pasimeldė.

Doc. psichologė G. Butkienė kalbėjo apie žmogaus laimės sąlygas: "Psichologiniu požiūriu žmogus laimingas tik tada, kai jaučia tarpusavio bendrumo jausmą ir artimą ryšį su Dievu. Tokiomis sąlygomis jis išgyvena pilnatvės jausmą ir būna laimingas."

Mokytojas V. Toleikis savo pranešime palietė pokario repre-

sijas, stagnacijos laikus, kurie mūsų visuomenę pavertė totalitarinio melo visuomene. Nemaža dalis tautiečių ilgus metus slėpė, o kai kurie ir šiandien tebeslepia savo įsitikinimus ir pažiūras, neatlaikę spaudimo, pasuko žmogų demoralizuojančiu veidmainystės keliu. Mokytojas išreiškė savo tvirtą nusistatymą, kad ateitininkai moksleiviai neturi būti pogrindininkais; kaip pionieriai, komjaunimas ar skautai jie turi ir gali teisėtai veikti mokykloje. Tai ne religinė, o visuomeninė organizacija. Ateitininkams gali būti siūloma kurtis tik prie bažnyčių, tokiu atveju logiškai mąstant, komjaunimas turėtų būti uždraustas mokykloje ir glaustis prie CK. Sendraugis mokytojas J. Antanaitis jau 55 metai kai save laiko šios organizacijos nariu, jis palaikė savo kolegos mintį, kartu akcentavo, kad ateitininkija negali ir neturi tikėtis lengvo kelio; pabrėžė mokslo svarbą. Jo žodžiai: "Jei lietuvių tauta atgimsta, turi atgimti ant universalaus pagrindo."

Antroje susirinkimo dalyje buvo aptarti praktiniai-diskusiniai atsikuriančios Sąjungos klausimai. Ateitininkijos dvasios tėvu išrinktas kun. V. Aliulis. Buvo išrinktas ir organizacinis komitetas iš 17 žmonių, kuris savo tarpe aptarė kai kuriuos steigiamojo suvažiavimo pasiruošimo klausimus; maždaug pramatė jo laiką — gegužės mėn., Ateitininkijos veikimo galimybes. Aptarti ateitininkų židinių kūrimosi klausimu pirmininku išrinktas gydytojas V. Rastenis, bibliotekininku ir iždininku V. Petkus. Sendraugiai pasiūlė atgaivinti ateitininkų leidinius "Ateitį" ir "Židinį".

Pagal senus ateitininkų papročius, atsistojus visai auditorijai, V. Petkus paskelbė Ateitininkų federacijos atkūrimo Lietuvoje aktą. Po aktu pasirašė susirinkime dalyvavę sendraugiai, atskirų korporacijų atstovai. Baigiantis susirinkimui, sendraugiai sugiedojo ateitininkų himną.

* * *

1989 m. vasario 26 d. 12 val. Vilniuje, Dailininkų namuose, įvyko jaunų ateitininkų susirinkimas. Vilniaus Katedroje 10 val. jaunimui skirtų maldų metu buvo meldžiamasi už organizacijos atsikūrimo ir jos darbo sėkmę.

Į susirinkimą atvyko atstovai iš Vilniaus, Kauno, Alytaus, Prienų, Kapsuko, Kybartų, Raseinių, Vilkaviškio ir kt. Lietuvos vietų. Daugiau tris valandas ateitininkų dvasios tėvas kun. V. Aliulis, organizacinio komiteto nariai kartu su jaunaisiais ateitininkais svarstė atsikuriančią sąjungą liečiančius klausimus.

Dvasios tėvas apžvelgė organizacijos tikslus, mokytojas V. Toleikis moksleivių ateitininkų veiklos galimybes, Saulius Galadauskas nagrinėjo veiklos formas, Kazimieras Kryževičius skaitė pranešimą tema "Mokytojų dalyvavimas Ateitininkijoje". Kauno "Kazimiero" kuopos ir Panevėžio ateitininkų atstovai papasakojo apie savo veiklą. Viena pirmųjų ateitininkų kuopų susikūrusi Kapsuke.

Susirinkime dalyvavęs svečias, Politinių kalinių išlaisvinimo komiteto narys Petras Cidzikas, palinkėjo jauniesiems ateitininkams pirmųjų krikščionių dvasia, su giliu brandumu ir energija įsijungti į darbą dėl atgimstančios Tautos.

Ateitininkų federacijos atkūrimo Lietuvoje aktas

Lietuvos sostinėje Vilniuje 1989 m. sausio 7 d. susirinkę ateitininkai sendraugiai, buvusieji ateitininkai sendraugiai, buvę ateitininkai studentai ir moksleiviai bei visuomenės atstovai po įvairiausių negandų ir išgyvenimų iškilmingai skelbia apie Ateitininkų federacijos atkūrimą Lietuvoje, iš naujo patvirtindami, kad "Ateitininkų judėjimas ir savo kilme, ir savo uždaviniais yra lietuvių tautai antrasis, būtent, dvasinis atgimimas, kuris, iš vienos pusės, suteikia pastarajam aukštesnės, neprarandamos reikšmės. Todėl ateitininkas turi būti pasiryžęs, tarnaudamas kartu Dievui ir Tėvynei, padėti visas pastangas aukščiausiajam savo tikslui realizuoti:

"Visa atnaujinti Kristuje!"

Kartu tvirtai pareiškiame, kad mūsų išeivija ir politiniai tremtiniai yra vienas bendras lietuvių tautos kūnas, o jų tarpe veikiantieji ateitininkai yra mūsų broliai ir sesės.

Ir toliau sunkioje kovoje už savo tautinę egzistenciją mūsų veiklos pagrindu pasilieka įsitikinimas, kad "priklausymas prie

Ateities judėjimo privalo būti ateitininko suprantamas kaip sąmoningas, nenuilstamas ruošimasis tapti karštu Lietuvos patriotu, aiškiai susipratusiu kataliku, tikru inteligentu šviesuoliu, aktyviu veikėju visuomenininku ir geru savo profesijos specialistu."

Tolesnėje savo veikloje ateitininkija vadovausis nuo 1911 m. einančiąja jos ideologine ir organizacine patirtimi, tobulinta mūsų didžiųjų tautos vyrų Stasio Šalkauskio, Prano Kuraičio, Prano Dovydaičio, Stasio Ylos ir kitų.

Tepadeda mums Dievas!

Pasirašo ateitininkai sendraugiai ir buvusieji studentai ir moksleiviai ateitininkai:

Julija Šalkauskienė — "Giedros" korporacija
Juozas Simokaitis — Ž. Ū. Akademija
Algimantas Šuminas — Utenos gimnazija
Vincas Rastenis — Utenos gimnazija
Elena Gabulaitė — "Birutės" korporacija
Emilija Šešekaitė-Mackevičienė — "Birutės" korporacija
Juozas Mackevičius — "Neringiečiai", Klaipėda
Povilas Šilas — Vilnius
Nijolė Sadūnaitė — Vilnius
Jonas Stašaitis — Raseinių gimnazija
Kazys Kryževičius — Rietavo gimnazija
Liudas Dambrauskas — Kėdainių gimnazija
Viktoras Petkus — Raseinių gimnazija
Jonas Boruta — Kauno "Grandies" korporacija
Gustavas Gudanavičius — Kauno Vytauto Didžiojo Universitetas
Emilija Jakševičiūtė-Adiklienė — sendraugė
Jadvyga Bieliauskienė — Palangos gimnazija
Julija Kuodytė — "Gajos" korporacija
Chmieliauskaitė — "Gajos" korporacija
Alma Mikličienė — Rokiškio gimnazija
Bronė Gudelienė — "Birutės" korporacija
Monika Gavėnaitė — Ukmergės gimnazija
Albina Pajauskaitė — Kupiškio gimnazija

Visiems Trokštantiems Atnaujinti
Tėvynę Kristuje

Ateitį regim Tėvynės laimingą,
Šviečia mums kryžius ant jos vėliavos
Stokime drąsiai į kovą garbingą —
Dirbkim, kovokime dėl Lietuvos!

Kristaus tartas žodis, it išganymo sėkla, išleido šaknis pagoniškose mūsų protėvių širdyse ir augdamas tapo nedaloma lietuvių tautos dvasios, kultūros ir pasaulėjautos dalimi. XX a. pradžioje Lietuvoje kylanti tautinio atgimimo banga turėjo įgauti aukštesnį dvasinį turinį. 1911 m. įkurtos "Ateities" organizacijos judėjimas savo kilme ir uždaviniais tapo antruoju, dvasiniu atgimimu, kuris, remdamasis tautiniu, suteikė pastarajam aukštesnę neprarandamą reikšmę. Į "Ateities" organizaciją su šūkiu "Visa atnaujinti Kristuje!" būrėsi besimokantis katalikiškas jaunimas tarnauti Dievui ir Tėvynei. Ateitininkijos veiklos vaisius buvo Lietuvos nepriklausomybės metais išaugusi gausi ir didžiai pasitarnavusi Tėvynei katalikų inteligentų karta. Ateitininkų leidžiama spauda — ("Ateitis", "Studentų dienos", "Židinys", "Naujoji Romuva" ir kt.) švietė ir lavino jaunimą, kėlė ir žadino jų savimonę ir dvasinę kultūrą, Ateitininkų P. Dovydaičio, S. Šalkauskio, A. Maceinos, B. Brazdžionio, V. Mačernio, A. Vaičiulaičio, J. Keliuočio ir kitų darbai neatsiejami nuo Lietuvos kultūros istorijos.

Lietuvai praradus laisvę ir nepriklausomybę, prieš visą tautą buvo vykdoma genocido ir nutautinimo politika, siautėjo valstybinis ateizmas, nuožmus Bažnyčios persekiojimas, kultūros ir tradicijų naikinimas, melas ir veidmainystė. Visa tai pažeidė tautos šaknis, sudarkė jaunimo moralę ir tikėjimą. Tačiau ateitininkų dvasia nepalūžo, jų tikslai ir idealai liko gyvi ir aktualūs lietuvių tautos sąmonėje.

Kreipiamės į visus geros valios žmones, tikinčius ateitininkų idėjomis ir norinčius prisidėti prie šio kilnaus judėjimo atgaivinimo. Kelkimės — tikėdami — ir savo pavyzdžiu bei darbais kelkime kitus! Darbais — dideliais ir mažais — įkūnykime atei-

tininkų idėjas, kad sklindantys po Lietuvą ateitininkų himno žodžiai neskambėtų tuščiai. Organizuokimės ir atkurkime! Burkime vaikus ir jaunuolius į ateitininkų kuopas ir būrelius, aiškinkime krikščionybės tiesas, kartu skaitykime ir nagrinėkime Šventą Raštą, S. Šalkauskio, A. Maceinos ir kitų katalikų šviesuolių veikalus, kurkime ateitininkų bibliotekėles, skatinkime jaunųjų kūrybą, renkime teminius vakarus, diskusijas, rinkime medžiagą apie savo krašto ateitininkus sendraugius, užmegzkime su jais ryšius, siųskime žinias apie savo veiklą į organizacinį komitetą. Savo veikloje vadovaukimės pagrindiniais ateitininkų principais — siekti katalikiškumo, tautiškumo, inteligentiškumo, veiklumo, šeimyniškumo ir visuomeniškumo. Ruoškimės ateitininkų suvažiavimui.

Lankykime bažnyčią! Melskimės! Prašykime visose Lietuvos bažnyčiose jaunimui pamaldų.

Ateitininkai sendraugiai, mieli kunigai, mokytojai! Būkime jaunimui vadovais ir draugais! Ar girdime Kristaus balsą? Ar neužmigome kaip kadaise apaštalai Getsemanės sode?

Pabuskime, melskimės, dirbkime!

Telaimina mūsų ryžtą ir darbus Dievas!

Rašykite mums: 232001 Vilnius, Kretingos-16, "Ateitis" arba skambinkite telefonu 445616.

Ateitininkų Federacijos Atkuriamojo Komiteto vardu pasirašė:

Pirmininkas V. Rastenis

Dvasios vadas kun. V. Aliulis

Sekretorė D. Kuzmickaitė

* * *

(1989 m. lapkričio 11 d. Vilniuje įvyko Lietuvos moksleivių konferencija padėti atsikuriančioms jaunimo organizacijoms: būtent, skautų, ateitininkų, gediminaičių, kudirkiečių, jaunalietuvių ir kt.):

1988 m. lapkričio 11 d. Vilniuje įvyko Lietuvos moksleivių konferencija. Tuo pačiu metu įsisteigė Vilniaus Moksleivių tary-

ba ir moksleivių "Sąjūdis", kurių vienas iš uždavinių paremti atsikuriančias ar naujai besikuriančias organizacijas. Šiuo metu Lietuvoje atsikuria ir steigiasi šios jaunimo organizacijos: skautų ir ateitininkų sąjungos, gediminaičiai, kudirkiečiai, jaunalietuviai, "Lituanicos" draugija ir kt. Apie kai kurias iš jų plačiau.

1988 m. lapkričio 14 d. Vilniuje įsikūrė Lietuvos Skautų sąjungos atkūrimo štabas. Tikslas — atgaivinti Nepriklausomoje Lietuvoje veikusią Tarptautinę Skautų organizaciją. 1940 m., kada buvo sustabdyta Sąjungos veikla, ji vienijo skaitlingą 15,000 skautų šeimą. organizacija užsibrėžusi ugdyti visapusiškai harmoningą žmogų: savo krašto patriotą, mylintį Dievą ir pasiruošusį padėti artimui. Tai linksma, sportiška, veikli jaunimo organizacija. Skautų šūkis: Dievui, Tėvynei, Artimui!

1989 m. vasario 12 d. Vilniuje, Statybininkų rūmuose, įvyko pirmoji šventinė Lietuvos skautų sueiga. Kartu su žilagalviais skautais susirinko jaunieji skautai kandidatai. Sueigą pradėjo Nepriklausomos Lietuvos skautas, Sąjungos atkūrimo štabo narys Feliksas Šakalys. Jis trumpai apžvelgė skautų istoriją, pakvietė senuosius skautus paremt naujai atsikuriančią sąjungą, savo patyrimu prisidėti prie jos augimo ir suklestėjimo.

Sueigos metu skautus sveikino Vilniaus Moksleivių taryba, Ateitininkų organizacija, Demokratų partijos, "Laisvės lygos" ir "Sąjūdžio" atstovai, pasisakė Tremtinių klubo nariai, atstovas iš Latvijos, svečiai iš JAV, Venecuelos. Visi jie džiaugėsi atsikuriančia Skautų sąjunga, linkėjo jai kuo geriausios kloties. Apie Amerikos skautus ir jų norą bendraut su Tėvynėje atsikuriančiais skautais papasakojo iš JAV grįžęs rašytojas Kazys Saja.

Visuomenėje skautai sutinkami palankiai. Tai bene greičiausiai ir masiškiausiai atsikurianti organizacija. Š.m. balandžio mėnesį skautai ruošiasi sušaukti savo steigiamąjį suvažiavimą.

Iš valdžios pusės skautus buvo bandoma paversti komjaunimo ir pionierijos padaliniu, neleisti skautams ištrūkti iš jų globos. Kai kas yra suinteresuotas ir bando iš skautavimo pašalinti religiją arba pasiekti bent tiek, kad religija ir jos praktika būtų privatus kiekvieno nario, bet ne visos Sąjungos reikalas. Ir vis tik atrodo, kad skautai ryžtingai kovoja už savistovią organizaciją, kurios veikla pilnai realizuotų obalsį: **Dievui, Tėvynei, Arti-**

mui! Lietuvos Skautų sąjungos atkūrimo štabas ir senieji skautai sakosi susirūpinę religiniu jaunimo auklėjimu, jų manymu, spragas tikėjime būtų galima bandyti užpildyti šeštadieninėmis paskaitomis; štabas į organizaciją leidžia priimti tik tikinčius arba pasiryžusius gilintis tikėjimo tiesose narius. Štabas leidžia savo laikraštėlį "Lietuvos skautas".

* * *

Gediminaičiai save laiko persitvarkymo vaikais. Organizacija gimė ir labiausiai susibūrusi Vilniuje. Jos tikslas — atstatyti Gedimino pilį su visais jos bokštais. Gediminaičiai siekia atstatyt ne tik regimą istorinę pilį; kartu su pilimi turi dvasiniai prisikelti Lietuva. Tai sunkus, ilgų dešimtmečių darbas. Savo tikslo jie numato siekti 3 kryptimis: religija (propaguoja pagonybę, kitų religijų atžvilgiu — tolerantiški), tautos papročiais, amatais.

Organizacijos struktūra labai romantiška. Ji paremta senovės lietuvių valdymo sistema, jų terminologija: nariai suskirstyti pulkeliais, pulkais, pilimis; jiems vadovauja vaidilučiai, vaidilutės, kriviai. Organizacija jau turi apie 100 narių, tai vaikų organizacija, joje beveik nėra suaugusių. Gediminaičiai leidžia savo laikraštėlį "Geležinis Vilkas".

Gegužės 7-9 d.d. jie ruošiasi sušaukti savo steigiamąjį suvažiavimą.

* * *

Jaunalietuviai. Tai atsikurianti organizacija. Ji įkurta Nepriklausomoje Lietuvoje 1920 m. Organizacija į savo eiles priima visą Lietuvos jaunimą, neskirstant jo į kaimo ir miesto, moksleivius, studentus ar darbininkus. Organizacijos veikla nukreipta į dvasingumą, tautinį sąmoningumą. Jaunalietuviai smerkia antireliginę propagandą kaip sąžinės prievartavimą. Savo nariams siūlo studijuoti lietuvių filosofų: S. Šalkauskio, A. Maceinos raštus. Tai maksimalistinė jaunimo organizacija, jos tikslas — Nepriklausoma Lietuva.

* * *

1987 m. įsisteigė "Lituanicos" draugija. Jos uždavinys suartinti lietuvišką jaunimą, gyvenantį ar studijuojantį už Lietuvos ribų, labiausiai Sąjungoje. Draugijai gali priklausyti bet kurios organizacijos narys. Tikėti ar netikėti — asmeninis nario reikalas. Liepos 15 d. "Lituanicos" draugija ruošias sušaukti savo steigiamąjį suvažiavimą.

(Savo pareiškime TSKP CK Generaliniam sekretoriui M. Gorbačiovui Lietuvos kunigai prašo leisti vyskupui Julijonui Steponavičiui grįžti iš tremties ir užimti turėtas Vilniaus vyskupijos vyskupo pareigas):

PAREIŠKIMAI IR PROTESTAI

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Lietuvos katalikų kunigų ir tikinčiųjų

P a r e i š k i m a s

Reikalaujame, kad J. E. Vilniaus vyskupui Julijonui Steponavičiui būtų leista grįžti iš Žagarės tremties į Vilnių ir netrukdomai eiti savo pareigas.

1988.10.22.

Pasirašė tikintieji:

Vilnius — 1569 Kaišiadorys — 487

Širvintos — 84 Lazdijai — 1296

Kalvarija (Kapsuko raj.) — 713

Keturvalakiai (Vilkaviškio raj.) — 333

Šeštokai (Lazdijų raj.) — 300

Šeduva (Radviliškio raj.) — 300

* * *

(Pareiškimas LKP CK sekretoriui A. Brazauskui, Ministrų tarybos pirmininkui V. Sakalauskui ir J. E. kard. V. Sladkevičiui Politinių kalinių ir tremtinių globos grupės, kur prašoma, kad vysk. Julijono Steponavičiaus sugrįžimas nebūtų varžomas jokiu oficialiu dokumentu. Pasirašė 6 politiniai kaliniai):

LKP CK Sekretoriui A. Brazauskui
LTSR Ministrų Tarybos Pirmininkui V. Sakalauskui

Nuorašas:
Lietuvos Kardinolui J. E. V. Sladkevičiui

Politinių kalinių ir tremtinių globos grupės

P a r e i š k i m a s

Džiaugdamiesi sugrįžus iš tremties politkaliniams į Lietuvą, dar ryškiau jaučiame įsisenėjusią gilią žaizdą — mus jaudina jau 28 metus, 1961.01.18 trunkanti Vilniaus vyskupo Julijono Steponavičiaus tremtis Žagarėje.

Vyskupo J. Steponavičiaus 1975.09.15 pareiškime LTSR Ministrų Tarybos pirmininkui J. Maniušiui sakoma: "Aš iki šiol nežinau, dėl ko, už ką ir kuriam laikui esu ištremtas". Nesutarimų su valdžia, religinių kultų tarybos įgaliotiniu J. Rugieniumi būta tik dėl to, kad kišimąsi į bažnytinius reikalus vyskupas J. Steponavičius atsakydavęs pagal sąžinės ir pašaukimo balsą. Dėl vyskupo sugrąžinimo siųsta daug pareiškimų, prašymų, tačiau veltui.

Norime priminti Popiežiaus Jono-Pauliaus II žodžius iš 1980.03.20 sveikinimo J. Steponavičiui Jo 25-ųjų vyskupo tarnybos metinių proga: "...tebūnie Tau pareikšta pelnyta pagarba, kurią iš visos širdies siunčiame už Tavo gryniausią tikėjimą, ganytojišką uolumą, dvasios bei intelektualines savybes ir įžymius nuopelnus, kuriuos įsigijai kilniai ir visu stropumu vykdydamas šventąsias tarnybos pareigas, rūpindamasis žmonių sielų išganymu. Tai šventai tarnybai ruošdamasis ir ją uoliai vykdydamas,

praleidai beveik visą gyvenimą, eidamas šviesiais pėdsakais tų praeityje gyvenusių vyrų, kurie, didesnės Dievo garbės ir Katalikų Bažnyčios gerovės siekdami, uoliai ir ištvermingai darbavosi ir Viešpatį Jėzų nuostabiai išpažino žodžiais ir darbais.“

Toks reiškinys kaip ištremtas vyskupas yra aiškus anachronizmas. Tai politinis iššūkis. Argi dar nesibaigė karingojo ateizmo epocha?

Prašome, kad oficialiu dokumentu būtų sankcionuotas nevaržomas jokiomis išlygomis vyskupo Julijono Steponavičiaus sugrįžimas į savo postą, net ir tuo atveju, jei tremta buvo tik pateikus žodinį ultimatyvų reikalavimą.

Vilnius, 1988.12.05.

Pasirašė:

Jadvyga Bieliauskienė	Birutė Burauskaitė
Jonas Kareniauskas	Vytautas Milvydas
Nijolė Sadūnaitė	Zita Vanagaitė

* * *

(Lietuvos katalikų pareiškimas M. Gorbačiovui, kur prašoma leisti dėstyti tikybą mokyklose, internatuose ir kitur. Pasirašė keli tūkstančiai tikinčiųjų):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Lietuvos katalikų

P a r e i š k i m a s

Šiais persitvarkymo laikais visi norime prisidėti prie visuomenės dvasinio ir moralinio atsinaujinimo. Tuo tikslu mes, Lietuvos tikintieji, prašome, kad kunigams ir tam pasiruošusiems pasauliečiams būtų leista sistemingai dėstyti tikėjimo tiesų ir doros mokslą mokyklose, internatuose ir bažnyčiose susirinkusioms jaunimo grupėms.

Pasirašė tikintieji:

Vilnius — 533	Lazdijai — 1053

Simnas (Alytaus raj.) — 1097 Vilkaviškis — [illegible]40
Keturvalakiai (Vilkaviškio raj.) — 321
Kalvarija (Kapsuko raj.) — 719
Švenčionėliai (Švenčionių raj.) — 866
Adutiškis (Švenčionių raj.) — 367
Krikštonys (Lazdijų raj.) — 371
Uliūnai (Panevėžio raj.) — 169

(Lietuvos katalikų pareiškimas M. Gorbačiovui, prašant atšaukti TSRS Ministrų Tarybos nutarimą, kuriame leidžiama padidinti alkoholinių gėralų gamybą):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Lietuvos katalikų

P a r e i š k i m a s

Prašome atšaukti TRS Ministrų Tarybos 1988 m. rugsėjo 12 d. nutarimą, pagal kurį padidinama alkoholinių gėrimų gamyba. Prašom kovoje su girtavimu laikytis 1985 m. nutarimo. "Girtais" rubliais ramstomas biudžetas — valstybei gėda, o liaudžiai — nelaimių šaltinis.

1988.11.27.
Pasirašė tikintieji:
Lazdijai — 1352 Vilkaviškis — 859
Kalvarija (Kapsuko raj.) — 713
Sangrūda (Kapsuko raj.) — 125
Uliūnai (Panevėžio raj.) — 166
Skardupiai (Vilkaviškio raj.) — 35
Keturvalakiai (Vilkaviškio raj.) — 323
Mišrios parapijos — 52

(Lietuvos katalikų pareiškimas M. Gorbačiovui dėl nusiaubto Panų kalno, kur buvo nugriauta koplyčia ir kryžiai. Prašo įsakyti tarybinės valdžios pareigūnams viską vėl atstatyti):

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui M. Gorbačiovui

Nuorašas:
Lietuvos Vyskupams

Lietuvos katalikų

P a r e i š k i m a s

1982 metų balandžio 2-3 d. naktį tarybinės valdžios pareigūnai vandališkai nusiaubė tikinčiai liaudžiai brangų istorijos paminklą — Panų kalną, esantį Pasruojo kaime, Telšių rajone. Ateistai nugriovė ten stovėjusią Marijos koplyčią, sudaužė statulas, sunaikino pastatytus kryžius. Panų kalnas tikinčios liaudies gerbiamas nuo 1626 metų. Tuo laiku į Lietuvą įsiveržusios švedų kariuomenės kareiviai Panų kalnelyje išžudė ten pasislėpusias mergaites, kurios nesidavė kareivių išniekinamos. Iš pagarbos skaistybės kankinėms liaudis pastatė koplyčią bei visą eilę kryžių. Ta vieta buvo lankoma maldininkų.

Po 1982 metų vandališko kalno nusiaubimo tikintieji ne kartą bandė atstatyti kryžius, tačiau tarybinės valdžios pareigūnai tuoj pat juos nugriauna, o kryžių statytojus terorizuoja.

Prašome jus, Generalini Sekretoriau, įsakykite tarybinės valdžios pareigūnams, kad Panų kalnelyje būtų atstatyta koplyčia ir kryžiai, kad netrukdytų maldininkams lankyti šią istorinę vietą.

1988 m. Pasirašė tikintieji:

Simnas (Alytaus raj.) — 1027 Vilnius — 711
Krikštonys (Lazdijų raj.) — 368
Adutiškis (Švenčionių raj.) — 367
Švenčionėliai (Švenčionių raj.) — 821

P.S. Iš viso po šiuo pareiškimu jau yra pasirašę 62,952 asmenys.

* * *

(Viešai pareiškiama, kad 1989 m. vasario 16 d. atgaivinama Lietuvos Krikščionių Demokratų Partija (LKDP). Programai paruošti išrinktas teisininkas Povilas Šilas):

P a r e i š k i m a s

Remdamiesi 1989.02.10 sukurtos Lietuvos Krikščionių Demokratų partijos atgaivinimo grupės branduolio rezoliucija, skelbiame, kad 1989.02.16 atgaivinta Lietuvos Krikščionių Demokratų partija (LKDP).

Lietuvos Krikščionių Demokratų partijos garbės nariais yra kardinolas Vincentas Sladkevičius ir vyskupas Antanas Vaičius.

LKDP vadovausis 1904 m. sudaryta prelato Jono Mačiulio-Maironio, prelato Aleksandro Jakšto-Dambrausko, vyskupo Pranciškaus Bučio, pasitariant su palaimintuoju arkivyskupu Jurgiu Matulaičiu, kanauninku Juozu Tumu-Vaižgantu bei kitais, pirmąja LKD partijos programa, taipogi jos vėlesnėmis redakcijomis, pritaikant jas šių dienų realijoms.

LKD partijos programai bei įstatų paruošimo komisijai vadovauti išrinktas teisininkas Povilas Šilas.

LKD partijos atgaivinimo grupės branduolio, kuris susideda iš 13 asmenų, pirmininku išrinktas Viktoras Petkus, pavaduotoju kun. Edmundas Paulionis.

Besikuriančių LKD partijos grupių koordinavimas pavedamas Petrui Gražuliui ir Vytautui Bogušiui.

Minėti asmenys šias pareigas eina iki LKDP suvažiavimo, kuris numatomas vasarą.

Vilnius, 1989 m. vasario 16 d.

Viktoras Keturakis (LKDP narys nuo 1923 m.), Viktoras Petkus, kun. Edmundas Paulionis, kun. Vincentas Vėlavičius, kun. Alionidas Budrius, Povilas Šilas, Petras Gražulis, Vytautas Bogušis, Kazimieras Kryževičius, Kazimieras Momkus, kun. Kazimieras Gražulis, Alfredas Macijauskas, Jadvyga Bieliauskienė.

(Aprašomas Šv. Kazimiero relikvijų grąžinimas iš Šv. Petro ir Povilo bažnyčios į atnaujintąją koplyčią):

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Vilnius. 1989 m. kovo 4 d. karstas su šv. Kazimiero relikvijom iš Šv. apaštalų Petro ir Povilo bažnyčios vėl sugrįžo į Katedrą.

Jaudinanti šventė. Tą dieną vilniečiai ir svečiai, pilni pagarbios rimties, judėjo viena kryptim — Antakalnio link. Dar gerokai prieš 10 val., kada turėjo prasidėti šv. Mišios ir parapijos atsiveikinimas su šventojo karalaičio relikvijom, aikštė prieš bažnyčią buvo pilna žmonių, patekti bent į šventorių jau buvo neįmanoma. Tvarkingai Sąjūdžio ir bažnyčių atstovų tvarkoma minia neužėmė pagrindinio tako. Šventoriuje rikiavosi vėliavos — nemaža dalis maldininkų atsivežė savo parapijų vėliavas — jaunimas. Žmonės gyva garbės sargyba iki pat Katedros rikiavosi Antakalnio, Kruglevskio, Kostiuškos gatvėse, jaunimas fotografai įsitaisė ant namų stogų.

Šv. Mišias šv. Petro ir Povilo bažnyčioje celebravo J. E. Vilniaus vyskupas Julijonas Steponavičius, pamokslą pasakė bažnyčios klebonas kun. Pranciškus Vaičekonis. Pamokslininkas palietė 1950 m., kada, uždarius Katedrą, vienintelio Lietuvos šventojo relikvijoms grėsė pavojus būti sunaikintoms. 1952 m. spalio 9 d. vyskupo Paltaroko rūpesčiu iš Katedros neviešai jos buvo pervežtos į šv. Petro ir Povilo bažnyčią, kur išbuvo trisdešimt šešis su puse metų. Po šv. Mišių iškilminga procesija: priekyje kryžius, vėliavos, šimtai tautiniais rūbais pasipuošusio jaunimo, Kauno Kunigų seminarijos auklėtiniai, dėstytojai, Lietuvos vyskupai ir valdytojai, arti 100 kunigų ir tūkstančiai tikinčiųjų melsdamiesi pajudėjo link Katedros. Karstą su karalaičio šv. Kazimiero relikvijom, sveriantį maždaug 500 kg., visą kelią tarpusavy pasikeisdami nešė Tarpdiecezinės Kunigų seminarijos auklėtiniai. Maldingoj eisenoj klierikų choras giedojo šv. Kazimiero pamėgtą giesmę "Omni die..."; artėjant prie Katedros — šv. Kazimiero litaniją. Prie Arkikatedros durų trumpą sutikimo žodį pasakė katedros klebonas kun. Kazimieras Vasiliauskas. Vėliavos, jaunimas

su gėlėm ir verbom gyva garbės siena iš abiejų pusių pasitiko į savo pamėgtąją Katedrą sugrįžtantį Šventąjį Tremtinį. Karstas su šventojo relikvijom buvo padėtas presbiterijoje ant specialiai paruošto paaukštinimo.

Vien jaunimas užpildė didžiąją vidurinę Katedros navą; tik nedidelę dalį maldininkų talpino Katedra, likusieji rikiavosi Gedimino aikštėje ir čia per garsiakalbius sekė pamaldų eigą. Šv. Mišias koncelebravo: Lietuvos kardinolas Vincentas Sladkevičius, vyskupai — Julijonas Steponavičius, Antanas Vaičius, Juozas Preikšas, Vladas Michelevičius — Panevėžio vyskupijos valdytojas Kazimieras Dulksnys, kun. Algirdas Gutauskas, Seminarijos rektorius kun. Viktoras Butkus ir svečias iš Romos — šv. Grigaliaus universiteto profesorius Antanas Liuima. Šv. Mišioms vadovavo kardinolas V. Sladkevičius. Jos buvo laikomos pagal specialiai šiai iškilmei Apaštalų Sosto patvirtintus tekstus.

Pamaldose dalyvavo svečiai: iš Romos atvykę prof. A. Liuima ir buvęs Vatikano radijo lietuviškų laidų vedėjas kun. Vytautas Kazlauskas, iš kaimyninės Latvijos Rygos ir Liepojos vyskupo J. Carkov pasiuntinys bei grupė klierikų, Stačiatikių arkivyskupas Viktorinas. Atvyko maldininkų iš Estijos, Latvijos, Moldavijos, Baltarusijos.

Pamokslą pasakė kardinolas V. Sladkevičius. Neslėpdamas džiaugsmingo susijaudinimo, kardinolas pasveikino visus su iškilme, trumpai apžvelgė šv. Kazimiero biografiją ir sąlygas, padėjusias taip anksti subręsti šventumui; ragino maldininkus pasekti šv. Kazimiero pavyzdžiu. Pateikiame pamokslo ištrauką: "(...) Kovo 4 d. pirmą kartą mūsų padangėje pragysta vyturys, skelbiantis gamtos prisikėlimą. Vyturėlis neturi povo plunksnų, kuriomis žavėtų, neturi jis ir strauso didybės ar eiklumo. Jis labiau panašus į mažą, pilką žemės grumstelį, giedantį padangėje, tačiau užtenka vienos jo giesmės, kad padangė pradėtų virpėti pavasariniu džiaugsmu. Mūsų maža tauta turėtų būti panaši į vyturį. Mes taip pat neturime povo plunksnų... Mes kaip tas pilkas grumstelis tarp pasaulio tautų, tačiau ir mes galime ir turime būti reikšmingi. Tautos atgimimo vyturys žadina mus pavasariniam darbui — atsinaujinimui. Atidarykime savo širdies langus šviesai, saulei, orui ir vyturio giesmei. Paskutiniai laikai į mūsų šir-

dis įdėjo ne vienerius langus, ir jie su grotomis, kad gyvenimas atrodytų lagerinis, nepavasariškas, ne prisikėlusios gamtos, bet kalėjimo sienų. Kiek langų, kiek grotų į mūsų širdis įdėjo paskutiniai laikai! Negalime toliau taip gyventi. Džiaugiamės, kad šiandien jau laužomos grotos. Nereikalingi mums tamsieji langai, ateistiniai ar kitokie. Atverkim savo širdis Viešpaties malonei, tikėjimo šviesai. Tegul mūsų dvasinis atsinaujinimas suskamba kaip pavasarinė giesmė pasauliui. Išgirs jis mus, jei tik mes, kaip šv. Kazimieras gyvensime gyvu tikėjimu, pamaldumu, tyrumu ir artimo meile. Kvieskime vieni kitus į kilnų darbą, į tarpusavio meilę, susitaikymą ir kilnesnį gyvenimą. Savo žodį noriu užbaigti vyskupo Zakarijo Tiberijaus žodžiais, kuriais jis nusakė šv. Kazimiero reikšmę Lietuvai ir pasauliui: "Tesidžiaugia Lietuva, iš kurios kunigaikščių jis yra kilęs, tesidžiaugia Vilnius, kur ilsisi šventas jo kūnas. Iš jo pavyzdžio valdantieji teišmoksta nepasitikėti nepastovia ir trumpa šio amžiaus galybe ir tegul išmintingai mąsto apie aukštesnius dalykus. Turtingieji tegul išmoksta nevertinti nežinia kam kraunamų turtų ir pamėgti dvasinius turtus. Kurie jauni, gražūs, težino, kad kūnas tarsi nykstantis šešėlis ir visa jo garbė, kaip lauko žolė; todėl verčiau siekia amžino, nemirtingojo grožio. Kurie atsidėję mokslams, mokslą tenaudoja ne tuščiam pasirodymui, o Kristaus sekimui ir Jo karalystei."

Bendruomeninę maldą skaitė įvairaus amžiaus ir luomų atstovai: vaikai, jaunimas, šeimos, vienuoliai, buvę sąžinės kaliniai ir tremtiniai, Kunigų seminarijos auklėtiniai. Visi jie meldė Dievą, kad mūsų tauta šv. Kazimiero užtarimu keltųsi dvasiniam atgimimui: kad šeimos būtų tvirtos ir gausios, kad vaikai jose augtų Dievo, Tėvynės ir artimo meile, kad nestigtų dvasinių pašaukimų, kad iš rytų ir vakarų į Tėvynę galėtų sugrįžti tie, kas su ilgesiu ir skausmu buvo priversti ją palikti.

Prieš aukojimą klierikai atnešė šv. Mišių auką, o tautiniais rūbais pasipuošę jaunuoliai įteikė kardinolui kryžių ir baltų gėlių puokštę. Per šv. Mišias giedojo vargonininko Prano Šližio vadovaujamas Katedros choras. Iškilmė Katedroje tęsėsi. Ištisą dieną maldininkai lankė šv. Kazimiero sarkofagą. Popietiniu laiku kardinolas V. Sladkevičius, vyskupai, vyskupijų valdytojai, apašta-

lų šv. Petro ir Povilo bažnyčios klebonas kun. P. Vaičekonis ir katedros klebonas kun. K. Vasiliauskas patikrino šv. Kazimiero relikvijas, medinio karsto atidaryti nereikėjo — 1922 m. palaimintojo arkivyskupo J. Matulaičio ir kapitulos patikrinimo metu uždėti antspaudai rasti neliesti. Buvo surašytas naujas patikrinimo dokumentas ir pridėtas prie jau ten esančių.

Po vakarinių šv. Mišių sarkofagas su šv. Kazimiero relikvijom buvo įkeltas į savo seną, specialiai jam skirtą vietą — karališkosios koplyčios altorių.

* * *

Vilnius. 1989 m. vasario 22 d. į Vilniaus arkivyskupijos Kuriją atvykusi Vilniaus miesto vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoja Čeplėjienė įkalbinėjo prelatą Algirdą Gutauską ir kurijos notarą kun. Metardą Čeponį, kad šv. Kazimiero karstas į Katedrą būtų sugrąžintas tyliai, be iškilmių. Esą dar galioja įstatymas, draudžiantis rengti procesijas miesto gatvėmis. Iš tiesų Religinių susivienijimų nuostatai nedraudžia organizuoti religinių procesijų, tik nurodo, kad procesijai už šventoriaus ribų reikia vykdomojo komiteto sutikimo; ir Vilniaus kurija kreipėsi į vykdomąjį komitetą leidimui gauti.

* * *

Šiais metais pirmą kartą nuo okupacijos pradžios Lietuva viešai šventė savo Nepriklausomybės dieną — Vasario 16-ąją. Per spaudą ir televiziją iš anksto buvo paskelbti Vilniuje ir Kaune vyksiantys Nepriklausomybės dienai skirti šventiniai renginiai, kaip šventinė Sąjūdžio Seimo sesija ir Laisvės paminklo atidarymas Kaune, memorialinės lentos atidengimas Vilniuje ant Pilies g. 26, kuriame paskelbta Lietuvos Nepriklausomybė ir t.t.

Lietuvos Katalikų Bažnyčia aktyviai prisidėjo prie šios šventės įprasminimo. vasario 16 d. 8 val. ryto Kauno Arkikatedrojebazilikoje šv. Mišias už Lietuvą laikė ir pamokslą pasakė Lietuvos kardinolas Vincentas Sladkevičius. Vilniaus Arkikatedroje šventės išvakarėse koncelebracines šv. Mišias už žuvusius dėl Tė-

vynės laisvės aukojo kunigai: Jonas-Kąstytis Matulionis, Jonas Boruta ir Kazimieras Vasiliauskas. Mišių metu buvo pašventinta tremtinių vėliava. Vasario 16 d. Sumą už Lietuvą ir jos Nepriklausomybę aukojo ir pamokslą pasakė Vilniaus vyskupas Julijonas Steponavičius. Atidengiant memorialinę lentą ant namo Pilies-26, 15 minučių skambino visų Vilniaus bažnyčių varpai. Vilniaus Katedroje vasario 16 d. vakare šv. Mišias už Lietuvą aukojo Sąjūdžio Seimui priklausantys kunigai: Vaclovas Aliulis, Algimantas Keina, Kazimieras Vasiliauskas. Pamaldų metu giedojo "Varpo" choras. Šv. Mišių aukoje buvo solidarizuojamasi su po visą pasaulį išblaškytais tautiečiais. Konsekracijos metu iškeltas Kanados lietuvių Katedros atšventinimo ir Vasario 16 d. proga padovanotas kielikas.

Lietuvos bažnyčiose — tiek miestuose, tiek kaimuose — vasario 16 d. buvo meldžiamasi už Lietuvą, tikintieji, prisimindami žuvusius dėl laisvės, ėjo Kryžiaus kelius, sugiedojo "Viešpaties Angelas", išklausė tai progai specialiai skirtus pamokslus. Minint Lietuvos Nepriklausomybę, Lietuvos Katalikų bažnyčia meldė Dievą palaiminti prasidėjusį Tautos atgimimą.

* * *

(Prasidėjo atskirose vyskupijose gyvesnė bažnytinė veikla, ruošiant Blaivybės dr-jos atkūrimą, iškilmingas pamaldas prie pal. Jurgio Matulaičio karsto ir kt.):

Vilnius. 1988 m. lapkričio 12 d. 15 val. Vilniaus Katedroje įvyko konferencija, skirta vyskupo Motiejaus Valančiaus blaivybės akcijos 130 m. sukakčiai paminėti.

12 val. prie uždarų Katedros durų Jo Eminencija Kardinolas V. Sladkevičius, vyskupai, kunigai ir minia tikinčiųjų dalyvavo pamaldose už blaivią Lietuvą. Šv. Mišių metu pamokslą pasakė Telšių vyskupas Antanas Vaičius.

Konferencijos metu įsisteigė LPS Motiejaus Valančiaus Blaivystės Sąjūdis. Tai savanoriškas, savaveiksmis, demokratinis judėjimas už tautos, visų Lietuvos žmonių blaivybę, dorą ir tau-

tinį atgimimą. Konferencijoje buvo apsvarstytos ir numatytos judėjimo veiklos kryptys.

Vasario 16-ajai, Lietuvos Nepriklausomybės dienai paminėti, įprasminti konkrečiais darbais Blaivystės sąjūdžio iniciatyva nemaža dalis Lietuvos gyventojų padarė pažadus kurį laiką ar visą gyvenimą nevartoti alkoholinių gėrimų, atsisakyti rūkymo. Savo pasiryžimus skyrė Lietuvos atgimimui, didžiam Laisvės ir Nepriklausomybės siekiui.

* * *

Kapsukas. 1989 m. sausio 27 d. 12 val. pagal įsisenėjusią tradiciją Kapsuko bažnyčioje buvo meldžiamasi palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio mirties metinių proga. Koncelebracines šv. Mišias laikė Kauno ir Vilkaviškio vyskupas Juozas Preikšas bei keliasdešimt kunigų. Pamokslą tema palaimintasis arkivyskupas J. Matulaitis ir Lietuvos atgimimo problemos šiandien pasakė Kybartų parapijos klebonas kun. Sigitas Tamkevičius. Pamokslininkas, pasiremdamas palaimintojo Jurgio gyvenimo pavyzdžiais, dienoraščio mintimis, nurodė, ką reikia daryti, kad prasidėjęs tautinis atgimimas neštų deramų vaisių: katalikas turi būti maldos ir aukos žmogus, jo gyvenimo centras — Dievas ir jo valia; negailėti jėgų savęs tobulinimui ir drąsiai, pasitikint Dievo Apvaizda, konkrečiais darbais rodyti meilę Bažnyčiai ir Tėvynei.

Sausio 28 d. vakare prie palaimintojo J. Matulaičio sarkofago rinkosi tikintis Lietuvos jaunimas. Šv. Mišias laikė ir pamokslą pasakė kun. S. Tamkevičius. Pamokslo metu jaunimas buvo raginamas burtis į religinius, humanistinius siekius turinčias "Ateitininkų", "Skautų" organizacijas, aktyviai įsijungti į tautinį atgimimą.

Po pamaldų buvusį sąžinės kalinį kun. S. Tamkevičių sveikino ir dėkojo už sudėtą auką Marijampolės jaunieji ateitininkai, Panevėžio, Ukmergės, Zarasų ir kt. miestų jaunimo atstovai.

* * *

Švenčionėliai (Švenčionių raj.). 1989 m. lapkričio 26 d. valdžia sutiko leisti išpildyti a.a. kun. B. Laurinavičiaus (Helsinkio grupės nario) testamentinį prašymą palaidoti jį Švenčionėliuose.

Kun. B. Laurinavičiaus žemiškieji palaikai, gausiai dalyvaujant tikintiesiems, iš Adutiškio perkelti į Švenčionėlių bažnyčios šventorių.

* * *

(Dėl surengto susitikimo su buvusiais tremtiniais pasipiktinusi kritiškai atsiliepė J. Barbaravičienė "Lenino vėliavos" laikraštyje. Į tą straipsnį atsiliepiantį kun. R. Grigo laišką laikraštis ignoravo):

Širvintos. 1988 m. gruodžio mėnesio pradžioje Širvintose įvyko rajono gyventojų susitikimas su tremtiniais. Susitikimą surengė Persitvarkymo Sąjūdžio rajono iniciatyvinė grupė. Pirmininkavo Kiauklių parapijos vikaras kun. Robertas Grigas ir mokytojas pensininkas V. Alekna. Kalbėjo politiniai kaliniai, tremtiniai bei jų artimeji. Parodų salėje veikė paroda, savo medžiaga pasakojanti apie tremtinių gyvenimą, represuotus žmones, jų likimus. Susitikimo metu buvo išrinkta rajono tremtinių klubo taryba, kuri savo pirmininku išsirinko buvusį mokytoją V. Alekną.

Gruodžio 17 d. rajoniniame laikraštyje "Lenino vėliava" pasirodė J. Barbaravičienės ir R. Tatolio-J. Marcinkevičiaus straipsniai: "Aš irgi buvau tremtinė" ir "Kunigas ar piktas politikas?". Minėti autoriai pasipiktinę, kad susitikimo metu Kultūros namų sceną puošė Nukryžiuotojo paveikslas. "(...) tarybai buvo primesti garbės svečiai N. Sadūnaitė, J. Bieliauskienė, J. Šilinis. (...) Man atrodo, kad mūsų rajono tremtinių klubo tarybą turėtų sudaryti tik mūsų rajono žmonės," — rašo J. Barbaravičienė. Autorė pasipiktinusi, kad kun. R. Grigas dėl represijų, masinių trėmimų savo pasisakyme apkaltino partiją ir jos ideologiją. R. Tatolis-J. Marcinkevičius savo straipsnyje kun. R. Grigą vadina įpykusiu politiku, antitarybininku ir dėl pasakytos kalbos smerkia jį kaip kunigą. J. Barbaravičienė, baigdama straipsnį, rašo: "Norėtųsi, kad ir jie, kas bebūtų, — ateistai ar katalikai, partiniai ar neparti-

niai, pasakytų savo nuomonę, pasiginčytų mūsų laikraščio puslapiuose.“

Į minėtą kvietimą gruodžio 22 d. laišku atsiliepė kun. R. Grigas, tikėdamas, kad po tokio raginimo jo laiškas tikrai bus išspausdintas, o ne nutylėtas ar iškraipytas kaip 1987 m.

Deja, laikraštis ”Lenino vėliava“ laiško neišspausdino. Pateikiame, kai kurias minėto laiško redakcijai ištraukas:

”J. Barbaravičienė prikiša renginiui per didelį katalikiškumą, kiti du autoriai — per didelį politiškumą. Tai labai seni kaltinimai ne tik paskiriems krikščionims, bet ir visai Kristaus įsteigtai Bažnyčiai. Kai Bažnyčia ragina rūpintis dvasiniu gyvenimu, vidinio mūsų pasaulio tvarka, prikaišiojama, kad ji nusigręžusi nuo darbo liaudies interesų, nuo socialinių problemų. Kai aktyviai reiškiasi ir šiose gyvenimo srityse — išsako savo poziciją, reglamentuoja katalikų laikyseną — šaukiama, kad ji ”klerikalinė“, kad ”kišasi į politiką“, apskritai, dirba ne savo darbą. Žodžiu, nuostabiai pasikartoja šv. Rašto istorija: ”Buvo atėjęs Jonas, nevalgus ir negeriantis, tai jie kalbėjo: ’Jis demono apsėstas‘. Atėjo Žmogaus Sūnus, valgantis ir geriantis, tai jie sako: ’Štai rijūnas ir vyno gėrėjas, muitininkų ir nusidėjėlių bičiulis.‘ (Mt. 11,18-19)“. O liaudiškai tariant, kai norima mušti, lazda visada atsiras. (...) O dėl salės papuošimo tariausi su tremtiniais. Jei į Lietuvos televizijos laidą ”Veidrodis“ atsinešamas Rūpintojėlis, ir niekas tame neįžiūri pavojaus telestudiją paversti bažnyčia, juo labiau ši grėsmė nekyla Širvintų Kultūros namams. Nukryžiuotasis lydėjo mūsų žmones ir džiaugsmo metais, ir gulagų keliais ir todėl yra tapęs ne vien religiniu, bet ir kultūriniu-nacionaliniu simboliu. Ar įsivaizduotume mūsų liaudies meną, poeziją be šio motyvo?

Visi trys mano oponentai labiausiai pasipiktinę, kad masinių žudynių ir dvasinės priespaudos kaltininkais laikau partiją ir marksistinę doktriną. Jų nuomone, toks kaltinimas yra neteisėtas ir nekunigiškas, nesiderinantis su Bažnyčios Vadovybės pozicija. Ką gi — negalutiniais duomenimis politinis teroras TSRS per visą jos egzistavimo 70-metį nusinešė 60 milijonų gyvybių — nepalyginamai daugiau negu nacizmas, kurį Niurnbergo procesas apibūdino kaip nusikaltimą žmonijai. Jeigu mano kritikai galvoja, kad tuos 60 mln. sunaikino (cituoju) ’...atskiri ideologai‘, ’at-

skiri TSKP nariai', 'tai ši nuomonė irgi jų, kaip piliečių, sąžinės reikalas. Mes, katalikai, visuomeninius reiškinius vertiname Kristaus paliktuoju kriterijumi: 'Iš jų vaisių pažinsite juos.'

Lenkijos įvykių dienomis Popiežius Jonas-Paulius II tėvynainiams rašė: "Priešinkitės viskam, kas pažeidžia žmogaus orumą." Žmogaus orumą pažeidžia ir draudimas laisvai burtis į organizacijas, partijas, alternatyvines valdančiajai, kurios pastarąją kontroliuotų ir kritikuotų. Kadangi nekontroliuojama vienvaldė partija neišvengiamai pavirsta tironija (kaip hitlerinėje Vokietijoje, TSRS, Kaspučijoje). Bažnyčia, kaip dorovės mokytoja, visuomenę apie šią nelaimę įspėja, ir tai yra jos moralinė, pabrėžiu, moralinė, o ne politinė pareiga. (...)

Kun. V. Aliulis tai labai tiksliai nusakė Sąjūdžio Steigiamajame suvažiavime: "Stebimės, kad mokytos galvos sakosi negalinčios suprasti, kaip galėjo įsigalėti stalininė savivalė, kur yra jos šaltinis. O šaltinis tas pats, kaip ir hitlerinės savivalės. Vienintelė partija, net be frakcijų (Plojimai). Tai niekuomet negarantuoja demokratiškumo" ("Atgimimas", Nr. 8 p. p.).

(...) Beje, tremtinių klubo garbės nariais Nijolė Sadūnaitė, Jadvyga Bieliauskienė ir Justinas Šilinis išrinkti demokratiškai — taip nubalsavo susirinkusiųjų ir klubo tarybos dauguma — iš 21 — 13 "už". Gyvenamoji vieta čia nieko nelemia — ir TSRS mokslininkai yra JAV akademijų garbės nariai.

* * *

Zibalai (Širvintų raj.). 1988 m. gruodžio 28 d. Zibalų parapijos katalikai pasiuntė rajono vykdomajam komitetui tokio turinio pareiškimą: "Pokario metais, administracijai vykdant grubią ir, kaip dabar paaiškėjo, neteisėtą tikinčiųjų persekiojimo politiką, mūsų bendruomenė neteko visų bažnyčiai priklausiusių pagalbinių pastatų. 1950 m. buvo nusavinta klebonija ir ūkio pastatai: svirnas, tvartas, klojimas. 1972 m. apylinkės pirmininkas Kriaučiūnas su milicijos pagalba iš mūsų atėmė paskutinį parapijos namą — vadinamą "špitolę". Kadangi visi išvardinti statiniai buvo įrengti tikinčios liaudies, mūsų bei mūsų tėvų triūsu ir lėšomis ir buvo savavališkas, niekuo nepagrįstas plėšikavimo aktas. Patal-

pos yra reikalingos mums, Zibalų katalikams ir parapiją aptarnaujantiems kunigams. Todėl, ištyrus antiįstatymišką nusavinimo būdą, reikalaujame išlikusius pastatus grąžinti teisėtam savininkui — tikintiesiems, atlyginant nuostolius už neišlikusiuosius. Jūsų sprendimas padės mums suprasti, ar katalikai jau nebelaikomi antrarūšiais žmonėmis."

Pareiškimą pasirašė kun. Robertas Grigas ir 53 parapijiečiai. 1989 m. sausio 19 d. gautas vykdomojo komiteto pirmininkės M. Sabaliauskienės pasirašytas atsakymas:

"LTSR AT Prezidiumo 1948 m. liepos 19 d. įsaku buvo nacionalizuoti visi maldos namai, vienuolynai, o taip pat religinėms bendruomenėms priklausantys gyvenamieji namai ir prie jų esantys ūkiniai bei pagalbiniai pastatai nepriklausomai nuo jų dydžio.

Maldos namai tuo pačiu įsaku buvo perduoti nemokamam ir neterminuotam naudojimui religinėms bendruomenėms, o vienuolynai ir gyvenamieji namai perduoti komunaliniam fondui.

LTSR AT Prezidiumas 1958 m. rugpjūčio 27 d. nutarimu paaiškino, kad 1948 m. liepos 19 d. įsakas neturi būti taikomas religinių bendruomenių gyvenamiems namams, ūkiniams bei pagalbiniams pastatams, pastatytiems religinių bendruomenių reikmėms po 1945 m. rugpjūčio 22 d., turint tam Religinių reikalų tarybos įgaliotinio leidimą. Kadangi minėti Zibalų religinės bendruomenės pastatai buvo statyti iki 1945 m. rugpjūčio 22 d., jų nacionalizavimas yra teisėtas ir rajono vykdomasis komitetas grąžinti šių pastatų neturi teisinio pagrindo."

* * *

Kaišiadorys. 1988 m. gruodžio 20 d. Kaišiadorių rajoninis laikraštis išspausdino Darsūniškio Kultūros namų direktoriaus V. Lapinsko straipsnį "Tegul saulė tamsumus prašalins", kuriame pasakojama, kaip buvo sunaikinti Darsūniškio miestelio bromai — miesto vartai, kurių pirmieji, manoma, pastatyti dar valdant Lietuvos Didžiajam kunigaikščiui Vytautui. "Tuo metu Darsūniškis buvo Lietuvos kunigaikščių vasaros rezidencija (...) 1818 m. miestelyje kilo gaisras. Jis beveik visas sudegė. Nukentėjo ir

miesto vartai, vėliau jie buvo atstatyti. Šiauriniai vartai tapo šv. Agotos, globėjos nuo gaisrų, o pietiniai — šv. Kazimiero (...) Rytiniai vartai buvo pastatyti šv. Jurgio garbei. Čia buvo atvaizduotas visiems gerai žinomas piešinys "Jurgis ant arklio duria smaką". Ši alegorija buvo suprantama įvairiai, tiek religiniu, tiek tautiniu aspektu.

Kryžių pjovimo bei tautos dvasinių atramos taškų naikinimo bumas 1963 m. pasiekė ir Darsūniškį. Tais metais vieną rugpjūčio naktį, kada visi kietai miegojo, buvo įvykdytas barbariškas aktas. Darsūniškio miestelio vartai buvo sulyginti su žeme. Griūdami žemėn, istorijos galiūnai aidu atsiliepė visų gyventojų širdyse. O valant teritoriją, reikėjo iškviesti Kaišiadorių miliciją ir saugumo darbuotojus.

Saugumo darbuotojas Volkovas visiems asmeniškai grasino po penkiolika metų už nepaklusnumą, į žmonių teisingus priekaištus buvo atsakoma įspėjamaisiais šūviais.

Dar ilgai šiose vietose žydėjo gėlės, degė atminimo žvakutės, kurios palaikė tikėjimą ir viltį: jog tiesa — tai statymas, o ne griovimas."

1988 m. lapkričio 12 d. Darsūniškio gyventojai parašė pareiškimą, reikalaudami atstatyti sugriautus miesto vartus, paskelbti spaudoje barbariškos akcijos įkvėpėjus, viešai pasmerkti antihumaniškus ir neteisėtus veiksmus. Po pareiškimu yra 191 parašas.

* * *

Vilnius. 1987 m. gegužės 28 d. Nijolės Sadūnaitės dėdė Kazimieras Rimkus, gyvenantis JAV, Čikagoje, rašė: "Vakar išsiuntėm siuntinį tavo vardu, adresu Architektų 27-2. Turėtum gauti ir tikime, kad gausi".

1987 m. spalio 30 d. K. Rimkus rašė: "Siuntinį turėjai seniai gauti. Man dar negrąžino, spėju, kad jis tebėra Vilniuje padėtas kur nors ant lentynos ir vis dar laukiama įsakymo, ar tau atiduoti, ar man grąžinti..."

Minėto siuntinio N. Sadūnaitė negavo, nors jame buvo siunčiami leistini persiųsti maisto produktai; negrąžino jo ir siuntėjui.

1988 rugsėjo 1 d. K. Rimkus vėl rašė N. Sadūnaitei: "Pas mus daug rašo ir kalba apie jūsų glasnost ir perestroiką, todėl vakar išsiuntėm Marytės Sadūnienės (N. Sadūnaitės brolio žmonos) vardu siuntinį. Turėtumėt gauti spalio pabaigoje."

Siuntinys adresato nepasiekė, negrįžo ir siuntėjui K. Rimkui.

K. Rimkus bandė siųsti N. Sadūnaitės draugės Bronės Kibickaitės, giminaitės Danutės Kalinauskienės adresais, tačiau visi jie buvo pavogti.

1989 m. sausio 10 d. N. Sadūnaitę iš Vakarų Vokietijos pasiekė vyskupo Antano Deksnio siųsta banderolė. Banderolė išsiųsta 550 gramų, gauta svėrė 200 gramų, iš siųstų knygų gauta šv. Tėvo Jono-Pauliaus II Enciklika ir vokiškas kalendorėlis. Kokias knygas konfiskavo — nežinoma, banderolėje nebuvo nei paimtų knygų akto, nei siunčiamų knygų sąrašo.

* * *

Žygaičiai (Tauragės raj.). Pokario metais iš Žygaičių katalikų parapijos valdžia atėmė klebonija, vėliau joje buvo įrengta ambulatorija. Šiuo metu baigiama statyti nauja ambulatorija. Žygaičių parapijos klebonas kun. V. Šlevas gyvena avariniame name, tačiau rajono valdžia pradžioje kategoriškai atsisakė grąžinti parapijai neteisėtai iš jos atimtą kleboniją, mat senojoje klebonijoje planavo įrengti kirpyklą.

Vis tik gruodžio 5 d. rajono valdžia, dar kartą apsvarsčiusi padėtį, senąją kleboniją grąžino parapijai.

X-ojo L. B. Kronikos tomo vardynas

PAVADINIMAI IR JŲ SANTRUMPOS

ATP — Aukščiausios tarybos prezidiumas
ATPP — Aukščiausios tarybos prezidiumo pirmininkas
BK — Baudžiamasis kodeksas
BTSR — Baltarusijos Tarybų Socialistinė Respublika
CIC — Codex iuris canonici — kanonų teisių kodeksas
DDT — Darbo deputatų taryba
DĮK — Darbo įstatymo kodeksas
DLK — Didysis Lietuvos kunigaikštis
DŽDT — Didžiosios Žagarės deputatų taryba
DŽDT VK — Didžiosios Žagarės deputatų tarybos Vykdomasis komitetas
KGB — Komitet gosudarstvennoj bezopasnost — Valstybės saugumo komitetas
KASSR — Komi Autonominė Sovietų Socialistinė Respublika
LDT — Liaudies deputatų taryba
LDT VK — Liaudies deputatų tarybos Vykdomasis komitetas
LDŽT — Lietuvos darbo žmonių taryba
LKB — Lietuvos Katalikų Bažnyčia
LKB Kronika — Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika
LKP — Lietuvos komunistų partija
LKP CK — Lietuvos komunistų partijos Centro komitetas
LTSR — Lietuvos Tarybų Socialistinė Respublika
LTSR ATP — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausios tarybos prezidiumo pirmininkas
LTSR BPK — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Baudžiamojo proceso kodeksas
LTSR DĮK — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Darbo įstatymo kodeksas
LTSR CPK — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Centro partiniskomitetas
LTSR K — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Konstitucija
LTSR KP CK — Lietuvos Tarybų socialistinės Respublikos komunistų partijos Centro komitetas
LTSR MT — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Ministrų taryba
LTSR ŠM — Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Švietimo Ministerija
LŽŪA — Lietuvos Žemės Ūkio Akademija
MGB — Ministerstvo gosudarstvannoj bezopastnost — saugumo policija

MŠV —

NB — Nota bene „gerai įsidėmėk" (nurodytą vietą)

RRT įgaliotinis — Religijų reikalų tarybos įgaliotinis

RRT prie TSR MT įgaliotinis — Religijų reikalų tarybos prie Tarybų Socialistinės Respublikos Ministrų Tarybos įgaliotinis

RS — Religiniai susivienijimai

RSN — Religinių susivienijimų nuostatai

RTFSR — Rusijos Tarybų Federalinė Socialistinė Respublika

RVK — Rajono vykdomasis komitetas

SNO — Suvienytų Nacijų Organizacija — Jungtinės Tautos

SRKP CK — socialistinių Respublikų komunistų partijos Centro komitetas

TBC ligoninė — Džiovininkų ligoninė

TSKP — Tarybų Sąjungos komunistų partija

TSRS — Tarybų Socialistinių Respublikų sąjunga

TSRS ATP — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Aukščiausios tarybos prezidiumas

TSRS ATPP — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Aukščiausios tarybos prezidiumo pirmininkas

TSRS RRT įgaliotinis — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Religijų reikalų tarybos įgaliotinis

TSRS BK — Tarybų Socialistinių Respublikų Baudžiamasis kodeksas

TSRS KK — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Karinis komitetas

TSRS MT — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos Ministrų taryba

TTG Katalikų Komitetas — Tikinčiųjų Teisėms Ginti Katalikų Komitetas

VAI — Vyriausia auto inspekcija (Kelių patrulinės priežiūros auto inspekcija)

VDR — Vokietijos Demokratinė Respublika (Rytų komunistinė Vokietija)

VFR — Vokietijos Federalinė Respublika (Vakarų Vokietija)

VK — Vykdomasis komitetas

VLKJS — Vilniaus Pedagoginiame Institute specialus komitetas komunizmui nepalankiems studentams tvarkyti

VRS — Vidaus reikalų saugumas

VSK — Vilniaus saugumo komitetas

VVPI — Vilniaus Valstybinis Pedagoginis Institutas

VVU — Vilniaus Valstybinis Universitetas

Kun. dr. Justinas Vaišvilas yra šio X-ojo tomo mecenatas leidėjas, paaukojęs Lietuvos Kronikos Sąjungai 12,214.00 dol. Be to, jis buvo taipgi ir IX-ojo tomo mecenatas leidėjas, paaukojęs 9,119 dol. Tad iš viso jis paaukojo 21,333.00 dol.

Jo paties žodžiais ši auka skiriama: Lietuvos kankinių, LKB Kronikos žinių rinkėjų, leidėjų, platintojų ir bendradarbių

ŠVIESIAM ATMINIMUI

Vokietija

Jonas Tijūnas a.a. žmonos Rožės ir sūnaus Vytauto atminimui yra paaukojęs ankstesniems LKB Kronikos tomams 4,000.00 dol., o šiam X-jam aukojo 600.00 dol., iš viso 4,600.00 dol.

Iš kairės: a.a. žmona Rožė, a.a. sūnus Vytautas ir Jonas Tijūnas.

LKB KRONIKOS KNYGOMS LEISTI AUKOJUSIŲ SĄRAŠAS

2,000.00 dol. dr. Linas Sidrys, Čikaga.
1,924.25 dol. seselė Debora, Institut Ingebohl, Holy Cross Society, Switzerland.
1,500.00 dol. Rev. Konstantinas Gulbinas, OFM, Vokietija.
1,200.00 dol. Klemensas Matkevičius, Čikaga.
1,100.00 dol. Monsr. Alfonsas Svarinskas, Kauno Kurijos kancleris.
1,000.00 dol. Aleksandra Vaičiulienė, Čikaga.
829.45 dol. iš Antano Kareivos palikimo per Balfą.
320.00 dol. vysk. Sigitas Tamkevičius, Kaunas.
300.00 dol. Kleopas A. Girvilas, Čikaga.
288.756 dol. GMAC Fondo escrow perviršis.
250.00 dol. kun. Fabijonas Kireilis, Čikaga.
225.00 dol. Čikagos Anglijos Lietuvių klubas.
215.00 dol. Panevėžiečių klubas, Čikaga.
207.30 dol. A. Vinevičius, Australija.
200.00 dol. Čikagos Lietuviai skautai, Čikagos Vytauto Didžiojo šaulių rinktinė, Ignas Lapšys, Austrija, Matt-Philomena Vilutis, Justinas ir Marija Palubinskai, prel. dr. Juozas Prunskis, Anthony Rudis, Jonas Žadeikis, Čikaga, Juozas Vaineikis, Čikaga, Aloyzas Astravas.
150.00 dol. Arizonos Lietuvių Bendruomenė, Gražina Budrytė, Čikaga.
140.00 dol. Bonifaco Matačiūno fondo dalis per Tautos Fondą.
100.00 dol. Arizonos Lietuvių Bendruomenės apylinkė, Vyskupas Paulius Baltakis, Rt. Rev. Msgr. J. Bertašius, P.H., Kanada, Ona Čerškus, Adelė Duoblienė, Čikaga, John Kancevičius, kun. D. Kenstavičius, Vokietija, Aldona Lesevičius, Lietuvių Tauragės klubas, Čikaga, Antanas Marma, Čikaga, Juozo Meškelevičiaus palikimas, Br. Paliulionis, Pranė Prankienė, M. Rudaitienė, kun. K. Senkus, Vokietija, dr. Alina Veigel, Vokietija.

Kiti aukojo po mažiau. Šios aukos gautos nuo 1989 m. vasario 16 d. iki 1991 m. spalio 1 d.

TURINYS

3. 235653 T.10
LIETUVOS NACIONALINĖ
MARTYNO MAŽVYDO BIBLIOTEKA
3. 264424
Lietuvos nacionalinė
M.Mažvydo biblioteka
000175464

3. 235653 T.10
LIETUVOS NACIONALINĖ
MARTYNO MAŽVYDO BIBLIOTEKA
3. 264424

